ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

НИЗОМИЙ НОМИДАГИ
ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ПЕДАГОГИКА УНИВЕРСИТЕТИ

«УМУМИЙ ПЕДАГОГИКА» КАФЕДРАСИ

«УМУМИЙ ПЕДАГОГИКА НАЗАРИЯСИ ВА АМАЛИЁТИ»

фанидан

ЎҚУВ УСЛУБИЙ МАЖМУА

Билим соҳаси	100 000	–	Гуманитар соҳа
Таълим соҳаси:	110 000	–	Педагогика
Бакалавриат таълим йўналишлари:			Барча таълим йўналишлари учун

Тузувчи: П.ф.н.доцент Э.Р.Юзликаева, П.ф.н. доцент М.Э.Ахмедова

Тошкент 2012

Кириш

Мустақил тараққиёт йўлидан бораётган мамлакатимизнинг узлуксиз таълим тизимини ислоҳ қилиш ва такомиллаштириш, янги сифат босқичига кўтариш, унга илор педагогик ва ахборот технологияларини жорий қилиш ҳамда таълим самарадорлигини ошириш давлат сиёсати даражасига кўтарилди. Педагогик технологияларнинг ривожланиши ва уларнинг ўқув-тарбия жараёнига кириб келиши, шунингдек, ахборот технологияларининг тез алмашинуви ва такомиллашуви жараёнида ҳар бир инсон ўз касбий тайёргарлигини, маҳоратини кучайтириш имконияти яратилади.

Ушбу мажмуада келтирилган таълим технологияларининг ҳар бири ўзида ўқув машулотини ўтказиш шарт-шароити тўрисида ахборот материалларини, педагогик мақсад, вазифа ва кўзланган натижаларни, ўқув машулотнинг режаси, ўқитишнинг усул ва воситаларини мужассамлаштирган. Шунингдек, бу ўқув машулотининг технологик картасини, яъни ўқитувчи ва ўқувчининг мазкур ўқув машулотида эришадиган мақсади бўйича ҳамкорликдаги фаолиятнинг босқичма-босқич таърифланишини ҳам ўз ичига олади.

Мажмуа таркиби кириш, таълим технологиясининг концептуал асослари, ҳар бир мавзу бўйича маъруза ва семинар машулотларида ўқитиш технологиясидан иборат. Маълумотлар максимал даражада умумлаштирилган ва тартибга солинган. Уларни ўзлаштириш ва ёдда сақлаб қолишни кучайтириш учун жадвал ва чизмалардан фойдаланилган.

(1) Тўққиз турдаги маъруза машулотлари: кириш, тематик, муаммоли, визуал–маъруза, бинар маъруза, маъруза-мунозара, ҳамкорликдаги маъруза, аввалдан режалаштирилган хатоли маъруза, шарҳловчи маъруза берилган.

(2) Семинар машулотларида муаммоли семинар, билимларни кенгайтириш ва чуқурлаштиришга йўналтирилган семинар, аниқ ҳолатларнинг ечими бўйича семинар ўтиш технологиялари мавжуд ва ҳ.к.

Ҳозирги кунда Давлат таълим стандартлари такомиллаштирилиб, дастурлар модернизация қилиниб, дарсликларнинг янги авлодлари яратилмоқда. Таълим мазмунини янгилаш, энг муҳими, уни ўқувчиларга етказиш, пухта ва чукур билим бериш, ўқувчини эркин фикрлашга ўргатиш асосий масала бўлиб қолмоқда. Бу ўз навбатида ёш педагогларни тайёрлашда қуйидаги асосий масалаларга эътибор бериш лозимлигини тақозо этади:

- Ўқитиш жараёнини самарадорлигини таъминловчи педагогик малакаларни шакллантириш;
- Ижтимоий-иқтисодий, сиёсий гуманитар билимларни англашга йўналтирилган янги касбий тафаккурни шакллантириш;
- Ўқитувчи фаолиятининг методологик асоси сифатида педагогик билимлар тизимини эгаллаш;
- Педагогларнинг касбий фаолиятларига яқинлаштирилган услублар тизими сифатидаги ўқитишттехнологиясини эгаллаш.

“УМУМИЙ ПЕДАГОГИКА НАЗАРИЯСИ ВА АМАЛИЁТИ” ФАНИДАН ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИНИНГ КОНЦЕПТУАЛ АСОСЛАРИ

1. “УМУМИЙ ПЕДАГОГИКА НАЗАРИЯСИ ВА АМАЛИЁТИ” ФАНИНИНГ ДОЛЗАРБЛИГИ ВА АҲАМИЯТИ

Олий таълим муассасаларининг бакалавриат босқичи учун “Умумий педагогика назарияси ва амалиёти” ўқув фани бўйича намунавий дастур умумкасбий фанлар блоки бўйича ишланган давлат таълим стандартига мувофиқ тузилган. “педагогика назарияси ва тарихи” ўқув фани тегишли йўналишда олий таълим муассасалари талабаларида касбий-педагогик сифатларни шакллантириш, уларни касбий тайёрлашда муҳим ўрин тутади. Замонавий шароитда фанни ўқитиш ўқитувчи кадрларни илм-фан, техника ва технология соҳаларида эришилаётган илор ютуқлар, умуминсоний оялар, миллий қадриятларга таянган ҳолда тайёрлаш, уларда педагогик маданиятни ривожлантириш, ижодий тафаккурни таркиб топтириш, тарбиячи, ўқитувчи ҳамда ёшлар мураббийси сифатида педагогик жараёнларни тўри ташкил этиш малакаларини ҳосил қилишга йўналтирилган.

Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримов таълим-тарбия масалалари давлат сиёсатида устувор ўрин тутиш билан бирга кенг жамоатчилик иштирокини ҳам талаб қилишига алоҳида эътибор қаратади: “мактаб, таълим-тарбия масаласи давлат ва жамият назарида бўлиши асосий қонунимизда белгилаб қўйилган. Шу билан бирга, бу кенг жамоатчилик, бутун халқимизнинг иштироки ва қўллаб-қувватлашини талаб қиладиган умуммиллий масаладир”*.

“Педагогика назарияси” қисмидан талабалар таълим жараёнини самарали ташкил этиш, ёш авлодда юксак маънавий-ахлоқий сифатларни тарбиялашга доир замонавий педагогик билимлар, амалий кўникма ва малакаларнинг зарур ҳажмини, ўқитувчи шахсда намоён бўлиши зарур бўлган умумий касбий ва шахсий фазилатларни муваффақиятли эгаллашлари лозим. Шунингдек, талабалар олий таълим тизимида бўлажак ўқитувчилар сифатида таълим олувчиларнинг ёш, психологик ва шахсий хусусиятларини, узлуксиз таълим тизими босқичларининг ўзига хос жиҳатларини англай олишлари, шунга мувофиқ касбий фаолиятни йўлга қўйиш лаёқатини ўзлаштиришлари лозим. Бакалаврлар – бўлуси ўқитувчиларнинг касбий тайёргарлиги таълим ва ишлаб чиқариш (мактабгача, умумий ўрта, ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасалари амалиёти) интеграцияси, умумий ҳамда мутахассислик фанлари ўртасидаги ўзаро алоқадорлик, миллий ва жаҳон педагогикасининг энг илор оялари уйунлиги, замонавий илм-фан, техника, технологияларнинг сўнгги янгиликларига таянган ҳолда таъминланади.

“Педагогика тарихи” қисмида талабаларни миллий педагогик мерос, турли тарихий даврларда шаклланган ёш авлод таълими ва тарбиясига бўлган ёндашувлар мазмуни, жаҳон таълими тажрибаси билан таништириш асосида уларнинг умумпедагогик билимларини бойитади. Талабалар миллий

* Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. – Тошкент: “Маънавият”, 2008. – 61-бет.

педагогик мерос намуналари билан танишиш жараёнида таълим ва тарбия ояларининг шаклланиши муайян даврда юзага келган ижтимоий зарурият, жамиятнинг ижтимоий, иқтисодий, маданий тараққиётига бевосита болиқ эканлигини англаб этадилар. Шу билан бирга ушбу фан талабаларда асрлар давомида шаклланган таълимий ва тарбиявий қадриятларга нисбатан чуқур ҳурматни қарор топтириш, анъанавий ва замонавий педагогик таълимотларни қиёсий ўрганиш, ёш авлод тарбиясида барча даврлар учун бирдек амалий қийматга эга педагогик ғоялардан фойдаланиш кўникма-малакаларини шакллантиришга хизмат қилади.

Олий таълим муассасаларининг бакалавриат босқичи учун "Педагогик маҳорат" қисми бўйича намунавий дастур умумкасбий фанлар блоки бўйича ишланган давлат таълим стандартига мувофиқ тузилган. "Педагогик маҳорат" қисмига тегишли йўналишда олий таълим муассасалари талабаларида касбий-педагогик сифатларни шакллантириш, уларни касбий жиҳатдан тайёрлашда муҳим ўрин тутади. Замонавий шароитда "Педагогик маҳорат" қисмини ўқитиш бўлажак ўқитувчи кадрларни сўнгги илмий, техник ва технологик ютуқлар, умуминсоний ғоялар, миллий қадриятларга таянган ҳолда тайёрлаш, уларда педагогик малака, маҳорат ва маданиятни ривожлантириш, ижодий педагогик тафаккурни шакллантириш, ўқитувчи сифатида педагогик жараёнларни тўри ташкил этиш малакаларини ҳосил қилишга йўналтирилган.

Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримов баркамол инсон, малакали мутахассисни тарбиялаш жараёнида ёш авлодни "...мустақил ва кенг фикрлаш қобилиятига эга бўлган, онгли яшайдиган комил инсонлар этиб вояга етказиш – таълим-тарбия соҳасининг асосий мақсади ва вазифаси бўлиши лозим"лиги ҳар бир педагог тлмонидан чуқур англаши муҳим талаб эканлигига эътиборни қаратади.

"Педагогик маҳорат" қисмидан талабалар таълим жараёнида ижодий психологик муҳитни ҳосил қилиш, ўқувчилар билан ўзаро ҳамкорликни қарор топтириш, муваффақиятли вазиятларни яратиш орқали ёш авлодда юксак маънавий-ахлоқий сифатларни тарбиялашга доир замонавий педагогик билимлар, амалий кўникма ва малакаларнинг зарур ҳажмини, ўқитувчи шахсда намоён бўлиши зарур бўлган умумий касбий ва шахсий фазилатларни муваффақиятли эгаллашлари лозим. Шунингдек, талабалар олий таълим тизимида бўлажак ўқитувчилар сифатида таълим олувчиларнинг ёш, психологик ва шахсий хусусиятларини, узлуксиз таълим тизими босқичларининг ўзига хос жиҳатларини англай олишлари, шунга мувофиқ касбий фаолият юксак маҳорат билан ташкил этиш қобилияти, маданиятини ўзлаштиришлари лозим. Бакалаврларнинг касбий тайёргарлиги, уларнинг малакали, маҳоратли ўқитувчилар сифатида шаклланишлари назария ва амалиёт бирлиги, умумий ва мутахассислик фанлари ўртасидаги ўзаро алоқадорлик, миллий ва жаҳон педагогикасининг энг илор ғоялари уйғунлиги, замонавий илм-фан, техника, технологияларнинг сўнгги янгиликларига таянган ҳолда таъминланади.

2	**“Умумий педагогика назарияси ва амалиёти” фанининг мазмуни ва моҳияти**

ПЕДАГОГИКА НАЗАРИЯСИ ҚИСМИ

Ўзбекистон Республикасининг узлуксиз таълим тизими. Кадрлар тайёрлаш миллий модели.

Ўзбекистон Республикасининг таълим соҳасидаги давлат сиёсати мазмуни ва уни акс эттирувчи ҳужжатлар. Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўрисида”ги қонуни (1997 йил). Кадрлар тайёрлаш миллий модели. Кадрлар тайёрлаш миллий моделининг асосий таркибий қисмлари (шахс, давлат ва жамият, узлуксиз таълим, фан, ишлаб чиқариш).

Республика узлуксиз таълим тизими. Узлуксиз таълим турлари (мактабгача таълим; умумий ўрта таълим; ўрта махсус, касб-ҳунар таълими; олий таълим; олий ўқув юртидан кейинги таълим; кадрлар малакасини ошириш ва уларни қайта тайёрлаш; мактабдан ташқари таълим).

Таълим муассасаларининг турлари ва фаолияти. Таълим соҳасидаги давлат сиёсатининг асосий принциплари. Замонавий шароитда жаҳон таълими: муаммолар, ечимлар.

Ҳозирги даврда ўқитувчилик касби ва унинг жамиятда тутган ўрни

Педаголик касбининг моҳияти. Педаголик касбининг пайдо бўлиши ва равнақ топиши. Шарқ мутафаккирлари ва арб педагоглари томонидан педаголик касби ижтимоий аҳамиятининг баҳоланиши. Ўзбекистон республикасининг президенти И.А.Каримов ўқитувчининг ижтимоий жамиятдаги ўрни ҳақида. Мустақил Ўзбекистон Республикасида таълим муассасалари ходимларининг ижтимоий ҳимояланиши.

Ўқитувчининг бурч ва мажбуриятлари, касбий сифатлари, педагог одоби, ўқувчилар жамоаси, ота-оналар, ҳамкасблари билан мулоқоти. Педагогик қобилият. Педагогик маҳоратни эгаллаш йўллари. Ўқитувчининг профессиограммаси.

Педагогика фан сифатида. Педагогик илмий тадқиқот методлари

“Педагогика”нинг ижтимоий фан сифатида жамият тараққиётидаги ўрни. Педагогика фанининг ривожланиш босқичлари ва асосий категориялари (тарбия, таълим, маълумот, билим, кўникма, малака, ривожланиш).

Фаннинг таркибий тузилмаси ва тармоқлари. Педагогика фанининг бошқа фанлар билан ўзаро алоқадорлиги ва болиқлиги. Педагогик фанлар тизими.

Педагогик жараёнларни тадқиқ қилишнинг устувор жиҳатлари. Илмий педагогик тадқиқотлар моҳияти, уларнинг амалий қиймати.

Педагогика фанининг илмий-тадқиқот методлари ва уларнинг туркумлари. Назарий тадқиқот методлари (адабиётлар билан ишлаш, таълим муассасаси ҳужжатларини ўрганиш, назарий ва қиёсий таҳлил, қиёсий-тарихий таҳлил, илор тажрибаларни ўрганиш, ташхис, умумлаштириш, моделлаштириш ва бошқалар)нинг тавсифи. Амалий тадқиқот методлари (педагогик кузатиш, педагогик тажриба, анкета, ижтимоий сўров, суҳбат, интервью, тест сўрови, рейтинг, математик-статистик таҳлил ва бошқалар). Педагогик тажрибани ташкил этиш шартлари. Тадқиқот методикаси.

Шахснинг ривожланиши, тарбияси ва ижтимоийлашуви

Педагогик антропология. "индивид" ва "шахс" тушунчаларининг моҳияти. Индивид ва шахснинг ўзига хос жиҳатлари.

Шахснинг биологик ва ижтимоий ривожланиши. Шахс биологик ва ижтимоий ривожланишининг ўзаро уйунлиги.

Бола шахси – тарбия объекти ва субъекти сифатида. Шахс фаолияти. Шахс фаолиятининг турлари. Ўйин, ўқиш ва меҳнат фаолиятларининг шахс камолотидаги роли.

Шахснинг ёш, психологик ва шахсий хусусиятлари. Ёш даврлари. Ёш даврларига хос физиологик ва ижтимоий хусусиятлар.

Шахснинг ижтимоийлашуви. Шахснинг ижтимоийлашувида жамоа, муҳит ва ижтимоий муносабатларнинг ўрни.

Дидактика - таълим назарияси сифатида.

Таълим назарияси (дидактика) – педагогика фанининг муҳим таркибий қисми сифатида. "дидактика" тушунчасининг моҳияти. Таълим назариясининг мақсади ва вазифалари. Асосий дидактик тушунчалар.дидактик назария (концепция)лар ва уларнинг фалсафий асослари. Таълим парадигма (модел)лари. Таълим жараёни. Таълим жараёнининг методологик асоси. Таълим жараёнининг таркибий тузилмаси. Таълим тамойиллари. Таълим турлари. Анъанавий таълим ва унинг муҳим жиҳатлари. Шахсга йўналтирилган таълим. Шахсга йўналтирилган таълим турлари (дастурий таълим, модул таълими, инновацион таълим, интерфаол таълим, муаммоли таълим, табақалаштирилган таълим, ривожлантирувчи таълим, масофавий таълим, индивидуал таълим, мустақил таълим, ўйин технологиялари).

Таълим – борлиқни англашнинг ўзига хос шакли сифатида. Ўқитиш ва ўқиш, уларнинг ўзаро алоқаси. Шарқ мутафаккирлари (Абу Райҳон Беруний, Абу Наср Фаробий, Абу Али ибн Сино, Юсуф Хос Ҳожиб) ва арб алломаларининг гносеологик (билишга оид) қарашлари. Таълим жараёни иштирокчиларининг ўзаро алоқалари. Ўқитишнинг таълимий, тарбиявий ва ривожлантирувчи мақсадлари, улар ўртасидаги бирлик. Ўқувчиларнинг ўқув фаолияти. Ўқув фаолиятининг таркибий тузилиши. Ўқувчиларнинг репродуктив ва ижодий билиш фаолиятлари. Билимларни ўзлаштириш, кўникма ва малакаларнинг ҳосил бўлиш жараёни.

Таълим қонуниятлари ва тамойиллари. Шарқ мутафаккирлари таълим тамойиллари ҳақида.

Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими мазмуни

Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими – ўзбекистон республикаси узлуксиз таълим тизимининг муҳим таркибий қисми. Ўрта махсус, касб-ҳунар таълимининг мақсади ва вазифалари. Ўрта махсус, касб-ҳунар таълимини ташкил этувчи ўқув муассасалар (академик лицейлар, касб-ҳунар коллежлари) фаолияти. Академик лицей ва касб-ҳунар коллежлари фаолиятини ташкил этиш. Академик лицей ва касб-ҳунар коллежлари фаолиятининг умумий ҳамда фарқли жиҳатлари.

Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими мазмуни (ўқув режалари, умумий ва ихтисослик фанлари бўйича яратилган давлат таълим стандартлари, умумий ва ихтисослик фанларининг дастурлари, дарсликлари, ўқув ва методик қўлланмалар). Ўрта махсус, касб-ҳунар таълимининг устувор тамойиллари.

Академик лицей ва касб-ҳунар коллежларида ўқитиладиган ўқув ва ихтисослик фанлари бўйича давлат таълим стандартларини ишлаб чиқиш, ҳаётга тадбиқ этиш.

Академик лицей ва касб-ҳунар коллежларининг ўқув режаларида ижтимоий, гуманитар, математика, табиий-илмий ва махсус фанларнинг ўзаро мувофиқлигига эришиш.

Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими мазмунини ёритувчи дарсликлар, ўқув ва методик қўлланмаларнинг янги авлодини яратишга янгича ёндашув. Академик лицей ва касб-ҳунар коллежлари ўқитувчиларида ўқув дастурлари, ўқув дарсликлари, ўқув ва методик қўлланмалардан ижодий фойдаланиш малакаларини ҳосил қилиш.

Таълим методлари ва воситалари

“Таълим методлари” ва “Таълим усуллари” тушунчаларининг моҳияти. Таълим методларининг таснифи. Таълим методларини таснифлашга бўлган турли ёндашувлар. Таълим методларининг асосий турлари (озаки методлар, кўргазмали методлар, амалий методлар, шахсни фаоллаштирувчи методлар ва бошқалар) шарқ мутафаккирлари (муҳаммад ал-хоразмий, абу райҳон беруний, абу наср форобий, абу али ибн сино ва бошқалар) таълим методлари ҳақида. Турли ёшдаги ўқувчилар гуруҳларида таълим методларини самарали қўллаш шартлари.

Таълимнинг замонавий воситалари (дарсликлар, электрон дарсликлар, ўқув ва методик қўлланмалар, ёрдамчи манбалар, машқлар тўпламлари, атласлар, энциклопедиялар, луатлар, хрестоматиялар, кўргазмали қуроллар, техник воситалар, лаборатория жиҳозлари, асбоб-ускуналар ва бошқалар). Таълимнинг ахборот воситалари (компьютер, телевизор, радио, магнитафон, лингофон, видео қурилмалар ва бошқалар). Таълим воситаларининг дидактик имкониятлари.

Таълим шакллари. Дарс – таълимни ташкил этишнинг асосий шакли

“Таълимнинг ташкилий шакллари” (“таълим шакллари”) тушунчасининг моҳияти. Таълимнинг асосий шакллари (маъруза, семинар, амалий машулот, лаборатория машулоти, консультация (маслаҳат), экскурсия, практикум ва бошқалар). Ўқувчиларнинг ёш хусусиятларига таянган ҳолда таълим шаклларидан фойдаланиш.

Таълимни ташкил этишнинг анъанавий шакли (синф-дарс тизими). Дарсни ташкил этишга қўйиладиган дидактик талабалар. Дарс жараёнининг таркибий тузилмаси. Дарс турлари. Дарсда ўқувчилар ўқув фаолиятини оммавий, гуруҳли ва якка тартибда ташкил этиш. Замонавий шароитда дарсларни такомиллаштириш йўллари.

Таълимни ташкил этишнинг ноаъанавий шакллари (ўқув диалоги, учрашув, конференция, давра суҳбати, матбуот конференцияси, баҳс-мунозара, тренинг, музей дарслари, дидактик (ишбоп ва ролли) ўйинлар, “ўткир зеҳнлилар клуби”, мусобақалар, аукцион, “мўъжизалар майдони”, “терговни билимдонлар олиб боради”, кичик гуруҳларда ишлаш, жуфтликда ишлаш, жамоа бўлиб ўқув топшириқларини бажариш ва бошқалар).

Ўқувчиларнинг уй вазифалари. Уй вазифаларининг мазмуни.

Ўқув ишларини ташкил этишнинг дарсдан ташқари шакллари (фан тўгараклари, илмий жамиятлар, олимпиадалар, ўқув курслари, фан ҳафталиклари, беллашувлар, кўриклар, викториналар, кўргазмалар ва бошқалар).

Турли шакллардаги ўқув машулотларининг ўзаро алоқадорлиги.

Таълимни ташхис этиш

Ўқувчилар билимини ташхис қилиш дидактик тушунча сифатида. Ўқувчиларнинг ўқув фаолиятини назорат қилиш. Ўқувчиларнинг ўқув фаолиятини назорат қилишнинг психологик-педагогик шарт-шароитлари.

Ўқувчилар ўқув фаолиятини назорат қилишнинг анъанавий (баҳо тизими) ва замонавий (рейтинг назорати) турлари. Баҳо тизими асосий хусусиятлари. Рейтинг назоратининг афзалликлари. Рейтинг назоратининг таркибий тузилмаси (оралиқ, жорий ва якуний назорат).

Ўқувчилар ўқув фаолиятини назорат қилиш шакллари (имтиҳон, синов ишлари, рейтинг назорати, тест сўрови).

Ўқувчиларнинг билим, кўникма ва малакаларини ҳисобга олиш. Ўқувчиларнинг билим, кўникма ва малакаларини баҳолаш. Ўқувчиларнинг билим, кўникма ва малакаларини баҳолашга қўйиладиган талаблар. Ўқувчилар билим, кўникма ва малакаларини баҳолаш мезонлари.

Ўқувчиларнинг билим, кўникма ва малакаларини баҳолаш методлари (билимларни озаки сўраш; ёзма ишларни текшириш; амалий тажриба ишларини ташкил этиш; билим, кўникма ва малакаларни амалий текшириш). Билимларни озаки сўрашнинг асосий турлари (индивидуал, ёппасига (фронтал) ва комбинациялаштирилган (бир йўла бир неча ўқувчидан) сўраш).

Ўқувчиларнинг ўқув фаолиятини назорат қилиш ва баҳолашнинг амалий аҳамияти.

Ўқув фаолиятининг ўқувчилар томонидан ўзаро назорат қилиниши. Ўқувчи томонидан ўқув фаолиятининг мустақил назорат қилиниши. Ўқувчилар билим, кўникма ва малакаларининг шаклланганлик кўрсаткичлари.

Ўқувчиларнинг билим, кўникма, малакаларини назорат қилиш ва баҳолашда йўл қўйиладиган хатолар. Ўқувчиларнинг билим, кўникма, малакаларини назорат қилиш ва баҳолашда йўл қўйиладиган хатоларнинг олдини олиш йўллари.

Тарбия назарияси

Тарбия жараёнининг мазмуни. Тарбия тамойиллари

“Тарбия” тушунчасининг моҳияти. Тарбия назариясининг таркибий асослари. Тарбия мақсади ва вазифалари. Тарбия мақсадининг жамият ижтимоий эҳтиёжи асосида белгиланиши. Комил инсон, малакали мутахассисни тарбиялаш – бош ижтимоий мақсад. Ўзбекистон президенти и.а.каримов комил инсон, малакали мутахассисни тарбиялашнинг ижтимоий аҳамияти ҳақида.

Тарбия жараёнининг моҳияти ва қонуниятлари. Ижтимоий тарбия тамойиллари. Тарбия жараёнини самарали ташкил этиш шартлари. Тарбия жараёни иштирокчилари ва улар ўртасидаги муносабат мазмуни.

Шарқ мутафаккирлари (абу райҳон беруний, абу наср форобий, абу али ибн сино, абдураҳмон жомий, жалолиддин давоний, алишер навоий, абдулла авлоний ва бошқалар) комил инсон тарбияси ҳақида.

Тарбия мазмуни. Тарбия мазмунини белгиловчи омиллар (халқ озаки ижоди, санъат, адабиёт ва миллий маданият (урф-одат, маросим, анъана ва байрам) намуналари, миллий ва умуминсоний қадриятлар, халқ педагогикаси оялари, аждодлар тажрибаси).

Тарбия турлари: маънавий-ахлоқий, фуқаролик (ватанпарварлик, байналминаллик), ақлий, жисмоний, меҳнат, иқтисодий, экологик, эстетик, ҳуқуқий ва жинсий тарбия.

Миллий тарбия – “оммавий маданият”га қарши курашнинг муҳим омили.

Хорижий мамлакатлар тарбия концепциясининг асосий оялари.

Ўқувчилар жамоасининг шахс ривожланишидаги ўрни

Шахснинг бошқалар билан мулоқот қилишга эҳтиёжи. Ўқувчилар жамоаси – ягона педагогик жараённинг асосий шакли. Шахснинг жамоада қарор топиши.

“Жамоа” тушунчасининг моҳияти. Шарқ мутафаккирлари жамоа ва унинг шахсга таъсири тўрисида. Жамоанинг педагогик вазифалари. Ижтимоий жамоаларнинг турлари. Ўқувчилар жамоасининг асосий белгилари ва таркибий тузимаси.

Ўспирин ўқувчилар жамоаларини бошқариш. Ўқувчилар жамоаларидаги расмий ва норасмий лидерлар.

Ўқувчилар жамоасининг ривожланиш босқичлари. Ўқувчилар жамоасини ташкил этиш методикаси. Жамоада фаоллар билан ишлаш. Ўқувчилар жамоасини мустаҳкамлашда индивидуал ва жамоавий топшириқларнинг аҳамияти. Ўқувчилар жамоаларини шакллантиришда анъаналарнинг ўрни. Ўқувчилар жамоаси ва ўқувчи-ёшлар уюшмаларининг фаолиятига педагогик раҳбарлик.

Тарбия методлари

"Тарбия методлари" тушунчасининг моҳияти. Тарбия методларининг тавсифи. Тарбия методларининг шахсни тарбиялашдаги аҳамияти. Тарбия методларини танлаш. Тарбия методларини ўқувчиларнинг ёш, психологик ва шахсий хусусиятларига, тарбияланганлик даражасига кўра танлаш.

Ўзбек халқ педагогикасида фаол қўлланиладиган тарбия методлари (ибрат, намуна кўрсатиш, тушунтириш, ҳикоя, суҳбат, амалда намойиш этиш, рабатлантириш, жазолаш).

Тарбия методларининг турлари (ижтимоий онгни шакллантириш методлари (ишонтириш, ахборот бериш, мустақиллик дарслари, маънавий-ахлоқий мавзудаги суҳбатлар, баҳс-мунозаралар, намуна кўрсатиш); фаолиятни ташкил этиш методлари (педагогик талаб, ўргатиш, машқ қилиш, тарбиявий вазиятларни ҳосил қилиш, мусобақалар); педагогик рабатлантириш методлари (рабатлантириш, жазо бериш). Рабатлантириш ва жазо бериш шакллари.

Одат ва одатлантириш. Ўқувчиларни ижтимоий-фойдали меҳнатга, ижтимоий ва табиий борлиққа ижобий муносабатда бўлишга одатлантириш. Таълим муассасаси режими.

Ўқувчиларни ўз-ўзини бошқаришлари. Тарбия воситалари (ўйин, ўқиш, меҳнат, спорт, нутқ, миллий ва умуминсоний қадриятлар, маданий мерос намуналари, аждодлар тажрибаси, ижтимоий фаолиятнинг турли кўринишлари, моддий буюмлар, ижтимоий-оявий қарашлар).

Илмий дунёқарашни шакллантириш. Ўқувчиларни ақлий, иқтисодий ва экологик тарбиялаш

"Илмий дунёқараш" тушунчасининг моҳияти. Илмий дунёқарашни шакллантириш вазифалари. Ўқувчиларда илмий дунёқарашни шаклантириш. Ўқувчиларда илмий дунёқарашни шакллантиришнинг метод ва воситалари.

Илмий дунёқараш негизида акс этувчи сифатлар (онглилик, оявий етуклик, бой тасаввур, мантиқий тафаккур).

Ақлий тарбиянинг моҳияти, мақсади, вазифалари ва мазмуни. Ақлий тарбияни самарали ташкил этиш шакллари, метод ва воситалари. Ўқувчиларни ақлий тарбиялашга қўйиладиган талаблар. Ўқувчиларнинг ақлий тарбияланганлик даражаси. Ўқувчиларнинг ақлий тарбияланганлик даражасини баҳолаш.

Ўзбекистон республикаси президенти и.а.каримов асарларида ёшларнинг ақлий камолоти, тафаккури ва илмий дунёқарашига қўйилган талаблар.

Шарқ мутафаккири (абу райҳон беруний, абу наср форобий, абу али ибн сино, юсуф хос ҳожиб, баҳовуддин нақшбандий, алишер навоий ва бошқалар)нинг асарларида шахс дунёқарашини шакллантириш масалаларининг ёритилиши.

Иқтисодий тарбия – бозор муносабатлари шароитида ўқувчиларда ижтимоий дунёқарашни шакллантиришнинг таркибий қисми сифатида. Иқтисодий тарбиянинг мақсади, вазифалари, мазмуни, ташкилий шакллари, методлари, воситалари. Шахсда иқтисодий маданиятни шакллантириш. Шахс иқтисодий маданияти негизида акс этувчи сифатлар.

Ўзбекистон республикаси президенти и.а.каримов жамият ҳаётида иқтисодий муносабатларнинг ўрни ҳақида. Дарс, дарсдан ташқари машулотлар жараёни ва оилада иқтисодий тарбияни ташкил этиш.

Экологик тарбия – глобаллашув шароитида ўқувчилар дунёқарашини шакллантиришнинг таркибий қисми сифатида. Экологик тарбиянинг мақсади, вазифалари, мазмуни, ташкилий шакллари, методлари, воситалари. Шахсда экологик онг ва маданиятни шакллантириш. Дарс, дарсдан ташқари машулотлар жараёни ҳамда оилада экологик тарбияни йўлга қўйиш.

Фуқаролик тарбияси

“Фуқаролик тарбияси” тушунчасининг моҳияти. Демократик жамиятда фуқаролик тарбиясини ташкил этишнинг зарурияти. Ўзбекистон республикасининг конституцияси, “таълим тўрисида”ги қонуни ва республика президенти и.а.каримов асарларида фуқаролик фаоллиги масалаларининг акс этиши.

Фуқаролик тарбиясининг мақсади, вазифалари, мазмуни, ташкилий шакллари, методлари, воситалари. Ўқувчиларни етук, фаол фуқаро сифатида тарбиялаш. Ўқувчиларни етук, фаол фуқаро сифатида тарбиялашда давлат рамзлари (Ўзбекистон республикасининг байрои, герби ва мадҳияси)да ифодаланган ояларнинг роли. Етук, фаол фуқаро шахсида акс этувчи сифатлар.

Ўқувчиларда ватанпарварлик ва байналмилаллик ҳиссини тарбиялаш – фуқаролик тарбиясининг муҳим йўналишлар. Президент и.а.каримов асарларида ватанпарварлик ва байналмилаллик тарбияларини самарали шакллантиришга қўйилган талабларнинг ифодаланиши.

“Ватанпарварлик” тушунчасининг моҳияти. Ватанпарварлик тарбияси. Ватанпарварлик тарбиясининг мақсади, вазифалари, мазмуни, устувор тамойиллари, ташкилий шакллари, методлари, воситалари. Миллий маданият намуналарида ватанпарварлик тарбияси ояларининг ёритилиши. Ватанпарвар шахс қиёфасида акс этувчи сифатлар.

“Ҳарбий-ватанпарварлик” тушунчасининг моҳияти. Ҳарбий-ватанпарварлик тарбияси. Ҳарбий-ватанпарварлик тарбиясининг мақсади,

вазифалари, мазмуни, етакчи тамойиллари, ташкилий шакллари, методлари, воситалари. Ўқувчиларда ватанни ҳимоя қилиш ҳиссини шакллантириш. “шунқорлар” ўйини.

“Байналминаллик” тушунчасининг моҳияти. Байналмилаллик тарбияси. Байналмилаллик тарбиясининг мақсади, вазифалари, мазмуни, устувор тамойиллари, ташкилий шакллари, методлари, воситалари. Байналмилаллик – халқлар ўртасида дўстлик, юртда тинчликни қарор топтирувчи омил. Байналмилал шахс қиёфасида намоён бўлувчи сифатлар.

Ҳуқуқий тарбия. Ҳуқуқий тарбиянинг мақсади, вазифалари, мазмуни, устувор тамойиллари, ташкилий шакллари, методлари, воситалари. Шахсда ҳуқуқий маданиятни шакллантириш. Ҳуқуқий маданият негизида акс этувчи сифатлар. Шахс ҳуқуқий маданиятини шакллантиришда ўқув фанлари (“давлат ва хуқуқ асослари”, “инсон ва жамият”, “инсон ҳуқуқлари” ва бошқалар)нинг имкониятларидан фойдаланиш.

Ўқувчиларни маънавий-ахлоқий тарбиялаш

“Ахлоқ” тушунчасининг моҳияти. Ахлоқ – ижтимоий онг, таъсир кўрсатиш ва тарбиялаш шакли сифатида. Шарқ мутафаккирларининг шахс маънавий-ахлоқий сифатлари тўрисидаги оялари.

Ўзбекистон республикаси президенти и.а.каримов асарларида шахсни маънавий-ахлоқий ривожлантириш масалаларининг ёритилиши.

Маънавий-ахлоқий тарбия. Маънавий-ахлоқий тарбиянинг мақсади, вазифалари, мазмуни, устувор тамойиллари, шакллари, методлари, воситалари. Таълим муассасаларида ташкил этилувчи маънавий-ахлоқий тарбия тизими. Маънавиятли, ахлоқли шахс қиёфасида акс этувчи сифатлар.

“Оила тарбияси” тушунчасининг моҳияти. Оила ва унинг тарбиявий имкониятлари. Оилаларнинг турмуш тарзи, урф-одатлар, анъаналари. Оила тарбиясининг мақсади, вазифалари, мазмуни, тамойиллари, шакллари, методлари, воситалари.

Оила – шахснинг ҳар томонлама эркин камол топишини таъминловчи муҳит. Ўзбекистон республикасининг оилалар мустаҳкамлигини таъминлаш борасидаги сиёсати. “оила” илмий-амалий маркази фаолияти мазмуни ва йўналишлари. “мактаб, оила ва жамоатчилик” концепцияси ояларига кўра оила ва жамоатчилик билан ўрта махсус таълим муассасаларининг ўзаро ҳамкорлигини қарор топтириш.

Оилада ўқувчилар ҳаётининг ташкил этилиши. Ўқувчилар кун тартибининг қатъий бўлишига оила шароитининг таъсири. Оилада ўқувчиларга қўйиладиган педагогик талаблар ва уларнинг уй хўжалигини юритишдаги иштироклари.

“Жинсий тарбия” тушунчасининг моҳияти. Жинсий тарбиянинг мақсади, вазифалари, мазмуни, устувор тамойиллари, шакллари, методлари, воситалари.

Меҳнат тарбияси.
Ўқувчи шахсини ривожланишида жисмоний ва эстетик тарбиянинг ўрни

Меҳнат тарбияси. Меҳнат тарбиясининг мақсади, вазифалари, мазмуни, шакллари, методлари, воситалари. Шарқ мутафаккирлари меҳнат тарбияси ҳақида. Меҳнат воситасида маънавий-ахлоқий сифатларни шакллантириш. Меҳнат – шахсни қайта тарбиялашнинг самарали воситаси сифатида. Шахсда меҳнатга ижобий муносабатни қарор топтириш омиллари. Фуқароларда меҳнатга ижобий муносабат, мулкдорлик ҳиссини шакллантириш.

Бозор муносабатлари шароитида таълим муассасалари (мактаб, академик лицей, касб-ҳунар коллежлари)да ташкил этиладиган меҳнат тарбияси тизими ва унинг таркибий асослари. Ўқувчилар меҳнат фаолиятининг асосий турлари (ўқув меҳнати, ижтимоий-фойдали меҳнат, ўз-ўзига хизмат қилиш ва ишлаб чиқариш меҳнати).

“Жисмоний тарбия” тушунчасининг моҳияти. Шахснинг ҳар томонлама камол топишида жисмоний тарбиянинг ўрни. Шарқ мутафаккирлари жисмоний тарбиянинг шахс камолотидаги аҳамияти ҳақида. Ўқувчи-ёшларни жисмоний тарбиялашнинг комплекс дастури. Уч босқичли спорт мусобақалари (“умид ниҳоллари”, “баркамол авлод” ва универсиада) – республика ёшларини жисмонан етук этиб тарбиялашнинг муҳим омили.

Академик лицей ва касб-ҳунар коллежларда ташкил этиладиган жисмоний тарбия мақсади, вазифалари, мазмуни, тамойиллари, шакллари, методлари, воситалари. Ўрта махсус таълим муассасаларида ташкил этиладиган жисмоний тарбиянинг ўқувчиларни чақириққача ҳарбий тайёргарлиги билан болиқлиги.

“Эстетика” тушунчасининг моҳияти. Эстетик тарбиянинг мақсади, вазифалари, мазмуни, тамойиллари, шакллари, методлари, воситалари.

Таълим жараёнида эстетик тарбияни ташкил этиш. Дарс ва синфдан ташқари машулотларда ташкил этиладиган эстетик тарбия имкониятлари. Ўқувчиларда эстетик дидни самарали шакллантириш омиллари.

Ўқувчи-ёшларни “оммавий маданият” таъсиридан ҳимоялаш. Ўқувчи-ёшларни “оммавий маданият” таъсиридан ҳимоялаш тизими.

Таълим муассасаси менежменти

“Бошқарув” (“менежмент”) тушунчасининг моҳияти. “таълим муассасаси фаолиятини бошқариш” тушунчасининг тавсифи. Таълим муассасаси фаолиятини бошқариш мақсади, вазифалари, мазмуни, тамойиллари, шакллари, методлари, воситалари. Таълим муассасаси фаолиятини давлат-жамоатчилик тамойилига кўра бошқаришнинг психологик-педагогик асослари.

Академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежлари фаолияти тўрисидаги низомлар, уларнинг устувор оялари. Таълим муассасасининг устави – раҳбарлик ва бошқариш тизимини аниқловчи ҳужжат.

Таълим муассасаси директорининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари. Таълим муассасаси директор ўринбосарларининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари. Раҳбарлик тамойиллари.

Педагогик жамоа фаолияти. Педагогик жамоанинг иш услублари. Педагог кадрлар малакасини ошириш ва уларни аттестациядан ўтказиш. Ёш ўқитувчилар билан ишлаш.

Таълим муассасалари (академик лицей, касб-ҳунар коллежлари)нинг ички назорати. Ички назорат мақсади, вазифалари, мазмуни, тамойиллари, ташкилий шакллари ва методлари.

Коррекцион (махсус) педагогика

"Коррекцион педагогика" ("махсус педагогика") тушунчасининг моҳияти. Ўзбекистон республикаси "таълим тўрисида"ги қонунида ижтимоий ёрдамга муҳтож болалар ва ўсмирларни ўқитиш ҳақида.

Коррекцион педагогиканинг мақсади, вазифалари, мазмуни, тамойиллари, методлари, воситалари.

"Аномал болалар" тушунчасининг моҳияти. Аномал (анатомик, физиологик ва руҳий жиҳатдан нуқсони бўлган) болалар. Аномал болалар тавсифи. Аномал болаларнинг ривожланмаслик сабаблари.

Аномал болалар билан ишлашга оид давлат сиёсатининг мазмуни. "руҳий ривожланишда нуқсони бўлган болалар" тушунчасининг тавсифи. Руҳий ривожланишда орқада қолган болалар. Ақлий ривожланишдан ортда қолган болаларни тарбиялаш.

Руҳий ривожланишида нуқсони бўлган болалар мактабида тарбия жараёни.

Эшитишда нуқсони бўлган болалар. Эшитишда нуқсони бўлган болаларни ўқитиш ва тарбиялаш.

Кўришда нуқсони бўлган болалар. Кўришда нуқсони бўлган болаларни ўқитиш ва тарбиялаш.

Нутқида нуқсони бўлган болалар. Нутқий нуқсонлар тавсифи. Нутқида нуқсони бўлган болаларни ўқитиш ва тарбиялаш.

Таянч аъзолари ҳаракатида нуқсони бўлган болалар. Таянч аъзолари ҳаракатида нуқсони бўлган болаларни ўқитиш ва тарбиялаш.

Ҳулқида нуқсони бўлган болалар. Ҳулқида нуқсони бўлган болаларни ўқитиш ва тарбиялаш.

Мураккаб (бир неча) нуқсони бўлган болалар. Мураккаб (бир неча) нуқсони бўлган болаларни ўқитиш ва тарбиялаш.

Ўзбекистон республикасида жисмоний ва руҳий ривожланишида нуқсони бўлган болалар ҳамда ўсмирларнинг ижтимоий аҳволи. Ижтимоий ёрдам ва тикланиш (реабилитация)га муҳтож бўлган болалар учун махсус ўқув-тарбия муассасалари тизимини ташкил этиш тамойиллари.

“ПЕДАГОГИКА ТАРИХИ” қисми

Энг қадимги даврлардан VII асргача таълим-тарбия ва педагогик фикрлар

“Педагогика тарихи” қисмининг мақсади, вазифалари, устувор тамойиллари, мазмуни. “педагогика тарихи” Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримов таълим-тарбия жараёнида миллий мерос, педагогик қадриятлардан самарали фойдаланишнинг ижтимоий аҳамияти ҳақида. Таълим-тарбия ва педагогика тарихини даврлаштириш муаммолари.

Энг қадимги даврлардан VII асргача таълим-тарбия ва педагогик фикрларнинг ривожланиши. Энг қадимги ёдгорликларда шахс тарбиясига оид фикрларнинг ифодаланиши. Қадимги даврларда ижтимоий тарбиянинг шаклланиши. Шахс тарбиясига оид илк фикрларнинг кишилик фаолияти билан болиқлиги. Ибтидоий жамиятда ташкил этилган тарбиянинг ўзига хос хусусиятлари.

Халқ ижодиёти намуналари (афсоналар, қўшиқлар, “ўгитнома”лар)да ибтидоий ахлоқ-одоб ва таълим-тарбияга оид масалаларнинг ифодаланиши. Қадимги давлатлар – сўдиёна, бақтрия, хоразмда таълим-тарбиянинг ривожланиши ва педагогик фикрларнинг шаклланиши.

Энг қадимги ёзма манбаларда таълим-тарбия масалаларининг ёритилиши. “Авесто” – энг қадимги маърифий ёдгорлик. Қадимги сўд, хоразм, уйур ва туркий-рун ёзувларининг таълим-тарбияни ривожлантиришдаги ўрни. Ўрхун-энасой ёдгорликлари ва уларнинг маърифий аҳамияти. Култегин, билга ҳоқон, тунюқуқ битикларида таълим-тарбия масалаларининг ўзига хос ёритилиши. Туркий халқларнинг дастлабки савод мактаблари.

VII асрдан IX асргача тарбия, мактаб ва педагогик фикрлар

Мовароуннаҳрда ислом дини оялари ёйилишининг таълим-тарбияга таъсири. Мусулмон мактабларида ташкил этилган таълим-тарбия мазмуни. Ислом динининг муқаддас манбалари (“Қуръон” ва “Ҳадис”) – мусулмон мактаблари таълим-тарбиясининг оявий асослари. Араб тилининг савдо ва маданий алоқалар тилига айланиши.

Ҳадис илмининг пайдо бўлиши. Муҳаддислар (имом исмоил ал-бухорий, имом исо ат-термизий ва бошқалар)нинг ҳадис илмини яратишдаги хизматлари. Имом исмоил ал-бухорийнинг “ас-саҳиҳ” (“ишонарли тўплам”), “Ал-адаб ал-муфрад” (“Адаб дурдоналари”) асарларининг шахс маънавий камолотининг таркиб топишидаги ўрни.

Сўфийлик таълимоти ва намоёндаларининг педагогик қарашлари. Имом Аззолий – ислом фалсафаси ва педагогикасининг асосчиси сифатида. Имом Аззолийнинг “Кимёи саодат” асари. “Кимёи саодат” асарининг тарбия тараққиётидаги ўрни. Аҳмад Яссавий “Ҳикматлар”инининг ахлоқий-маърифий аҳамияти. Масжидлар ва улар ҳузуридаги мактаблар – ўрта асрлар мовароуннаҳрининг асосий таълим муассасалари. Масжидлар ва улар

ҳузуридаги мактабларда таълим-тарбиянинг ташкил этилиши. Ўрта асрлар таълим муассасаларида савод чиқариш методикаси. "Чор китоб" ва "Ҳафтияк" – дастлабки савод дарсликлари сифатида.

IX асрдан XIV асргнинг биринчи яримгача тарбия, мактаб ва педагогик фикрлар

Шарқ уйониши даврида таълим-тарбиянинг тараққий этиши. Муҳаммад ал-Хоразмий, Абу Наср Форобий, Абу Райҳон Беруний, Абу Али Ибн Синоларнинг умумпедагогик ҳамда дидактик оялари.

Маҳмуд Қошарий, Юсуф Хос Ҳожиб, Унсурул-Маолий Кайковус, Аҳмад Югнакийларнинг таълимий-ахлоқий қарашлари.

Маҳмуд Қошарий ва унинг "Девони луатит турк" асари.

Юсуф Хос Ҳожибнинг "Қутаду билиг"и таълим-тарбияга оид биринчи асар сифатида.

Унсурул-Маолий Кайковуснинг "Қобуснома" асари. "Қобуснома" асарининг педагогик фикр тараққиётида тутган ўрни.

Аҳмад югнакий ва унинг "Ҳиббат ул-ҳақойиқ" асари.

XIV асрнинг иккинчи яримидан XVII асргача тарбия, мактаб ва педагогик фикрлар

XIV-XVI асрларда мовароуннаҳрда таълим-тарбия ва педагогик фикрлар. Ижтимоий ҳаётнинг тарбия, таълим ва педагогик фикр тараққиётига таъсири. Илм-фан, таълим-тарбиянинг равнақ топа бориши.

Мовароуннаҳрда Амир Темур томонидан марказлашган давлатга асос солиниши. Марказлашган давлатнинг илм-фан ва маърифат тараққиётига таъсири.

XIV-XVI асрларда мактаб ва мадрасалар фаолиятининг йўлга қўйилиши.

Табиий фанларнинг ривожланиши. Мактаб ва мадрасаларда табиий фанларнинг ўқитилиши. Мирзо Улубекнинг илм-маърифат соҳасидаги хизматлари. Мирзо Улубекнинг таълим тизимининг шакллантиришдаги роли. Заҳириддин Муҳаммад Бобурнинг илм-маърифат, таълим-тарбия соҳасидаги хизматлари.

Абдураҳмон Жомий, Алишер Навоий, Жалолиддин Давоний, Ҳусайн Воиз Кошифийларнинг таълимий-ахлоқий қарашлари

Абдураҳмон Жомий, Алишер Навоий, Жалолиддин Давоний, Ҳусайн Воиз Кошифийларнинг таълимий-ахлоқий мерослари. Алишер Навоийнинг "Ҳайрат ул-Аброр", "Маҳбуб ул-қулуб" асарлари ва уларда илгари сурилган маънавий-ахлоқий оялар. Алломанинг мактаб ва мадрасалар ривожига қўшган ҳиссаси. Абдураҳмон Жомийнинг "Туҳфат-ул-аҳрор" асари ва унинг маърифий-тарбиявий аҳамияти.

Жалолиддин Давонийнинг ахлоқий қарашлари. Алломанинг "Ахлоқи жалолий" асари. "Ахлоқи жалолий" асарининг педагогик фикр тараққиётида тутган ўрни.

Ҳусайн Воиз Кошифийнинг ахлоқий қарашлари. Алломанинг "Футувватномаи султоний ёхуд жавонмардлик тариқати" асари. Асарнинг ахлоқий тарбияда тутган ўрни.

XVII асрдан XIX асрнинг ярмигача тарбия, мактаб ва педагогик фикрлар

XVII-XVIII аср ва XIX асрнинг биринчи ярмида бухоро, қўқон ва хива хонликларида илм-фаннинг тараққий этиши. Хонликлар ҳудудларида масжид-мадрасалар тизимининг барпо этилиши.

Мадрасаларда ўрганилган асосий манбалар ("Қуръон", "Тафсир", "Одоб ас-солиҳин", "Сабот ул-ожизин", "Кимёи саодат", "Ҳадис", "Шамойил ул-наби", "Ҳикмат ул-айн"). Қизлар мактабларининг фаолияти.

Жаҳон отин увайсийнинг қизлар мактабидаги фаолияти. Муҳаммад Содиқ қошарийнинг "Одоб ас-солиҳин" асари – юксак маънавий-ахлоқий сифатларни ёритувчи манба.

XIX асрнинг иккинчи ярми ва XX аср бошларида тарбия ва педагогик фикрлар

Туркистон ўлкасида фаолият юритган таълим муассасаларининг анъанавий тизими. Чоризм мактаб сиёсатининг туркистон ўлкасида ёйилиши. Чор россиясининг мусулмон мактабларига бўлган салбий муносабати.

Туркистон ўлкасида маърифий-педагогик фикрларнинг шаклланиши

Туркистонда жадидчилик ҳаракатининг ёйилиши. Янги усул мактабларининг пайдо бўлиши. Исмоилбек Гаспирали фаолияти. Мунаввар Қори, Абдулла Авлоний, Абдуқодир Шакурий, Маҳмудхўжа Беҳбудийларнинг янги усул мактабларини ташкил этишдаги иштироклари. Саидрасул Саидазизовнинг "устоди аввал" дарслиги.

Абдулла Авлонийнинг "Туркий гулистон ёхуд ахлоқ" асарида тарбия тизимининг ёритилиши. Ҳамза Ҳакимзода, Абдурауф Фитратларнинг миллий педагогик мерослари.

1917-1991 йилларда Ўзбекистонда таълим Тизими ва педагогика фани ривожи

1917 йилдан мустақиллик эълон қилингунга қадар бўлган даврда ўзбекистон республикаси таълим тизими ва педагогика фани ривожининг ўзига хослиги.

Таълим мазмуни. Ўқув дарсликлари ва қўлланмаларининг яратилиши. Таълим-тарбия жараёнининг мустабид тузум мақсадига мувофиқ ташкил этилиши ва унинг салбий оқибатлари.

Ўзбек маърифатпарварлари – Абдуқодир Шакурий, Маҳмудхўжа Беҳбудий, Абдулла Авлоний, Ҳамза Ҳакимзода, Абдурауф Фитрат ва бошқалар илмий-педагогик меросининг ўрганилиши.

Мустақил Ўзбекистон Республикаси таълим тизими. Истиқлол йилларида педагогик фикрлар тараққиёти

Мустақилликни қўлга киритиш арафасида ва ундан кейинги дастлабки ойларда таълим тизимида амалга оширилган ислоҳатлар. И.А.Каримовнинг “Ўзбекистон мустақилликка эришиш остонасида” асарида таълим соҳасидаги сиёсий – ижтимоий фаолиятни акс эттирилиши.

Таълимий ислоҳатларни амалга оширишнинг асосий босқичлари. Миллий мактабни ташкил этиш муаммолари. Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўрисида”ги қонуни ва “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури”.

Педагогик тадқиқотларнинг асосий йўналишлари. Таълим тизимида миллий маърифий қадриятларидан фойдаланиш.

Ўзбекистон Президенти И.А.Каримов таълимий ислоҳатларнинг аҳамияти ва баркамол авлод тарбияси ҳақида (“Юксак маънавият – енгилмас куч” асари мисолида). Таълим тизимини юксалтириш ва модернизация килиш жараёнида эксперт – мутахассислар мулоқоти (“Юксак билимли ва интеллектуал ривожланган авлодни тарбиялаш – мамлакатни баркарор тараққий эттириш ва модернизация қилишнинг энг муҳим шарти” мавзусидаги халқаро конференция). 2012 йил 16-17 февралдаги халқаро конференциянинг якуний ҳужжати-резолюцияси.

Жаҳон педагогика фанининг тараққиёт тарихи

Қадимги Юнонистон ва Рим давлатларида ташкил этилган таълим-тарбия мазмуни. Қадимги Шарқ давлатлари ва Юнонистонда педагогик фикрларнинг шаклланиши.

Қадимги Юнонистон (Спарта ва Афина давлатлари)да усутвор бўлган тарбиявий ғоялар ва таълим тизими. Қадимги Юнон файласуфлари (Суқрот, Афлотун, Арасту ва Демокрит) таълимотида ёритилган тарбия масалалари.

Арбий европа мамлакатларида ташкил этилган таълим-тарбия моҳияти. Я.А.Коменскийнинг педагогик тизими. Я.А.Коменскийнинг педагогик тизимининг педагогика фани тараққиётидаги аҳамияти.

Фридрих Дистервергнинг ривожлантирувчи таълим назарияси. Фридрих Дистерверг томонидан асосланган таълимнинг 33 қоидаси.

Рус педагог олимларининг маърифий, маънавий-ахлоқий оялари. К.Д.Ушинскийнинг педагогик мероси.

Ҳозирги даврда жаҳон ривожланган мамлакатларида Халқ таълими ва педагогика фани

Ривожланган мамлакатларнинг таълим тизими. Ривожланган мамлакатлар таълим муассасалари амалиёти.

Педагогика фанининг жаҳон мамлакатлари ижтимоий фанлар тизимидаги ўрни.

АҚШ таълим тизимининг етакчи анъаналари. Япония таълим тизимининг ўзига хос жиҳатлари. Англия таълим тизимининг устувор

тамойиллари. Жанубий Кореяда таълим тизимининг истиқболли ривожланиши.

“ПЕДАГОГИК МАҲОРАТ” қисми

Педагогик маҳорат ва маданият.
Педагогик фикр тарихи ва мактаб амалиётида ўқитувчи маҳорати масалалари

Педагогик фаолият. Педагогик фаолият хусусиятлари, ижтимоий аҳамияти. Педагогик фаолиятнинг асосий йўналишлари.

Ўзбекистон республикасининг “Таълим тўрисида”ги қонуни ва “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури”да педагогик фаолиятни ташкил этишга қўйиладиган талабларнинг ифодаланиши.

“Педагогик маҳорат” тушунчасининг моҳияти. Ўқитувчи маҳораитни шакллантиришга доир психологик, педагогик назариялар мазмуни ва аҳамияти. Маданият ва педагогик маданият. Педагогик маҳоратнинг асосий таркибий қисмлари.

Бўлажак ўқитувчиларни тайёрлаш ва уларнинг педагогик маҳоратга эга бўлишларига қўйиладиган талаблар.

Энг қадимги даврлардан эрамизнинг VII асрларигача бўлган даврларда болалар таълими ва тарбиясини ташкил этишга йўналтирилган фаолият мазмуни. Ўқитувчилик фаолиятининг алоҳида ижтимоий фаолият тури сифатида шаклланиши. Ўқитувчилик фаолиятининг жамият ҳаётидаги ўрни.

Шарқ мутафаккирлари – Муҳаммад ал-Хоразмий, Абу Райҳон Беруний, Абу Али ибн Сино, Юсуф Хос Хожиб, Унсурул-Маолий Кайковус, Алишер Навоий, Абдулла Авлоний ва бошқалар ижодий меросида мураббий (мударрис)лар шахси, фаолиятига қўйиладиган талабларнинг ифодаланиши.

Қадимги Юнонистон ва Рим файласуфлари – Суқрот, Плутон (Афлотун), Демосфен, Аристотель (Арасту), Цицерон ва Квинтиллианларнинг мураббий шахси, фаолиятига ёндашувлари. Ўқитувчи томонидан нотиқлик санъатининг эгалланиши – қадимги юнонистон ва рим давлатларида шахс тарбиясини ташкил этишга қўйилган муҳим талаб эканлиги.

Я.А.Коменский, А.Дистерверг, К.Д.Ушинский ва бошқаларининг ўқитувчи шахси, унинг касбий тайёргарлиги, педагогик маҳорати борасидаги қарашлари.

Ўқитувчи фаолиятида педагогик ва коммуникатив қобилият

“Қобилият” ва “Педагогик қобилият” тушунчаларининг моҳияти. Қобилиятнинг психологик тавсифи. Педагогик қобилиятнинг психологик-педагогик мазмуни.

Педагогик қобилиятнинг асосий турлари. Эмпатия ва перцептив қобилиятлар. Дидактик, ташкилотчилик, конструктив, коммуникатив, билиш ва англаш қобилиятлари.

Ўқитувчига хос бўлган иродавий ва ҳиссий сифатлар (ирода, сабр-тоқат, мақсадга интилиш, хатти-ҳаракатларни тўри ташкил этиш, ўзини ўзи бошқариш, ўқувчиларга таъсир кўрсата олиш, ҳиссиёт ва кайфиятни бошқара олиш, жавобгарликни зиммага ола билиш, таълим жараёнида ижодий ва муваффақиятли вазиятларни ярата олиш).

Алоқа ўрнатиш (коммуникация) тушунчаси, унинг моҳияти, педагогик таъсир этиш усуллари. Ўқитувчи томонидан мулоқотга киришиш жараёнида қўлланиладиган муомала услублари.

Коммуникатив кобилият (мулоқот орқали таъсир этиш ва муҳитга киришиб кетиш).

Ўқитувчининг коммуникатив кўникмаси: "юзни ўқиш санъати", ўзгалар ҳолатини тушуна олиш, ўзини намоён қила билиш, нутқ воситаси ҳамда сўзсиз ҳолатда инсон руҳиятини тушуна олиш.

Ўқитувчи томонидан ўқувчи билан мулоқотда бўлиш жараёнида қўлланиладиган педагогик таъсир кўрсатиш усуллари: ишонтириш, уқтириш, маъқуллаш ва танқид қилиш.

Ишонтиришга қўйиладиган талаблар. Ишонтиришнинг асосий таркибий қисмлари. Ишонтиришнинг озаки шакллари: огоҳлантириш, тезкор таъсир этиш, буйруқ асосида ижро этишга ундаш, сўз ёрдамида таъқиқлаш, ҳазил орқали англатиш. Ишонтиришнинг асосий омиллари. Ишонтириш натижалари. Ишонтириш техникаси. Педагогик жараёнда ишонтириш техникасидан фойдаланиш.

Уқтиришга қўйиладиган талаблар. Уқтиришнинг асосий таркибий қисмлари. Уқтириш шакллари. Уқтиришнинг асосий омиллари. Уқтириш натижалари. Уқтириш техникаси. Педагогик жараёнда уқтириш техникасидан фойдаланиш.

Маъқуллашнинг асосий таркибий қисмлари. Маъқуллаш шакллари. Маъқуллашнинг асосий омиллари. Маъқуллаш натижалари. Маъқуллаш техникаси. Педагогик жараёнда маъқуллаш техникасидан фойдаланиш.

Танқид қилишнинг асосий таркибий қисмлари. Танқид қилиш шакллари. Танқид қилишнинг асосий омиллари. Танқид қилиш натижалари. Танқид қилиш техникаси. Педагогик жараёнда танқид қилиш техникасидан фойдаланиш.

Ўқитувчининг коммуникатив қобилиятини ривожлантириш услуби: бўлажак мулоқот модулини ишлаб чиқиш, қисқа муддатли дарс ёки тадбирларни ўтказиш, ўз устида ишлашга доир машқлар.

Ўқитувчининг педагогик мулоқотга киришишида учрайдиган педагогик низо ва камчиликлар ҳамда уларнинг олдини олиш йўллари.

Мулоқот маданияти ва психологияси. Педагогик мулоқот

"Мулоқот" атамасининг фалсафий, ижтимоий, психологик ва педагогик моҳияти. Педагогик мулоқот, унинг ўзига хос хусусиятлари. Педагогик мулоқотни ташкил этиш маданияти. Педагогик мулоқотни ташкил этиш

босқичлари ва усуллари. Педагогик мулоқот моделини ишлаб чиқиш. Ўқув-тарбия жараёнида педагогик мулоқот жараёнини бошқариш услублари. Мулоқот жараёнида ташаббусни бошқариш.

Муошарат одоби. Соф адабий тилда сўзлашишга одатланиш. Меҳмондўстлик қоидалари. Диний эътиқодга эътибор.

Табақалашган (иши, мансаби ҳамда жинси кабилар) мулоқотларнинг ўзига хос хусусиятлари ва моҳияти.

Мулоқотга киришишда миллий урф-одатлар, расм-русум ва удумлар ҳақидаги ривоят, афсона ҳамда ҳикматлардан фойдаланиш, педагогик фаолиятга тадбиқ этиш усуллари.

Мулоқотга киришаётган шахсни тўлақонли билишга қизиқиш.

Мулоқот жараёнидаги хушмуомалалик.

Шарқона мулоқотга киришишда мимика ва пантомимикаларнинг аҳамияти ҳамда ўзига хослиги.

Ўқитувчи фаолиятида шарқона мулоқотнинг тутган ўрни.

Дарс ҳамда дарсдан ташқари жараёнда ўқитувчи ва ўқувчилар ўртасидаги мулоқот, унга қўйиладиган талаблар.

Ўқувчилар жамоасида уларнинг эътиборларини жалб этиш ва ижодий кайфиятларини яратишда ўқитувчи мулоқотининг таъсири ва унинг аҳамияти, ўқувчи билан бўлган мулоқот жараёнида ўқитувчи томонидан ишонтириш ва таъсир этиш усулларидан фойдаланиш. Мулоқот жараёнини бошқариш услублари. Ўқитувчи обрўси. Авторитар услубдаги мулоқот. Либерал услубнинг ўқитувчи фаолиятида намоён бўлиш хусусиятлари. Ўқитувчининг демократик услубдаги мулоқоти – ўқувчилар фикрига таяниш, ушбу фикрларни маъқуллаш шакли.

Илмий педагогик адабиётларда берилган мулоқот турлари (дўстона мулоқот, қўрқув асосига қурилган мулоқот, ҳазил-мутойибага асосланган мулоқот ва бошқалар) ҳақида.

Педагогик техника

“Педагогик техника” тушунчасининг моҳияти. Педагогик техника – ўқитувчи хатти-ҳаракатларини ташкил этиш шакли сифатида. Педагогик техника воситалари: вербал (сўз ёрдамида) ва новербал (сўзсиз) ўзаро мулоқот.

Пантомимика. Мимика. Имо-ишора (сўзсиз, гавда, оёқ ва қўллар ҳаракатлар) ёрдамида ифодаланадиган муносабат.

Педагогик техниканинг таркибий қисмлари: ўқитувчининг ўз хулқи, хатти-ҳаракати, феъл-атворини бошқариш кўникмаси, ўз қиёфаси, ҳиссиёти ва кайфиятини бошқариш кўникмаси, ижтимоий-перцептив қобилият, нутқ техникаси.

Ўқитувчининг алоҳида шахс ва жамоага таъсир кўрсатиш кўникмаси. Дидактик, ташкилотчилик, конструктив (амалий) ва коммуникатив (ўзаро

мулоқот) қобилиятини ифодаловчи кўникмалар. Педагогик муносабат жараёнини ва жамоа ижодий ишини ташкил этиш қобилияти.

Ёш ўқитувчи фаолиятида намоён бўладиган типик хатолар ва уларни бартараф этиш йўллари.

Ўқитувчининг таълим жараёнидаги маҳорати. “ижодий ҳолат”, “ижодкорлик” ва “ижодий ёндашув” тушунчаларининг моҳияти. Ўқитувчи фаолиятида ижодий ҳолатнинг ўрни. Ўқитувчининг дарс (ёки маънавий-маърифий тадбирлар) андозасини тайёрлаш, мулоқот усулларини танлаш, педагогик вазиятларни олдиндан кўра билиш ва тасаввур этиш, таълимий (ёки тарбиявий) жараённи тўла ҳис этиши. Ўқитувчининг таълим жараёнида ўзини тутишни хаёлан тасаввур этиши. Дарснинг муваффақиятли ўтишига ўзни ишонтириш.

Дарс жараёнидаги ижодий ҳолат (педагогик ижодкорлик, саранжомлик, ўқувчиларни фаолликка ундаш, қийинчиликларни енгишга бўлган хоҳишга эга бўлиш, мимика ва пантомимикадан моҳирона фойдаланиш, ўқувчиларни ижодий фаолиятга йўналтириш).

Ўқитувчининг дарсдан кейинги ижодий ҳолатини ташкил этиш (содир бўлган воқеа-ҳодисаларга муносабат, фаолият мазмунини таҳлил этиш ва баҳолаш, кейинги дарсни ташкил этиш тўрисидаги қарорни белгилаш, дарсни юксак даражада ташкил этишга нисбатан иштиёқ ҳосил қилиш).

Педагогик фаолиятга ижодий ёндашиш. Ўқитувчининг ижодкорлиги.

Тарбиячилик маҳоратининг моҳияти. Ўқитувчининг тарбиявий жараёнларни ташхислаш маҳорати. Ўқувчилар шахсини ўрганиш диагностикаси.

Педагогик-ташкилотчилик фаолиятининг моҳияти. Педагогга хос ташкилотчилик кўникмасининг тавсифи (ўқувчиларда тўри фикрни шакллантириш, жамоанинг шахсга таъсирини таъминлаш, ўқувчиларнинг ёш, психологик хусусиятларини ҳисобга олиш, қарорларни ҳамкорликда қабул қилиш, бир вақтнинг ўзида шахс ва жамоада кузатилаётган ўзгаришларга тезкор мослашиш, мулоқотнинг демократик услубидан фойдаланиш).

Жамоавий ижодий фаолиятни ташкил этиш. Жамоавий ижодий фаолиятни ташкил этиш усулларини ўзлаштириш. Ўқувчилар жамоасида солом психологик муҳитни ҳосил қилиш. Ўқувчилар жамоасида солом психологик муҳитни ҳосил қилиш усуллари.

Ўқитувчи маҳоратини такомиллаштириш йўли ва шарт-шароитлари

Педагогик фаолиятни илмий асосда ташкил этиш. Педагогик мақсаднинг қўйилиши. Мақсаднинг изчиллиги. Педагогик фаолиятни ташкил этишда усулларни мақсадга мувофиқ танлаш. Педагогик меҳнатни ташкил этишда турли усулларни қўллашнинг аҳамияти.

Педагогик фаолиятни режалаштиришнинг асосий конуниятлари. Педагогик фаолиятни оқилона режалаштириш. Режалаштириш шакллари.

Режани ишлаб чиқиш босқичлари. Вақтдан унумли фойдаланиш, иш кунини тўри ташкил қилиш. Педагог меҳнати ва иш жойи учун керакли шароитни яратиш.

Ўз-ўзини ривожлантириш ва ўз устида ишлаш педагогик маҳоратни шакллантиришнинг муҳим шарти сифатида. Ўз-ўзини тарбиялаш ва ўз устида ишлашнинг психологик-педагогик асослари.

Ўз-ўзини ривожлантиришга йўналтирилган фаолият тавсифи. Ўқитувчининг шахсий сифатлари ва хатти-ҳаракатларига бериладиган баҳо. Ўз-ўзини ривожлантириш дастури. Ўз-ўзини ривожлантириш дастурини ишлаб чиқиш.

Ўз-ўзини ривожлантиришнинг метод ва воситалари. Ўз-ўзини ривожлантиришда ўз-ўзини ишонтириш методидан фойдаланиш. Ўз-ўзини ишонтириш усули.

Ўз-ўзини ривожлантириш жараёнида психологик тўсиқларни енгиб ўтиш. Ўз-ўзини ривожлантиришда психологик тўсиқларни енгиб ўтиш йўллари.

Педагогик маҳоратни такомиллаштириш жараёнида педагогик ижодкорлик ва шахсий илмий-педагогик изланишни ташкил этиш. Педагогик тажриба тўплаш. Педагогик маълумотларни мақсадга мувофиқ ажратиш кўникмаси. Педагогик маълумотларни тўри танлай билиш мезонлари. Илор педагогик тажрибани ўрганишга оид материалларни тўплаш. Илор педагогик тажрибани ўрганиш ва уларни умумлаштириш усуллари. Илмий-педагогик маълумотларни тўплашда ҳисоблаш техникаси ва компьютер хизматидан фойдаланиш.

Илмий-педагогик изланишлар самарасини баҳолаш мезонлари (янгилиги, муҳимлиги, назарий ва амалий аҳамияти). Касбий фаолиятда илмий оялар ва педагогик тажрибалардан самарали фойдаланиш.

Маъруза машулотини ташкил этишнинг шакл ва хусусиятлари:

№	Маъруза шакллари	Ўзига хос тавсифловчи хусусиятлари
1	**Кириш маърузаси**	Фан тўрисида яхлит тасаввур ҳамда маълум йўналишлар беради. Педагогик вазифаси: ўқувчини ушбу фаннинг вазифалари ва мақсади билан таништириш, касбий тайёргарлик тизимида унинг ўрни ва ролини белгилаш, курснинг қисқача шарҳини бериш, фаннинг ютуқлари ва таниқли олимлар номлари билан таништириб, келажакдаги изланишларнинг йўналишини белгилаш, тавсия қилинган ўқув-услубий адабиётлар таҳлилини бериш, ҳисобот ва баҳолашнинг муддатлари ва шаклларини белгилаш.
2	**Маъруза ахборот**	Маърузанинг одатдаги анъанавий тури. Педагогик вазифаси: ўқув маълумотларини баён қилиш ва тушунтириш.
3	**Шарҳловчи маъруза**	Баён қилинаётган назарий фикрларнинг ўзагини, илмий тушунчалар ва бутун курс ёки бўлимларининг концептуал асосини ташкил этади. Педагогик вазифаси: илмий билимларни тизимлаштиришни амалга ошириш, фанларнинг ўзаро алоқадорлигини очиш.
4	**Муаммоли маъруза**	Янги билимлар қўйилган савол, масала, ҳолатнинг муаммолилиги орқали берилади. Бунда ўқувчининг ўқитувчи билан биргаликдаги билиш жараёни илмий изланишга яқинлашди. Педагогик вазифаси: янги ўқув ахборотининг мазмунини очиш, муаммони қўйиш ва уни ечимини топишни ташкил қилиш, ҳозирги замон нуқтаи назарларини таҳлил қилиш.
5	**Визуал маъруза**	Маърузанинг мазкур шакли визуал материалларни намойиш этиш ҳамда уларга аниқ ва қисқа шарҳлар беришга қаратилган. Педагогик вазифаси: янги ўқув маълумотларини ўқитишнинг техник воситалари ва аудио, видеотехника ёрдамида бериш.
6	**Бинар (икки кишилик) маъруза**	Бу маъруза икки ўқитувчининг ёки иккита илмий мактаб намоёндасининг, ўқитувчи-талабанинг диалогидан иборат. Педагогик вазифаси: янги ўқув маълумотларининг мазмунини ёритиш.
7	**Аввалдан режалаштирилган хатоли маъруза**	Хатоларни излашга мўлжалланган мазмуни ва услубиятида, маъруза охирида тингловчилар ташхиси ўтказилади ва қилинган хатолар текширилади. Педагогик вазифаси: янги

		материаллар мазмунини ёритиш, берилган маълумотни доимий назорат қилишга талабаларни рабатлантириш.
8	**Маъруза конференция**	Аввалдан қўйилган муаммо ва докладлар тизими (5-10 минут)дан иборат илмий-амалий дарс сифатида ўқув дастури чегарасида ўтилади. Докладлар биргаликда муаммони ҳар томонлама ёритишга қаратилиши керак. Машулот охирида ўқитувчи мустақил ишлар ва талабаларнинг маърузаларга якун ясаб, тўлдириб, аниқлаштириб хулоса қилади. Педагогик вазифаси: янги ўқув маълумотнинг мазмунини ёритиш.
9	**Маслаҳат маъруза**	Турли сценарийлар ёрдамида ўтиши мумкин. Масалан, 1) «Савол-жавоб» - маърузачи томонидан бутун курс бўйича ёки алоҳида бўлим бўйича саволларга жавоб берилади. 2) «Савол-жавоб-дискуссия» - изланишга имкон беради. Педагогик вазифаси: янги ўқув маълумотни ўзлаштиришга қаратилган.

“УМУМИЙ ПЕДАГОГИКА НАЗАРИЯСИ ВА АМАЛИЁТИ” ФАНИДАН МАЪРУЗА, ЛАБОРАТОРИЯ ВА АМАЛИЙ МАШУЛОТЛАРИДА ЎҚИТИШ ТЕХНОЛОГИЯСИ

“ПЕДАГОГИКА НАЗАРИЯСИ”ҚИСМИДАН

ТЕХНОЛОГИК МАЖМУА

МАЪРУЗА МАШУЛОТЛАРИНИНГ ТЕХНОЛОГИК ЛОЙИҲАЛАРИ

Технологик паспорт

1-мавзу: **Ўзбекистон республикасининг узлуксиз таълим тизими. Кадрлар тайёрлаш миллий модели.**

Маърузага ажратилган вақт – 2 соат	**Талабалар сони** – 60 нафар
Ўқув машулотининг шакли ва тури	Маъруза (Кириш маърузаси)
Ўқув машулотининг таркибий тузилмаси	1. Ташкилий масалаларни ҳал қилиш, маъруза мавзуси ва унинг ўзига хос жиҳатлари тўрисида маълумотлар бериш. 2. “Рақамлар” методи асосида гуруҳларга маъруза матнини тарқатиш. 3. Мавзуга оид таянч тушунчаларни аниқлаш. 4. Маъруза моҳиятини “Тақдимот” методи асосида ёритиб бериш. 5. “Савол-жавоб” методи ёрдамида талабалар томонидан ўзлаштирилган билимларни мустаҳкамлаш. 6. “Менга сўз беринг” методи ёрдамида талабаларнинг кадрлар тайёрлаш миллий моделининг ижтимоий-педагогик аҳамиятини англаш даражасини ўрганиш. 8. Машулотни якунлаш.
Ўқув машулотнинг мақсади	Талабаларни ЎзРнинг “Кадрлар тайёрлаш миллий моделининг моҳияти билан таништириш; уларда кадрлар тайёрлаш миллий моделининг таркибий қисмлари, педагоглик касбининг ижтимоий аҳамияти ҳақидаги умумий тасаввурни ҳосил қилиш
Педагогик вазифалар: 1) ЎзР “Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури” ва унинг ижтимоий-миллий аҳамияти, мақсади, вазифалари ва уларни рўёбга чиқариш босқичларини ёритиш; 2) талабаларни узлуксиз таълим тизимини ташкил этиш тамойилларидан хабардор қилиш; 3) кадрлар тайёрлаш миллий моделининг таркибий қисмлари тўрисида маълумотлар бериш; 4) узлуксиз таълим турлари билан талабаларни таништириш; 5) талабаларни педагоглик касбининг ижтимоий аҳамияти, пайдо бўлиш тарихи, Шарқ ва арб алломаларининг бу борадаги қарашлари билан таништириш; 6) уларнинг педагогга хос маънавий-ахлоқий сифатлар ҳақидаги тасаввурларини бойитиш	**Ўқув фаолияти натижалари:** 1) ЎзРнинг “Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури” ҳақидаги билимлари бойийди; 2) таълим тизимини ташкил этиш тамойилларидан хабардор бўладилар; 3) таянч тушунчаларни ўзлаштирадилар; 4) педагоглик касбининг ижтимоий аҳамиятини тўри англайдилар; 5) педагог (ўқитувчи) шахси ва фаолиятига қўйиладиган ижтимоий-ахлоқий талаблардан хабардор бўладилар, педагог эга бўлиши зарур бўлган маънавий-ахлоқий сифатларни англаган ҳолда ўзлари уларга қай даражада эгаликларини баҳолайдилар; 6) педагогик (касбий) маҳоратни ошириш йўллари тўрисидаги маълумотларга эга бўладилар 7) талабаларнинг БКМ даражасини аниқловчи назорат саволлари ва тест топшириқлари бўйича жавоб қайтариш орқали мавзу юзасидан ўзлаштирган билимларини баҳолайдилар
Таълим методлари	Маъруза, тушунтириш, “Рақамлар”, “Тақдимот”, “Савол-жавоб” ва “Менга сўз беринг” методлари

Таълимни ташкил этиш шакли	Маъруза, оммавий
Дидактик воситалар	Мавзуга оид манбалар, плакатлар, маъруза матни, тақдимот
Таълимни ташкил этиш шароити	Махсус техник воситалар билан жиҳозланган хона
Назорат	Жорий назорат, савол-жавоб

Технологик карта

1-МАВЗУ: **Ўзбекистон республикасининг узлуксиз таълим тизими. Кадрлар тайёрлаш миллий модели.**

Иш босқич лари ва вақти	**Фаолият мазмуни**	
	Ўқитувчи	**Талаба**
Тайёргарлик босқичи	1. Мавзу бўйича ўқув материалини тайёрлайди. 2. Кириш маърузаси учун тақдимот слайдларини тайёрлайди. 3. Талабаларнинг ўқув фаолиятини баҳолаш мезонларини ишлаб чиқади. 4. Ўқув материалини ўрганишда фойдаланиладиган адабиётлар рўйхатини тайёрлайди.	
1-босқич. Ўқув машулотига кириш – (15 дақиқа)	1. Талабаларни машулот мавзуси билан таништиради (1-слайд) 2. Талабаларни ўқув фаолиятини баҳолаш мезонлари билан таништиради (2-слайд). 3. Ўқув курсининг умумий моҳияти, таркибий тузилмаси билан таништиради (3-слайд). 4. Биринчи машулот режаси ва ўқув фаолияти натижалари билан таништиради (4-слайд). 5. Мавзуга оид адабиётлар рўйхатини тақдим этади (5-слайд) 6. Талабаларни фаоллаштириш учун саволлар беради (7-слайд)	Тинглайдилар Тинглайдилар Тинглайдилар Тинглайдилар, ёзиб оладилар Берилган саволларга жавоб берадилар
2-босқич. Асосий қисм – англаш босқичи (55 дақиқа)	1. Power Point дастури ёрдамида мавзу моҳиятини ёритиб беради (7- 20 -слайдлар). 2. Плакатлар моҳиятини ёритади. 3. Талабаларга назорат саволларини беради (21-слайд). 4. “Рақамлар” методи бўйича талабаларни гуруҳларга ажратиб, гуруҳларга мавзуга оид материални тарқатади ва топшириқлар беради (22-слайд)	Тинглайдилар, конспектлаштирадилар Тинглайдилар Саволларга жавоб берадилар Кичик гуруҳларга бириккан ҳолда берилган топшириқни бажарадилар

3-босқич. Якуний қисм – фикрлаш босқичи (10 дақиқа)	1. "Менга сўз беринг" методи асосида топшириқ ечимларини баён этишлари учун имкон беради. 3. Гуруҳларнинг жамоа томонидан берилган саволларга жавоб қайтаришлари учун шароит яратади. 4. Талабаларга мустақил ишлаш учун топшириқ бериб, унинг баҳоланишига оид мезонлари эълон қилади	Топшириқ бўйича ечимларни баён этадилар Берилган саволларга жавоб қайтарадилар Ўқитувчи томонидан берилган топшириқни ёзиб оладилар

МАЪРУЗА МАШУЛОТИНИНГ ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Таълим бериш технологиясининг модели	
1-мавзу	**Ўзбекистон республикасининг узлуксиз таълим тизими. Кадрлар тайёрлаш миллий модели.**

Талабалар ўқув фаолиятини баҳолаш мезонлари:

5 балл – "аъло" (5); 4 балл – "яхши" (4)

3 балл – "қониқарли" (3); 2 балл – "қониқарсиз" (2)

Машғулот режаси:

1. ЎзРнинг кадрлар тайёрлаш миллий модели ва унинг моҳияти.
2. Кадрлар тайёрлаш миллий моделининг асосий таркибий қисмлари.
3. Педагоглик касби, унинг пайдо бўлиши ва равнақ топиши.
4. Шарқ мутафаккирлари ва Ғарб педагоглари жамиятда педагоглик касбининг тутган ўрни ҳақида.
5. Ўқитувчининг асосий вазифалари ва унинг шахсига қўйиладиган талаблар.
6. Педагогик маҳоратни эгаллаш йўллари.

Фойдаланиш учун адабиётлар:

1. Каримов И.А. Истиқлол ва маънавият. – Тошкент: Ўзбекистон, 1994.
2. Каримов И.А. Баркамол авлод – Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори. – Тошкент: Шарқ нашриёт-матбаа концерни, 1997.
3. Баркамол авлод орзуси / Тузувчилар: Ш.Қурбонов, Р.Аҳлитдинов, Ҳ.Саидов. – Тошкент, Шарқ нашриёт-матбаа концерни, 1999.
4. Педагогика назарияси ва тарихи. 1-қисм. Педагогика назарияси / М.Х.Тохтаходжаева ва бошқалар. М.Х.Тохтаходжаеванинг умумий таҳрири остида. – Тошкент: "Iqtisod-moliya", 1996.
5. Олий таълим: меъёрий ҳужжатлар тўплами. – Тошкент: Шарқ нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси Бош таҳририяти, 2001.
6. Очилов М., Очилова М. Ўқитувчи одоби. – Тошкент: Ўқитувчи, 1998.

Талабаларни фаоллаштириш учун саволлар:

1. “Модел” тушунчасининг маъноси нима?
2. “ЎзРнинг кадрлар тайёрлаш миллий модели” тушунчаси Сиз учун нимани англатади?
3. Кдрлар тайёрлаш миллий модели қандай таркибий қисмлардан иборат эканлигидан хабардормисиз?.
4. “Педагог” тушунчаси қандай маънони англатади?

“Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури”

ЎзРнинг “Таълим тўғрисида”ги Қонуни ғояларига мувофиқ, миллий тажрибанинг таҳлили ва таълим тизимидаги жаҳон миқёсидаги ютуқлар асосида тайёрланган ҳамда юксак умумий ва касб-ҳунар маданиятига, ижодий ва ижтимоий фаолликка, ижтимоий-сиёсий ҳаётда мустақил равишда мўлжални тўғри ола билиш маҳоратига эга бўлган, истиқбол вазифаларини илгари суриш ва ҳал этишга қодир кадрларнинг янги авлодини шакллантиришга йўналтирилгандир

“Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури”нинг мақсади

Таълим соҳасини тубдан ислоҳ қилиш, уни ўтмишдан қолган мафкуравий қараш ва сарқитлардан тўла халос этиш, ривожланган демократик давлатлар даражасида, юксак маънавий ва ахлоқий талабларга жавоб берувчи юқори малакали кадрлар тайёрлаш Миллий тизимини яратиш

Кадрлар тайёрлаш миллий моделининг таркибий қисмлари

Шахс кадрлар тайёрлаш тизимининг бош субъекти ва объекти, таълим соҳасидаги хизматларнинг истеъмолчиси ва уларни амалга оширувчи

Давлат ва жамият таълим ва кадрлар тайёрлаш тизими фаолиятини тартибга солиш ва назорат қилишни амалга оширувчи кадрларни тайёрлаш ва уларни қабул қилиб олишнинг кафиллари

Узлуксиз таълим малакали, рақобатбардош кадрлар тайёрлашнинг асоси бўлиб, таълимнинг барча турлари, давлат таълим стандартларини, кадрлар тайёрлаш тизими тузилмасини ўз ичига олади. Узлуксиз таълим таълим муассасаларида амалга оширилади (т**аълим муассасаси** қонун ҳужжатларига мувофиқ ишлаб чиқилган устав асосида фаолият кўрсатадиган юридик шахс)

Фан юқори малакали мутахассисни тайёрловчи, удан фойдаланувчи, илғор педагогик, ахборот технологияларини ишлаб чиқарувчи саналади

Ишлаб чиқариш – кадрларга бўлган ижтимоий эҳтиёжни шунингдек, уларнинг тайёргалик сифати ва савиясига нисбатан қўйиладиган талабларни белгиловчи асосий буюртмачи, кадрлар тайёрлаш тизимини молиявий ва моддий-техника жиҳатдан таъминлаш жараёнининг қатнашчиси

“Академия” сўзи афсонавий қаҳрамон Академа номидан келиб чиққан. Эр.ав. IV асрда Афина яқинидаги Академа деб аталган жойда Платон ўз шогирдларига маърузалар ўқиган бўлиб, кейинчалик таълим ташкил этиладиган жой ҳам шундай ном билан аталган. Қадимги Рим ва Юнонистонда таълимни ташкил этиш файласуфлар зиммасига юкланган

“Педагог” (“бола етаклайман”)

Жамиятнинг табақаланиши натижасида қулдорлик тузумида болаларни таълим масканларига олиб бориш ва олиб келиш вазифасини “педагог” деб номланган қуллар бажаришган

Тарихий тараққиётнинг кейинги босқичларида болаларга тизимли билимларни бериш билан доимий шуғулланувчи кишилар педагоглар деб эътироф этилган

Ўқитувчи (педагог) педагогик, психологик ва мутахассислик йўналишлари бўйича махсус маълумот, касбий тайёргарлик, юксак ахлоқий фазилатларга эга, таълим муассасаларида фаолият кўрсатувчи шахс

Педагогик маҳорат – юксак педагогик тафаккур, таълим-тарбия жараёнига онгли, ижодий ёндашув, методик билимларни самарали қўллай олиш қобилияти бўлиб, у доимий равишда педагогик билимларни ошириб бориш, янгиликлардан хабардор бўлиш, илғор технологияларни ўзлаштириш асосида таркиб топади

Назорат учун саволлар:

1. “Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури”нинг бош ғояси нимадан иборат?
2. Кадрлар тайёрлаш миллий модели нима?
3. Кадрлар тайёрлаш миллий моделининг асосий таркибий қисмлари нималардан иборат?
4. Узлуксиз таълим тизимининг моҳиятини ёритиб беринг.
5. Олий ўқув юртидан кейинги таълим мазмунини изоҳланг.
6. Педагоглик касбининг асосий хусусиятлари нималарда намоён бўлади?
7. Ўқитувчи қандай сифатларга эга бўлиши зарур?
8. Сизнингча, замонавий ўқитувчига қандай педагогик талаблар қўйилмоқда?

Ўзбекистон Республикаси кадрлар тайёрлаш миллий моделининг ижтимоий-педагогик аҳамиятини шахсий мулоҳазаларингиз асосида ёритинг

Топшириқни бажариш учун бериладиган кўрсатмалар

Ўрганилаётган мавзу, муҳокама қилинаётган масала ёки тадқиқ этилаётган муаммо бўйича шахсий фикр-мулоҳазаларингизни билдиринг

Фикрингизни далиллар билан исботланг

Фикрингизни ҳимоя қилинг

Ўрганилаётган мавзу юзасидан мантиқий хулосаларни илгари суришга уринг

Машғулотнинг ташкил этилиши бўйича ўз фикрларингизни баён қилинг

Технологик паспорт

2-мавзу: **Ҳозирги даврда ўқитувчилик касби ва унинг жамиятда тутган ўрни**

Маърузага ажратилган вақт – 2 соат	**Талабалар сони** – 60 нафар
Ўқув машулотининг шакли ва тури	Маъруза (Кириш маърузаси)
Ўқув машулоти нинг таркибий тузилмаси	1. Ташкилий масалаларни ҳал қилиш, маъруза мавзуси ва унинг ўзига хос жиҳатлари тўрисида янги маълумотлар бериш. 2. “Кластер” методи асосида гуруҳларга маъруза матнини тарқатиш. 3. Маъруза моҳиятини интерактив методлар асосида ёритиб бериш. 4. Талабалар томонидан ўзлаштирилган билимларни мустаҳкамлаш. **5.** Талабаларнинг ўқитувчилик касби ва унинг жамиятда тутган ўрни ҳақида касбини севиш ва англаш даражасини ўрганиш. 6. Машулотни якунлаш.
Ўқув машулот нинг мақсади	Талабаларни ўқитувчилик касби тайёрлаш ўз касбини севиш, педагоглик касбининг ижтимоий аҳамияти ҳақидаги умумий тасаввурни ҳосил қилиш
Педагогик вазифалар: 1) Педагоглик касбини сир асрорларини таҳлил этиш, педагогик махоратнинг мақсади, вазифалари ва ёритиш; 2) талабаларни шарқ мутафакирларининг педагогик таълимотидан хабардор қилиш; 3) Ғарб педагоглари уларнинг педагогик фаолиятлари тўғрисида маълумотлар бериш; 4) Талабаларни педагоглик касбининг ижтимоий аҳамияти, пайдо бўлиш тарихи, Шарқ ва Ғарб алломаларининг бу борадаги қарашлари билан бугунги кунги давр талабларини таққослаш; 5) Талабаларни педагогга хос маънавий сифатларини ривожлантириш.	**Ўқув фаолияти натижалари:** 1) Педагоглик касбини сир асрорларини таҳлил этиш, педагогик махорат ҳақидаги билимлари бойийди; 2)) талабаларни шарқ мутафакирларининг педагогик таълимотидан хабардор бўладилар; 3) таянч тушунчаларни ўзлаштирадилар; 4) педагоглик касбининг ижтимоий аҳамиятини тўғри англайдилар; 5) педагог (ўқитувчи) шахси ва фаолиятига қўйиладиган ижтимоий-ахлоқий талаблардан хабардор бўладилар, педагог эга бўлиши зарур бўлган маънавий-ахлоқий сифатларни англаган ҳолда ўзлари уларга қай даражада эгаликларини баҳолайдилар; 6) педагогик (касбий) маҳоратни ошириш йўллари тўрисидаги маълумотларга эга бўладилар
Таълим методлари	Маъруза, тушунтириш, “Рақамлар”, “Тақдимот”, “Савол-жавоб” ва “Менга сўз беринг” методлари
Таълимни ташкил этиш шакли	Маъруза, оммавий
Дидактик воситалар	Мавзуга оид манбалар, плакатлар, маъруза матни, тақдимот
Таълимни ташкил этиш шароити	Махсус техник воситалар билан жиҳозланган хона
Назорат	Жорий назорат, савол-жавоб

Технологик карта
2-мавзу: Ҳозирги даврда ўқитувчилик касби ва унинг жамиятда тутган ўрни

Иш босқич лари ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Ўқитувчи	Талаба
Тайёргарлик босқичи	1. Мавзу бўйича ўқув материалини тайёрлайди. 2. Кириш маърузаси учун тақдимот слайдларини тайёрлайди. 3. Талабаларнинг ўқув фаолиятини баҳолаш мезонларини ишлаб чиқади. 4. Ўқув материалини ўрганишда фойдаланиладиган адабиётлар рўйхатини тайёрлайди.	
1-босқич. Ўқув машулотига кириш – (15 дақиқа)	1. Талабаларни машулот мавзуси билан таништиради (1-слайд) 2. Талабаларни ўқув фаолиятини баҳолаш мезонлари билан таништиради (2-слайд). 3. Ўқув курсининг умумий моҳияти, таркибий тузилмаси билан таништиради (3-слайд). 4. Биринчи машулот режаси ва ўқув фаолияти натижалари билан таништиради (4-слайд). 5. Мавзуга оид адабиётлар рўйхатини тақдим этади (5-слайд) 6. Талабаларни фаоллаштириш учун саволлар беради (7-слайд)	Тинглайдилар Тинглайдилар Тинглайдилар Тинглайдилар, ёзиб оладилар Берилган саволларга жавоб берадилар
2-босқич. Асосий қисм – англаш босқичи (55 дақиқа)	1. Power Point дастури ёрдамида мавзу моҳиятини ёритиб беради (7- 20 -слайдлар). 2. Плакатлар моҳиятини ёритади. 3. Талабаларга назорат саволларини беради (21-слайд). 4. “Рақамлар” методи бўйича талабаларни гуруҳларга ажратиб, гуруҳларга мавзуга оид материални тарқатади ва топшириқлар беради (22-слайд)	Тинглайдилар, конспектлаштирадилар Тинглайдилар Саволларга жавоб берадилар Кичик гуруҳларга бириккан ҳолда берилган топшириқни бажарадилар
3-босқич. Якуний қисм – фикрлаш босқичи (10 дақиқа)	1. “Менга сўз беринг” методи асосида топшириқ ечимларини баён этишлари учун имкон беради. 3. Гуруҳларнинг жамоа томонидан берилган саволларга жавоб қайтаришлари учун шароит яратади. 4. Талабаларга мустақил ишлаш учун топшириқ бериб, унинг баҳоланишига оид мезонлари эълон қилади	Топшириқ бўйича ечимларни баён этадилар Берилган саволларга жавоб қайтарадилар Ўқитувчи томонидан берилган топшириқни ёзиб оладилар

МАЪРУЗА МАШУЛОТИНИНГ ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Таълим бериш технологиясининг модели	
2-мавзу	**Ҳозирги даврда ўқитувчилик касби ва унинг жамиятда тутган ўрни**

Талабалар ўқув фаолиятини баҳолаш мезонлари:

5 балл – "аъло" (5); 4 балл – "яхши" (4)

3 балл – "қониқарли" (3); 2 балл – "қониқарсиз" (2)

Машғулот режаси:

1. ЎзРнинг кадрлар тайёрлаш миллий модели ва унинг моҳияти.
2. Кадрлар тайёрлаш миллий моделининг асосий таркибий қисмлари.
3. Педагоглик касби, унинг пайдо бўлиши ва равнақ топиши.
4. Шарқ мутафаккирлари ва Ғарб педагоглари жамиятда педагоглик касбининг тутган ўрни ҳақида.
5. Ўқитувчининг асосий вазифалари ва унинг шахсига қўйиладиган талаблар.
6. Педагогик маҳоратни эгаллаш йўллари.

Фойдаланиш учун адабиётлар:

7. Каримов И.А. Истиқлол ва маънавият. – Тошкент: Ўзбекистон, 1994.
8. Каримов И.А. Баркамол авлод – Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори. – Тошкент: Шарқ нашриёт-матбаа концерни, 1997.
9. Баркамол авлод орзуси / Тузувчилар: Ш.Қурбонов, Р.Аҳлитдинов, Ҳ.Саидов. – Тошкент, Шарқ нашриёт-матбаа концерни, 1999.
10. Педагогика назарияси ва тарихи. 1-қисм. Педагогика назарияси / М.Х.Тохтаходжаева ва бошқалар. М.Х.Тохтаходжаеванинг умумий таҳрири остида. – Тошкент: "Iqtisod-moliya", 1996.
11. Олий таълим: меъёрий ҳужжатлар тўплами. – Тошкент: Шарқ нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси Бош таҳририяти, 2001.
12. Очилов М., Очилова М. Ўқитувчи одоби. – Тошкент: Ўқитувчи, 1998.

Талабаларни фаоллаштириш учун саволлар:

1. "Модел" тушунчасининг маъноси нима?
2. "ЎзРнинг кадрлар тайёрлаш миллий модели" тушунчаси Сиз учун нимани англатади?
3. Кдрлар тайёрлаш миллий модели қандай таркибий қисмлардан иборат эканлигидан хабардормисиз?.
4. "Педагог" тушунчаси қандай маънони англатади?

“Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури”

ЎзРнинг “Таълим тўғрисида”ги Қонуни ғояларига мувофиқ, миллий тажрибанинг таҳлили ва таълим тизимидаги жаҳон миқёсидаги ютуқлар асосида тайёрланган ҳамда юксак умумий ва касб-ҳунар маданиятига, ижодий ва ижтимоий фаолликка, ижтимоий-сиёсий ҳаётда мустақил равишда мўлжални тўғри ола билиш маҳоратига эга бўлган, истиқбол вазифаларини илгари суриш ва ҳал этишга қодир кадрларнинг янги авлодини шакллантиришга йўналтирилгандир

“Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури”нинг мақсади

Таълим соҳасини тубдан ислоҳ қилиш, уни ўтмишдан қолган мафкуравий қараш ва сарқитлардан тўла халос этиш, ривожланган демократик давлатлар даражасида, юксак маънавий ва ахлоқий талабларга жавоб берувчи юқори малакали кадрлар тайёрлаш Миллий тизимини яратиш

Кадрлар тайёрлаш миллий моделининг таркибий қисмлари

Шахс кадрлар тайёрлаш тизимининг бош субъекти ва объекти, таълим соҳасидаги хизматларнинг истеъмолчиси ва уларни амалга оширувчи

Давлат ва жамият таълим ва кадрлар тайёрлаш тизими фаолиятини тартибга солиш ва назорат қилишни амалга оширувчи кадрларни тайёрлаш ва уларни қабул қилиб олишнинг кафиллари

Узлуксиз таълим малакали, рақобатбардош кадрлар тайёрлашнинг асоси бўлиб, таълимнинг барча турлари, давлат таълим стандартларини, кадрлар тайёрлаш тизими тузилмасини ўз ичига олади. Узлуксиз таълим таълим муассасаларида амалга оширилади (т**аълим муассасаси** қонун ҳужжатларига мувофиқ ишлаб чиқилган устав асосида фаолият кўрсатадиган юридик шахс)

Фан юқори малакали мутахассисни тайёрловчи, удан фойдаланувчи, илғор педагогик, ахборот технологияларини ишлаб чиқарувчи саналади

Ишлаб чиқариш – кадрларга бўлган ижтимоий эҳтиёжни шунингдек, уларнинг тайёргалик сифати ва савиясига нисбатан қўйиладиган талабларни белгиловчи асосий буюртмачи, кадрлар тайёрлаш тизимини молиявий ва моддий-техника жиҳатдан таъминлаш жараёнининг қатнашчиси

“Академия” сўзи афсонавий қаҳрамон Академа номидан келиб чиққан. Эр.ав. IV асрда Афина яқинидаги Академа деб аталган жойда Платон ўз шогирдларига маърузалар ўқиган бўлиб, кейинчалик таълим ташкил этиладиган жой ҳам шундай ном билан аталган. Қадимги Рим ва Юнонистонда таълимни ташкил этиш файласуфлар зиммасига юкланган

“Педагог” (“бола етаклайман”)

Жамиятнинг табақаланиши натижасида қулдорлик тузумида болаларни таълим масканларига олиб бориш ва олиб келиш вазифасини “педагог” деб номланган қуллар бажаришган

Тарихий тараққиётнинг кейинги босқичларида болаларга тизимли билимларни бериш билан доимий шуғулланувчи кишилар педагоглар деб эътироф этилган

Ўқитувчи (педагог) педагогик, психологик ва мутахассислик йўналишлари бўйича махсус маълумот, касбий тайёргарлик, юксак ахлоқий фазилатларга эга, таълим муассасаларида фаолият кўрсатувчи шахс

Педагогик маҳорат – юксак педагогик тафаккур, таълим-тарбия жараёнига онгли, ижодий ёндашув, методик билимларни самарали қўллай олиш қобилияти бўлиб, у доимий равишда педагогик билимларни ошириб бориш, янгиликлардан хабардор бўлиш, илғор технологияларни ўзлаштириш асосида таркиб топади

Назорат учун саволлар:

9. “Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури”нинг бош ғояси нимадан иборат?
10. Кадрлар тайёрлаш миллий модели нима?
11. Кадрлар тайёрлаш миллий моделининг асосий таркибий қисмлари нималардан иборат?
12. Узлуксиз таълим тизимининг моҳиятини ёритиб беринг.
13. Олий ўқув юртидан кейинги таълим мазмунини изоҳланг.
14. Педагоглик касбининг асосий хусусиятлари нималарда намоён бўлади?
15. Ўқитувчи қандай сифатларга эга бўлиши зарур?
16. Сизнингча, замонавий ўқитувчига қандай педагогик талаблар қўйилмоқда?

Ўзбекистон Республикаси кадрлар тайёрлаш миллий моделининг ижтимоий-педагогик аҳамиятини шахсий мулоҳазаларингиз асосида ёритинг

Топшириқни бажариш учун бериладиган кўрсатмалар

Ўрганилаётган мавзу, муҳокама қилинаётган масала ёки тадқиқ этилаётган муаммо бўйича шахсий фикр-мулоҳазаларингизни билдиринг

Фикрингизни далиллар билан исботланг

Фикрингизни ҳимоя қилинг

Ўрганилаётган мавзу юзасидан мантиқий хулосаларни илгари суришга уринг

Машғулотнинг ташкил этилиши бўйича ўз фикрларингизни баён қилинг

Технологик паспорт

3-мавзу: Педагогика фан сифатида. Педагогик илмий тадқиқот методлари

Маърузага ажратилган вақт – 2 соат	**Талабалар сони** – 60 нафар
Ўқув машулотининг шакли ва тури	Маъруза (маълумотли маъруза)
Ўқув машулотининг тузилиши	1. Машулотни бошлаш. 2. “Блиц-сўров” методи асосида аввал эгалланган билимларини мустаҳкамлаш. 3. “Рақамлар” методи асосида гуруҳларга маъруза матнини тарқатиш. 4. “Тақдимот” технологияси асосида педагогика фанининг предмети, мақсади ва вазифалари ҳақида маълумотлар бериш, шунингдек, талабаларни педагогик илмий тадқиқот методлари билан таништириш, фаннинг асосий категориялари ва методологик асосларини очиб бериш. 5. “Моделлаштириш” асосида талабалар томонидан мавзуни ўзлаштириш даражасини баҳолаш. 6. Мавзуни якунлаш.
Ўқув машулотнинг мақсади:	Талабаларда педагогика фанининг предмети, мақсади, вазифаси, бошқа фанлар билан ўзаро алоқаси ва илмий тадқиқот методлари тўрисидаги тушунча ва билимларни шакллантириш
Педагогик вазифалар: 1) Педагогика фанининг тузилишини шарҳлаш; 2) Педагогика фанининг объекти, предмети, мақсад ва вазифаларини аниқлаштириш; 3) Педагогика фанининг асосий категорияларини ажратиб кўрсатиш; 4) Педагогика фанининг методологик асосларини очиб бериш; 5) Педагогика фанининг бошқа фанлар билан алоқадорлигини баён этиш; 6) Педагогика фанининг илмий-тадқиқот методлари тўрисида маълумот бериб, уларни тавсифлаш	**Ўқув фаолияти натижалари:** 1) фанга ажратилган умумий соатлар, уларнинг аудитория ва аудиториядан ташқари вақтда тақсимланиши, фаннинг модул-блоклари ҳақида тушунчага эга бўладилар; 2) фаннинг объекти, предмети, мақсад ва вазифаларини билиб оладилар; 3) фаннинг асосий категорияларини ўзлаштирадилар; 4) фаннинг методологик асосларига доир тасаввур-лари ҳосил қилинади; 5) фаннинг бошқа фанлар билан алоқадорлигини таққослайдилар; 6) фаннинг илмий тадқикот методлари турларидан хабардор бўладилар
Таълим методлари	Маъруза, тушунтириш, “Рақамлар”, “Тақдимот”, “Менга сўз беринг”, “Блиц-сўров” методлари
Таълимни ташкил этиш шакли	Маъруза, оммавий
Дидактик воситалар	Маъруза матни, тақдимот

Таълимни ташкил этиш шароити	Махсус теъник воситалар билан жиҳозланган хона
Назорат	Ўзини-ўзи назорат қилиш, рефлексия

Технологик карта

3-мавзу: Педагогика фан сифатида. Педагогик илмий тадқиқот методлари

Иш босқичлари ва вақти	**Фаолият мазмуни**	
	Ўқитувчи	**Талаба**
Тайёргарлик босқичи	1. Мавзу бўйича ўқув материалини тайёрлайди. 2. Кириш маърузаси учун тақдимот слайдларини тайёрлайди. 3. Талабаларнинг ўқув фаолиятини баҳолаш мезонларини ишлаб чиқади. 4. Ўқув материалини ўрганишда фойдаланиладиган адабиётлар рўйхатини тайёрлайди.	
1-босқич. Ўқув машулотига кириш (15 минут)	1. Талабаларни ўқув машулоти мавзуси билан таништиради (1-слайд). 2. Талабаларни ўқув фаолиятини баҳоловчи мезонлар билан таништиради (2-слайд). 3. Машулот режаси ва ўқув фаолияти натижалари билан таништиради (3-слайд). 4. Мавзуга оид адабиётлар рўйхатини тақдим этади (4-слайд) 5. Талабаларни фаоллаштириш учун саволлар беради (5-слайд)	Тинглайдилар Тинглайдилар Тинглайдилар, ёзиб оладилар Ёзиб оладилар Берилган саволларга жавоб берадилар
2-босқич. Асосий қисм – англаш босқичи (55 минут)	1. Power Point дастури ёрдамида мавзу моҳиятини ёритиб беради (6-25-слайдлар). 2. Плакатлар моҳиятини ёритади. 3. Талабаларга назорат саволларини беради (26-слайд). 4. “Рақамлар” методи бўйича талабаларни гуруҳларга ажратиб, гуруҳларга мавзуга оид материални тарқатади ва топшириқлар беради (27-слайд)	Тинглайдилар, конспектлаштирадилар Саволларга жавоб берадилар Кичик гуруҳларга бириккан ҳолда берилган топшириқни бажарадилар
3-босқич. Якуний – Фикрлаш	1. “Моделлаштириш” методи асосида талабаларнинг мавзу моҳиятини тушунишларига доир топшириқ ечимларини баён этишлари учун имкон беради.	Топшириқ бўйича ечимларни баён этадилар Берилган саволларга жавоб

босқичи **(10 минут)**	3. Гуруҳларнинг жамоа томонидан берилган саволларга жавоб қайтаришлари учун шароит яратади. 4. Талабаларга мустақил ишлаш учун топшириқ бериб, унинг баҳоланишига оид мезонлари эълон қилади	қайтарадилар Ўқитувчи томонидан берилган топшириқни ёзиб оладилар

МАЪРУЗА МАШУЛОТИНИНГ ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Таълим бериш технологиясининг модели	
3-мавзу	**Педагогика фан сифатида. Педагогик илмий тадқиқот методлари**

Талабалар ўқув фаолиятини баҳолаш мезонлари:

5 балл – “аъло” (5); 4 балл – “яхши” (4)

3 балл – “қониқарли” (3); 2 балл – “қониқарсиз” (2)

Машғулот режаси:

1. Педагогика предмети.
2. Ижтимоий тарбия ва унинг босқичлари.
3. Педагогика фанининг вазифалари.
4. Педагогика фанининг асосий категориялари.
5. Педагогиканинг бошқа фанлар билан алоқаси.
6. Педагогика фанлари тизими.
7. Педагогик тадқиқот методлари

Фойдаланиш учун адабиётлар:

1. Каримов И.А. Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли. – Тошкент: Ўзбекистон, 1992.
2. Каримов И.А. Баркамол авлод – Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори. – Тошкент: Шарқ нашриёт-матбаа концерни, 1997.
3. ЎзРнинг “Таълим тўғрисида”ги Қонуни // Баркамол авлод – Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори. – Тошкент: Шарқ нашриёт-матбаа концерни, 1997.
4. Форобий, Абу Наср. Фозил одамлар шаҳри. – Тошкент: Халқ мероси, 1993.
5. Педагогика назарияси ва тарихи. 1-қисм. Педагогика назарияси / М.Х.Тохтаходжаева ва бошқалар. М.Х.Тохтаходжаеванинг умумий таҳрири остида. – Тошкент: “Iqtisod-moliya”, 1996

Блиц-сўров саволлари:

1. Модел
2. Кадрлар тайёрлаш миллий модели
3. ЎзРнинг кадрлар тайёрлаш миллий модели
2. Кадрлар тайёрлаш миллий модели қандай таркибий қисмлари
3. Шахс
4. Давлат ва жамият
5. Узлуксиз таълим
6. Фан
7. Ишлаб чиқариш
8. Педагог
9. Педагоглик касби пайдо бўлган давр
10. Академия
11. Маҳорат
12. Педагогик маҳорат

Дидактика (таълим назарияси, юнонча “didaktikos”-“ўргатувчи”, “didasko”-“ўрганувчи”)
таълимнинг назарий жиҳатлари, таълим жараёнининг моҳияти, тамойиллари, қонуниятлари, ўқувчи ва ўқитувчи фаолияти, таълимнинг мақсади, мазмуни, шакллари, методлари, воситалари, натижаси, таълим жараёнини такомиллаштириш йўллари ва ҳоказо муаммоларни тадқиқ этади

Тарбия назарияси
педагогиканинг муҳим таркибий қисмларидан бири бўлиб, тарбия жараёни мазмуни, шакл, метод, восита ва усуллари, уни ташкил этиш муаммоларини ўрганади

Категория – фаннинг моҳиятини очиб берувчи энг муҳим, асосий тушунча

Педагогик категориялар

Шахс психологик жиҳатдан тараққий этган, шахсий хусусиятлари, хатти-ҳаракатлари билан бошқалардан ажралиб турувчи, муайян хулқ-атвор ва дунёқарашга эга бўлган жамият аъзоси

Тарбия муайян, аниқ мақсад ҳамда ижтимоий-тарихий тажриба асосида ёш авлодни ҳар томонлама ўстириш, унинг онги, хулқ-атвори ва дунёқарашини таркиб топтириш жараёни

Таълим ўқувчиларни назарий билим, амалий кўникма ва малакалар билан қуроллантириш, уларнинг билиш қобилиятларини ўстириш ва дунёқарашларини шакллантиришга йўналтирилган жараён

Билим шахснинг онгида тушунчалар, схемалар, маълум образлар кўринишида акс этувчи борлиқ ҳақидаги тизимлаштирилган илмий маълумотлар мажмуи

Кўникма шахснинг муайян фаолиятни ташкил эта олиш қобилияти;
малака муайян ҳаракат ёки фаолиятни бажаришнинг автоматлаштирилган шакли

Маълумот таълим-тарбия натижасида ўзлаштирилган ва тизимлаштирилган билим, ҳосил қилинган кўникма ва малакалар ҳамда таркиб топган дунёқараш мажмуи

Ривожланиш шахснинг физиологик ва интеллектуал ўсишида намоён бўладиган миқдор ва сифат ўзгаришлар моҳиятини ифода этувчи мураккаб жараён

Суҳбат самарадорлигини таъминловчи шартлар:
1) мақсадга таянган ҳолда суҳбат саволларининг мазмуни аниқлаш, улар ўртасида мантиқийлик ва изчилликни таъминлаш;
2) суҳбат жойи ва вақтини аниқ белгилаш;
3) иштирокчиларнинг сонини аниқлаштириш;
4) суҳбатдош тўғрисида аввалдан муайян маълумотларга эга бўлиш;
5) суҳбатдош билан самимий муносабатда бўлиш;
6) суҳбатдошнинг ўз фикрларини эркин ва батафсил айта олиши учун шароит яратиш;
7) саволларнинг аниқ, қисқа ва равшан берилишига эришиш;
8) олинган маълумотларни ўз вақтида таҳлил қилиш

Анкета самарадорлигини таъминловчи шартлар:
1) саволлар муаммонинг моҳиятини ёритиши лозим;
2) улар йирик ҳажмли ва ноаниқ бўлмаслиги керак;
3) саволлар ўқувчиларнинг дунёқараши, ёш ва психологик хусусиятларига мувофиқ келиши зарур;
4) саволларга жавоб қайтариш учун етарли вақт ажратилиши керак;
5) анкета ўқувчиларнинг психопедагогик тавсифномаларини тузиш манбаига айланмаслиги зарур;
6) жавоблар аниқ мезонлар асосида пухта таҳлил этилиши шарт

Таълим муассасаси фаолияти моҳиятини ёритувчи ҳужжатлар
ўқув машғулотларининг жадвали; ўқув дастури;
гуруҳ журналлари; ўқувчиларнинг шахсий варақалари;
буйруқлар; Педагогик кенгаш йиғилиши баённомалари ва қарорлари;
таълим муассасаси сметаси ҳамда паспорти;
тарбиявий ишлар режаси;
ўқув-тарбия ишларини ташкил этишга оид ҳисоботлар;
таълим муассасаси жиҳозлари (парталар, стол-стуллар ва ҳ.о.)
қайд этиш дафтари ва ҳоказолар

Болалар ижодини ўрганишда
1) фан олимпиадалари; 2) танловлар; 3) мактаб кўргазмалари; 4) фестиваллар; 5) мусобақалар ва ҳ.о.ларнинг натижаларини таҳлил қилиш, самарадорлигини баҳолаш орқали шахснинг муайян маънавий-ахлоқий сифатлар ва амалий фаолият кўникмаларига эгаликлари баҳоланади

Педагогик кузатувни ташкил этишга қўйиладиган шартлар:
1) кузатув жараёнида аниқ мақсадга эгалик;
2) кузатишни тизимли равишда йўлга қўйиш;
3) кузатишнинг ҳар бир босқичида муайян вазифаларни ҳал этиш;
4) ҳар бир ҳолатнинг моҳиятини синчиклаб ўрганиш;
5) хулоса чиқаришга шошилмаслик

Назорат учун саволлар:

1. “Педагогика” тушунчаси қандай мазмунни англатади?
2. Дидактика (таълим назарияси) нима?
3. Тарбия назарияси нималарни ўрганади?
4. Педагогика фанининг асосий вазифалари нималардан иборат?
5. Педагогиканинг асосий категориялари моҳиятини ёритинг.
6. Қандай фанлар педагогик фанлар тизимига киради?
7. Педагогик тадқиқотларни олиб боришда қандай методлар қўлланилади?

Педагогика фанининг мазмун-моҳиятини

моделлар ёрдамида ифодаланг

МАЪРУЗА МАШҒУЛОТИНИНГ ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Технологик паспорт
4-мавзу: Шахснинг ривожланиши, тарбияси ва ижтимоийлашуви

<table>
<tr><td colspan="2">Маърузага ажратилган вақт – 2 соат</td><td>Талабалар сони – 60 нафар</td></tr>
<tr><td colspan="2">Ўқув машулотининг шакли ва тури</td><td>Маъруза (Маълумотли маъруза)</td></tr>
<tr><td>Ўқув машулоти нинг таркибий тузилмаси</td><td colspan="2">1. Мавзунинг мазмуни ва дидактик аҳамияти тўрисида маълумотлар бериш.
2. “Савол-жавоб” методи ёрдамида аввалги мавзунинг ўзлаштирилишини аниқлаш.
3. “Рақамлар” методига мувофиқ маъруза матнини тарқатиш.
4. “Тақдимот” технологияси асосида мавзуни ёритиб бериш.
5. “Тушунчалар тавсифи” методи асосида талабалар томонидан мавзуга оид таянч тушунчаларнинг ўзлаштирилишини аниқлаш.
6. Машулотнинг ташкил этилиши юзасидан талабаларнинг фикрларини ўрганиш.
7. Мавзуни якунлаш.</td></tr>
<tr><td>Ўқув машулот нинг мақсади</td><td colspan="2">Талабаларга шахснинг ривожланиши, тарбияси ва ижтимоийлашуви ҳақидаги назарий билимларни бериш орқали уларда ўқувчи шахсига нисбатан тўри ёндашиш кўникмаларини шакллантириш</td></tr>
<tr><td colspan="2">Педагогик вазифалар:
1) шахснинг ривожланиши ва ижтимоийлашуви ҳақида тушунча бериш;

2) талабаларни шахс тарбиясига таъсир этувчи омиллар, уларнинг таъсир даражаси билан таништириш;

3) талабалар томонидан фаолиятнинг шахс ривожланишидаги ўрнига етарли баҳо берилишига эришиш;

4) талабаларни ривожланишнинг ёш ва ўзига хос хусусиятлари тўрисидаги назарий билимлар билан куроллантириш;

6) талабаларда таълим олувчиларга уларнинг ёш ва индивидуал хусусиятларини инобатга олган ҳолда ёндашиш кўникмаларини шакллантириш</td><td>Ўқув фаолияти натижалари:
1) талабалар мавзуга оид билимларни ўзлаштирадилар;
2) талабалар шахс тарбиясига таъсир этувчи омиллардан хабардор бўладилар;
3) талабалар фаолиятнинг шахс ривожланишидаги ўрнини англайдилар;
4) талабалар ривожланишнинг ёш ва ўзига хос хусусиятлари тўрисидаги назарий билимларни ўзлаштирадилар;
5) талабалар шахсга унинг ёш ва индивидуал хусусиятларини инобатга олган ҳолда ёндашиш зарурлигини тушунадилар, таълим жараёнида ўқувчининг ёш ва индивидуал хусусиятини инобатга олиш кўникмасини ўзлаштирадилар;
6) талабалар назорат ва тест саволларига жавоб қайтарадилар</td></tr>
<tr><td>Таълим методлари</td><td colspan="2">Маъруза, тушунтириш, “Савол-жавоб”, “Тақдимот”, “Рақамлар”, “Муаммоли вазият” ва “Тушунчалар тавсифи” методлари</td></tr>
<tr><td>Таълимни ташкил</td><td colspan="2">Маъруза, оммавий</td></tr>
</table>

этиш шакли	
Дидактик воситалар	Мавзуга доир адабиётлар, плакатлар, маъруза матни, тақдимот
Таълимни ташкил этиш шароити	Махсус техник воситалар билан жиҳозланган хона
Назорат	Жорий назорат, савол-жавоб

Технологик карта
4-мавзу: Шахснинг ривожланиши, тарбияси ва ижтимоийлашуви

Иш босқич лари ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Ўқитувчи	Талаба
Тайёргарлик босқичи	1. Мавзу бўйича ўқув материалини тайёрлайди. 2. Кириш маърузаси учун тақдимот слайдларини тайёрлайди. 3. Талабаларнинг ўқув фаолиятини баҳолаш мезонларини ишлаб чиқади. 4. Ўқув материалини ўрганишда фойдаланиладиган адабиётлар рўйхатини тайёрлайди.	
1-босқич. Ўқув машулотига кириш – (15 дақиқа)	1. Талабаларни ўқув машулоти мавзуси билан таништиради (1-слайд). 2. Талабаларни ўқув фаолиятини баҳоловчи мезонлар билан таништиради (2-слайд). 3. Машулот режаси ва ўқув фаолияти натижалари билан таништиради (3-слайд). 4. Мавзуга оид адабиётлар рўйхатини тақдим этади (4-слайд) 5. Талабаларни фаоллаштириш учун саволлар беради (5-слайд)	Тинглайдилар Тинглайдилар Тинглайдилар, ёзиб оладилар Ёзиб оладилар Берилган саволларга жавоб берадилар
2-босқич. Асосий қисм – англаш босқичи (55 дақиқа)	1. Power Point дастури ёрдамида мавзу моҳиятини ёритиб беради (6-21 - слайдлар). 2. Плакатлар моҳиятини ёритади. 3. Талабаларга назорат саволларини беради (22-слайд). 4. “Рақамлар” методи бўйича талабаларни гуруҳларга ажратиб, гуруҳларга мавзуга оид материални тарқатади ва топшириқлар беради (23-слайд)	Тинглайдилар ва зарур ўринларни конспектлаштириб борадилар Тинглайдилар Саволларга жавоб берадилар Кичик гуруҳларга бириккан ҳолда берилган топшириқни бажарадилар

3-босқич. Якуний қисм – фикрлаш босқичи (10 дақиқа)	1. "Тушунчалар тавсифи" методи ёрдамида асосида талабалар томонидан мавзуга оид таянч тушунчаларнинг ўзлаштирилишини аниқлайди. 3. Гуруҳларнинг жамоа томонидан берилган саволларга жавоб қайтаришлари учун шароит яратади. 4. Талабаларга мустақил ишлаш учун топшириқ бериб, унинг баҳоланишига оид мезонлари эълон қилади	Топшириқ бўйича ечимларни баён этадилар Берилган саволларга жавоб қайтарадилар Ўқитувчи томонидан берилган топшириқни ёзиб оладилар

МАЪРУЗА МАШУЛОТИНИНГ ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Таълим бериш технологиясининг модели	
4-мавзу	**Шахснинг ривожланиши, тарбияси ва ижтимоийлашуви**

Талабалар ўқув фаолиятини баҳолаш мезонлари:
2,0 балл – "аъло" (5); 1,5 балл – "яхши" (4)
1,0 балл – "қониқарли" (3); 0,5 балл – "қониқарсиз" (2)

Машғулот режаси:
1. Шахс ривожланиши ҳақида тушунча. Индивид, шахс, индивидуаллик.
2. Шахс тарбиясига таъсир этувчи омиллар.
3. Шахс ривожланишида фаолиятниг ўрни.
4. Шахс ривожланишининг ёш ва индивидуал хусусиятлари.
5. Шахснинг ижтимоийлашуви.

Фойдаланиш учун адабиётлар:

1. Баркамол авлод – ўзбекистон тараққиётининг пойдевори. – тошкент: шарқ нашриёт-матбаа концерни, 1998.
2. Турсунов и., нишоналиев у. Педагогика курси. –т.: ўқитувчи, 1997.
3. Ғозиев э. Психология (ёш даврлари психологияси). – т.: ўқитувчи, 1994.
4. Подласый и. Педагогика. В 2 кн. Кн. 1. – москва: владос, 1999.
5. Алметов н. Педагогика: саволлар ва жавоблар // ўқув қўлланма. –алматы: ылым, 2001.
6. Педагогика назарияси ва тарихи. 1-қисм. Педагогика назарияси / М.Х.Тохтаходжаева ва бошқалар. Проф. М.Х.Тохтаходжаеванинг умумий таҳрири остида. – Тошкент: "Iqtisod-moliya", 1996.

Савол-жавоб учун саволлар:

1. ЎзРнинг кадрлар тайёрлаш миллий модели нима?
2. Кадрлар тайёрлаш миллий модели қандай таркибий қисмлардан иборат?
3. “Педагог” тушунчаси қандай маънони англатади?
4. Педагоглик касби қачон пайдо бўлган?
5. “Академия” нима?
6. “Педагогик маҳорат” нима?
7. Сизнингча, “шахс” тушунчаси қандай маънони англатади?
8. “Шахснинг ривожланиши” деганда нимани тушанасиз?
9. Шахснинг ижтимоийлашуви нима?

Шахс	Индивид
Шахс психологик жиҳатдан тараққий этган, шахсий хусусиятлари ва хатти-ҳаракатлари билан бошқалардан ажралиб турувчи, муайян хулқ-атвор ва дунёқарашга эга бўлган ижтимоий мавжудот	**Индивид** (лотинча “individium” сўзидан олинган бўлиб, “бўлинмас”, “ягона” маъноларини англатади) хатти-ҳаракатларини шартли рефлекс ёрдамидагина ташкил эта олувчи биологик мавжудот

Шахснинг индивидуал хусусиятлари шахснинг йўналганлиги, қизиқишлари, характери, уни бошқалардан ажратиб турадиган ақлий камолоти ва фаолиятининг ўзига хос, барқарор, муҳим хусусиятлари

Шахснинг ёш хусусиятлари муайян бир ёш даврига хос бўлган анатомик, физиологик (жисмоний) ва психологик хусусиятлар

Фаолият ижтимоий ҳаётни мақсадга мувофиқ ташкил этиш йўлида шахс томонидан амалга оширилаётган кундалик ва касбий хатти-ҳаракатларнинг муайян шакли

Ривожланиш моҳиятан оддийдан мураккабга, қуйидан юқорига, эски сифатлардан янги ҳолатларга ўтиш, янгиланиш, янгининг пайдо бўлиши, эскининг йўқолиб бориши, миқдор ўзгаришининг сифат ўзгаришига ўтишини ифодалайди

Шахс ривожланишининг муҳим хусусиятлари

Шахснинг ривожланиши индивиднинг физиологик, руҳий ва интеллектуал ўсишини таъминловчи фаолият, хатти-ҳаракатларнинг миқдор ва сифат жиҳатдан ўзгаришини ифодаловчи жараён

Шахснинг ривожланганлик даражасини белгиловчи ҳолатлар: унинг физиологик, руҳий ва интеллектуал ўсишини таъминловчи фаолият ва хатти-ҳаракатларининг миқдор ва сифат жиҳатдан ўзгариши

Гўдаклик даврининг ўзига хос хусусиятлари: олти ойдан сўнг "ғўлдираб" сўзлашга интилади, атрофдагиларнинг гапларини тушуна бошлайди, аста-секин пассив нутқ шаклланади, 2 ёшга қадам қўйгач, фаол нутқни ўзлаштиради. Нутқ ўсиши билан бола борлиқни англай бошлайди. Боланинг хатти-ҳаракатлари, хулқ-атворида ҳиссий кечинмалар намоён бўла бошлайди.
Унинг ҳаракатида овқатланиш, иссиқ ёки совуқни сезиш каби ҳиссий таъсирлар кузатилади.
Бола икки ёшга тўлганда ундаги ихтиёрсиз фаоллик аста-секин ихтиёрий фаоллик билан алмашади. У оддий юмушларни бажара олади. Унда ихтиёрий диққат ўсади ва "мен"лик юзага келади. У ўзини атрофдаги тенгдошлари билан солиштириб, улардан ўзини ажратиб, "менинг ўзим", "мен истайман", "мен истамайман", "мен ўзим бажараман" ёки "мен буни бажара олмайман" каби сўзларни қўллайди. Атрофдаги нарсаларга таъсир кўрсатиб, уларга ўз муносабатини билдиради

Ўйинлар асосида мактабгача таълим ёши болаларида ижодий хаёл, зеҳн, фаҳм-фаросат, топқирлик сифатлари тарбияланади. Ўйин ёрдамида ҳиссиётлари шаклланади: ўйин даврида ўзларини тетик ҳис қиладилар, эришилаётган ютуқдан завқланадилар. Жамоавий ўйинлар орқали болаларда ўртоқлик ва дўстлик ҳислари таркиб топади. Ролли, муайян қоидаларга асосидаги ўйинлар кузатувчанлик қобилиятини ўстиради, хотирани мустаҳкамлашга ёрдам беради

Бошланғич таълим даврида ўйин фаолиятининг ўрнини энди ўқиш фаолияти эгаллайди. Ўқиб-ўрганиш боланинг вазифаси, ижтимоий бурчи бўлиб қолади. Ўқиш жараёнида у дарсликларини ва ўқув қуролларини саранжом сақлаш, ўз вақтида ўрнидан туриш, мактабга белгиланган вақтда бориш, уйга берилган вазифаларни бажариш кабилар юзасидан кўникмаларни ўзлаштиради. Ушбу жараёнда ўқувчи тобора масъулиятли бўлиб боради. Билимлар боланинг савиясини ўстиради, ақлий ривожланишини таъминлайди, сезгилари ва иродасининг ўсишига таъсир кўрсатади

Бўйлари ўртача 120 см, оғирликлари 22 кг атрофида бўлади. Суякларида тоғайлик устун, бўғинлар, кўкрак қафаси, умуртқа поғанаси ва тос суяклар яхши қотмагани туфайли тез шикастланади. Мускул пайлари ва бўғинлар тез ўсиши туфайли улар серҳаракат бўлади. Бош мияси тез ривожланади. Юрак, қон айланиш тизими ва нафас органлари ўсишда давом этади. Ўпка яхши ривожланган бўлса-да, бироқ, нафас йўли ва диафрагма бўш ривожланган. Ўқувчилар узоқ вақт ҳаракатсиз турсалар, нафас олиш қийинлашади. Уларнинг юраклари ўзидан катталарникига нисбатан икки марта кўп қон чиқаради. Шу сабабли юрак уруши тез, бир дақиқада 90-92 мартани ташкил этади. Қон таркибида оқ қон таначалари кўп. Шунга кўра уларни асабийлашишдан сақлаш, кўпроқ ҳаракат қилишлари, очиқ ҳавода бўлишлари, етарлича ухлашлари ва дам олишларига, шунингдек, стол атрофида, партада тўғри ўтиришларига, ўринда текис ётишларига эътибор бериш зарур

Замонавий ўсмир руҳиятида акс этувчи ҳолатлар:
1. Интеллектуал ривожланиш – тафаккур қобилиятини шакллантириш талаб этилади, билишга, китоб ўқишга қизиқиш ортади. 2. Ўз-ўзини англаш, баҳолаш, тарбиялаш шаклланади. У ўзини бошқалар билан солиштира бошлайди

Назорат учун саволлар:

1. "Индивид", "шахс", "индивидуаллик" тушунчаларини шарҳланг.
2. "Ривожланиш" ва "шахс ривожланиши" тушунчаларини таърифланг.
3. Шахснинг шаклланишига қандай омиллар таъсир этади?
4. Шахс фаолияти ҳақида сўзлаб беринг.
5. Ўқувчиларнинг ёш хусусиятларини тавсифланг.
6. Шахснинг ижтимоийлашувини қандай тушунасиз?

Мавзуга оид таянч тушунчаларни аниқланг ва "Тушунчалар тавсифи" методи ёрдамида уларнинг мазмунини ёритинг, муҳим белгиларини кўрсатинг

"ТУШУНЧАЛАР ТАВСИФИ" МЕТОДИ		
ТУШУНЧА	МАЗМУНИ	МУҲИМ БЕЛГИЛАРИ

Технологик паспорт

5-мавзу: Дидактика - таълим назарияси сифатида.

Маърузага ажратилган вақт – 2 соат	**Талабалар сони** – 60 нафар
Ўқув машулотининг шакли ва тури	Маъруза (Кўргазмали маъруза)
Ўқув машулоти нинг таркибий тузилмаси	1. “Блиц-сўров” методи ёрдамида талабалар томонидан аввалги мавзунинг ўрганилиш даражасини аниқлаш. 2. Ташкилий масалаларни ҳал қилиш, маъруза мавзуси ва унинг ўзига хос жиҳатлари тўрисида маълумотлар бериш. 3. “Рақамлар” методи асосида гуруҳларга маъруза матнини тарқатиш. 4. Мавзуга оид таянч тушунчаларни аниқлаш. 5. Маъруза моҳиятини “Тақдимот” методи асосида ёритиб бериш. 6. “Кластер” методи ёрдамида талабалар томонидан ўзлаштирилган билимларни мустаҳкамлаш. 7. Машулотни якунлаш.
Ўқув машулот нинг мақсади	Талабаларга дидактика, унинг таркиб топиши, ривожланиши, дидактиканинг предмети, функциялари, вазифаси, асосий категориялари, дидактик тушунчалар тизими, дидактик назария (концепция)лар ҳамда замонавий таълим парадигма (модели)лари тўрисида маълумотлар бериш
Педагогик вазифалар: 1) дидактиканинг моҳияти тўрисида тушунча бериш; 2) талабаларни дидактиканинг таркиб топиши ва ривожланиши ҳақидаги маълумотлар билан таништириш; 3) талабалар томонидан дидактиканинг предмети, функциялари, вазифаси ва асосий категориялари тўрисидаги билимларнинг ўзлаштирилишига эришиш; 4) талабаларни дидактик тушунчалар тизими ҳамда дидактик назария (концепция)лар тўрисидаги назарий билимлар билан қуроллантириш; 6) талабаларда замонавий таълим парадигма (модели)лари ҳақидаги тушунчаларни ҳосил қилиш	**Ўқув фаолияти натижалари:** 1) талабалар дидактиканинг моҳияти тўрисидаги билимларни ўзлаштирадилар; 2) талабалар дидактиканинг таркиб топиши ва ривожланиши ҳақидаги маълумотлардан хабардор бўладилар; 3) талабалар дидактиканинг предмети, функциялари, вазифаси ва асосий категориялари тўрисидаги билимлардан хабардор бўладилар; 4) талабалар ривожланишнинг ёш ва ўзига хос хусусиятлари тўрисидаги назарий билимларни ўзлаштирадилар; 5) талабалар дидактик тушунчалар тизими ҳамда дидактик назария (концепция)лар тўрисидаги назарий билимларни ўзлаштирадилар; 6) талабаларда замонавий таълим парадигма (модели)лари ҳақидаги тушунчалар ҳосил бўлади
Таълим методлари	Маъруза, тушунтириш, суҳбат, намойиш, “Бумеранг” стратегияси, “Схема” , савол-жавоб
Таълимни ташкил этиш шакли	Маъруза, оммавий

Дидактик воситалар	Мавзуга доир адабиётлар, плакатлар, маъруза матни, слайд-Тақдимот
Таълимни ташкил этиш шароити	Махсус техник воситалар билан жиҳозланган хона
Назорат	Жорий назорат, савол-жавоб

Технологик карта

Мавзу: Дидактика - таълим назарияси сифатида.

Иш босқич лари ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Ўқитувчи	**Талаба**
1-босқич. Ўқув машулоти га кириш – ташкилий-тайёргарлик босқичи (20 дақиқа)	1. Мавзу, мавзуни ўзлаштиришдан кўзланган мақсад ва кутилаётган натижаларни баён этади. 2. Кичик гуруҳларни шакллантиради. 3. Ўқув машулотининг тузилишли-мантиқий схемасини тақдим этади. 4. Вақти-вақти билан талабаларни ҳамкорликка, фаолликка ундайди. 5. Талабалар эътиборига педагогик вазиятларни тақдим этади. 6. Талабалар, кичик гуруҳлар фаолиятини назорат қилиб боради. 7. Машулотни ташкил этишдан кутилган натижага эришилганлик даражасини баҳолайди. 8. Машулотни якунлайди	1. Ўқитувчи нутқни тинглайдилар, мавзу ва унинг мазмунини ёритувчи ояларни ёзиб оладилар. 2. Кичик гуруҳларда ишлайдилар. 3. Тақдим этиладиган схема, плакат ва тақдимот билан танишадилар. 4. Зарур ўринларда саволлар билан мурожаат қиладилар. 5. Ўқитувчи, тенгдошлари билан баҳсга киришиб, мавзу бўйича ўзлаштираётган билимларини ойдинлаштирадилар. 6. Мавзу мазмуни бўйича тасаввур ва билимларга эга бўладилар
2-босқич. Асосий қисм – англаш босқичи (50 дақиқа)	1. Талабаларни мавзу режаси ва асосоий тушунчалари билан таништиради. 2. Плакатлар моҳиятини ёритади. 3. Мавзуга доир ўқув материалини кичик гуруҳларга тарқатади. 4. Тақдимот асосида назарий маълумотларни баён этади, таянч тушунчаларни ажратиб кўрсатади. 5. Гуруҳларга топшириқлар беради. 6. Ўқув материалининг бўлимлари ва умумий мазмуни бўйича якуний хулосани баён этади.	1. Мавзу режаси ва асосий тушунчалар билан танишадилар.. 2. Плакатлар моҳиятини ўрганадилар. 3. Ўқитувчи нутқини тинглайдилар, тақдимот билан танишадилар. 4. Мавзуга оид таянч тушунчаларнинг мазмунини ўрганадилар. 5. Зарур ўринларда саволлар билан ўқитувчига мурожаат қиладилар. 6. Ўқув материалининг асосий ўринларини ўз дафтарларига қайд этишади.

3-босқич. Якуний қисм – фикрлаш босқичи (10 дақиқа)	1. Гуруҳлардан берилган топшириқларни бажаришларини сўрайди. 2. Гуруҳлар томонидан ишланган кластер мазмунини жамоа билан ҳамкорликда таҳлил қилади. 3. Берилган саволлар асосида мавзунинг яхши ўзлаштирилмаган қисмини қайта тушунтиради. 4. Талабаларга мустақил ишлаш учун топшириқ беради, топшириқни баҳолашга оид мезонлари билан уларни таништиради	1. Гуруҳ таркибида топшириқнинг ечимини излайдилар. 2. Гуруҳнинг топшириқ борасидаги фикри билан жамоани таништирадилар. 3. Бошқа гуруҳларнинг ечимлари билан танишадилар, уларга ўз фикрларини билдирадилар. 4. Ўзлаштирган билимларини мустаҳкамлайдилар. 5. Ўқитувчи томонидан берилган топшириқни ёзиб оладилар

МАЪРУЗА МАШУЛОТИНИНГ ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Таълим бериш технологиясининг модели	
5-мавзу	**Дидактика - таълим назарияси сифатида.**

Талабалар ўқув фаолиятини баҳолаш мезонлари:
2,0 балл – "аъло" (5); 1,5 балл – "яхши" (4)
1,0 балл – "қониқарли" (3); 0,5 балл – "қониқарсиз" (2)

Машғулот режаси:

1. Дидактика ҳақида тушунча. Дидактиканинг предмети ва вазифалари. Дидактиканинг ташкил топиши ва ривожланиши.
2. Дидактиканинг предмети, функциялари ва вазифаси.
3. Дидактиканинг асосий категориялари ва дидактик тушунчалар тизими.
4. Дидактик назария (концепция)лар ва уларнинг фалсафий асослари.
5. Замонавий педагогикада таълим парадигма (модели)лари.
6. Таълим жараёни яхлит тизим сифатида. Таълим тушунчаси ва моҳияти.
7. Таълим функциялари.
8. Ўқитувчи фаолиятининг вазифаси ва тузилиши.
9. Таълим жараёнида ўқувчиларнинг фаолияти.
10. Билимларни ўзлаштириш жараёнининг тузилиши.
11. Таълимнинг гносеологик асослари.
12. Таълим қонуниятлари ва тамойиллари

Фойдаланиш учун адабиётлар:

1. ЎзРнинг “Таълим тўғрисида”ги Қонуни // Баркамол авлод – Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори. – Тошкент: Шарқ нашриёт-матбаа концерни, 1997.
2. ЎзРнинг “Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури” // Баркамол авлод – Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори. – Тошкент: Шарқ нашриёт-матбаа концерни, 1997.
3. Каримов И.А. Баркамол авлод – Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори. – Тошкент: Шарқ нашриёт-матбаа концерни, 1997.
4. Мавлонова Р., Тўраева О., Ҳолиқбердиев К. Педагогика. – Тошкент: Ўқитувчи, 2001.
5. Педагогика назарияси ва тарихи. 1-қисм. Педагогика назарияси / М.Х.Тохтаходжаева ва бошқалар. Проф. М.Х.Тохтаходжаеванинг умумий таҳрири остида. – Тошкент: “Iqtisod-moliya”, 1996.

Савол-жавоб учун саволлар:

1. Сизнингча, “дидактика” тушунчаси қандай маънони англатади?
2. Айтингча, дидактика педагогиканинг қайси соҳасини ўрганади?
3. “Таълим жараёни” деганда нимани тушунасиз?
4. Сизнинг фикрингизча, дидактик ғоялар ривожи қандай кечган?
5. Анъанавий таълим нима?
6. Сизнингча, замонавий таълим билан анъанавий таълим ўртасидаги асосий фарқлар нималарда кўринади?
5. Шахсий тажрибангизга таянган ҳолда билимларни эгаллаш жараёнини тавсифланг.
6. Замонавий таълим қандай устувор тамойилларга асосланади?

Дидактика (таълим назарияси: юнонча “didaktikos” ўргатувчи, “didasko” эса ўрганувчи) таълимнинг назарий жиҳатлари (таълим жараёнининг моҳияти, тамойиллари, қонуниятлари, ўқитувчи ва ўқувчи фаолияти мазмуни, таълим мақсади, шакл, метод, воситалари, натижаси, таълим жараёнини такомиллаштириш йўллари ва ҳоказо муаммолар)ни ўрганувчи фан

Дидактика (таълим назарияси)нинг предмети
ўқитиш (ўқитувчи фаолияти) ва билим олиш (ўқувчининг ўрганиш фаолияти)нинг ўзаро боғлиқлиги ва алоқадорлиги жиҳатларини ўрганишдан иборат

Вазифалар

Таълим жараёнлари ва уларни амалга ошириш шартларини таърифлаш ва тушунтириш

Таълим жараёнини янада мукаммал ташкил этиш, таълим тизимлари ва технологияларини ишлаб чиқиш

Таълим жараёни учун хос бўлган умумий қонуниятларни аниқлаш, омилларини таҳлил қилиш ва таърифлаш

Дидактиканинг асосий вазифалари

Билим шахснинг онгида тушунчалар, схемалар, маълум образлар кўринишида акс этувчи борлиқ ҳақидаги тизимлаштирилган илмий маълумотлар мажмуи

Кўникма олинган билимларга асосланиб қўйилган вазифалар ва шартларга биноан бажариладиган ҳаракатлар йиғиндиси

Малака онгли хатти-ҳаракатнинг автоматлаштирилган таркибий қисми

Таълим тизими ёш авлодга таълим-тарбия бериш йўлида давлат тамойиллари асосида фаолият юритаётган барча турдаги ўқув-тарбия муассасалари мажмуи

Таълим мақсади (ўқиш, билим олиш мақсади) таълимнинг аниқ йўналишини белгилаб берувчи етакчи ғоя

Таълимни бошқариш таълим муассасаларининг фаолиятини йўлга қўйиш, бошқариш, назорат қилиш ҳамда истиқболларини белгилаш

Таълим жараёнини ташкил этиш ўқитувчи ва ўқувчилар ўртасида ташкил этилувчи ҳамда илмий билимларни ўзлаштиришга йўналтирилган педагогик жараённинг ташкилий-методик жиҳатдан тўғри уюштирилиши

Таълим турлари мазмуни, ташкил этилиш ўрни, босқичи, қўлланиладиган асосий воситалари ва жалб этиладиган таълим олувчиларнинг ёшига кўра фарқланувчи таълим кўринишлари

Таълим тамойилларли таълим назариясининг асосий етакчи қоидалари

Таълим шакли таълим жараёнининг ташкилий қурилиши

Таълим методлари таълим жараёнида қўлланилиб, унинг самарасини таъминловчи услублар мажмуи

Таълим воситалари таълим самарадорлигини таъминловчи объектив (дарслик, ўқув қўлланмалари, ўқув қуроллари, харита, диаграмма, плакат, расм, чизма, диопроектор, магнитафон, видеомагнитафон, ускуна, телевизор, радио, компьютер ва бошқалар) ва субъектив (ўқитувчининг нутқи, намунаси, муайян шахс ҳаёти ва фаолиятига оид мисоллар ва ҳоказолар) омиллар

Таълим натижаси (таълим маҳсули) таълим якунининг моҳиятини қайд этувчи тушунча, ўқув жараёнининг оқибати, белгиланган мақсадни амалга ошириш даражаси

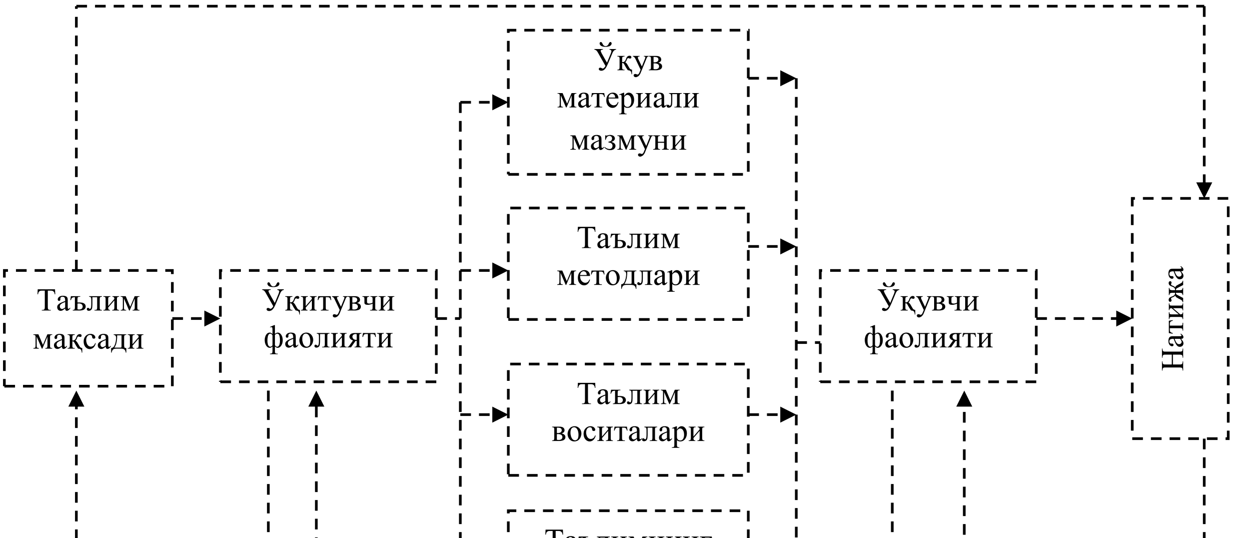

Таълим жараёни тузилишининг андозаси (модели)

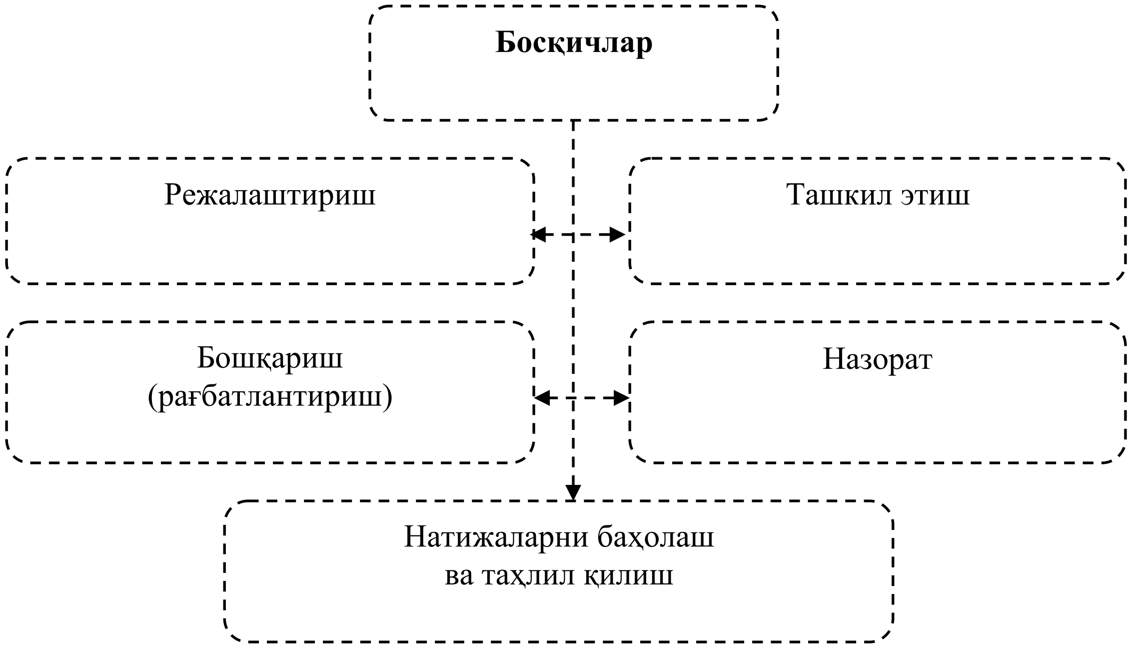

Таълим жараёнини бошқариш босқичлари

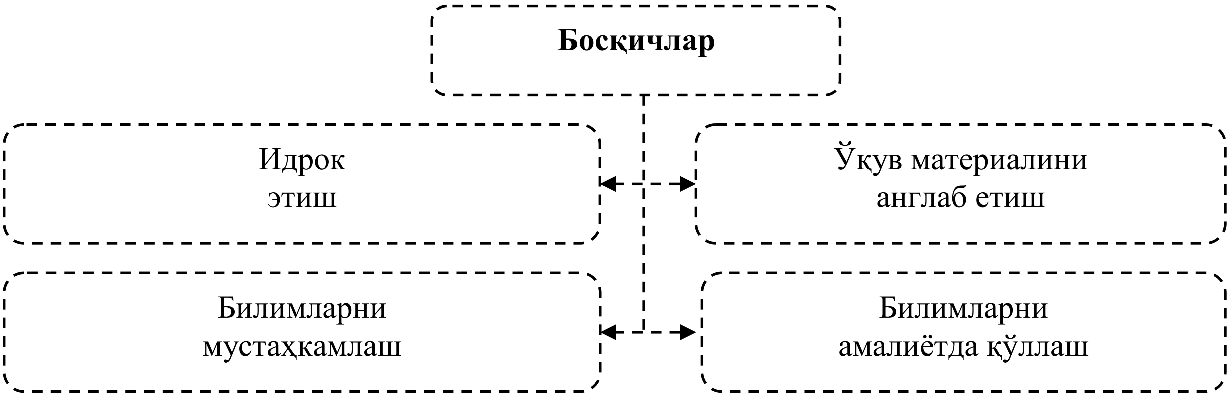

Билимларни эгаллаш босқичлари

Таълим тамойиллари ўқитиш асосида ётадиган, таълим ва уни ташкил этиш жараёнини ташкил этиш мазмуни, шакл, метод ва воситаларини танланишини белгилайдиган бошланғич асослардир

Назорат учун саволлар:

1. “Дидактика” тушунчаси қандай маънони англатади?
2. Дидактиканинг предмети, объекти ва вазифалари нималардан иборат?
3. Дидактиканинг асосий категориялари қайсилар?
4. Замонавий дидактик тизимнинг ўзига хос белгилари нималардан иборат?
5. Таълим жараёни нима?
6. Билимларни эгаллаш босқичлари нималардан иборат?
7. “Таълим тамойили” деганда нимани тушунасиз?

Таълим жараёнининг умумий моҳиятини қуйидаги схема (кластерлар) ёрдамида очиб беринг

Технологик паспорт
6-мавзу: Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими мазмуни

Маърузага ажратилган вақт – 2 соат	**Талабалар сони** – 60 нафар
Ўқув машулотининг шакли ва тури	Маъруза (Анжуман маъруза)
Ўқув машулоти нинг таркибий тузилмаси	1. “Савол-жавоб” методи ёрдамида талабалар томонидан аввалги мавзунинг ўрганилиш даражасини аниқлаш. 2. Ташкилий масалаларни ҳал қилиш, маъруза мавзуси ва унинг ўзига хос жиҳатлари тўрисида маълумотлар бериш. 3. “Рақамлар” методи асосида гуруҳларга маъруза матнини тарқатиш. 4. Мавзуга оид таянч тушунчаларни аниқлаш. 5. Маъруза моҳиятини “Тақдимот” методи асосида ёритиб бериш. 6. “Мулоқот тренинги” методи ёрдамида талабалар томонидан ўзлаштирилган билимларни мустаҳкамлаш. 7. Машулотни якунлаш.
Ўқув машулот нинг мақсади	Талабаларга ўрта махсус, касб-ҳунар таълими мазмуни, ўзига хос жиҳатлари, тамойиллари ҳамда ушбу босқич таълим мазмунини белгиловчи меъёрий ҳужжатлар тўрисидаги назарий билимларни бериш
Педагогик вазифалар:	**Ўқув фаолияти натижалари:**
1) ўрта махсус, касб-ҳунар таълими мазмунини ёритиш; 2) ўрта махсус, касб-ҳунар таълимининг ўзига хос жиҳатларини очиб бериш; 3) ўрта махсус, касб-ҳунар таълими тамойиллари тўрисида маълумот бериш; 4) талабаларни ўрта махсус, касб-ҳунар таълими мазмунини ёритувчи ҳужжатлар билан таништириш	1) ўрта махсус, касб-ҳунар таълими мазмуни тўрисидаги билимларни ўзлаштирадилар; 2) ўрта махсус, касб-ҳунар таълимининг ўзига хос жиҳатларидан хабардор бўладилар; 3) ўрта махсус, касб-ҳунар таълими тамойиллари тўрисидаги маълумотга эга бўладилар; 4) ўрта махсус, касб-ҳунар таълими мазмунини ёритувчи ҳужжатлар билан танишадилар
Таълим методлари	Маъруза, тушунтириш, “Савол-жавоб”, “Рақамлар” “Тақдимот” ва “Мулоқот тренинги” методлари
Таълимни ташкил этиш шакли	Маъруза, оммавий
Дидактик воситалар	Мавзуга доир адабиётлар, плакатлар, маъруза матни, слайд-Тақдимот
Таълимни ташкил	Махсус техник воситалар билан жиҳозланган хона

этиш шароити	
Назорат	Жорий назорат, савол-жавоб

Технологик карта
6-мавзу: Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими мазмуни

Иш босқич лари ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Ўқитувчи	Талаба
1-босқич. Ўқув машулоти га кириш – ташкилий-тайёргарлик босқичи (20 дақиқа)	1. Мавзу, мавзуни ўзлаштиришдан кўзланган мақсад ва кутилаётган натижаларни баён этади. 2. Кичик гуруҳларни шакллантиради. 3. Ўқув машулотининг тузилишли-мантиқий схемасини тақдим этади. 4. Вақти-вақти билан талабаларни ҳамкорликка, фаолликка ундайди. 5. Талабалар эътиборига педагогик вазиятларни тақдим этади. 6. Талабалар, кичик гуруҳлар фаолиятини назорат қилиб боради. 7. Машулотни ташкил этишдан кутилган натижага эришилганлик даражасини баҳолайди. 8. Машулотни якунлайди	1. Ўқитувчи нутқни тинглайдилар, мавзу ва унинг мазмунини ёритувчи ояларни ёзиб оладилар. 2. Кичик гуруҳларда ишлайдилар. 3. Тақдим этиладиган схема, плакат ва тақдимот билан танишадилар. 4. Зарур ўринларда саволлар билан мурожаат қиладилар. 5. Ўқитувчи, тенгдошлари билан баҳсга киришиб, мавзу бўйича ўзлаштираётган билимларини ойдинлаштирадилар. 6. Мавзу мазмуни бўйича тасаввур ва билимларга эга бўладилар
2-босқич. Асосий қисм – англаш босқичи (50 дақиқа)	1. Талабаларни мавзу режаси ва асосоий тушунчалари билан таништиради. 2. Плакатлар моҳиятини ёритади. 3. Мавзуга доир ўқув материалини кичик гуруҳларга тарқатади. 4. Тақдимот асосида назарий маълумотларни баён этади, таянч тушунчаларни ажратиб кўрсатади. 5. Гуруҳларга топшириқлар беради. 6. Ўқув материалининг бўлимлари ва умумий мазмуни бўйича якуний хулосани баён этади.	1. Мавзу режаси ва асосий тушунчалар билан танишадилар.. 2. Плакатлар моҳиятини ўрганадилар. 3. Ўқитувчи нутқини тинглайдилар, тақдимот билан танишадилар. 4. Мавзуга оид таянч тушунчаларнинг мазмунини ўрганадилар. 5. Зарур ўринларда саволлар билан ўқитувчига мурожаат қиладилар. 6. Ўқув материалининг асосий ўринларини ўз дафтарларига қайд этишади.

3-босқич. Якуний қисм – фикрлаш босқичи (10 дақиқа)	1. Гуруҳлардан берилган топшириқларни бажаришларини сўрайди. 2. Гуруҳлар томонидан ишланган кластер мазмунини жамоа билан ҳамкорликда таҳлил қилади. 3. Берилган саволлар асосида мавзунинг яхши ўзлаштирилмаган қисмини қайта тушунтиради. 4. Талабаларга мустақил ишлаш учун топшириқ беради, топшириқни баҳолашга оид мезонлари билан уларни таништиради	1. Гуруҳ таркибида топшириқнинг ечимини излайдилар. 2. Гуруҳнинг топшириқ борасидаги фикри билан жамоани таништирадилар. 3. Бошқа гуруҳларнинг ечимлари билан танишадилар, уларга ўз фикрларини билдирадилар. 4. Ўзлаштирган билимларини мустаҳкамлайдилар. 5. Ўқитувчи томонидан берилган топшириқни ёзиб оладилар

МАЪРУЗА МАШУЛОТИНИНГ ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Таълим бериш технологиясининг модели	
6-мавзу	**Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими мазмуни**

Талабалар ўқув фаолиятини баҳолаш мезонлари:
2,0 балл – "аъло" (5); 1,5 балл – "яхши" (4)
1,0 балл – "қониқарли" (3); 0,5 балл – "қониқарсиз" (2)

Машғулот режаси:
1. Ўрта махсус, касб-ҳунар таълимининг мазмуни.
2. Ўрта махсус, касб-ҳунар таълимининг ўзига хос жиҳатлари.
3. Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими тамойиллари.
4. Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими мазмунини ёритувчи ҳужжатлар.

Фойдаланиш учун адабиётлар:

1. Каримов И.А. Ўзбекистоннининг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли. – Тошкент, Ўзбекистон, 1992.
2. Каримов И.А. Баркамол авлод – Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори. – Тошкент: Шарқ нашриёт-матбаа концерни, 1997.
3. ЎзРнинг "Таълим тўғрисида"ги Қонуни // Баркамол авлод – Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори. – Тошкент: Шарқ нашриёт-матбаа концерни, 1997.
4. Форобий, Абу Наср. Фозил одамлар шаҳри. – Тошкент: Халқ мероси нашриёти, 1993.
5. Педагогика назарияси ва тарихи. 1-қисм. Педагогика назарияси / М.Х.Тохтаходжаева ва бошқалар. Проф. М.Х.Тохтаходжаеванинг умумий таҳрири остида. – Тошкент: "Iqtisod-moliya", 1996.

Савол-жавоб учун саволлар:

1. Ўрта махсус касб-ҳунар таълими қандай мақсадга хизмат қилади?
2. Сизнингча, ўрта махсус касб-ҳунар таълим мазмуни қандай тамойилларга асосланади?
3. Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими мазмунини ёритувчи мутахассислик фанлари орқали қандай билимлар тарғиб этилади? (Фикрингизни муайян фан мисолида ёритинг).
5. Ўқув режаси нима?
6. Ўқув дастурлари қандай мақсадга хизмат қилади?

Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими умумий ўрта таълим негизида ташкил этилиб, уч йиллик муддатда амалга оширилади. Мажбурий-ихтиёрий характерга эга бўлган ўрта махсус, касб-ҳунар таълими узлуксиз таълим тизимидаги мустақил таълим тури саналади.

Ўрта махсус таълим муассасалари

Академик лицейлар

Ўқувчиларнинг қизиқишлари ва қобилиятларини ҳисобга олган ҳолда уларнинг жадал интеллектуал ривожланиши чуқурлаштирилган, соҳалаштирилган, табақалаштирилган ҳамда касбга йўналтирилган таълим олиш учун имкониятларни яратади.

Таълим муддати: 3 йил

Касб-ҳунар коллежлари

Ўқувчиларга ўрта махсус, касб-ҳунар билимларини беради, уларда амалий кўникма ва малакаларни ҳосил қилиб, касб-ҳунарга мойилликни юзага келтиради, билимларни ривожлантиради. Касб-ҳунар коллежларида кичик мутахассислар тайёрланади.

Таълим муддати: 3 йил

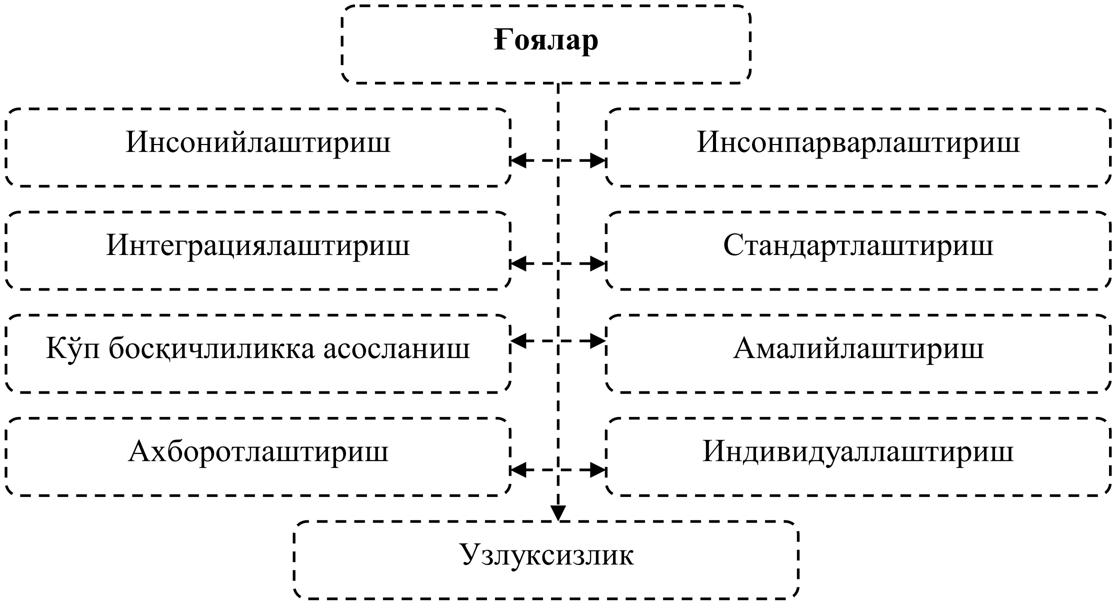

Таълим мазмуни белгиловчи устувор ғоялар

Таълим мазмунини инсонийлаштириш таълим жараёнида ўқувчи шахсининг устувор ўрин тутиши, унинг шахси, хоҳиш-истак ва қизиқишларини ҳурмат қилиш, биринчи навбатда уларнинг қобилиятларини ривожлантириш, мустақил ҳаётда ўз йўлларини топиб олишлари учун шароит яратишни кўзда тутади.

Таълимни гуманитарлаштириш (инсонийлаштириш) – бу таълимнинг босқичи ва туридан қатъий назар асосий ижтимоий муаммо - инсон фаровонлиги муаммосини ҳал этишга имкон берувчи таълим мазмунини ўзлаштиришга йўналтиришдир

Таълимни дифференциялаштириш (табақалаштириш) – мажбурий курслар билан бирга катта синфларда чуқурлаштирилган ва ихтисослаштирилган ўқитиш, фанларни танлаш асосида олиб боришни кўзда тутади

Таълимни интеграциялаштириш (ўзаро мувофиқлаштириш) ўқувчиларда дунёни яхлит тасаввур қилиш лаёқатини ривожлантириш, кенг дунёқарашни шакллантириш мақсадида ўқув фанлари мазмунини ўзаро мувофиқлаштириш

Стандартлаштириш (давлат миқёсида ўрнатилган ягона қоида ва талабларга мос келиш) – мажбурий ўқув фанлари тўпламини соатлари аниқ белгиланган ҳажмини белгилаш

Кўп босқичлилик – таълимнинг ҳар бир босқичида ўқувчининг имконият ва қизиқишлари даражасига жавоб бера оладиган билим даражасига эришиш имконини берувчи кўп босқичли таълим жараёнини ташкил этиш

Амалийлаштириш – шахс (ўқувчи)ни ижтимоий фаолиятга назарий билимларни пухта ўзлаштирган ҳолда уларни амалиётда фаол қўллай олишга тайёрлаш

Таълимни ахборотлаштириш ўқувчиларни ўқитиш жараёнида ҳисоблаш техникаси ва ахборот технологияларидан оммавий ва кенг фойдаланиш

Индивидуаллаштириш таълим-тарбия жараёнида ўқувчи ва ўқитувчилар ўртасидаги ўзаро муносабатларнинг ҳамма турларидан фойдаланган ҳолда уларнинг индивидуал хусусиятларини ҳисобга олиш ва ривожлантириш

Узлуксизлик жамият ҳаётининг тез ўзгариб бориши шахсни доимий равишда мустақил таълим олишга ундовчи жараён

Ўрта махсус таълимнинг устувор тамойиллари

- Таълим мазмунининг жамият, фан, маданият ва шахс ривожланиши талабларига мослиги
- Таълимнинг ягона мазмунга асосланиши
- Таълим мазмунининг яхлитлиги
- Таълим мазмунининг инсонпарвар ғояларга асосланиши
- Таълим мазмунининг фундаменталлиги
- Таълим мазмунининг кетма-кетлиги
- Таълимнинг мазмуни мунтазамлиги
- Таълим мазмунининг ўқувчиларнинг ёш имкониятларига мослиги

Ўқув режаси меъёрий ҳужжат бўлиб, унда ҳар бир ўқув предметининг мазмуни очиб берилади ва ўқув йилида ўзлаштирилиши зарур бўлган билим, кўникма ва малакалар ҳажми кўрсатиб берилади

Турлари

- Таянч ўқув режа
- Намунавий ўқув режа
- Ишчи ўқув режа

Ўқув режаларининг турлари

Ўқув дастури муайян ўқув фани бўйича билим, кўникма ва малакалар мазмуни, умумий вақтни муҳим билимларни ўрганилиши бўйича тақсимлаш, мавзуларнинг кетма-кетлигини белгилаш ҳамда уларнинг ўрганилиш даражасини ёритувчи меъёрий ҳужжат

Турлари

- Намунавий ўқув дастури
- Ишчи ўқув дастури
- Муаллифлик ўқув дастури

Ўқув дастурларининг турлари

Ўқув фани таълим муассасаларида ўқувчиларнинг ёш, идрок этиш имкониятларига мувофиқ уларга муайян фан соҳаси бўйича умумий ёки мутахассислик билимларини бериш, кўникма ва малакаларни шакллантиришни таъминловчи манбадир

Дарслик муайян ўқув фани бўйича таълим мақсади, ўқув дастури ва дидактик талабларга мувофиқ белгиланган илмий билимлари тўғрисидаги маълумотларни берувчи манба бўлиб, у мазмуни ва тузилишига кўра фан бўйича яратилган ўқув дастурига мос келади

Ўқув қўлланмалари дарсликнинг баъзи томонларини кенгайтиради ва аниқ масалаларни ҳал этиш (ахборот, машқ қилиш, текшириш) мақсадларига эга бўлади. Адабиёт ва тарих хрестоматиялари, справочниклар, математика, физика, химия бўйича масалалар тўпламлари, георафия, биология бўйича атласлар, тил бўйича машқлар тўпламлари ва бошқалар ўқув қўлланмалари саналади

Давлат таълим стандартлари (ДТС) ўрта махсус, касб-ҳунар таълими мазмуни ва сифатига қўйиладиган талабларни белгилайдиган меъёрий ҳужжат бўлиб, унда таълим дастурлари мазмунининг минимуми, ўқувчилар томонидан бажариладиган ўқув ишларининг максимал ҳажми, ўқув фани бўйича якуний таълимнинг якуний натижалари ҳамда таълим олиш шаклидан қатъий назар битирувчилар эришишлари зарур бўлган таълим даражаси белгилаб берилади

Назорат учун саволлар:

1. Ўрта махсус, касб-ҳунар таълимининг моҳияти нимадан иборат?
2. Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими мазмунини асослаш тамойиллари қайсилардан иборат?
3. Мутахассислик фани бўйича ўрта махсус, касб-ҳунар таълими давлат таълим стандартини таҳлил қилиб беринг.
5. Ўқув режаларининг қандай турлари мавжуд? Уларни таърифланг.
6. Ўқув дастурларининг қандай турлари мавжуд?
7. Мутахассислик фани бўйича дарсликлар билан танишиб чиқиб, қуйидаги саволлар бўйича уларни таърифланг: а) дарсликда китобнинг мазмуни, мақсад ва вазифалари; б) кириш сўзининг мавжудлиги; в) китоб билан ишлаш давомида ўқувчиларни фаоллаштириш йўлида фойдаланилган усуллар; г) китобнинг кўргазмали материаллари, уларнинг дарслик матни билан боғланганлиги; д) параграф ёки бўлим охирида резюме ёки хулосаларнинг мавжудлиги; ж) китобнинг ташқи кўриниши (қоғози, шрифти, асмлари, муқоваси).

Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими мазмунини ёритадиган кўрсатмали қуроллар тайёрланг

Топшириқ устида ишлаш босқичлари

Талабалар кичик гуруҳларга бириккан ҳолда ўқитувчи

Талабалар мавзу юзасидан материал, далил, фикрларини тасдиқловчи кўргазмали воситалар, мақола, иҳтибос (имкони бўлса, диафильм) ва б.шларни тайёрлайдилар

Гуруҳнинг бир аъзоси ечимни жамоа эътиборига ҳавола қилади

Сўнгра рақиб жамоанинг топшириқ юзасидан фикри тингланади

Гуруҳлар бир-бирларига савол берадилар

Ўқитувчи ҳар икки томоннинг савол ва жавоблари тинглагач, билдирилган фикрларни умумлаштиради, шахсий фикрини баён қилади ва талабаларнинг саволларига жавоб беради, гуруҳлар фаолиятини баҳолайди ҳамда машғулотга якун ясайди

Технологик паспорт

7-мавзу: Таълим методлари ва воситалари.

Маърузага ажратилган вақт – 2 соат			**Талабалар сони** – 60 нафар
Ўқув машулотининг шакли ва тури			Маъруза (Анжуман маъруза)
Ўқув машулотининг таркибий тузилмаси	1. “Савол-жавоб” методи ёрдамида талабалар томонидан аввалги мавзунинг ўрганилиш даражасини аниқлаш. 2. Ташкилий масалаларни ҳал қилиш, маъруза мавзуси ва унинг ўзига хос жиҳатлари тўрисида маълумотлар бериш. 3. “Рақамлар” методи асосида гуруҳларга маъруза матнини тарқатиш. 4. Мавзуга оид таянч тушунчаларни аниқлаш. 5. Маъруза моҳиятини “Тақдимот” методи асосида ёритиб бериш. 6. “ФСМУ” технологияси ёрдамида талабалар томонидан ўзлаштирилган билимларни мустаҳкамлаш. 7. Машулотни якунлаш.		
Ўқув машулот нинг мақсади	Талабаларга таълим методлари ва воситаларининг моҳияти, турлари ва уларни танлаш тўрисидаги билимларни бериш асосида таълимни ташкил этиш жараёнида улардан фойдаланишга оид кўникмаларни шаклантириш		
Педагогик вазифалар:		**Ўқув фаолияти натижалари:**	
1) “таълим методлари” тушунчасининг моҳиятини ёритиш; 2) “таълим воситалари” тушунчасини таърифлаш; 3) таълим методларининг турлари ҳақида маълумот бериш ҳамда уларнинг мазмунини ёритиш; 4) таълим методларини танлаш йўлларини кўрсатиш; 5) таълим воситаларининг турлари тўрисидаги маълумотларни етказиш, улардан таълим жараёнида фойдаланиш шартларини ёритиш 6) таълим олганликни ташхис қилиш йўллари, таълим олганликни назорат вилиш ва ташхислаш тамойиллари ҳақида маълумотлар бериш; 7) ўқувчиларнинг ўқув фаолиятини назорат қилиш турлари, шакл ва методларига оид билимларни бериш; 8) талабаларда мавзуга оид тушунча		1) талабалар “таълим методлари” тушунчасининг моҳиятидан хабардор бўладилар; 2) талабалар “таълим воситалари” тушунчасининг мазмунини англайдилар; 3) талабалар таълим методларининг турлари ҳақидаги маълумотларга эга бўладилар; 4) талабалар таълим методларини танлаш йўлларидан хабардор бўладилар; 5) талабалар таълим воситаларининг турлари тўрисидаги назарий билимларни ўзлаштирадилар; 6) талабалар таълим олганликни ташхис қилиш йўллари, таълим олганликни назорат вилиш ва ташхислаш тамойиллари ҳақида маълумотлардан хабар бўладилар; 7) талабалар ўқувчиларнинг ўқув фаолиятини назорат қилиш турлари, шакл ва методларига оид билимларни ўзлаштирадилар; 8) талабаларда мавзуга оид тушунча ва билимлар ҳосил бўлади	

ва билимларни ҳосил қилиш	
Таълим методлари	Маъруза, тушунтириш, суҳбат, намойиш, “Бумеранг” стратегияси, “Схема” , савол-жавоб
Таълимни ташкил этиш шакли	Маъруза, оммавий
Дидактик воситалар	Мавзуга доир адабиётлар, плакатлар, маъруза матни, слайд-Тақдимот
Таълимни ташкил этиш шароити	Махсус техник воситалар билан жиҳозланган хона
Назорат	Жорий назорат, савол-жавоб

Технологик карта

7-мавзу: Таълим методлари ва воситалари.

Иш босқич лари ва вақти	**Фаолият мазмуни**	
	Ўқитувчи	**Талаба**
1-босқич. Ўқув машулоти га кириш – ташкилий-тайёргарлик босқичи (20 дақиқа)	1. Мавзу, мавзуни ўзлаштиришдан кўзланган мақсад ва кутилаётган натижаларни баён этади. 2. Кичик гуруҳларни шакллантиради. 3. Ўқув машулотининг тузилишли-мантиқий схемасини тақдим этади. 4. Вақти-вақти билан талабаларни ҳамкорликка, фаолликка ундайди. 5. Талабалар эътиборига педагогик вазиятларни тақдим этади. 6. Талабалар, кичик гуруҳлар фаолиятини назорат қилиб боради. 7. Машулотни ташкил этишдан кутилган натижага эришилганлик даражасини баҳолайди. 8. Машулотни якунлайди	1. Ўқитувчи нутқни тинглайдилар, мавзу ва унинг мазмунини ёритувчи ояларни ёзиб оладилар. 2. Кичик гуруҳларда ишлайдилар. 3. Тақдим этиладиган схема, плакат ва тақдимот билан танишадилар. 4. Зарур ўринларда саволлар билан мурожаат қиладилар. 5. Ўқитувчи, тенгдошлари билан баҳсга киришиб, мавзу бўйича ўзлаштираётган билимларини ойдинлаштирадилар. 6. Мавзу мазмуни бўйича тасаввур ва билимларга эга бўладилар
2-босқич. Асосий қисм – англаш босқичи (50 дақиқа)	1. Талабаларни мавзу режаси ва асосоий тушунчалари билан таништиради. 2. Плакатлар моҳиятини ёритади. 3. Мавзуга доир ўқув материалини кичик гуруҳларга тарқатади. 4. Тақдимот асосида назарий маълумотларни баён этади, таянч тушунчаларни ажратиб кўрсатади. 5. “ФСМУ” технологиясини қўллашга оид топшириқни гуруҳларга беради. 6. Ўқув материалининг бўлимлари ва умумий мазмуни бўйича якуний	1. Мавзу режаси ва асосий тушунчалар билан танишадилар.. 2. Плакатлар моҳиятини ўрганадилар. 3. Ўқитувчи нутқини тинглайдилар, тақдимот билан танишадилар. 4. Мавзуга оид таянч тушунчаларнинг мазмунини ўрганадилар. 5. Зарур ўринларда саволлар билан ўқитувчига мурожаат қиладилар. 6. Ўқув материалининг асосий ўринларини ўз дафтарларига қайд этишади.

	хулосани баён этади.	
3-босқич. Якуний қисм – фикрлаш босқичи (10 дақиқа)	1. Гуруҳлардан берилган топшириқларни бажаришларини сўрайди. 2. Гуруҳлар томонидан ишланган кластер мазмунини жамоа билан ҳамкорликда таҳлил қилади. 3. Берилган саволлар асосида мавзунинг яхши ўзлаштирилмаган қисмини қайта тушунтиради. 4. Талабаларга мустақил ишлаш учун топшириқ беради, топшириқни баҳолашга оид мезонлари билан уларни таништиради	1. Гуруҳ таркибида топшириқнинг ечимини излайдилар. 2. Гуруҳнинг топшириқ борасидаги фикри билан жамоани таништирадилар. 3. Бошқа гуруҳларнинг ечимлари билан танишадилар, уларга ўз фикрларини билдирадилар. 4. Ўзлаштирган билимларини мустаҳкамлайдилар. 5. Ўқитувчи томонидан берилган топшириқни ёзиб оладилар

МАЪРУЗА МАШУЛОТИНИНГ ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Таълим бериш технологиясининг модели	
7-мавзу	**Таълим методлари ва воситалари.**

Талабалар ўқув фаолиятини баҳолаш мезонлари:
2,0 балл – “аъло” (5); 1,5 балл – “яхши” (4)
1,0 балл – “қониқарли” (3); 0,5 балл – “қониқарсиз” (2)

Машғулот режаси:

1. “Таълим методлари” тушунчасининг моҳияти ва тавсифи.
2. Таълим методларининг турлари ва вазифалари.
3. Таълим методларини танлаш.
4. Таълим олганликни ташхис этиш.
5. Таълим жараёнида ўқувчилар фаолиятини назорат қилиш ва ҳисобга олиш. Ўқувчиларнинг ўқув фаолиятини назорат қилиш турлари.
6. Таълим олганликни назорат қилиш ва ташхислаш тамойиллари.
7. Ўқув фаолиятини назорат қилиш турлари, шакл ва методлари.
8. Ўқувчиларнинг БКМни баҳолаш мезонлари

Фойдаланиш учун адабиётлар:

1. Бабанский Ю.К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе. – Москва: Просвещение, 1985.
2. Лернер И.Я. Дидактические основы методов обучения. – Москва: Педагогика, 1981.
3. Педагогика // Учеб. пособие для студентов педагогических вузов и педагогичских колледжей. Под ред. П.И.Пидкасистого. – Москва: Педагогическое общество России, 200.
4. Рыжков В.Н. Дидактика. – Москва: Юнити-дана, 2004.
5. Сайидахмедов Н.С. Методы обучения школьников механизированному труду в хлопководстве. – Ташкент: Укитувчи, 1991.
6. Сайидаҳмедов Н.С. Янги педагогик технологиялар. – Тошкент: Молия, 2003.
8. Педагогика назарияси ва тарихи. 1-қисм. Педагогика назарияси / М.Х.Тохтаходжаева ва бошқалар. Проф. М.Х.Тохтаходжаеванинг умумий таҳрири остида. – Тошкент: “Iqtisod-moliya”, 1996.

Савол-жавоб учун саволлар:

1. “Таълим методи” тушунчаси Сиз учун нимани англатади?
2. Сизнингча, оғзаки баён таълим методи бўла оладими? Нима учун?
4. Кўргазмалилик таълим методларидан бири бўлиши мумкинми?
5. Амалий машқлар ва лабораторияларни таълим методи сифатида эътироф этиш мумкинми?
6. Ўқув машғулотларида қандай ўйинлардан фойдаланиш мумкин?
7. Таълим воситалари нима?
8. Таълимни ташхислаш мумкинми?
9. Ўқувчилар фаолияти нима учун текширилади ва баҳоланади? Сиз ўқувчилар фаолиятини изчил текширилиши ва баҳоланишига қандай муносабатдасиз?

“Метод” сўзининг юнонча таржимаси **“тадқиқот”, “усул”, “мақсадга эришиш йўли”** каби маъноларни англатади. Фалсафа луғатида ушбу тушунча умумий тарзда “мақсадга эришиш усуллари”* дея шарҳланган

Таълим методлари таълим жараёнида қўлланилиб, унинг самарасини таъминловчи усуллар мажмуи

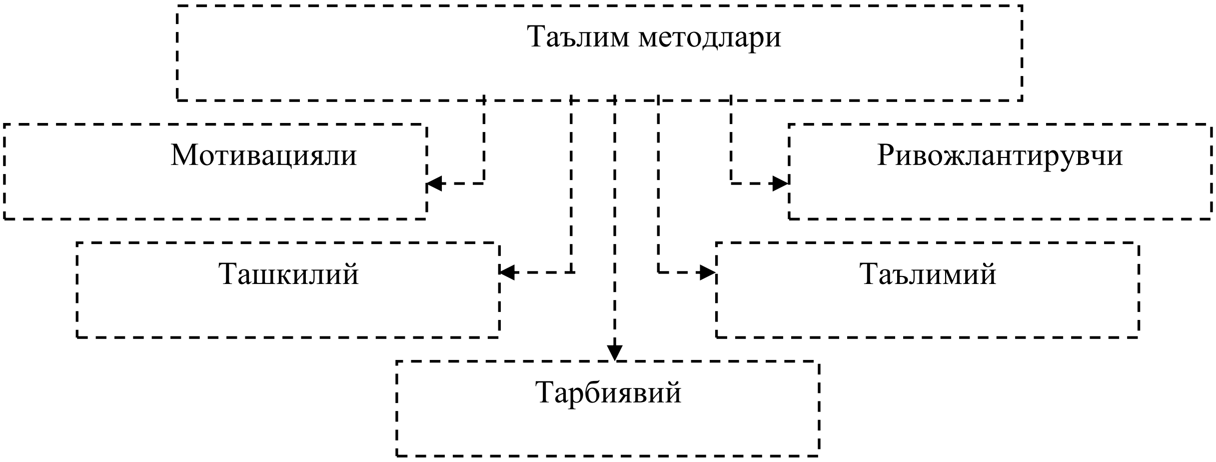

Тарбия методларининг асосий функциялари

Методик усул таълим методининг таркибий қисми, унинг муҳим унсури, методни жорий қилишдаги алоҳида қадам сифатида таърифланади

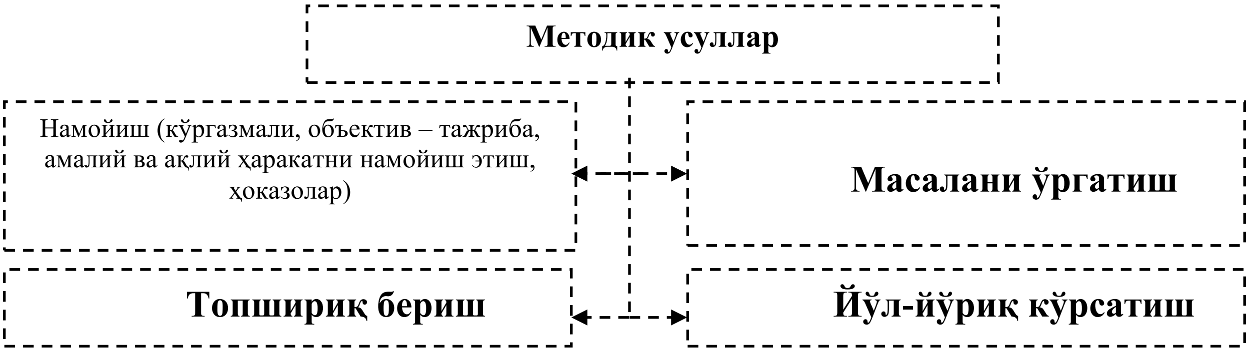

Методик усулларнинг турлари

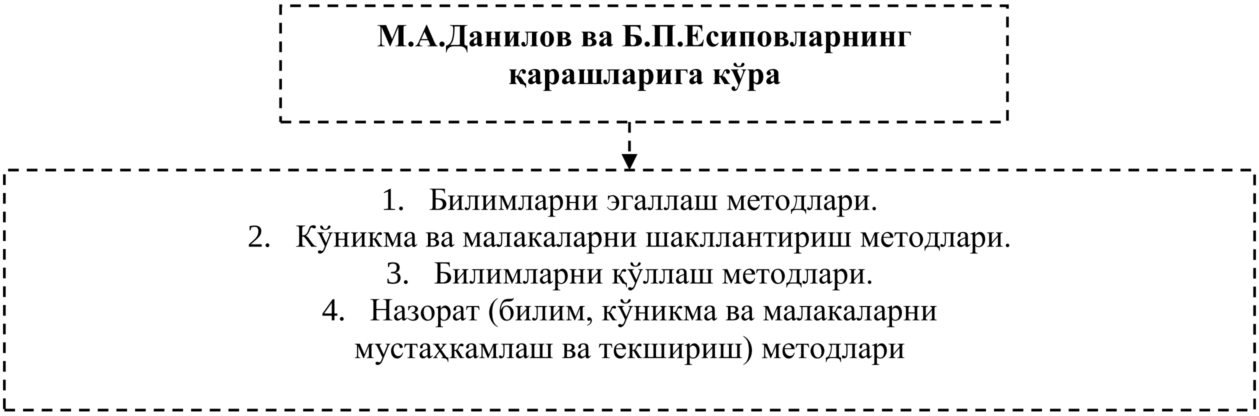

Таълим методларининг таснифи

Гуруҳлар
Ўқиш ва меҳнатга рағбатлантирувчи ҳамда мотивлаштириш Методлари (ўқув-билиш фаолиятини ташкил этиш ва бажариш методлари)
Ўқув-билиш фаолиятини ташкил этиш ва амалга ошириш методлари (ўқув-билиш фаолиятини рағбатлантириш ва мотивлаш методлари)
Ўқув-билиш фаолиятини бошқариш методлари (назорат ва ўз-ўзини назорат методлари)
Таълим методлари
гуруҳлари

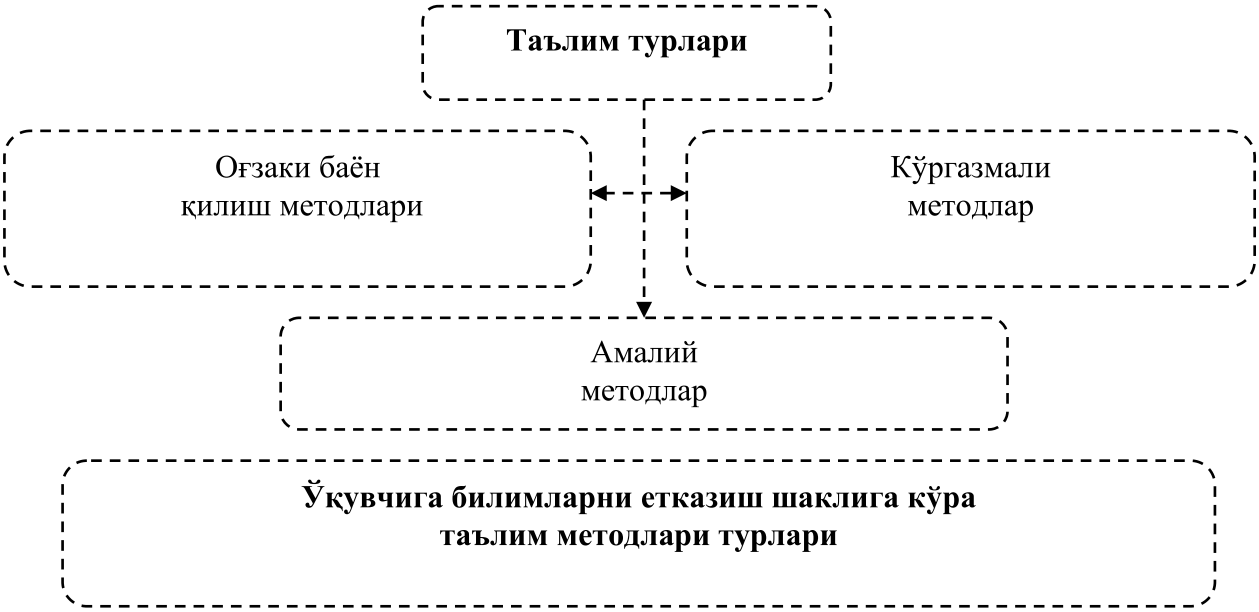
Таълим турлари
Оғзаки баён қилиш методлари
Кўргазмали методлар
Амалий методлар
Ўқувчига билимларни етказиш шаклига кўра таълим методлари турлари

Турлари

- Ҳикоя
- Суҳбат
- Тушунтириш
- Маъруза

Оғзаки баён қилиш методларининг турлари

Ҳикоя ўқитувчи томонидан мавзуга оид далил, ҳодиса ва воқеаларнинг яхлит ёки қисмларга бўлиб, тасвирий воситалар ёрдамида образли тасвирлаш йўли билан ихчам, қисқа ва изчил баён қилиниши

Суҳбат савол ва жавоб **шаклидаги диалогик** таълим методи бўлиб, у кириш, якуний, индивидуал ва гуруҳли суҳбатлар шаклида ташкил этилади

Маъруза йирик ҳажмдаги ўқув материалини оғзаки баён қилиш методи саналиб, у қатъий мантиқий кетма-кетлик, узатилаётган ахборотларнинг кўплиги, билимлар баёнининг тизимлилиги каби ўзига хос хусусиятларини намоён этади

Турлари

- Намойиш
- Тасвирлаш
- Экскурсия

Кўргазмали методнинг турлари

Намойиш методи ўрганилаётган объект ҳаракат динамикасини очиб беришда қўл келади ва айни чоғда предметнинг ташқи кўриниши ва ички тузилиши ҳақида тўлақонли маълумот беришда кенг қўлланилади

Тасвирлаш нарса, ҳодисалар ва жараёнларни уларнинг рамзий кўринишлари – чизма, порт, расм, фотосурат, ясси моделлар ва бошқалар ёрдамида кўрсатишни тақозо этади

Экскурсия нарса ва ҳодисалар моҳиятини табиий шароитлар (ишлаб чиқариш муассасалари, фермер ва жамоа хўжаликлари, табиат) ёки махсус муассасалар (музей, кўргазма заллари ва ҳоказолар)да бевосита ўрганилишининг ташкил этилиши

Амалий ишлар методи ўзлаштирилган билимларни амалий масалалар ечимини топишга йўналтирилган жараёнда қўллашни тақозо этади, бунда назарий билимларни амалиётда қўллаш кўникмаси ҳосил қилинади

Турлари

- Машқ
- Лаборатория
- Амалий ишлар

Амалий ишлар методларининг турлари

Машқ – ақлий ёки амалий (жисмоний) ҳаракатларни бажариш кўникмаларини эгаллаш йўлидаги кўп марта такрорланишлар бўлиб, машқсиз кўникма ҳамда малакаларни шакллантириш мумкин эмас. Машқлар оғзаки, ёзма, градикавий (техник жараёнлар моҳиятини ифодалаш), ижтимоий-фойдали, жисмоний ва бошқа турларга бўлинади.

Ёзма машқлар – таълимнинг таркибий қисми сифатида зарурий кўникма ва малакаларни шакллантириш ҳамда мустаҳкамлаш мақсадида қўлланилади. Диктант, иншо, масала, мисол, шунингдек, реферат ёзиш ва тажриба моҳиятини ёритиш ҳам ёзма машқлар сирасига киради.

Графикавий ишлар жиҳатларига кўра ёзма ишларга ўхшаш бўлиб, улардан асосан техник жараёнлар (яъни география, физика, математика, чизмачилик, расм ҳамда технологик таълим)да кенг кўламда фойдаланилади.

Лаборатория ишлари ўқувчиларнинг жиҳоз, махсус ускуна, қурол ҳамда турли техникавий қолиплардан фойдаланган ҳолда тажрибаларни ўтказиш методлари бўлиб, улар кўпроқ табиий фанлар асосларини ўрганишда қўлланилади. Ўқувчиларда асбоб-ускуналар билан иш кўриш, ўлчаш ишларини амалга ошириш ва уларнинг натижаларига ишлов бериш каби кўникмаларини шакллантиради

Босқичлар

Ўқитувчининг тушунтириши, фаолият моҳиятини назарий жиҳатдан англаш

Кўрсатма бериш,

йўл-йўриқ

Тажриба-синовни ташкил этиш (бу босқичда икки-уч нафар ўқувчи

амалий ҳаракатларни бажаради, қолган ўқиувчилар эса

Фаолиятни ташкил этиш (ўқувчи топшириқни мустақил равишда бажаради, бажаришга қийналалган ўқувчиларга эътибор қаратилиб, уларга ёрдам кўрсатилади)

Назорат (бу босқичда ўқувчиларнинг ишлари қабул қилинади ва баҳоланади; ишнинг сифати, материалнинг мақсадга мувофиқ танланганлиги, вақт нутқаи назардан тезкорлик, топшириқни бажариш тизимининг тўғрилиги ва самарадорлигига эътибор берилади)

Таълим жараёнини бошқариш босқичлари

Дидактик ўйин ўрганилаётган объект, ҳодиса ва жараёнларни моделлаштириш асосида ўқувчининг билишга бўлган қизиқиши ва фаоллик даражасини рағбатлантирувчи ўқув фаолияти тури

Таълимни ташхислаш – бу дидактик жараён кечадиган барча шароитларни ойдинлаштириш, унинг натижаларини белгилаш саналади.
Дидактик ташхиснинг мақсади ўқув жараёнида кечадиган барча жиҳатларни унинг маҳсули билан боғлиқ ҳолда, ўз вақтида аниқлаш, баҳолаш ва таҳлил қилишдан иборат

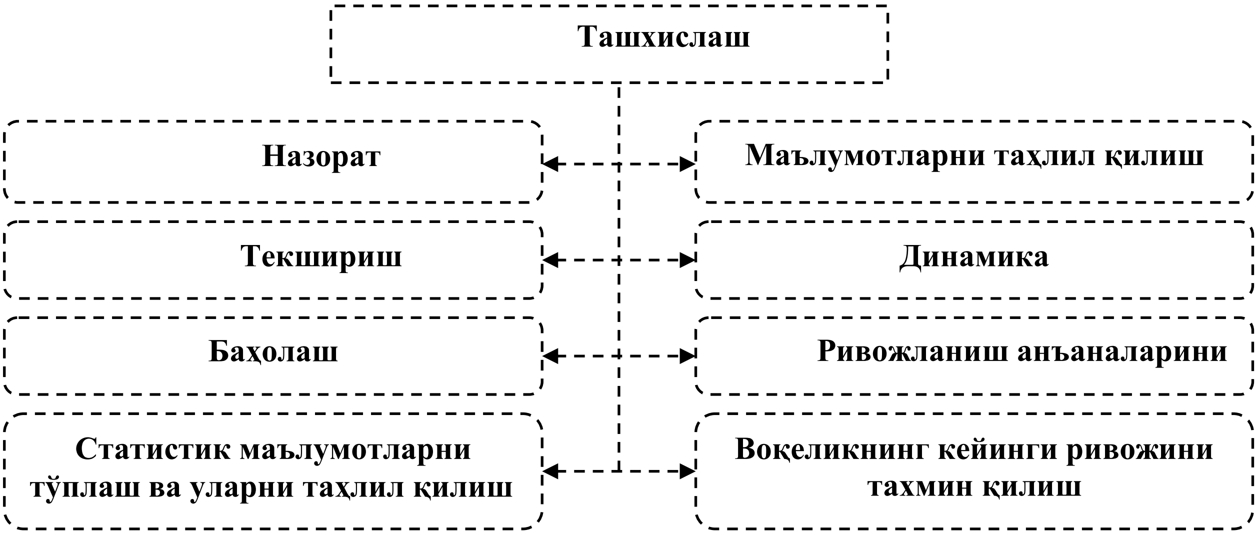

Таълимни ташхислашнинг асосий таркибий қисмлари

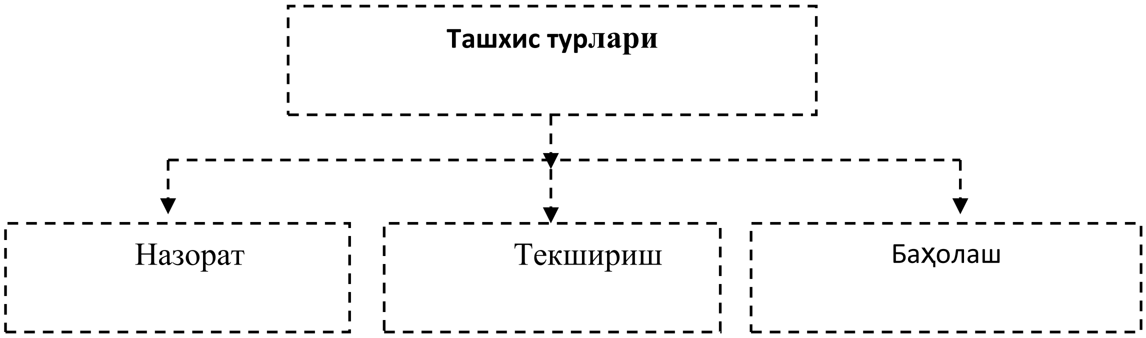

Ўқувчиларнинг БКМни ташхислаш турлари

Назорат (таълим жараёнида) таълим олувчининг билим, кўникма ва малакалари даражасини аниқлаш, ўлчаш ва баҳолаш жараёнини англатади

Текшириш – назоратнинг таркибий қисми бўлиб, унинг асосий дидактик вазифаси ўқитувчи ва ўқувчилар ўртасида тескари алоқани таъминлаш, педагог томонидан ўқув материалини ўзлаштириш ҳақида объектив ахборот олиниши, билимлардаги камчилик ва нуқсонларни ўз вақтида аниқлашни таъминлашдир

Босқичлар

Ўқувчиларнинг билим даражасини олдиндан аниқлаш

Ҳар бир мавзуни ўзлаштириш жараёнидаги жорий текшириш

Ўқувчиларнинг БКМини оралиқ текшириш

Ўқувчиларнинг БКМни яхлит бўлим ёки курснинг алоҳида мавзуси бўйича даврий текшириш

Ўқувчиларнинг таълим жараёнининг барча босқичларида эгалланган БКМни якуний текшириш

Ўқувчиларнинг БКМини текшириш босқичлари

Баҳо - ўқувчиларга уларнинг таълим олиши, билимларни ўзлаштиришга нисбатан ижодий ёндашишини рағбатлантириш мақсадида таъсир кўрсатиш воситаси

Ҳисобга олиш таълимнинг муайян даврида ўқувчилар ва ўқитувчи фаолиятини умумлаштириш, хулосалаш демакдир

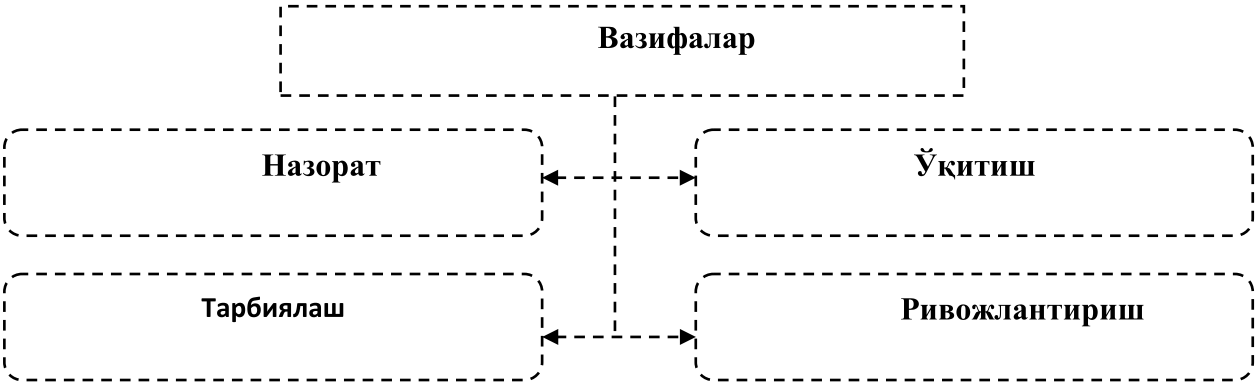

Назорат қилиш ва ҳисобга олиш вазифалари

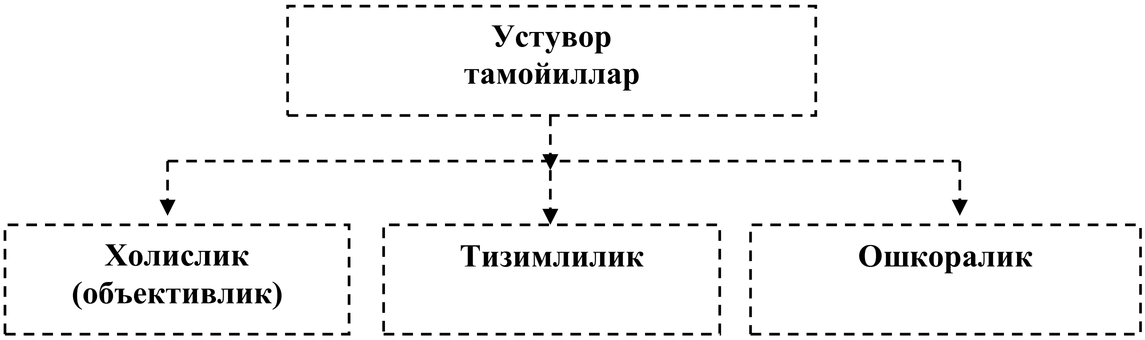

Ўқувчиларнинг БКМни назорат қилиш ва ташхислаш тамойиллари

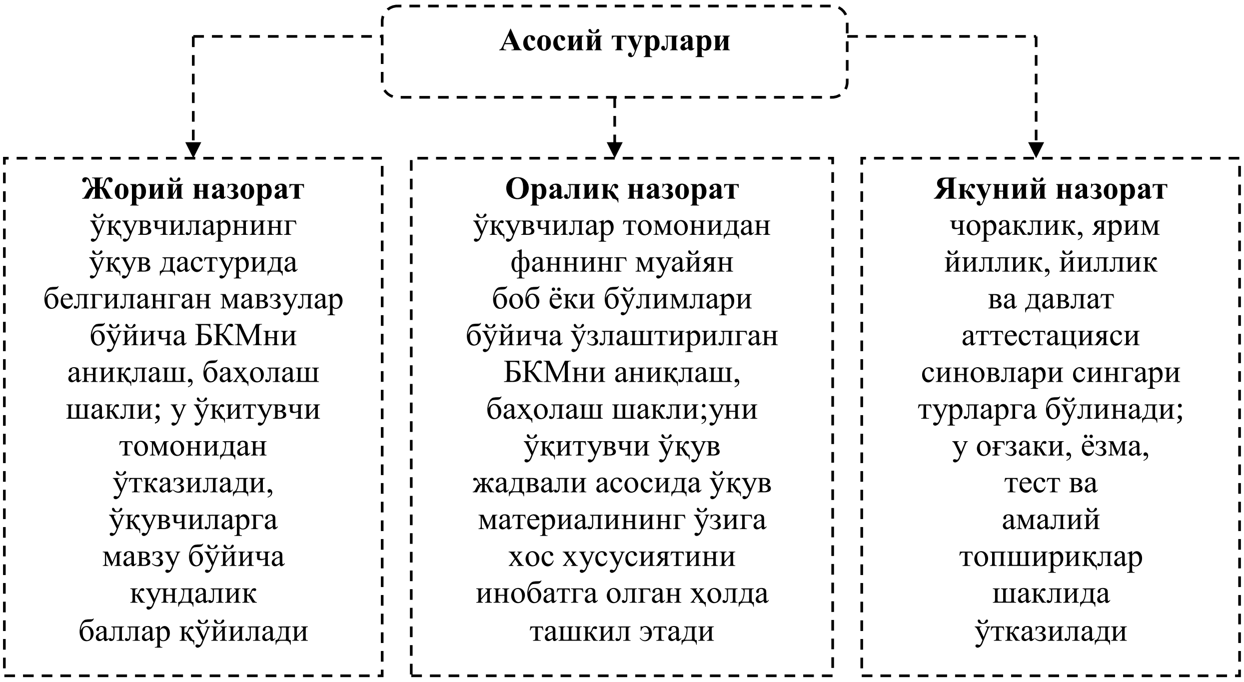

Ўқувчиларнинг ўқув фаолиятини назорат қилиш турлари

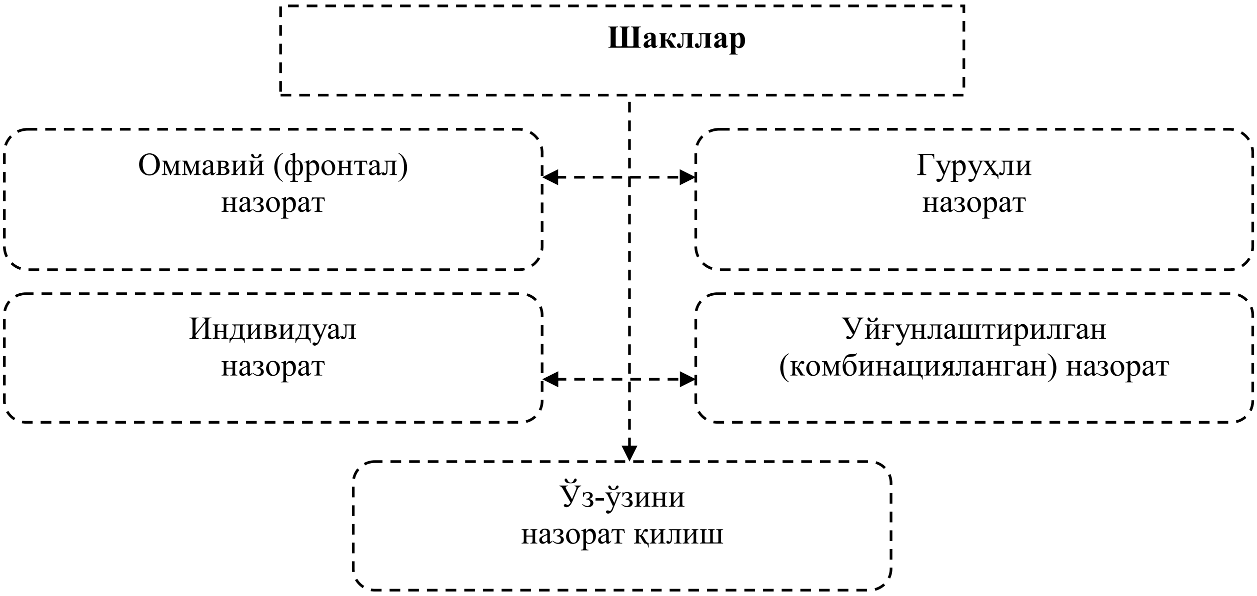

Ўқувчиларнинг ўқув фаолиятини назорат қилиш шакллари

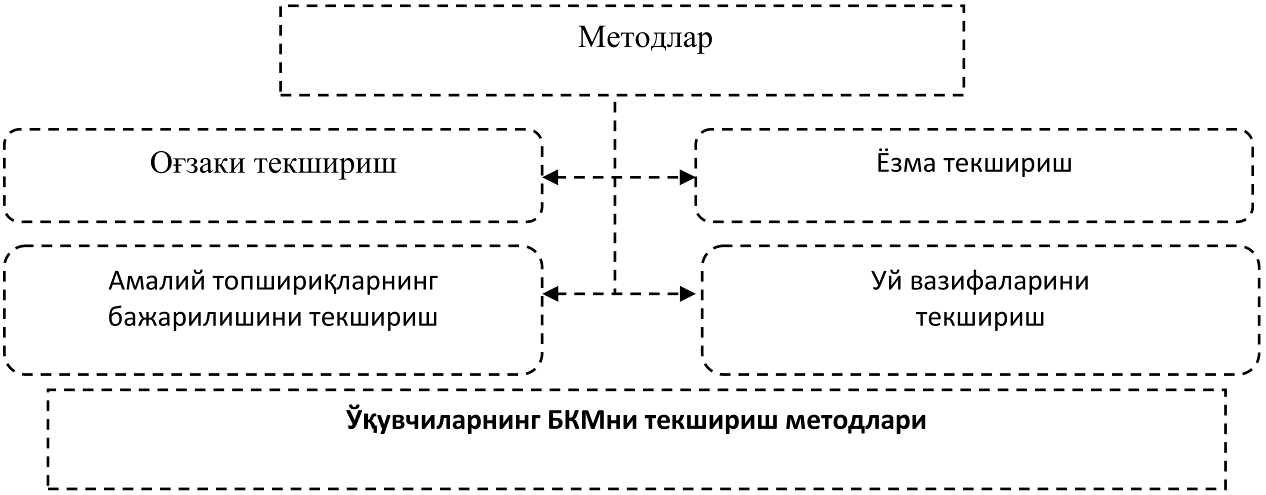

Рейтинг (инглизча “баҳолаш”, “тартибга келтириш”)
муайян ҳодисани олдиндан белгиланган шкала бўйича баҳолаш.
Рейтинг тизими ўқувчиларнинг билим сифатини назорат қилиш тури, методи ва шакли сифатида эътироф этилиб, унинг ёрдамида ўқувчиларнинг ўқув фанлари бўйича таълим стандартида белгиланган барча талаблар бўйича ўзлаштирилган билимлари сифати баҳоланади

Ўқувчиларнинг БКМни баҳолаш мезонлари

“5” баҳо (85-100 балл)
а) ўқувчи материални тўлиқ ўзлаштириб олган бўлса; б) ўрганилган мавзу бўйича асосий маълумотларнинг моҳиятини очиб бера олса; в) эгалланган билимларни амалда қўллай олса;
г) ўрганилган мавзуни баён қилишда, ўзма ишларда хатоларга қўл қўймасдан, маълумотларни тушунтириб бера олса қўйилади

“4” баҳо (71-84 балл)
а) ўқувчи ўрганилган мавзунинг моҳиятини билса; б) ўқитувчининг саволларига қийналмасдан жавоб бера олса; в) эгалланган билимларни амалиётда қўллай олса; г) оғзаки жавоб беришда жиддий хатоларга йўл қўймасдан, ўқитувчининг қўшимча саволлари билан хатоларини тўғрилай олса ҳамда ёзма ишда унча жиддий бўлмаган хатога йўл қўйилса

“3” баҳо (55-70 балл)
а) ўқувчи ўрганилган мавзуни ўзлаштирган, лекин мустақил тушунтириш беришда ўқитувчининг аниқлаштирувчи саволларига эҳтиёж сезса; б) саволларнинг мантиқий тузуилишини ўзгартириб берганда, жавоб беришга қийналса;
в) ёзма ишда хатолар мавжуд бўлса қўйилади

“2” баҳо (0-54 балл)
ўқувчи ўрганилган мавзу ҳақида тушунчага эга бўлса-да, бироқ, уни ўзлаштирмаса, ёзма ишда қўпол хатолар содир этилса қўйилади

Назорат учун саволлар:

1. Таълим методи нима?
2. Таълим методлари қандай турга бўлинади?
3. Оғзаки баён методлари қандай ўзига хосликларга эга?
4. Кўргазмали методларнинг афзалликлари нималар билан белгиланади?
5. Амалий методларнинг моҳияти нимадан иборат?
6. Дидактик ўйинлар қандай мақсадда қўлланилади?
7. Таълим воситалари қандай дидактик имкониятларга эга?
8. Таълимни ташхис этиш нима?
9. Таълимни баҳолаш ёки текшириш қандай мақсадга хизмат қилади?
10. Текшириш қандай босқичларда амалга оширилади?
11. Таълим олганликни назорат қилиш ва ташхислаш тамойиллари нималардан иборат?
12. Ўқув фаолиятини назорат қилиш қандай шаклларда амалга оширилади?

Таълим методлари ва воситалари, шунингдек, таълимни ташхис қилиш мазмунини “ФСМУ” методи ёрдамида очиб беринг

Топшириқ устида ишлаш босқичлари

Ўқитувчи технологиянинг моҳиятини ёритади ва талабаларни технологиядан фойдаланиш шартлари билан таништиради

Ҳар бир талабага “ФСМУ” технологиясининг схемаси туширилган қоғозларни тақдим этади

Ўқитувчи талабаларга ушбу схема асосида мавзу моҳиятини ёритишга оид топшириқни беради

Талабалар кичик гуруҳларда топшириқни бажарадилар

Гуруҳлар ўз ечимларини жамоага маълум қилади

Жамоа гуруҳларнинг ечимларини муҳокама қилади

Ўқитувчи талабаларнинг машғулот самарадорлиги борасидаги фикрларини тинглайди ва машғулотга якун ясайди

ТАЛАБАЛАРНИНГ ЭЪТИБОРЛАРИГА ТАҚДИМ ЭТИЛАДИГАН СХЕМА					
№	ТУШУНЧАЛАР	(Ф)	(С)	(М)	(У)
1.	ТАЪЛИМ МЕТОДЛАРИ				
2.	ТАЪЛИМ ВОСИТАЛАРИ				
3.	ТАЪЛИМНИ ТАШХИС ҚИЛИШ				

ИЗОҲ: ШАРТЛИ БЕЛГИЛАР ҚУЙИДАГИ МАЗМУННИ АНГЛАТАДИ:
(Ф) – ФИКРИНГИЗНИ БАЁН ЭТИНГ;
(С) – ФИКРИНГИЗНИ АСОСЛОВЧИ БИРОН САБАБ КЎРСАТИНГ;
(М) – КЎРСАТИЛГАН САБАБНИНГ АСОСЛИ ЭКАНЛИГИНИ ИСБОТЛОВЧИ МИСОЛ КЕЛТИРИНГ;
(У) – ФИКРИНГИЗНИ УМУМЛАШТИРИНГ

Технологик паспорт

8-мавзу. Таълим шакллари. Дарс – таълимни ташкил этишнинг асосий шакли сифатида

Маърузага ажратилган вақт – 2 соат	**Талабалар сони** – 60 нафар
Ўқув машулотининг шакли ва тури	Маъруза (Бинарли маъруза)
Ўқув машулоти нинг таркибий тузилмаси	1. “Блиц-сўров” методи ёрдамида талабалар томонидан аввалги мавзунинг ўрганилиш даражасини аниқлаш. 2. Ташкилий масалаларни ҳал қилиш, маъруза мавзуси ва унинг ўзига хос жиҳатлари тўрисида маълумотлар бериш. 3. “Рақамлар” методи асосида гуруҳларга маъруза матнини тарқатиш. 4. Мавзуга оид таянч тушунчаларни аниқлаш. 5. Маъруза моҳиятини “Тақдимот” методи асосида ёритиб бериш. 6. “Галереяни айланиш” методи ёрдамида талабалар томонидан ўзлаштирилган билимларни мустаҳкамлаш. 7. Машулотни якунлаш.
Ўқув машулот нинг мақсади	Таълим турлари, ўқув фаолиятини ташкил этиш шакллари, дарснинг дидактик моҳияти, дарсга тайёрланишнинг ташкидий-технологик асослари, таълимнинг маъруза-амалий тизими, унга хос белгилар ва хусусиятларни ёритиш
Педагогик вазифалар: 1) таълимни ташкил этиш турлари тўрисида тушунча бериш; 2) талабаларни ўқув фаолиятини ташкил этиш шаклларига оид маълумотлар билан таништириш; 3) дарснинг дидактик моҳиятини ёритиш ва талабаларда бу борадаги билимларни ҳосил қилиш; 4) талабаларни дарсга тайёрланишнинг ташкилий-технологик асослари тўрисидаги назарий билимлар билан куроллантириш; 5) талабаларда таълимнинг маъруза-амалий тизими, унга хос белгилар ва хусусиятлар ҳақидаги тушунчаларни ҳосил қилиш	**Ўқув фаолияти натижалари:** 1) талабалар таълим турлари тўрисидаги билимларни ўзлаштирадилар; 2) талабалар ўқув фаолиятини ташкил этиш шаклларига оид маълумотлардан хабардор бўладилар; 3) талабалар дарснинг дидактик моҳияти тўрисидаги билимлардан хабардор бўладилар; 4) талабалар дарсга тайёрланишнинг ташкидий-технологик асосларига оид назарий билимларни ўзлаштирадилар; 5) талабалар дидактик тушунчалар тизими ҳамда дидактик назария (концепция)лар тўрисидаги назарий билимларни ўзлаштирадилар; 6) талабаларда таълимнинг маъруза-амалий тизими, унга хос белгилар ва хусусиятлар ҳақидаги тушунчалар ҳосил бўлади
Таълим методлари	Маъруза, тушунтириш, “Блиц-сўров”, “Рақамлар”, “Тақдимот” ва “Галереяни айланиш” методлари
Таълимни ташкил этиш шакли	Маъруза, оммавий
Дидактик	Мавзуга доир адабиётлар, плакатлар, маъруза матни, слайд-

воситалар	Тақдимот
Таълимни ташкил этиш шароити	Махсус техник воситалар билан жиҳозланган хона
Назорат	Жорий назорат, блиц-сўров

Технологик карта

8-мавзу. Таълим шакллари. Дарс – таълимни ташкил этишнинг асосий шакли сифатида

Иш босқич лари ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Ўқитувчи	Талаба
1-босқич. Ўқув машулоти га кириш – ташкилий-тайёргарлик босқичи (20 дақиқа)	1. Мавзу, мавзуни ўзлаштиришдан кўзланган мақсад ва кутилаётган натижаларни баён этади. 2. Кичик гуруҳларни шакллантиради. 3. Ўқув машулотининг тузилишли-мантиқий схемасини тақдим этади. 4. Вақти-вақти билан талабаларни ҳамкорликка, фаолликка ундайди. 5. Талабалар эътиборига педагогик вазиятларни тақдим этади. 6. Талабалар, кичик гуруҳлар фаолиятини назорат қилиб боради. 7. Машулотни ташкил этишдан кутилган натижага эришилганлик даражасини баҳолайди. 8. Машулотни якунлайди	1. Ўқитувчи нутқни тинглайдилар, мавзу ва унинг мазмунини ёритувчи ояларни ёзиб оладилар. 2. Кичик гуруҳларда ишлайдилар. 3. Тақдим этиладиган схема, плакат ва тақдимот билан танишадилар. 4. Зарур ўринларда саволлар билан мурожаат қиладилар. 5. Ўқитувчи, тенгдошлари билан баҳсга киришиб, мавзу бўйича ўзлаштираётган билимларини ойдинлаштирадилар. 6. Мавзу мазмуни бўйича тасаввур ва билимларга эга бўладилар
2-босқич. Асосий қисм – англаш босқичи (50 дақиқа)	1. Талабаларни мавзу режаси ва асосоий тушунчалари билан таништиради. 2. Плакатлар моҳиятини ёритади. 3. Мавзуга доир ўқув материалини кичик гуруҳларга тарқатади. 4. Тақдимот асосида назарий маълумотларни баён этади, таянч тушунчаларни ажратиб кўрсатади. 5. Гуруҳларга топшириқлар беради. 6. Ўқув материалининг бўлимлари ва умумий мазмуни бўйича якуний хулосани баён этади.	1. Мавзу режаси ва асосий тушунчалар билан танишадилар.. 2. Плакатлар моҳиятини ўрганадилар. 3. Ўқитувчи нутқини тинглайдилар, тақдимот билан танишадилар. 4. Мавзуга оид таянч тушунчаларнинг мазмунини ўрганадилар. 5. Зарур ўринларда саволлар билан ўқитувчига мурожаат қиладилар. 6. Ўқув материалининг асосий ўринларини ўз дафтарларига қайд этишади.

3-босқич. Якуний қисм – фикрлаш босқичи (10 дақиқа)	1. Гуруҳлардан берилган топшириқларни бажаришларини сўрайди. 2. Гуруҳлар томонидан ишланган топшириқ мазмунини жамоа билан ҳамкорликда таҳлил қилади. 3. Берилган саволлар асосида мавзунинг яхши ўзлаштирилмаган қисмини қайта тушунтиради. 4. Талабаларга мустақил ишлаш учун топшириқ беради, топшириқни баҳолашга оид мезонлари билан уларни таништиради	1. Гуруҳ таркибида топшириқнинг ечимини излайдилар. 2. Гуруҳнинг топшириқ борасидаги фикри билан жамоани таништирадилар. 3. Бошқа гуруҳларнинг ечимлари билан танишадилар, уларга ўз фикрларини билдирадилар. 4. Ўзлаштирган билимларини мустаҳкамлайдилар. 5. Ўқитувчи томонидан берилган топшириқни ёзиб оладилар

МАЪРУЗА МАШУЛОТИНИНГ ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Таълим бериш технологиясининг модели	
8-мавзу	**Таълим шакллари. Дарс – таълимни ташкил этишнинг асосий шакли сифатида**

Талабалар ўқув фаолиятини баҳолаш мезонлари:
2,0 балл – “аъло” (5); 1,5 балл – “яхши” (4)
1,0 балл – “қониқарли” (3); 0,5 балл – “қониқарсиз” (2)

Машғулот режаси:
1. Таълим турлари ва уларнинг тавсифи.
2. Таълим шаклларининг ривожланиши.
3. Дарс – ўқув фаолиятини ташкил этишнинг асосий шакли.
4. Дарсга тайёрланишнинг технологик моҳияти.
5. Таълимнинг маъруза-амалий тизими

Фойдаланиш учун адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисида”ги Қонуни // Баркамол авлод – Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори. – Тошкент: Шарқ нашриёт-матбаа концерни, 1997.

2. Ўзбекистон Республикасининг “Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури” // Баркамол авлод – Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори. – Тошкент: Шарқ нашриёт-матбаа концерни, 1997.

3. Каримов И.А. Баркамол авлод – Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори. – Тошкент: Шарқ нашриёт-матбаа концерни, 1997.

4. Мавлонова Р., Тўраева О., Ҳолиқбердиев К. Педагогика. – Тошкент: Ўқитувчи, 2001.

5. Подласый И.П. Педагогика. Новый курс. В 2 кн. Кн. 1. – Москва: Владос, 1999.

9. Педагогика назарияси ва тарихи. 1-қисм. Педагогика назарияси / М.Х.Тохтаходжаева ва бошқалар. Проф. М.Х.Тохтаходжаеванинг умумий таҳрири остида. – Тошкент: “Iqtisod-moliya”, 1996.

Савол-жавоб учун саволлар:

1. Қандай таълимни замонавий таълим турлари сифатида айта оласиз?
2. Индивидуал таълимни шахсан Сиз қандай таърифлайсиз?
3. Синф-дарс тизими, сизнингча, қандай афзалликларга эга?
4. “Ноанъанавий дарслар” тушунчасига қандай таъриф бера оласизми?
5. Фан тўгараклари нима учун хизмат қилади?

Таълим турлари (юнонча “species” алоҳида, ўзига хос хусусиятга эга) ўқув жараёнини ташкил этиш ва амалга оширишга нисбатан турлича ёндашувлардир

Сукротча суҳбат ўқувчиларни саволларга жавоб топишга, мулоҳаза юритиш орқали воқеа-ҳодисаларнинг моҳиятини идрок этишга орқали ўқитиш

Догматик ўқитиш ўқувчиларнинг ўқув фаолиятлари тинглаш, ўқиш, ёд олиш, эслаб қолиш ва матнни сўзма-сўз такрорлашга асосланади

Ўрта асрларда Моварounнаҳрда олий таълим мадрасаларда ташкил этилган бўлиб, **грамматика, Қуръон, Ҳадис илми, риторика, логика, метафизика, геология, адабиёт, фиқҳ (Ислом ҳуқуқшунослиги)** каби фанлар ўқитилган

Турлари

Муаммоли таълим; мужассамлаштирилган таълим; модул таълими; ривожлантирувчи таълим; табақалаштирилган таълим; ҳамкорлик таълими, мустақил таълим, индивидуал таълим; фаол ўқитиш, дастурий таълим; масофавий таълим, компьютер таълими, инновацион таълим, ўйин технологиялари

Замонавий шароитда қўлланилаётган таълим турлари

Муаммоли таълимда талабаларга педагогик фаолиятни ташкил этишга оид топшириқ ва масалаларни тавсия этиш орқали уларда билиш фаоллиги ва ижодий қобилиятни шакллантиради

Мужассамлаштирилган таълим ўқув материалларини ўқувчиларнинг билиш хусусиятларига имкон қадар мослаштиришни ифодалайди, унга кўра машғулотлар яхлит мавзуни муайян қисмларга бўлиб ўзлаштирилишга йўналтирилади

Модул таълими ўқув материалларини боблар, бўлимлар ёки параграфлар мажмуи тарзида ўрганилишини таъминлайди; боб, бўлим ёки параграфлар мажмуи блоклар тарзида яхлитланади

Ривожлантирувчи таълим талабаларнинг ички имкониятлари ва уларни рўёбга чиқаришга йўналтирилади, унга кўра машғулотларда амалий тренинглардан кенг фойдаланилади

Табақалаштирилган таълим ўқувчиларнинг лаёқати, қизиқиш ва қобилиятларини аниқлаш учун қулай шароитларни яратиша, уларга индивидуал равишда ўқув материалларини ўзлаштиришга имкон беришга хизмат қилади

Ҳамкорлик таълимининг моҳияти ўқитувчи ва ўқувчиларнинг таълим жараёнида биргаликда ишлашлари, бир-бирларини чуқур тушуна олишлари, бир-бирларига нисбатан яқинликни ҳис қилишлари, таълим мақсадига эришганлик натижаларини ҳамкорликда таҳлил қилишидан иборат

Мустақил таълим ўқувчилар томонидан турли фанлар асосларининг мустақил ўзлаштирилишини назарда тутади

Индивидуал таълим ўқитишнинг энг қадимги тури бўлиб, муайян фан асослари, мавжуд илмий билимлар ҳамда касб-ҳунар сирларини шахс томонидан якка тартибда ўзлаштирилишини ифодалайди

Фаол ўқитиш (ёки интерфаол таълим) таълим субъектлари – ўқитувчи, ўқувчи ва ўқувчилар гуруҳи ўртасида юзага келувчи қизғин баҳс-мунозалар, ўзаро фикр алмашиш имкониятига эгалик асосида ташкил этилади

Дастурий таълим (дастурлаштирилган ўқитиш) ҳаракат (операция)лар кетма-кетлиги тизимини ифодаловчи, уларни бажариш илгаридан режалаштирилган натижага олиб келувчи “дастур” терминидан келиб чиқади; ушбу таълим турининг мақсади ўқув жараёнини бошқаришни яхшилашдан иборат

Масофавий таълим муайян масофадан туриб, замонавий ахборот технологиялари ёрдамида иккинчи масофага маълум фан асослари, илмий билимлар тизими, касб ёки ҳунар сирларига доир билимларни узатишга асосланган ўқитиш тури

Компьютерли таълим ўқитиш жараёнини компьютер қурилмаси учун тузилган махсус таълим дастурларига кўра ташкил этилади

Инновацион таълим таълим мазмунининг доимий, изчил равишда замонавий илм-фан, техника ва технологиялар ютуқлари билан янгилаб борилишини таъминловчи ўқитиш тури

Ўйин технологиялари ўқув жараёнида турли ўйинлар ёки уларнинг элементларини қўллаш орқали талабаларда педагогик фаолият кўникма ва малакаларини ҳосил қилишга ёрдам беради

Ўзига хос хусусиятлар

Бир хил ёш ва тахминан бир хил тайёргарлик даражасига эга бўлган ўқувчилардан таркиб топади ва бу таркибтаълимнинг умумий даврида доимий таркибини сақлайди; ўқув фаолияти ягона йиллик режа ва дастурга кўра турғун дарс жадвали бўйича ташкил этилади; ўқувчилар мактабга йилнинг бир вақтида ва белгиланган соатларида келадилар; ўқув машғулотининг асосий бирлиги дарс ҳисобланади; дарс одатда муайян фанлар бўйича ташкил этилади; ўқувчилар синфда битта материал устида ишлайдилар; ўқитувчи ўқувчилар фаолиятига раҳбарлик қилади; у ўз фани бўйича ҳар бир ўқувчининг БКМни баҳолайди ва йил охирида ўқувчини кейинги синфга ўтиши ҳақида қарор қабул қилади

Синф-дарс тизимининг ўзига хос хусусиятлари

Дарс – ўқув фаолиятини ташкил этишнинг асосий шакли бўлиб, у ўқитувчи раҳбарлигида аниқ белгиланган вақт давомида муайян ўқувчилар гуруҳи билан олиб борилади

Шакллар

Таълимнинг оммавий шакли

Таълимнинг гуруҳли шакли

Умумлаштирилган-гуруҳли шакли

Табақалаштирилган-гуруҳли шакли

Таълимнинг индивидуал шакли

Таълим шакллари

Ташкилий турлари

1) аралаш дарслар; 2) янги маълумотларни бериш дарслари;
3) билимларини мустаҳкамлаш ва такрорлаш дарслари;
4) ўрганилганларни умумлаштириш ва тизимлаштириш дарслари;
5) малака ва кўникмаларни ишлаб чиқиш ва мустаҳкамлаш дарслари;
6) билимларни текшириш ва таҳлил қилиш дарслари;
7) битта асосий дидактик мақсадга эга дарслар

Замонавий дарсларнинг асосий ташкилий турлари

Дарснинг асосий вазифалари

Таълимий вазифаси ҳар бир дарснинг таълим вазифаларини белгилаш, дарсни ахборотлар билан бойитиш, ижтимоий ва шахсий эҳтиёжларни ҳисобга олиш, дарс мазмунини оптималлаштириш, идрок этишнинг илғор технологияларини киритиш, турли шакл, метод ва воситаларидан ўринли фойдаланиш, дарс тузилишига ижодий ёндашиш, таълим беришда жамоавий, гуруҳли ва индивидуал шаклларини қўллаш, оператив қайта алоқани таъминлаш, назорат ва бошқарувни ташкил этиш, дарснинг самарали кечишини таъминлашдан иборат

Тарбиявий вазифаси ўқув материалининг тарбиявий имкониятларини аниқлаш, таълимий фаолият жараёнида эришиш зарур бўлган тарбиявий мақсадларни шакллантириш (қўйиш), ўқув ишлари мақсади ва мазмунидан келиб чиқиб, тарбиявий масалаларни белгилаш, ўқувчиларни умуминсоний ва миллий қадриятлар руҳида тарбиялаш, юксак маънавий-ахлоқий сифатлар (тиришқоқлик, тартиблилик, масъулиятлилик, интизомлилик, мустақиллик, қобилиятлилик, ҳалоллик, меҳнатсеварлик, тиришқоқлик ва бошқалар)ни шакллантириш, ўқувчиларга педагогик талабларни қўйиш, улар билан ҳамкорликка эришишни ифодалайди

Ривожлантириш вазифаси ўқув материалларини ўқувчиларнинг билиш даражасига мос ҳолда танлаб, ўқувчиларни интеллектуал, эмоционал, ижтимоий жиҳатдан самарали ривожланишларини таъминлайди, уларда ижодкорлик, ташаббускорлик, фаоллик каби сифатларни тарбиялайди

Асосий турлари

Ролли ўйинлар, матбуот конференциялари, ижодий ҳисоботлар, мусобақалар, КВН туридаги ўйинлар, танловлар, театрлаштирилган дарслар, бинар дарслар, компьютерли дарслар, фантазиялар, “судлар”, ҳақиқатни излаш, “парадокслар”, аукционлар, диалоглар ва б.ш.

Ноанъанавий дарс турлари

Асосий босқичлар

Ташхислаш

Башоратлаш

Лойиҳалаш (режалаштириш)

Дарсни ташкил этишнинг асосий босқичлари

Ёрдамчи турлари

Тўгарак; практикум; семинар; конференция; маслаҳат (консультация); факультатив машғулот; ўқув экскурсиялари; ўқувчиларнинг мустақил уй ишлари ва б.ш.

Замонавий дарсларнинг ёрдамчи турлари

Фан тўгараклари ўқувчиларнинг қизиқиш ва қобилиятларини ривожлантириш, ўқишга ижобий муносабатни шакллантиришга ёрдам беради.. Тўгараклар ўқишни ҳаёт билан алоқасини кучайтиради, фанлараро боғлиқликни ривожлантиради

Экскурсиялар ўқув машғулотларининг табиат қўйнида, музейлар, турли ишлаб чиқариш объектлари ва бошқаларда ташкил этилишига асосланган бўлиб, улар ўқувчиларни табиий объектлар, ҳодисалар, маълум ижтимоий фаолият мазмуни, ишлаб чиқариш жараёнининг моҳияти билан яқиндан таништиришга хизмат қилади

Факультатив ва танлови бўйича ташкил этилувчи курслар ўқувчилар, уларнинг ота-оналари истак ва қизиқишларини ҳисобга олиш билан ишлаб чиқилади, амалиётда фермерлик, иқтисод, электро ва радиотехника, электроника, психология, этика, чет тили, этнография каби курсларни факультатив сифатида ўрганилади

Маслаҳат (консультация) турли ўқув фанлари бўйича, одатда, имтиҳонлар олдидан ташкил этилиб, савол-жавоб асосида уюштириладиган дарс шакли саналади

Назорат учун саволлар:

1. Замонавий таълимнинг асосий турларини таърифлаб беринг.
2. Таълимнинг индивидуал шакли қандай афзалликларга эга?
3. Синф-дарс тизимининг афзалликлари нималардан иборат?
4. Замонавий дарсга қандай талаблар қўйилади?
5. Ноанъанавий дарслар деганда нимани тушунасиз?
6. Фан тўгаракларини ташкил этилиши қандай мақсадларга хизмат қилади?
7. Дарсга тайёргарлик қандай босқичларда кечади?
8. Таълимнинг маъруза-амалий қисми қандай хусусиятларга эга?
9. Ҳар бир дарсда ўқувчилар фаолиятини назорат қилишни амалга ошириш ва баҳолаш зарурми? Агарда зарур деб ҳисобласангиз мумкин бўлган методик вариантларини кўрсатиб беринг.

1-гуруҳ: таълим турларининг моҳиятини ёритадиган кластерни яратинг.
2-гуруҳ: Дарс моҳиятини ёритувчи моделни яратинг.
3-гуруҳ: Синфдан ташқари дарс шакллари мазмунини ифодаловчи схемани яратинг

Кичик гуруҳлар шаклланти
рилади
Гуруҳларга турли топшириқлар берилади
Гуруҳлар муаммонинг ечимини топадилар
Ёзма
шаклдаги
ечим бошқа гуруҳларга топширилади
Гуруҳлар ечим тўғрилигини баҳолаб, ўз вариантларини қўшадилар
Барча фикрлар умумлашти
рилиб, энг тўғри жавоб танланади

Технологик паспорт

9-мавзу: Таълимни ташҳис этиш

<table>
<tr><td colspan="2">Маърузага ажратилган вақт – 2 соат</td><td>Талабалар сони – 60 нафар</td></tr>
<tr><td colspan="2">Ўқув машулотининг шакли ва тури</td><td>Маъруза (Анжуман маъруза)</td></tr>
<tr><td>Ўқув машулоти нинг таркибий тузилмаси</td><td colspan="2">1. “Савол-жавоб” методи ёрдамида талабалар томонидан аввалги мавзунинг ўрганилиш даражасини аниқлаш.
2. Ташкилий масалаларни ҳал қилиш, маъруза мавзуси ва унинг ўзига хос жиҳатлари тўрисида маълумотлар бериш.
3. “Рақамлар” методи асосида гуруҳларга маъруза матнини тарқатиш.
4. Мавзуга оид таянч тушунчаларни аниқлаш.
5. Маъруза моҳиятини “Тақдимот” методи асосида ёритиб бериш.
6. “ФСМУ” технологияси ёрдамида талабалар томонидан ўзлаштирилган билимларни мустаҳкамлаш.
7. Машулотни якунлаш.</td></tr>
<tr><td>Ўқув машулот нинг мақсади</td><td colspan="2">Талабаларга таълим методлари ва воситаларининг моҳияти, турлари ва уларни танлаш тўрисидаги билимларни бериш асосида таълимни ташкил этиш жараёнида улардан фойдаланишга оид кўникмаларни шаклантириш</td></tr>
<tr><td colspan="2">Педагогик вазифалар:
1) “таълим методлари” тушунчасининг моҳиятини ёритиш;
2) “таълим воситалари” тушунчасини таърифлаш;
3) таълим методларининг турлари ҳақида маълумот бериш ҳамда уларнинг мазмунини ёритиш;
4) таълим методларини танлаш йўлларини кўрсатиш;
5) таълим воситаларининг турлари тўрисидаги маълумотларни етказиш, улардан таълим жараёнида фойдаланиш шартларини ёритиш
6) таълим олганликни ташхис қилиш йўллари, таълим олганликни назорат вилиш ва ташхислаш тамойиллари ҳақида маълумотлар бериш;
7) ўқувчиларнинг ўқув фаолиятини назорат қилиш турлари, шакл ва методларига оид билимларни бериш;
8) талабаларда мавзуга оид тушунча</td><td>Ўқув фаолияти натижалари:
1) талабалар “таълим методлари” тушунчасининг моҳиятидан хабардор бўладилар;
2) талабалар “таълим воситалари” тушунчасининг мазмунини англайдилар;
3) талабалар таълим методларининг турлари ҳақидаги маълумотларга эга бўладилар;
4) талабалар таълим методларини танлаш йўлларидан хабардор бўладилар;
5) талабалар таълим воситаларининг турлари тўрисидаги назарий билимларни ўзлаштирадилар;
6) талабалар таълим олганликни ташхис қилиш йўллари, таълим олганликни назорат вилиш ва ташхислаш тамойиллари ҳақида маълумотлардан хабар бўладилар;
7) талабалар ўқувчиларнинг ўқув фаолиятини назорат қилиш турлари, шакл ва методларига оид билимларни ўзлаштирадилар;
8) талабаларда мавзуга оид тушунча ва билимлар ҳосил бўлади</td></tr>
</table>

ва билимларни ҳосил қилиш	

Таълим методлари	Маъруза, тушунтириш, суҳбат, намойиш, “Бумеранг” стратегияси, “Схема” , савол-жавоб
Таълимни ташкил этиш шакли	Маъруза, оммавий
Дидактик воситалар	Мавзуга доир адабиётлар, плакатлар, маъруза матни, слайд-Тақдимот
Таълимни ташкил этиш шароити	Махсус техник воситалар билан жиҳозланган хона
Назорат	Жорий назорат, савол-жавоб

Технологик карта
9-мавзу: Таълимни ташҳис этиш

Иш босқич лари ва вақти	**Фаолият мазмуни**	
	Ўқитувчи	**Талаба**
1-босқич. Ўқув машулоти га кириш – ташкилий-тайёргарлик босқичи (20 дақиқа)	1. Мавзу, мавзуни ўзлаштиришдан кўзланган мақсад ва кутилаётган натижаларни баён этади. 2. Кичик гуруҳларни шакллантиради. 3. Ўқув машулотининг тузилишли-мантиқий схемасини тақдим этади. 4. Вақти-вақти билан талабаларни ҳамкорликка, фаолликка ундайди. 5. Талабалар эътиборига педагогик вазиятларни тақдим этади. 6. Талабалар, кичик гуруҳлар фаолиятини назорат қилиб боради. 7. Машулотни ташкил этишдан кутилган натижага эришилганлик даражасини баҳолайди. 8. Машулотни якунлайди	1. Ўқитувчи нутқни тинглайдилар, мавзу ва унинг мазмунини ёритувчи ояларни ёзиб оладилар. 2. Кичик гуруҳларда ишлайдилар. 3. Тақдим этиладиган схема, плакат ва тақдимот билан танишадилар. 4. Зарур ўринларда саволлар билан мурожаат қиладилар. 5. Ўқитувчи, тенгдошлари билан баҳсга киришиб, мавзу бўйича ўзлаштираётган билимларини ойдинлаштирадилар. 6. Мавзу мазмуни бўйича тасаввур ва билимларга эга бўладилар
2-босқич. Асосий қисм – англаш босқичи (50 дақиқа)	1. Талабаларни мавзу режаси ва асосоий тушунчалари билан таништиради. 2. Плакатлар моҳиятини ёритади. 3. Мавзуга доир ўқув материалини кичик гуруҳларга тарқатади. 4. Тақдимот асосида назарий маълумотларни баён этади, таянч тушунчаларни ажратиб кўрсатади. 5. “ФСМУ” технологиясини қўллашга оид топшириқни гуруҳларга беради. 6. Ўқув материалининг бўлимлари ва умумий мазмуни бўйича якуний	1. Мавзу режаси ва асосий тушунчалар билан танишадилар.. 2. Плакатлар моҳиятини ўрганадилар. 3. Ўқитувчи нутқини тинглайдилар, тақдимот билан танишадилар. 4. Мавзуга оид таянч тушунчаларнинг мазмунини ўрганадилар. 5. Зарур ўринларда саволлар билан ўқитувчига мурожаат қиладилар. 6. Ўқув материалининг асосий ўринларини ўз дафтарларига қайд этишади.

	хулосани баён этади.	
3-босқич. Якуний қисм – фикрлаш босқичи (10 дақиқа)	1. Гуруҳлардан берилган топшириқларни бажаришларини сўрайди. 2. Гуруҳлар томонидан ишланган кластер мазмунини жамоа билан ҳамкорликда таҳлил қилади. 3. Берилган саволлар асосида мавзунинг яхши ўзлаштирилмаган қисмини қайта тушунтиради. 4. Талабаларга мустақил ишлаш учун топшириқ беради, топшириқни баҳолашга оид мезонлари билан уларни таништиради	1. Гуруҳ таркибида топшириқнинг ечимини излайдилар. 2. Гуруҳнинг топшириқ борасидаги фикри билан жамоани таништирадилар. 3. Бошқа гуруҳларнинг ечимлари билан танишадилар, уларга ўз фикрларини билдирадилар. 4. Ўзлаштирган билимларини мустаҳкамлайдилар. 5. Ўқитувчи томонидан берилган топшириқни ёзиб оладилар

МАЪРУЗА МАШУЛОТИНИНГ ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Таълим бериш технологиясининг модели	
9-мавзу	**Таълимни ташҳис этиш**

Талабалар ўқув фаолиятини баҳолаш мезонлари:
2,0 балл – “аъло” (5); 1,5 балл – “яхши” (4)
1,0 балл – “қониқарли” (3); 0,5 балл – “қониқарсиз” (2)

Машғулот режаси:

1. “Таълим методлари” тушунчасининг моҳияти ва тавсифи.
2. Таълим методларининг турлари ва вазифалари.
3. Таълим методларини танлаш.
4. Таълим олганликни ташхис этиш.
5. Таълим жараёнида ўқувчилар фаолиятини назорат қилиш ва ҳисобга олиш. Ўқувчиларнинг ўқув фаолиятини назорат қилиш турлари.
6. Таълим олганликни назорат қилиш ва ташхислаш тамойиллари.
7. Ўқув фаолиятини назорат қилиш турлари, шакл ва методлари.
8. Ўқувчиларнинг БКМни баҳолаш мезонлари

Фойдаланиш учун адабиётлар:

7. Бабанский Ю.К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе. – Москва: Просвещение, 1985.

8. Лернер И.Я. Дидактические основы методов обучения. – Москва: Педагогика, 1981.

9. Педагогика // Учеб. пособие для студентов педагогических вузов и педагогичских колледжей. Под ред. П.И.Пидкасистого. – Москва: Педагогическое общество России, 200.

10. Рыжков В.Н. Дидактика. – Москва: Юнити-дана, 2004.

11. Сайидахмедов Н.С. Методы обучения школьников механизированному труду в хлопководстве. – Ташкент: Укитувчи, 1991.

12. Сайидаҳмедов Н.С. Янги педагогик технологиялар. – Тошкент: Молия, 2003.

8. Педагогика назарияси ва тарихи. 1-қисм. Педагогика назарияси / М.Х.Тохтаходжаева ва бошқалар. Проф. М.Х.Тохтаходжаеванинг умумий таҳрири остида. – Тошкент: “Iqtisod-moliya”, 1996.

Савол-жавоб учун саволлар:

1. “Таълим методи” тушунчаси Сиз учун нимани англатади?
2. Сизнингча, оғзаки баён таълим методи бўла оладими? Нима учун?
4. Кўргазмалилик таълим методларидан бири бўлиши мумкинми?
5. Амалий машқлар ва лабораторияларни таълим методи сифатида эътироф этиш мумкинми?
6. Ўқув машғулотларида қандай ўйинлардан фойдаланиш мумкин?
7. Таълим воситалари нима?
8. Таълимни ташхислаш мумкинми?
9. Ўқувчилар фаолияти нима учун текширилади ва баҳоланади? Сиз ўқувчилар фаолиятини изчил текширилиши ва баҳоланишига қандай муносабатдасиз?

“Метод” сўзининг юнонча таржимаси **“тадқиқот”, “усул”, “мақсадга эришиш йўли”** каби маъноларни англатади. Фалсафа луғатида ушбу тушунча умумий тарзда “мақсадга эришиш усуллари”* дея шарҳланган

Таълим методлари таълим жараёнида қўлланилиб, унинг самарасини таъминловчи усуллар мажмуи

Таълим методлари

Мотивацияли

Ривожлантирувчи

Ташкилий

Таълимий

Тарбиявий

Тарбия методларининг асосий функциялари

Методик усул таълим методининг таркибий қисми, унинг муҳим унсури, методни жорий қилишдаги алоҳида қадам сифатида таърифланади

Методик усуллар

Намойиш (кўргазмали, объектив – тажриба, амалий ва ақлий ҳаракатни намойиш этиш, ҳоказолар)

Масалани ўргатиш

Топшириқ бериш

Йўл-йўриқ кўрсатиш

Методик усулларнинг турлари

М.А.Данилов ва Б.П.Есиповларнинг қарашларига кўра

5. Билимларни эгаллаш методлари.
6. Кўникма ва малакаларни шакллантириш методлари.
7. Билимларни қўллаш методлари.
8. Назорат (билим, кўникма ва малакаларни мустаҳкамлаш ва текшириш) методлари

Таълим методларининг таснифи

Гуруҳлар

Ўқиш ва меҳнатга рағбатлантирувчи ҳамда мотивлаштириш

Методлари (ўқув-билиш

Ўқув-билиш фаолиятини ташкил этиш ва амалга ошириш методлари

(ўқув-билиш фаолиятини рағбатлантириш ва мотивлаш

Ўқув-билиш фаолиятини

бошқариш методлари

Таълим методлари

гуруҳлари

Таълим турлари

Оғзаки баён қилиш методлари

Кўргазмали методлар

Амалий

Ўқувчига билимларни етказиш шаклига кўра таълим методлари турлари

Турлари

Ҳикоя

Суҳбат

Тушунтириш

Маъруза

Оғзаки баён қилиш методларининг турлари

Ҳикоя ўқитувчи томонидан мавзуга оид далил, ҳодиса ва воқеаларнинг яхлит ёки қисмларга бўлиб, тасвирий воситалар ёрдамида образли тасвирлаш йўли билан ихчам, қисқа ва изчил баён қилиниши

Суҳбат савол ва жавоб **шаклидаги диалогик** таълим методи бўлиб, у кириш, якуний, индивидуал ва гуруҳли суҳбатлар шаклида ташкил этилади

Маъруза йирик ҳажмдаги ўқув материалини оғзаки баён қилиш методи саналиб, у қатъий мантиқий кетма-кетлик, узатилаётган ахборотларнинг кўплиги, билимлар баёнининг тизимлилиги каби ўзига хос хусусиятларини намоён этади

Турлари

Намойиш | Тасвирлаш | Экскурсия

Кўргазмали методнинг турлари

Намойиш методи ўрганилаётган объект ҳаракат динамикасини очиб беришда қўл келади ва айни чоғда предметнинг ташқи кўриниши ва ички тузилиши ҳақида тўлақонли маълумот беришда кенг қўлланилади

Тасвирлаш нарса, ҳодисалар ва жараёнларни уларнинг рамзий кўринишлари – чизма, порт, расм, фотосурат, ясси моделлар ва бошқалар ёрдамида кўрсатишни тақозо этади

Экскурсия нарса ва ҳодисалар моҳиятини табиий шароитлар (ишлаб чиқариш муассасалари, фермер ва жамоа хўжаликлари, табиат) ёки махсус муассасалар (музей, кўргазма заллари ва ҳоказолар)да бевосита ўрганилишининг ташкил этилиши

Амалий ишлар методи ўзлаштирилган билимларни амалий масалалар ечимини топишга йўналтирилган жараёнда қўллашни тақозо этади, бунда назарий билимларни амалиётда қўллаш кўникмаси ҳосил қилинади

Турлари

Машқ | Лаборатория | Амалий ишлар

Амалий ишлар методларининг турлари

Машқ – ақлий ёки амалий (жисмоний) ҳаракатларни бажариш кўникмаларини эгаллаш йўлидаги кўп марта такрорланишлар бўлиб, машқсиз кўникма ҳамда малакаларни шакллантириш мумкин эмас. Машқлар оғзаки, ёзма, градикавий (техник жараёнлар моҳиятини ифодалаш), ижтимоий-фойдали, жисмоний ва бошқа турларга бўлинади.

Ёзма машқлар – таълимнинг таркибий қисми сифатида зарурий кўникма ва малакаларни шакллантириш ҳамда мустаҳкамлаш мақсадида қўлланилади. Диктант, иншо, масала, мисол, шунингдек, реферат ёзиш ва тажриба моҳиятини ёритиш ҳам ёзма машқлар сирасига киради.

Графикавий ишлар жиҳатларига кўра ёзма ишларга ўхшаш бўлиб, улардан асосан техник жараёнлар (яъни география, физика, математика, чизмачилик, расм ҳамда технологик таълим)да кенг кўламда фойдаланилади.

Лаборатория ишлари ўқувчиларнинг жиҳоз, махсус ускуна, қурол ҳамда турли техникавий қолиплардан фойдаланган ҳолда тажрибаларни ўтказиш методлари бўлиб, улар кўпроқ табиий фанлар асосларини ўрганишда қўлланилади. Ўқувчиларда асбоб-ускуналар билан иш кўриш, ўлчаш ишларини амалга ошириш ва уларнинг натижаларига ишлов бериш каби кўникмаларини шакллантиради

Босқичлар

Ўқитувчининг тушунтириши, фаолият моҳиятини назарий жиҳатдан англаш

Кўрсатма бериш, йўл-йўриқ кўрсатиш

Тажриба-синовни ташкил этиш (бу босқичда икки-уч нафар ўқувчи амалий ҳаракатларни бажаради, қолган ўқиувчилар эса уларнинг фаолиятини кузатади)

Фаолиятни ташкил этиш (ўқувчи топшириқни мустақил равишда бажаради, бажаришга қийналалган ўқувчиларга эътибор қаратилиб, уларга ёрдам кўрсатилади)

Назорат (бу босқичда ўқувчиларнинг ишлари қабул қилинади ва баҳоланади; ишнинг сифати, материалнинг мақсадга мувофиқ танланганлиги, вақт нутқаи назардан тезкорлик, топшириқни бажариш тизимининг тўғрилиги ва самарадорлигига эътибор берилади)

Таълим жараёнини бошқариш босқичлари

Дидактик ўйин ўрганилаётган объект, ҳодиса ва жараёнларни моделлаштириш асосида ўқувчининг билишга бўлган қизиқиши ва фаоллик даражасини рағбатлантирувчи ўқув фаолияти тури

Таълимни ташхислаш – бу дидактик жараён кечадиган барча шароитларни ойдинлаштириш, унинг натижаларини белгилаш саналади.
Дидактик ташхиснинг мақсади ўқув жараёнида кечадиган барча жиҳатларни унинг маҳсули билан боғлиқ ҳолда, ўз вақтида аниқлаш, баҳолаш ва таҳлил қилишдан иборат

Ташхислаш

Назорат	**Маълумотларни таҳлил қилиш**
Текшириш	**Динамика**
Баҳолаш	**Ривожланиш анъаналарини**
Статистик маълумотларни тўплаш ва уларни таҳлил қилиш	**Воқеликнинг кейинги ривожини тахмин қилиш**

Таълимни ташхислашнинг асосий таркибий қисмлари

Ташхис турлари

- Назорат
- Текшириш
- Баҳолаш

Ўқувчиларнинг БКМни ташхислаш турлари

Назорат (таълим жараёнида) таълим олувчининг билим, кўникма ва малакалари даражасини аниқлаш, ўлчаш ва баҳолаш жараёнини англатади

Текшириш – назоратнинг таркибий қисми бўлиб, унинг асосий дидактик вазифаси ўқитувчи ва ўқувчилар ўртасида тескари алоқани таъминлаш, педагог томонидан ўқув материалини ўзлаштириш ҳақида объектив ахборот олиниши, билимлардаги камчилик ва нуқсонларни ўз вақтида аниқлашни таъминлашдир

Босқичлар

Ўқувчиларнинг билим даражасини олдиндан аниқлаш

Ҳар бир мавзуни ўзлаштириш жараёнидаги жорий текшириш

Ўқувчиларнинг БКМини оралиқ текшириш

Ўқувчиларнинг БКМни яхлит бўлим ёки курснинг алоҳида мавзуси бўйича даврий текшириш

Ўқувчиларнинг таълим жараёнининг барча босқичларида эгалланган БКМни якуний текшириш

Ўқувчиларнинг БКМини текшириш босқичлари

Баҳо - ўқувчиларга уларнинг таълим олиши, билимларни ўзлаштиришга нисбатан ижодий ёндашишини рағбатлантириш мақсадида таъсир кўрсатиш воситаси

Ҳисобга олиш таълимнинг муайян даврида ўқувчилар ва ўқитувчи фаолиятини умумлаштириш, хулосалаш демакдир

Вазифалар

Назорат

Ўқитиш

Тарбиялаш

Ривожлантириш

Назорат қилиш ва ҳисобга олиш вазифалари

Устувор тамойиллар

Холислик (объективлик)

Тизимлилик

Ошкоралик

Ўқувчиларнинг БКМни назорат қилиш ва ташхислаш тамойиллари

Асосий турлари

Жорий назорат ўқувчиларнинг ўқув дастурида белгиланган мавзулар бўйича БКМни аниқлаш, баҳолаш шакли; у ўқитувчи томонидан ўтказилади, ўқувчиларга мавзу бўйича кундалик баллар қўйилади

Оралиқ назорат ўқувчилар томонидан фаннинг муайян боб ёки бўлимлари бўйича ўзлаштирилган БКМни аниқлаш, баҳолаш шакли;уни ўқитувчи ўқув жадвали асосида ўқув материалининг ўзига хос хусусиятини инобатга олган ҳолда ташкил этади

Якуний назорат чораклик, ярим йиллик, йиллик ва давлат аттестацияси синовлари сингари турларга бўлинади; у оғзаки, ёзма, тест ва амалий топшириқлар шаклида ўтказилади

Ўқувчиларнинг ўқув фаолиятини назорат қилиш турлари

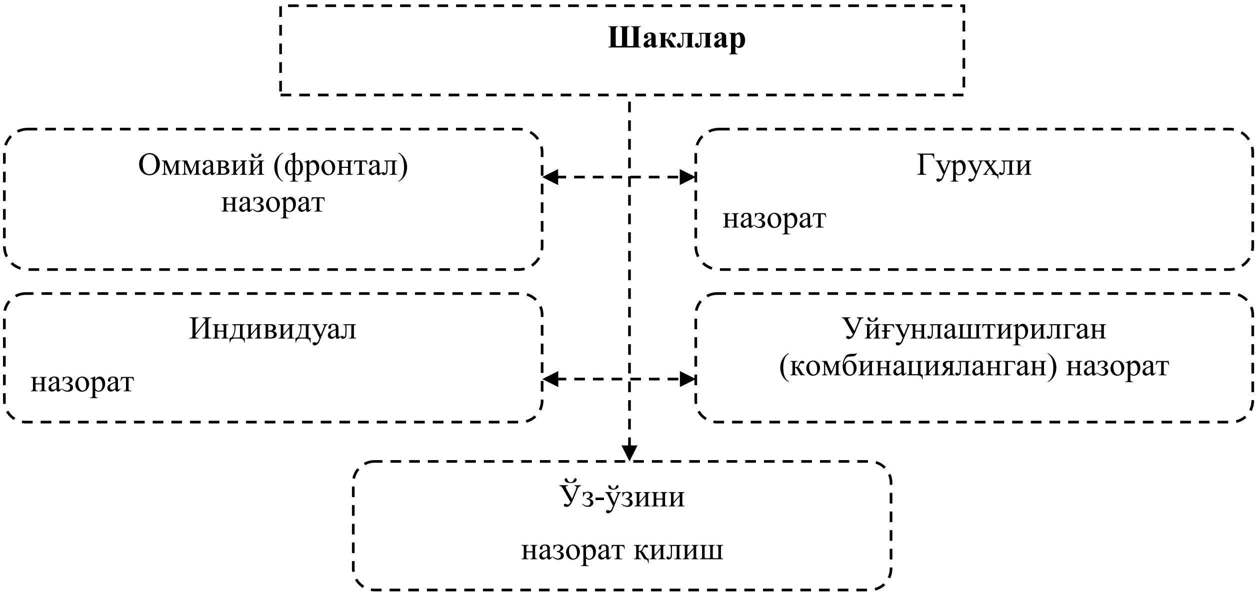

Ўқувчиларнинг ўқув фаолиятини назорат қилиш шакллари

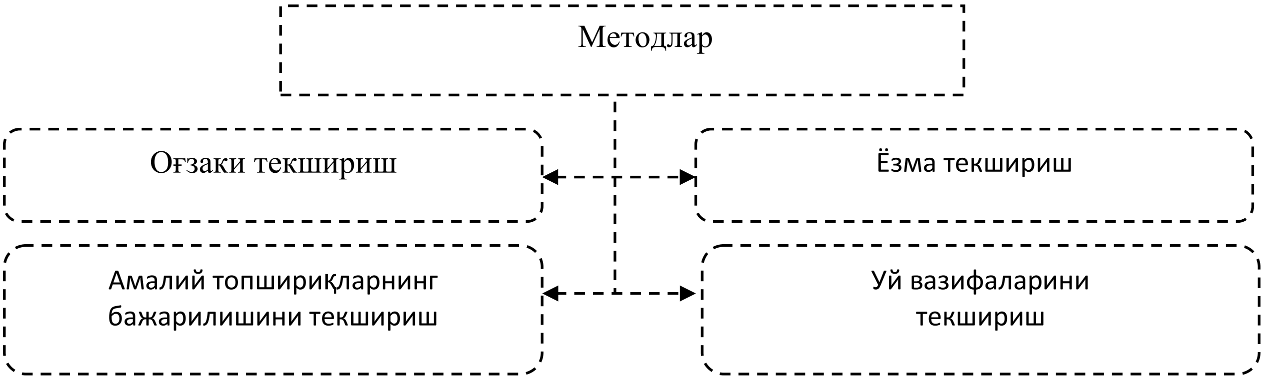

Ўқувчиларнинг БКМни текшириш методлари

Рейтинг (инглизча “баҳолаш”, “тартибга келтириш”) муайян ҳодисани олдиндан белгиланган шкала бўйича баҳолаш. Рейтинг тизими ўқувчиларнинг билим сифатини назорат қилиш тури, методи ва шакли сифатида эътироф этилиб, унинг ёрдамида ўқувчиларнинг ўқув фанлари бўйича таълим стандартида белгиланган барча талаблар бўйича ўзлаштирилган билимлари сифати баҳоланади

Ўқувчиларнинг БКМни баҳолаш мезонлари

“5” баҳо (85-100 балл)
а) ўқувчи материални тўлиқ ўзлаштириб олган бўлса; б) ўрганилган мавзу бўйича асосий маълумотларнинг моҳиятини очиб бера олса; в) эгалланган билимларни амалда қўллай олса; г) ўрганилган мавзуни баён қилишда, ўзма ишларда хатоларга қўл қўймасдан, маълумотларни тушунтириб бера олса қўйилади

“4” баҳо (71-84 балл)
а) ўқувчи ўрганилган мавзунинг моҳиятини билса; б) ўқитувчининг саволларига қийналмасдан жавоб бера олса; в) эгалланган билимларни амалиётда қўллай олса; г) оғзаки жавоб беришда жиддий хатоларга йўл қўймасдан, ўқитувчининг қўшимча саволлари билан хатоларини тўғрилай олса ҳамда ёзма ишда унча жиддий бўлмаган хатога йўл қўйилса

“3” баҳо (55-70 балл)
а) ўқувчи ўрганилган мавзуни ўзлаштирган, лекин мустақил тушунтириш беришда ўқитувчининг аниқлаштирувчи саволларига эҳтиёж сезса; б) саволларнинг мантиқий тузуилишини ўзгартириб берганда, жавоб беришга қийналса; в) ёзма ишда хатолар мавжуд бўлса қўйилади

“2” баҳо (0-54 балл)
ўқувчи ўрганилган мавзу ҳақида тушунчага эга бўлса-да, бироқ, уни ўзлаштирмаса, ёзма ишда қўпол хатолар содир этилса қўйилади

Назорат учун саволлар:

1. Таълим методи нима?
2. Таълим методлари қандай турга бўлинади?
3. Оғзаки баён методлари қандай ўзига хосликларга эга?
4. Кўргазмали методларнинг афзалликлари нималар билан белгиланади?
5. Амалий методларнинг моҳияти нимадан иборат?
6. Дидактик ўйинлар қандай мақсадда қўлланилади?
7. Таълим воситалари қандай дидактик имкониятларга эга?
8. Таълимни ташхис этиш нима?
9. Таълимни баҳолаш ёки текшириш қандай мақсадга хизмат қилади?
10. Текшириш қандай босқичларда амалга оширилади?
11. Таълим олганликни назорат қилиш ва ташхислаш тамойиллари нималардан иборат?
12. Ўқув фаолиятини назорат қилиш қандай шаклларда амалга оширилади?

Таълим методлари ва воситалари, шунингдек, таълимни ташхис қилиш мазмунини “ФСМУ” методи ёрдамида очиб беринг

Топшириқ устида ишлаш босқичлари

Ўқитувчи технологиянинг моҳиятини ёритади ва талабаларни технологиядан фойдаланиш шартлари билан таништиради

Ҳар бир талабага “ФСМУ” технологиясининг схемаси туширилган қоғозларни тақдим этади

Ўқитувчи талабаларга ушбу схема асосида мавзу моҳиятини ёритишга оид топшириқни беради

Талабалар кичик гуруҳларда топшириқни бажарадилар

Гуруҳлар ўз ечимларини жамоага маълум қилади

Жамоа гуруҳларнинг ечимларини муҳокама қилади

Ўқитувчи талабаларнинг машғулот самарадорлиги борасидаги фикрларини тинглайди ва машғулотга якун ясайди

ТАЛАБАЛАРНИНГ ЭЪТИБОРЛАРИГА ТАҚДИМ ЭТИЛАДИГАН СХЕМА					
№	ТУШУНЧАЛАР	(Ф)	(С)	(М)	(У)
1.	ТАЪЛИМ МЕТОДЛАРИ				
2.	ТАЪЛИМ ВОСИТАЛАРИ				
3.	ТАЪЛИМНИ ТАШХИС ҚИЛИШ				

ИЗОҲ: ШАРТЛИ БЕЛГИЛАР ҚУЙИДАГИ МАЗМУННИ АНГЛАТАДИ:
(Ф) – ФИКРИНГИЗНИ БАЁН ЭТИНГ;
(С) – ФИКРИНГИЗНИ АСОСЛОВЧИ БИРОН САБАБ КЎРСАТИНГ;
(М) – КЎРСАТИЛГАН САБАБНИНГ АСОСЛИ ЭКАНЛИГИНИ ИСБОТЛОВЧИ МИСОЛ КЕЛТИРИНГ;
(У) – ФИКРИНГИЗНИ УМУМЛАШТИРИНГ

Технологик паспорт

10-мавзу: Тарбия жараёнининг мазмуни. Тарбия тамойиллари

Маърузага ажратилган вақт – 2 соат	**Талабалар сони** – 60 нафар
Ўқув машулотининг шакли ва тури	Маъруза (Муаммоли маъруза)
Ўқув машулоти нинг таркибий тузилмаси	1. “Савол-жавоб” методи ёрдамида талабалар томонидан аввалги мавзунинг ўрганилиш даражасини аниқлаш. 2. Ташкилий масалаларни ҳал қилиш, маъруза мавзуси ва унинг ўзига хос жиҳатлари тўрисида маълумотлар бериш. 3. “Рақамлар” методи асосида гуруҳларга маъруза матнини тарқатиш. 4. Мавзуга оид таянч тушунчаларни аниқлаш. 5. Маъруза моҳиятини “Тақдимот” методи асосида ёритиб бериш. 6. “Синдикат” методи ёрдамида талабалар томонидан ўзлаштирилган билимларни мустаҳкамлаш. 7. Машулотни якунлаш.
Ўқув машулот нинг мақсади	Талабаларга тарбия назариясининг моҳияти, тарбия жараёнининг мазмуни, ижтимоий тарбиянинг асосий вазифалари, тарбия тамойиллари ва қонуниятлари ҳақида маълумот бериш орқали уларда ижтимоий тарбияни ташкил этиш кўникмаларини шакллантириш

Педагогик вазифалар:	**Ўқув фаолияти натижалари:**
1) тарбия назариясининг моҳияти ҳамда тарбия жараёнининг мазмунини ёритиш; 2) талабаларни ижтимоий тарбиянинг асосий вазифалари билан таништириш; 3) талабаларни тарбия тамойиллари тўрисидаги маълумотлардан хабардор бўлишларини таъминлаш; 4) тарбия қонуниятлари моҳиятини очиб бериш	1) талабалар тарбия назариясининг моҳияти ҳамда тарбия жараёнининг мазмуни тўрисидаги билимларни ўзлаштирадилар; 2) талабалар ижтимоий тарбиянинг асосий вазифаларидан хабардор бўладилар; 3) талабалар тарбия тамойиллари тўрисидаги тушунчаларни ўзлаштирадилар; 4) талабалар тарбия қонуниятлари моҳиятини англаб етадилар

Таълим методлари	Маъруза, тушунтириш, “Савол-жавоб”, “Рақамлар”, “Тақдимот” ва “Синдикат” методлари
Таълимни ташкил этиш шакли	Маъруза, оммавий
Дидактик воситалар	Мавзуга доир адабиётлар, плакатлар, маъруза матни, слайд-Тақдимот
Таълимни ташкил	Махсус техник воситалар билан жиҳозланган хона

этиш шароити	
Назорат	Жорий назорат, савол-жавоб

Технологик карта

10-мавзу: Тарбия жараёнининг мазмуни. Тарбия тамойиллари

Иш босқич лари ва вақти	**Фаолият мазмуни**	
	Ўқитувчи	**Талаба**
1-босқич. Ўқув машулоти га кириш – ташкилий-тайёргарлик босқичи (20 дақиқа)	1. Мавзу, мавзуни ўзлаштиришдан кўзланган мақсад ва кутилаётган натижаларни баён этади. 2. Кичик гуруҳларни шакллантиради. 3. Ўқув машулотининг тузилишли-мантиқий схемасини тақдим этади. 4. Вақти-вақти билан талабаларни ҳамкорликка, фаолликка ундайди. 5. Талабалар эътиборига педагогик вазиятларни тақдим этади. 6. Талабалар, кичик гуруҳлар фаолиятини назорат қилиб боради. 7. Машулотни ташкил этишдан кутилган натижага эришилганлик даражасини баҳолайди. 8. Машулотни якунлайди	1. Ўқитувчи нутқни тинглайдилар, мавзу ва унинг мазмунини ёритувчи ояларни ёзиб оладилар. 2. Кичик гуруҳларда ишлайдилар. 3. Тақдим этиладиган схема, плакат ва тақдимот билан танишадилар. 4. Зарур ўринларда саволлар билан мурожаат қиладилар. 5. Ўқитувчи, тенгдошлари билан баҳсга киришиб, мавзу бўйича ўзлаштираётган билимларини ойдинлаштирадилар. 6. Мавзу мазмуни бўйича тасаввур ва билимларга эга бўладилар
2-босқич. Асосий қисм – англаш босқичи (50 дақиқа)	1. Талабаларни мавзу режаси ва асосоий тушунчалари билан таништиради. 2. Плакатлар моҳиятини ёритади. 3. Мавзуга доир ўқув материалини кичик гуруҳларга тарқатади. 4. Тақдимот асосида назарий маълумотларни баён этади, таянч тушунчаларни ажратиб кўрсатади. 5. Гуруҳларга топшириқлар беради. 6. Ўқув материалининг бўлимлари ва умумий мазмуни бўйича якуний хулосани баён этади.	1. Мавзу режаси ва асосий тушунчалар билан танишадилар.. 2. Плакатлар моҳиятини ўрганадилар. 3. Ўқитувчи нутқини тинглайдилар, тақдимот билан танишадилар. 4. Мавзуга оид таянч тушунчаларнинг мазмунини ўрганадилар. 5. Зарур ўринларда саволлар билан ўқитувчига мурожаат қиладилар. 6. Ўқув материалининг асосий ўринларини ўз дафтарларига қайд этишади.

3-босқич. Якуний қисм – фикрлаш босқичи (10 дақиқа)	1. Гуруҳлардан берилган топшириқларни бажаришларини сўрайди. 2. Гуруҳлар томонидан ишланган схема, кластер ва жадваллар моҳиятини жамоа билан ҳамкорликда таҳлил қилади. 3. Берилган саволлар асосида мавзунинг яхши ўзлаштирилмаган қисмини қайта тушунтиради. 4. Талабаларга мустақил ишлаш учун топшириқ беради, топшириқни баҳолашга оид мезонлари билан уларни таништиради	1. Гуруҳ таркибида топшириқнинг ечимини излайдилар. 2. Гуруҳнинг топшириқ борасидаги фикри билан жамоани таништирадилар. 3. Бошқа гуруҳларнинг ечимлари билан танишадилар, уларга ўз фикрларини билдирадилар. 4. Ўзлаштирган билимларини мустаҳкамлайдилар. 5. Ўқитувчи томонидан берилган топшириқни ёзиб оладилар

МАЪРУЗА МАШУЛОТИНИНГ ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Таълим бериш технологиясининг модели	
10-мавзу	**Тарбия жараёнининг мазмуни. Тарбия тамойиллари**

Талабалар ўқув фаолиятини баҳолаш мезонлари:
2,0 балл – “аъло” (5); 1,5 балл – “яхши” (4)
1,0 балл – “қониқарли” (3); 0,5 балл – “қониқарсиз” (2)

Машғулот режаси:
1. Тарбия назариясининг моҳияти.
2. Тарбия жараёнининг мазмуни.
3. Ижтимоий тарбиянинг асосий вазифалари.
4. Тарбия тамойиллари.
5. Тарбия қонуниятлари

Фойдаланиш учун адабиётлар:

1. Каримов И.А. Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли. – Тошкент: Ўзбекистон, 1992.
2. Каримов И.А. Баркамол авлод – Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори. – Тошкент: Шарқ нашриёт-матбаа концерни, 1997.
3. Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисида”ги Қонуни // Баркамол авлод – Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори. – Тошкент: Шарқ нашриёт-матбаа концерни, 1997.
4. Форобий, Абу Наср. Фозил одамлар шаҳри. – Тошкент: Халқ мероси нашриёти, 1993.
5. Педагогика назарияси ва тарихи. 1-қисм. Педагогика назарияси / М.Х.Тохтаходжаева ва б.ш. Проф. М.Х.Тохтаходжаеванинг умумий таҳрири остида. – Тошкент: “Iqtisod-moliya”, 1996.
6. Зиёмуҳаммедов Б. Маърифат асослари. – Тошкент: Чинор ENK, 1998.
7. Подласый И.П. Педагогика. В 2 кн. Кн. 2. – Москва: Владос, 1999.

Савол-жавоб учун саволлар:

1. **“Тарбия жараёни” тушунчаси Сиз учун нимани англатади?**
2. **Сизнингча, шахсни тарбиялашда қандай мақсадлар кўзланади?**
3. **Сиз қандай фикрдасиз, тарбия жараёнининг асосий хусусиятлари нималарда кўринади?**
4. **Шахсан Сиз шахсни тарбиялаш жараёнида қандай вазифаларни ҳал этган бўлардингиз?**

Тарбия жараёнининг моҳияти

Тарбия муайян, аниқ мақсад ҳамда ижтимоий-тарихий тажриба асосида ёш авлодни ҳар томонлама ўстириш, унинг онги, хулқ-атвори ва дунёқарашини таркиб топтириш жараёнидир

Тарбия мақсади ижтимоий буюртма асосида белгиланади; энг оддий ҳаракатдан тортиб то кенг кўламли давлат дастури асосида ташкил этилувчи тарбия доимо муайян мақсадга йўналтирилган бўлади

Ахлоқий тарбиянинг асосий категориялари

Ахлоқ (лот. “moralis” – хулқ-атвор) ижтимоий онг шаклларидан бири ҳисобланиб, ижтимоий муносабатлар ва шахс хатти-ҳаракатини тартибга солувчи, муайян жамият томонидан тан олинган, риоя қилиниши зарур бўлган тартиб, одоб, ўзаро муносабат, мулоқот, хулқ-атвор қоидалари, мезонларининг мажмуи сифатида акс этади

Ахлоқий меъёр жамият томонидан тан олинган бўлиб, унда яшовчи кишилар томонидан бажарилиши мажбурий-ихтиёрий бўлган қоида ҳисобланади

Ахлоқий тарбия ўқувчилар онги, ҳаёти, турмуш тарзига муайян жамият томонидан тан олинган ва риоя қилиниши зарур бўлган тартиб, одоб, ўзаро муносабат, мулоқот ва хулқ-атвор қоидалари, мезонларни сингдириш жараёни

Ижтимоий тарбия турлари	
Маънавий-ахлоқий тарбия ўқувчилар онги, ҳаёти, турмуш тарзига муайян жамият томонидан тан олинган ва риоя қилиниши зарур бўлган тартиб, одоб, ўзаро муносабат, мулоқот ва хулқ-атвор қоидалари, мезонларни сингдириш жараёни	**Ақлий тарбия** шахсга табиат ва жамият тараққиёти тўрисидаги билим асосларини бериш, унинг ақлий (билиш) қобилияти, тафаккурини шакллантиришга йўналтирилган педагогик фаолият жараёни
Жисмоний тарбия ўқувчиларда жисмоний ҳаракат кўникмалари, иродавий сифатларни шакллантириш, уларни ақлий, жисмоний жиҳатдан меҳнат ва Ватан мудофаасига тайёрлаш, уларнинг саломатликларини мустаҳкамлаш жараёни	**Меҳнат тарбияси** шахсга меҳнатнинг моҳиятини чуқур англатиш, уларда меҳнат ва меҳнат фаолиятига онгли муносабатни, шунингдек, муайян ижтимоий-фойдали ҳаракат ёки касбий кўникма ва малакаларни шакллантиришга йўналтирилган педагогик жараён

Эстетик тарбия (лот. “эстезио” гўзалликни ҳис этаман) шахсни ижтимоий воқелик, табиат ва меҳнат муносабатлари, турмуш гўзалликларини англаш, идрок этиш, тўри тушунишни ўрганиш, эстетик дидни ўстириш, гўзалликка муҳаббат уйотиш, гўзалликни яратиш обилиятларини тарбиялаш жараёни бўлиб, шахснинг воқеликка эстетик муносабатини шакллантириш мақсадини илгари суради	**Экологик тарбия** (лот. “oikos” – уй, макон, “logos” – фан, таълимот) шахсда атроф-муҳитга ижобий муносабатни, масъулият ҳиссини тарбиялаш, табиатни муҳофаза қилиш, инсон ҳаёти, саломатлигига хавф солувчи салбий табиий ва ижтимоий ҳодисаларнинг олдини олиш, бартараф этиш борасидаги билим, кўникма ҳамда малакаларни шакллантириш жараёни
Иқтисодий тарбия шахсга иқтисодий билимларни бериш, амалий кўникма ва малакаларни ҳосил қилиш асосида уни бозор муносабатлари шароитида самарали фаолият кўрсатишга тайёрлаш жараёни	**Ҳуқуқий тарбия** назарий ва амалий ҳуқуқий билимлар билан қуроллантириш орқали шахсни ижтимоий-ҳуқуқий муносабатларни тўри ташкил этишга тайёрлаш жараёни

Муҳим хусусиятлар

Аниқ мақсадга йўналтирилганлик

Кўп қирралилик

Узоқ муддатлилик

Яхлит тизимлилик

Икки томонлама алоқадорлик

Қарама-қаршиликлардан иборатлилик

Тарбия жараёнининг муҳим хусуситлари

Назорат учун саволлар:

1. Тарбиянинг мақсади нимадан иборат?
2. Шахсан Сиз тарбиянинг вазифаларини қандай тушунасиз?
3. Тарбиянинг турларини тавсифлаб беринг.
4. Тарбия жараёнининг ўзига хос хусусиятлари нималардан иборат?

Ижтимоий тарбия турлари (маънавий-ахлоқий, ақлий, жисмоний ва эстетик тарбия)нинг мақсади, вазифалари ва ўзига хос жиҳатларини жадвалда ифодаланг

МОҲИЯТИ	**ИЖТИМОИЙ ТАРБИЯ ТУРЛАРИ**				
	Маънавий-ахлоқий тарбия	**Ақлий Тарбия**	**Жисмоний тарбия**	**Эстетик Тарбия**	**Меҳнат тарбияси**
Мақсади					
Вазифалари					
Ўзига хос жиҳатлари					

Тарбия назарияси педагогика фанининг муҳим таркибий қисми бўлиб, тарбиявий жараён мазмуни, тамойиллари, қонуниятлари, уни ташкил этиш масалалари, методикаси, шакллари, методлари, воситалари, усуллари ва муаммоларини ўрганади

Тарбия **шахсни мақсадга мувофиқ такомиллаштириш учун уюштирилган педагогик жараён бўлиб, тарбияланувчининг шахсига мунтазам ва тизимли таъсир этиш имконини беради**

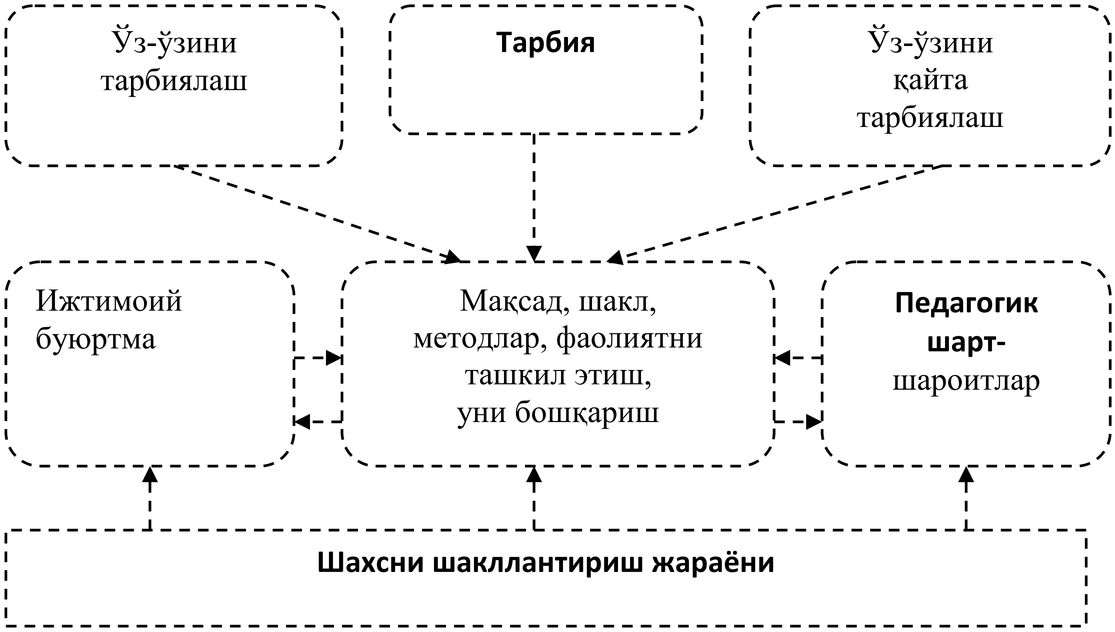

Тарбия жараёнининг умумий моҳияти

Ўз-ўзини қайта тарбиялаш **шахснинг ўзидаги салбий одатлар, характеридаги зарарли сифатларни йўқотиш, уларни бартараф этишга қаратилган ички фаолияти жараёнидир**

Ижтимоий тарбиянинг асосий вазифалари

1) ёшларни ижтимоий ҳаётга тайёрлаш, уларда кенг дунёқарашни таркиб топтириш, ўз шахсий турмушига мақсадли ёндашув ҳиссини уйғотиш;
2) ўқувчиларни миллий ва умуминсоний қадриятлар билан таништириш, билимли, тафаккури кенг ёшларни тарбиялаш, уларнинг онгини бойитиш;
3) ўқувчиларга умуминсоний ахлоқ меъёрлари (одамийлик, камтарлик, ўзаро ёрдам, меҳр-муҳаббат, мурувват, алодатни ёқлаш, инсонпарварлик, ахлоқсизликка нисбатан нафрат ва ҳ.о.)нинг моҳиятини англатиш, ўқувчиларда муомала одоби, юксак маданиятни қарор топтиришга эришиш;
4) ўқувчиларни ҳуқуқий ва ахлоқий меъёрларга ҳурмат руҳида тарбиялаш, фуқаролик туйғуси, ижтимоий бурчга масъулликни қарор топтириш;
5) табиатни муҳофаза қилиш, атроф-муҳитнинг экологик мувозанатини сақлашга нисбатан масъулиятни таркиб топтириш;
6) ўқувчиларда ватанпарварлик ва байналминаллик туйғуларини шакллантириш, ўзга миллат ва халқларни ҳурмат қилиш, уларнинг ҳуқуқ ва бурчларини камситмаслик туйғусини қарор топтириш;
7) мустақил давлат – Ўзбекистон Республикасининг ички ва ташқи сиёсатига тўғри ва холисона баҳо беришга ўрганиш;

Тарбия мақсадининг аниқлиги

Ўз-ўзини англаш

Ихтиёрийлик

Тарбия мазмуни

Болалар ва катталарнинг биргаликдаги фаолияти

Тарбиянинг шахсга йўналтирилганлиги

Жамоа **й**ўналиши

Тарбия тамойиллари

Тарбия жараёни

Кўп қиррали жараён

Узлуксиз жараён

Икки томонлама алоқа жараёни

Яхлит тизимли

Узоқ муддатли жараён

Қарама-қаршиликлардан иборат жараён

Тарбия **қонуниятлари**

Назорат учун саволлар:

1. **Тарбия жараёнининг моҳиятини қисқача тавсифланг.**
2. **Тарбия мақсади нимадан иборат?**
3. **Тарбия жараёнининг ўзига хос хусусиятлари нималардан иборат?**
4. **Тарбия жараёнида қандай вазифалар ҳал этилади?**
5. Тарбия жараёни қандай тамойиллар асосида ташкил этилади?
6. Тарбия жараёни қандай қонуниятлар асосида кечади?

Тарбия жараёнининг умумий моҳиятини ижодий тарзда – схема (1-гуруҳ), кластер (2-гуруҳ), жадвал (3-гуруҳ) кўринишларида ёритинг

Топшириқ устида ишлаш босқичлари

Талабалар учта кичик гуруҳларга бўлинадилар

Гуруҳлар ягона топшириқни уч хил вариантда ҳал этадилар: 1-гуруҳ схема, 2-гуруҳ кластер, 3-гуруҳ жадвал тарзида тарбия жараёнининг моҳиятини ёритадилар

Топшириқ бажарилгач, ечим (ишланма)лар жамоа томонидан муҳокама қилинади

Технологик паспорт

11-мавзу: Ўқувчилар жамоасининг шахс ривожланишидаги ўрни

<table>
<tr><td colspan="2">Маърузага ажратилган вақт – 2 соат</td><td>Талабалар сони – 60 нафар</td></tr>
<tr><td colspan="2">Ўқув машулотининг шакли ва тури</td><td>Маъруза (Анжуман маъруза)</td></tr>
<tr><td>Ўқув машулоти нинг таркибий тузилмаси</td><td colspan="2">1. “Блиц-сўров” методи ёрдамида талабалар томонидан аввалги мавзунинг ўрганилиш даражасини аниқлаш.
2. Ташкилий масалаларни ҳал қилиш, маъруза мавзуси ва унинг ўзига хос жиҳатлари тўрисида маълумотлар бериш.
3. “Рақамлар” методи асосида гуруҳларга маъруза матнини тарқатиш.
4. Мавзуга оид таянч тушунчаларни аниқлаш.
5. Маъруза моҳиятини “Тақдимот” методи асосида ёритиб бериш.
6. “Т-жадвал” методи ёрдамида талабалар томонидан ўзлаштирилган билимларни мустаҳкамлаш.
7. Машулотни якунлаш.</td></tr>
<tr><td>Ўқув машулот нинг мақсади</td><td colspan="2">Талабаларга “жамоа” тушунчасининг моҳияти, шахс шаклланишида жамоанинг тутган ўрни, ўқувчилар жамоасининг шаклланиш босқичлари тўрисидаги билимларни бериш орқали уларда ўқувчилар жамоаси билан ишлаш кўникмаларини шакллантириш</td></tr>
<tr><td colspan="2">Педагогик вазифалар:
1) “жамоа” тушунчасининг моҳияти тўрисида тушунча бериш;
2) талабаларни шахс шаклланишида жамоанинг тутган ўрни билан таништириш;
3) талабалар томонидан ўқувчилар жамоасининг шаклланиш босқичлари тўрисидаги билимларнинг ўзлаштирилишига эришиш;
4) талабаларда ўқувчилар жамоаси билан ишлаш кўникмаларини шакллантириш</td><td>Ўқув фаолияти натижалари:
1) талабалар “жамоа” тушунчасининг моҳияти тўрисидаги билимларни ўзлаштирадилар;
2) талабалар шахс шаклланишида жамоанинг тутган ўрни билан танишадилар;
3) талабалар ўқувчилар жамоасининг шаклланиш босқичлари тўрисидаги билимларни ўзлаштирадилар;
5) талабаларда ўқувчилар жамоаси билан ишлаш кўникмалари ҳосил бўлади</td></tr>
<tr><td>Таълим методлари</td><td colspan="2">Маъруза, “Савол-жавоб”, “Рақамлар”, “Тақдимот”, “Т-жадвал” методлари</td></tr>
<tr><td colspan="2">Таълимни ташкил этиш шакли</td><td>Маъруза, оммавий</td></tr>
<tr><td>Дидактик воситалар</td><td colspan="2">Мавзуга доир адабиётлар, плакатлар, маъруза матни, слайд-Тақдимот</td></tr>
<tr><td>Таълимни ташкил этиш шароити</td><td colspan="2">Махсус техник воситалар билан жиҳозланган хона</td></tr>
<tr><td>Назорат</td><td colspan="2">Жорий назорат, блиц-сўров</td></tr>
</table>

Технологик карта

11-мавзу: Ўқувчилар жамоасининг шахс ривожланишидаги ўрни

<table>
<tr><th rowspan="2">Иш босқич лари ва вақти</th><th colspan="2">Фаолият мазмуни</th></tr>
<tr><th>Ўқитувчи</th><th>Талаба</th></tr>
<tr><td>1-босқич.</td><td>1. Мавзу, мавзуни ўзлаштиришдан кўзланган мақсад ва кутилаётган натижаларни баён этади.
2. Кичик гуруҳларни шакллантиради.</td><td>1. Ўқитувчи нутқни тинглайдилар, мавзу ва унинг мазмунини ёритувчи ояларни ёзиб оладилар.
2. Кичик гуруҳларда ишлайдилар.</td></tr>
</table>

Ўқув машулоти га кириш – ташкилий-тайёргарлик босқичи (20 дақиқа)	3. Ўқув машулотининг тузилишли-мантиқий схемасини тақдим этади. 4. Вақти-вақти билан талабаларни ҳамкорликка, фаолликка ундайди. 5. Талабалар эътиборига педагогик вазиятларни тақдим этади. 6. Талабалар, кичик гуруҳлар фаолиятини назорат қилиб боради. 7. Машулотни ташкил этишдан кутилган натижага эришилганлик даражасини баҳолайди. 8. Машулотни якунлайди	3. Тақдим этиладиган схема, плакат ва тақдимот билан танишадилар. 4. Зарур ўринларда саволлар билан мурожаат қиладилар. 5. Ўқитувчи, тенгдошлари билан баҳсга киришиб, мавзу бўйича ўзлаштираётган билимларини ойдинлаштирадилар. 6. Мавзу мазмуни бўйича тасаввур ва билимларга эга бўладилар
2-босқич. Асосий қисм – англаш босқичи (50 дақиқа)	1. Талабаларни мавзу режаси ва асосоий тушунчалари билан таништиради. 2. Плакатлар моҳиятини ёритади. 3. Мавзуга доир ўқув материалини кичик гуруҳларга тарқатади. 4. Тақдимот асосида назарий маълумотларни баён этади, таянч тушунчаларни ажратиб кўрсатади. 5. Гуруҳларга топшириқлар беради. 6. Ўқув материалининг бўлимлари ва умумий мазмуни бўйича якуний хулосани баён этади.	1. Мавзу режаси ва асосий тушунчалар билан танишадилар.. 2. Плакатлар моҳиятини ўрганадилар. 3. Ўқитувчи нутқини тинглайдилар, тақдимот билан танишадилар. 4. Мавзуга оид таянч тушунчаларнинг мазмунини ўрганадилар. 5. Зарур ўринларда саволлар билан ўқитувчига мурожаат қиладилар. 6. Ўқув материалининг асосий ўринларини ўз дафтарларига қайд этишади.
3-босқич. Якуний қисм – фикрлаш босқичи (10 дақиқа)	1. Гуруҳлардан берилган топшириқларни бажаришларини сўрайди. 2. Гуруҳлар томонидан ишланган кластер мазмунини жамоа билан ҳамкорликда таҳлил қилади. 3. Берилган саволлар асосида мавзунинг яхши ўзлаштирилмаган қисмини қайта тушунтиради. 4. Талабаларга мустақил ишлаш учун топшириқ беради, топшириқни баҳолашга оид мезонлари билан уларни таништиради	1. Гуруҳ таркибида топшириқнинг ечимини излайдилар. 2. Гуруҳнинг топшириқ борасидаги фикри билан жамоани таништирадилар. 3. Бошқа гуруҳларнинг ечимлари билан танишадилар, уларга ўз фикрларини билдирадилар. 4. Ўзлаштирган билимларини мустаҳкамлайдилар. 5. Ўқитувчи томонидан берилган топшириқни ёзиб оладилар

МАЪРУЗА МАШУЛОТИНИНГ ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Таълим бериш технологиясининг модели	
11-мавзу	**Ўқувчилар жамоасининг шахс ривожланишидаги ўрни**

Талабалар ўқув фаолиятини баҳолаш мезонлари:
2,0 балл – “аъло” (5); 1,5 балл – “яхши” (4)
1,0 балл – “қониқарли” (3); 0,5 балл – “қониқарсиз” (2)

Машғулот режаси:

1. Мустақил фикрловчи эркин шахсни шакллантириш таълим ва кадрлар тайёрлаш миллий моделининг асосий мақсади.
2. “Жамоа” тушунчасининг моҳияти.
3. Шахс шаклланишида жамоанинг тутган ўрни.
4. Ўқувчилар жамоасининг шаклланиш босқичлари

Фойдаланиш учун адабиётлар:

1. Каримов И.А. Баркамол авлод – Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори. – Т.: Ўзбекистон, 1998.
2. Педагогика. Жисмоний тарбия институтлари учун дарслик – Тошкент: Ўқитувчи, 1990.
3. Подласый И.П. Педагогика. Новый курс. – Москва: Владос, 1999.
4. Иванов И.П. Воспитатель коллективистов. – Москва: Педагогика, 1992.
5. Педагогика назарияси ва тарихи. 1-қисм. Педагогика назарияси / М.Х.Тохтаходжаева ва бошқалар. Проф. М.Х.Тохтаходжаеванинг умумий таҳрири остида. – Тошкент: “Iqtisod-moliya”, 1996.
6. Ҳошимов К. ва бошқ. Педагогика тарихи (педагогика олий ўқув юртлари ва унив-тлар талабалари учун қўлл. – Тошкент, Ўқитувчи, 1996.

Савол-жавоб учун саволлар:

1. “Жамоа” тушунчасини шахсан Сиз қандай таърифлайсиз?
2. Ўқувчилар жамоасининг ишлаб чиқариш жамоаларидан қандай фарқ қилади?
3. Сизнингча, жамоа ўзида қандай хусусиятларни намоён этиши керак?
4. “Жамоа анъаналари” деганда шахсан Сиз нимани тушунасиз?

Жамоа (лотинча “коллективус” сўзининг таржимаси бўлиб, йиғилма, омма, биргаликдаги мажлис, бирлашма, гуруҳ) бир неча аъзо (киши)лардан иборат бўлиб, ижтимоий аҳамиятга эга умумий мақсад асосида ташкил топган гуруҳ демак

Жамоа

Ижтимоий аҳамиятга эга ягона мақсаднинг мавжудлиги

Биргаликдаги умумий фаолиятнинг ташкил этилиши

Мажбурий, масъулиятли муносабатнинг йўлга қўйилиши

Сайланган умумий раҳбарий органга эгалик

Жамоанинг ўзига хос хусусиятлари

Жамоа тузилмаларининг шакллари

Жамоа расмий (ишчанлик кайфиятига

Жамоа фаолиятини амалга ошириш учун зарур бўладиган ташкилий жиҳатлари - аъзолар ўртасидаги ишчанлик муносабати, раҳбар шахсларнинг жамоа аъзолари хатти-ҳаракатлари ва интилишларини мувофиқлаштиришга қаратилган бошқарув фаолияти мавжудлиги билан изоҳланади

Жамоанинг норасмий (ҳиссий қабул қилинишига кўра тузилиши

Жамоанинг барча аъзолари ўртасидаги шахслараро маънавий-психологик муносабатларнинг умумий тизими ва микрогуруҳни ташқил қилувчи айрим

Ўқувчилар жамоаси – бу ижтимоий аҳволи, умумий сайлов органлари олдидаги умумий жавобгарлик, барча аъзоларнинг ҳуқуқ ва бурчлари тенглиги асосида ўзаро ижтимоий аҳамиятли умумий мақсад ва бирликка эга ўқувчилар гуруҳи

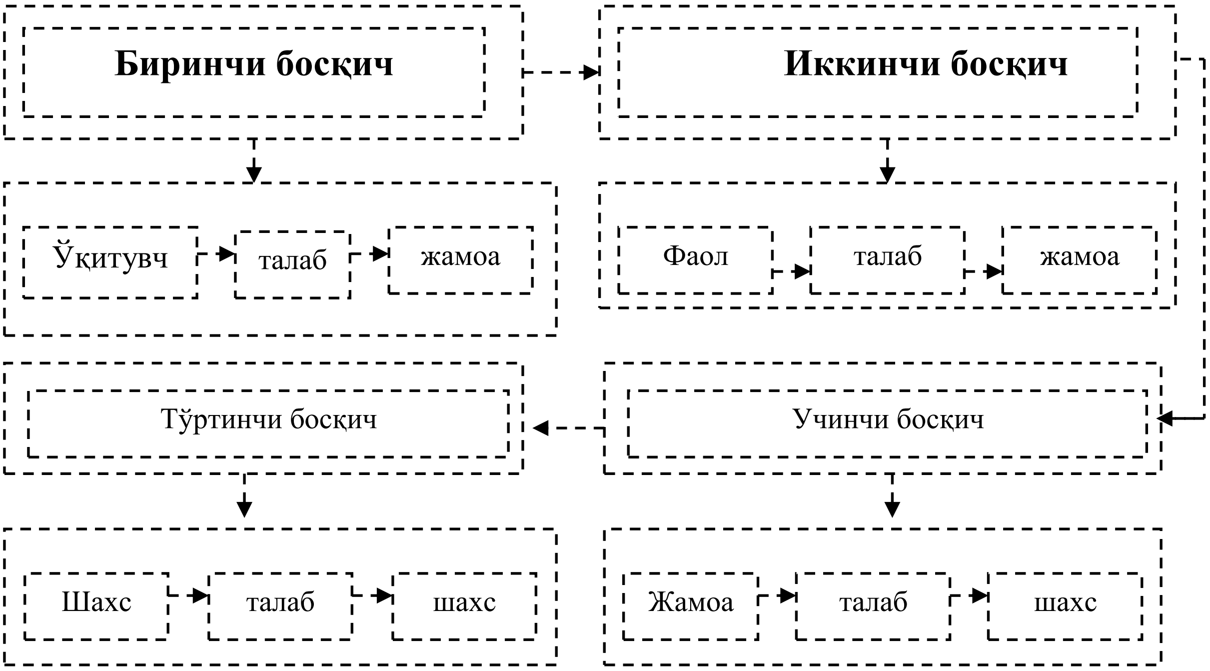

Ўқувчилар жамоасининг ривожланиш босқичлари

Ўқувчилар жамоасининг муҳим хусусиятлари

1) ўқувчиларнинг жамоавий фаолиятга тайёрликлари, руҳий тетикликка эгаликлари;
2) жамоа учун аҳамиятли бўлган қадриятлар моҳиятини англаш, уларни ардоқлаш ва ўз қадр-қимматини баҳолаш;
3) жамоа аъзолари ўртасида дўстлик, ўзаро бирлик, ҳамжиҳатлик ва ёрдам кўрсатиш туйғусининг қарор топганлиги;
4) жамоадаги ишчан, жамоа фаолиятини ташкил этишда фаоллик кўрсатиш;
5) жамоа аъзоларида ўз ҳиссий туйғуларини бошқара олишлари, муомала, мулоқот, нутқ ва юриш-туриш қоидаларига амал қилиш кўникмасининг шаклланганлиги

Жамоа анъаналари жамоа аъзолари томонидан бирдек қўллаб-қувватланувчи барқарорлашган одатлар бўлиб, уларнинг мазмунида муносабатлар хусусияти ва жамоанинг ижтимоий фикри ёрқин ифодаланади

Анъаналар

Кундалик фаолият анъаналари

Байрам анъаналари

Жамоа анъаналарининг турлари

Шахс ва жамоа

Шахс жамоага бўйсунади

Муносабатларнинг ўзаро мувофиқлиги

Шахс жамоани ўзига бўйсундиради

Жамоа анъана (қадрият) ларни қабул қилади

Жамоа анъаналари ва қадрият ларига амал қилиниши

Тўлақонли бирликнинг қарор топиши

Шахс жамоага ихтиёрий (конфор мизм) равишда бўйсунади

Шахс жамоани ўзига бўйсунди ради (конфор мизм)

Жамоа аъзолари нинг жамоа фаолияти ни ташкил этишдаги роллари

Жамоа анъаналари (қадриятлари) шахс томонидан мажбуран қабул қилинади, унга нисбатан норозилик келиб чиқиши мумкин

Икки ёқлама қадриятлар тизимининг қарор топиши

Норасмий лидерлик

Шахс ва жамоа ўртасидаги муносабатларнинг ривожланиш андозаси

Назорат учун саволлар:

1. Жамоа нима?
2. Ўқувчилар жамоаси ишлаб чиқариш жамоаларидан қандай фарқланади?
3. Жамоанинг ўзига хос хусусиятларини тавсифланг.
4. Жамоани шакллантириш қандай босқичларда кечади?
5. Жамоани ташкил этиш методикасида нималар акс этиши лозим?
6. Жамоа анъаналари деганда нимани тушунасиз?

Ўқувчилар жамоасининг шахсга таъсири ва шахснинг ўқувчилар жамоасидаги ўрнини “Т-жадвал” методи асосида ёритинг

ЖАМОА ВА ШАХС ЎРТАСИДАГИ МУНОСАБАТ МОҲИЯТИ	
ЎҚУВЧИЛАР ЖАМОАСИНИНГ ШАХСГА ТАЪСИРИ	ШАХСНИНГ ЎҚУВЧИЛАР ЖАМОАСИДАГИ ЎРНИ
1.	1.
2.	2.
3.	3.
...	...

Технологик паспорт

12-мавзу: Тарбия методлари

<table>
<tr><td colspan="2">Маърузага ажратилган вақт – 2 соат</td><td>Талабалар сони – 60 нафар</td></tr>
<tr><td colspan="2">Ўқув машулотининг шакли ва тури</td><td>Маъруза (Кўргазмали маъруза)</td></tr>
<tr><td>Ўқув машулоти нинг таркибий тузилмаси</td><td colspan="2">1. “Мўъжизалар майдони” методи ёрдамида талабалар томонидан аввалги мавзунинг ўрганилиш даражасини аниқлаш.
2. Ташкилий масалаларни ҳал қилиш, маъруза мавзуси ва унинг ўзига хос жиҳатлари тўрисида маълумотлар бериш.
3. “Рақамлар” методи асосида гуруҳларга маъруза матнини тарқатиш.
4. Мавзуга оид таянч тушунчаларни аниқлаш.
5. Маъруза моҳиятини “Тақдимот” методи асосида ёритиб бериш.
6. “Давралар” методи ёрдамида талабалар томонидан ўзлаштирилган билимларни мустаҳкамлаш.
7. Машулотни якунлаш.</td></tr>
<tr><td>Ўқув машулот нинг мақсади</td><td colspan="2">Талабаларга тарбия методлари, уларнинг мақсад ва вазифалари ҳамда ўз-ўзини тарбиялаш методлари тўрисидаги назарий билимларни бериш орқали уларда тарбия жараёнини самарали ташкил этиш кўникмаларини ҳосил қилиш</td></tr>
<tr><td colspan="2">Педагогик вазифалар:
1) талабаларни тарбия методлари (ижтимоий онгни шакллантирувчи методлар) билан таништириш;
2) талабаларга тарбия методларининг мақсад ва вазифалари тўрисидаги маълумотларни бериш;
3) талабаларни ўз-ўзини тарбиялаш, рабатлантириш ва жазолаш методларидан хабардор қилиш;
4) талабаларда ижтимоий тарбияни самарали ташкил этиш кўникмаларини ҳосил қилиш</td><td>Ўқув фаолияти натижалари:
1) талабалар тарбия методлари (ижтимоий онгни шакллантирувчи методлар) тўрисидаги билимларни ўзлаштирадилар;
2) талабалар тарбия методларининг мақсад ва вазифалари ҳақидаги маълумотлардан хабардор бўладилар;
3) талабалар ўз-ўзини тарбиялаш, рабатлантириш ва жазолаш методлари тўрисидаги билимларни ўзлаштирадилар;
4) талабалар ижтимоий тарбияни самарали ташкил этиш кўникмалариа эга бўладилар</td></tr>
<tr><td>Таълим методлари</td><td colspan="2">Маъруза, “Мўъжизалар майдони”, “Рақамлар”, “Тақдимот” ва “Давралар” методлари</td></tr>
<tr><td colspan="2">Таълимни ташкил этиш шакли</td><td>Маъруза, оммавий</td></tr>
<tr><td>Дидактик воситалар</td><td colspan="2">Мавзуга доир адабиётлар, плакатлар, маъруза матни, слайд-Тақдимот</td></tr>
<tr><td>Таълимни ташкил этиш шароити</td><td colspan="2">Махсус техник воситалар билан жиҳозланган хона</td></tr>
<tr><td>Назорат</td><td colspan="2">Жорий назорат, савол-жавоб</td></tr>
</table>

Технологик карта

12-мавзу: Тарбия методлари

<table>
<tr><th rowspan="2">Иш босқич лари ва вақти</th><th colspan="2">Фаолият мазмуни</th></tr>
<tr><th>Ўқитувчи</th><th>Талаба</th></tr>
<tr><td></td><td>1. Мавзу, мавзуни ўзлаштиришдан кўзланган мақсад ва кутилаётган натижаларни баён этади.</td><td>1. Ўқитувчи нутқни тинглайдилар, мавзу ва унинг мазмунини ёритувчи ояларни ёзиб оладилар.</td></tr>
</table>

1-босқич. Ўқув машулотига кириш – ташкилий-тайёргарлик босқичи (20 дақиқа)	2. Кичик гуруҳларни шакллантиради. 3. Ўқув машулотининг тузилишли-мантиқий схемасини тақдим этади. 4. Вақти-вақти билан талабаларни ҳамкорликка, фаолликка ундайди. 5. Талабалар эътиборига педагогик вазиятларни тақдим этади. 6. Талабалар, кичик гуруҳлар фаолиятини назорат қилиб боради. 7. Машулотни ташкил этишдан кутилган натижага эришилганлик даражасини баҳолайди. 8. Машулотни якунлайди	2. Кичик гуруҳларда ишлайдилар. 3. Тақдим этиладиган схема, плакат ва тақдимот билан танишадилар. 4. Зарур ўринларда саволлар билан мурожаат қиладилар. 5. Ўқитувчи, тенгдошлари билан баҳсга киришиб, мавзу бўйича ўзлаштираётган билимларини ойдинлаштирадилар. 6. Мавзу мазмуни бўйича тасаввур ва билимларга эга бўладилар
2-босқич. Асосий қисм – англаш босқичи (50 дақиқа)	1. Талабаларни мавзу режаси ва асосоий тушунчалари билан таништиради. 2. Плакатлар моҳиятини ёритади. 3. Мавзуга доир ўқув материалини кичик гуруҳларга тарқатади. 4. Тақдимот асосида назарий маълумотларни баён этади, таянч тушунчаларни ажратиб кўрсатади. 5. Гуруҳларга топшириқлар беради. 6. Ўқув материалининг бўлимлари ва умумий мазмуни бўйича якуний хулосани баён этади.	1. Мавзу режаси ва асосий тушунчалар билан танишадилар.. 2. Плакатлар моҳиятини ўрганадилар. 3. Ўқитувчи нутқини тинглайдилар, тақдимот билан танишадилар. 4. Мавзуга оид таянч тушунчаларнинг мазмунини ўрганадилар. 5. Зарур ўринларда саволлар билан ўқитувчига мурожаат қиладилар. 6. Ўқув материалининг асосий ўринларини ўз дафтарларига қайд этишади.
3-босқич. Якуний қисм – фикрлаш босқичи (10 дақиқа)	1. Гуруҳлардан берилган топшириқларни бажаришларини сўрайди. 2. Гуруҳлар томонидан ишланган кластер мазмунини жамоа билан ҳамкорликда таҳлил қилади. 3. Берилган саволлар асосида мавзунинг яхши ўзлаштирилмаган қисмини қайта тушунтиради. 4. Талабаларга мустақил ишлаш учун топшириқ беради, топшириқни баҳолашга оид мезонлари билан уларни таништиради	1. Гуруҳ таркибида топшириқнинг ечимини излайдилар. 2. Гуруҳнинг топшириқ борасидаги фикри билан жамоани таништирадилар. 3. Бошқа гуруҳларнинг ечимлари билан танишадилар, уларга ўз фикрларини билдирадилар. 4. Ўзлаштирган билимларини мустаҳкамлайдилар. 5. Ўқитувчи томонидан берилган топшириқни ёзиб оладилар

МАЪРУЗА МАШУЛОТИНИНГ ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Таълим бериш технологиясининг модели	
12-мавзу	**Тарбия методлари**

Талабалар ўқув фаолиятини баҳолаш мезонлари:

2,0 балл – “аъло” (5); 1,5 балл – “яхши” (4)

1,0 балл – “қониқарли” (3); 0,5 балл – “қониқарсиз” (2)

Машғулот режаси:

1. Тарбия методлари ҳақида тушунча.
2. Тарбия методларининг мақсади ва вазифалари.
3. Ўз-ўзини тарбиялаш методлари

Фойдаланиш учун адабиётлар:

1. Каримов И.А. Баркамол авлод – Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори. – Тошкент: Шарқ нашриёт-матбаа концерни, 1997.
2. Авлоний, Абдулла. Туркий гулистон ёҳуд ахлоқ. – Тошкент: Ўқитувчи, 1993.
3. Педагогика тарихи (Пед. ОЎЮ ва унив. талабалари учун ўқув қўлл. К.Ҳошимов, С.Нишонова, М.Иномова, Р.Ҳасанов. – Тошкент: Ўқитувчи, 1996.
4. Подласый И. Педагогика. Новый курс. Кн. 1. – Москва: Владос, 1999.
5. Педагогика назарияси ва тарихи. 1-қисм. Педагогика назарияси / М.Х.Тохтаходжаева ва бошқалар. Проф. М.Х.Тохтаходжаеванинг умумий таҳрири остида. – Тошкент: “Iqtisod-moliya”, 1996.
6. Мавлонова Р., Тўраева О., Ҳолиқбердиев К. Педагогика. – Тошкент: Ўқитувчи, 2001.

Савол-жавоб учун саволлар:

1. Тарбия методларидан хабардормисиз?
2. Қандай тарбия методларини биласиз?
3. Оилангизда ота-онангиз қандай тарбия методларини қўллайдилар?
4. Мактабда, академик лицей ёки касб-ҳунар колежларида қўлланилган қандай тарбия методлари шахсан Сизнинг эътиборингизни тортган?
5. Сизнингча, рағбатлантириш методларидан қандай шароитларда фойдаланилган маъқул?
6. Шахсан Сиз таълим муассасаларида жазолаш методларининг қўлланилишига нисбатан қандай муносабатдасиз?

Тарбия методи (юнонча “методос” – йўл) тарбия мақсадига эришишнинг йўли; тарбияланувчиларнинг онги, иродаси, туйғулари ва хулқига таъсир этиш усуллари

Тарбиянинг мазмуни шахснинг шаклланишига қўйилувчи ижтимоий талаблар моҳиятидан иборат

Ёш хусусиятлари муайян бир ёш даврига хос бўлган анатомик, физиологик (жисмоний) ва психологик хусусиятлардир

Халқ педагогикасида қўлланиладиган тарбия методлари

1. Тушунтириш (ҳикоя қилиш, ўргатиш).
2. Машқлантириш (одатлантириш, машқ қилдириш).
3. Намуна (маслаҳат бериш, узр сўраш, ўрнак бўлиш).
4. Насиҳат қилиш, ўгит (ундаш, кўндириш, илтимос қилиш, ёлвориш, тилак-истак билдириш, маъқуллаш, раҳмат айтиш, дуо қилиш, оқ йўл тилаш ва ҳоказолар).
5. Қоралаш ва жазо (таъкидлаш, таъна, гина, танбеҳ бериш, мажбур қилиш, койиш, айблаш, уялтириш, қўрқитиш, нафратланиш, онт-қасам ичириш, уриш, калтаклаш ва ҳ.о.)

Ижтимоий онгни шакллантирувчи методлар

Тушунтириш. Суҳбат. Ҳикоя.
Намуна. Изоҳлаш. Мунозара.
Маъруза. Ишонтириш.
Насиҳат. Йўриқнома

Тушунтириш – ўқув материали мазмунини исбот, таҳлил, умумлашма, таққослаш асосида баён қилиш

Суҳбат – савол ва жавоб шаклидаги диалогик таълим методи

Мавзу йўналишлари

1) этик мавзулар (ижтимоий маънавий-ахлоқий меъёрлар,
жамиятда устувор ўрин тутувчи ижтимоий муносабатлар,
жамоа орасида ўзини тутиш қоидалари ва б.ш.);
2) эстетик мавзулар (табиат гўзаллиги, шахслараро муносабатлар,
инсон гўзаллиги);
3) сиёсий мавзулар (давлатнинг ички ва ташқи сиёсати,
дунё воқеалари, халқаро муносабатлар ва б.ш.);
4) таълим ва билишга оид мавзулар (коинот, ҳайвонот
ва ўсимликлар дунёси, электроника ва б.ш.)

Этик суҳбатларнинг мавзу йўналишлари

Ҳикоя – ўқитувчи томонидан мавзуга оид далил, ҳодиса ва воқеаларнинг яхлит ёки қисмларга бўлиб, тасвирий воситалар ёрдамида образли тасвирлаш йўли билан ихчам, қисқа ва изчил баён қилиниши

Намуна (ибрат, ўрнак) – катта ҳаётий тажриба ва касбий маҳоратга эга, шунингдек, мазмунли ҳаёт кечирган кексалар, омманинг ҳурматига сазовор бўлган кишиларнинг атрофдагилар билан муносабатда бўлиш, зиммаларидаги вазифаларни бажариш, масъулиятни чуқур ҳис этишлари билан ёш авлодга таъсир кўрсатиш усули

Маъруза – ҳаётий мисоллар, бадиий асарлар ғоялари асосида ахлоқий мавзуларда оғзаки баён қилиш шакли

Ишонтириш – ўқувчиларни муайян воқеа-ҳодисалар, жараёнлар, хатти-ҳаракат ҳамда фаолиятнинг тўғрилигига ишонтиришга қаратилган фикрларнинг оғзаки баёни

Насиҳат - ўқувчиларни эзгуликка, атрофдагиларга яхшилик қилишга даъват этувчи оғзаки баён усули

Йўриқнома – ўқувчиларни ижтимоий-ахлоқий меъёрлар билан таништириш мақсадида тайёрланган ҳужжат

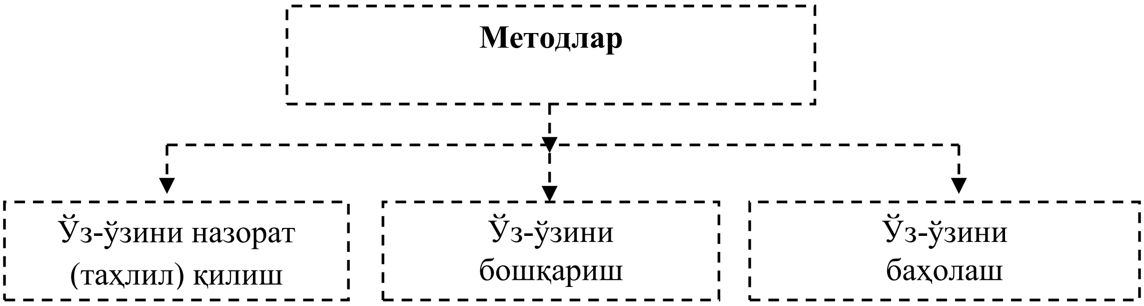

Ўз-ўзини тарбиялаш методлари

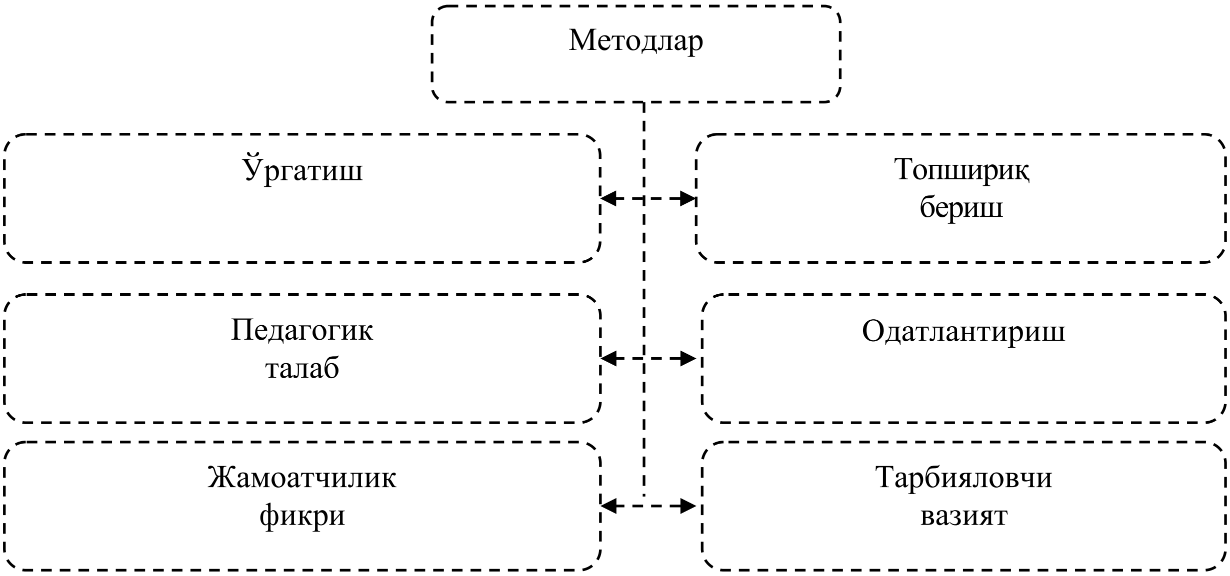

Машқ ва ўргатиш (фаолиятда машқлантириш) методлари

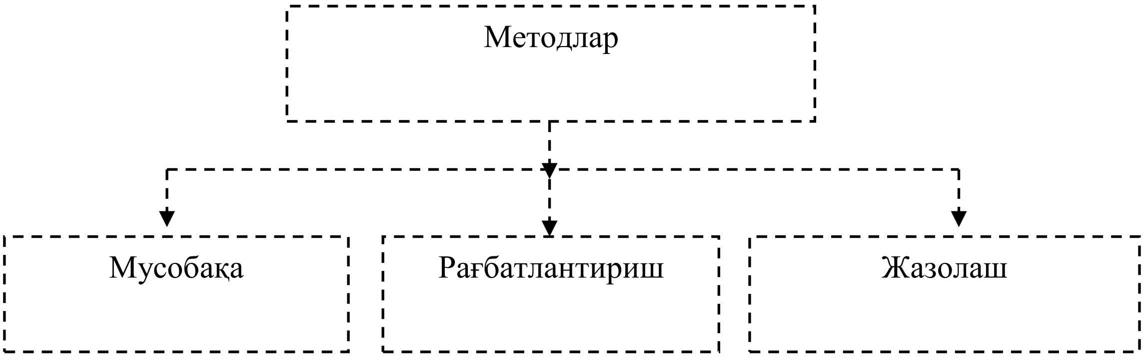

Ўз-ўзини тарбиялаш методлари

Мусобақа – ўқувчиларни маънавий-ахлоқий, иродавий сифатларни ўзлаштиришда бир-бирларидан ўзиш, энг кўп ижобий натижаларни қўлга киритишга рағбатлантириш мақсадида ташкил этиладиган беллашув

Рағбатлантириш – тарбияланувчининг хатти-ҳаракати ва фаолиятига ижобий баҳо бериш асосида унга ишонч билдириш, кўнгилини кўтариш

Рағбатлантириш турлари

- Ўқувчининг зиммасига масъулиятли вазифа юклаш
- Мақташ (ота-оналар ҳамда ўқувчилар жамоаси олдида)
- Эсталик совғасини бериш (бадиий китоб ва ўқув қуроллари)
- **Мақтов ёрлиғи билан** тақдирлаш
- **Махсус стипендиялар** тайинлаш
- **Фотосуратини ҳурмат** тахтасига қўйиш
- Қўллаб-қувватлаш
- **Жамоа номидан** миннатдорчилик билдириш
- **Сафда биринчи ўринда** туриши
- Мусобақаларда байроқдор бўлиши
- Мактаб деворий газетаси ёки радиоси орқали номини қайд этиш

Жазолаш шахснинг хатти-ҳаракати, фаолиятига салбий баҳо беришдир

Жазолаш

Танбеҳ бериш

Огоҳлантириш

Уялтириш

Ҳайфсан бериш

Жазолаш турлари

Тарбия методлари

Шахс онгини шакллантирувчи методлар

Фаолиятни ташкил этиш ва ижтимоий хулқни шакллантириш методлари

Хулқ ва фаолиятни рағбатлантириш

Тарбия методларининг турлари

Назорат учун саволлар:

1. Тарбия методларини кўрсатинг ва уларга таъриф беринг.
2. Тарбия методларидан ҳикоя, суҳбат, намуна ҳамда маъруза қандай ҳолларда қўлланилади?
3. Халқ педагогикаси қандай тарбия методларига эга?
4. Рағбатлантириш ва жазолаш методлари ҳақида гапириб беринг.

“Давралар” методи асосида жамоа бўлиб тарбия методларига умумий тавсиф беринг. Фикрларингизни қуйидаги йўналишлар бўйича баён қилинг:
1) тарбия методларининг турлари;
2) тарбия методларини қўллашдан кўзланган мақсад;
3) тарбия методлари томонидан ҳал этиладиган вазифалар

Топшириқ устида ишлаш босқичлари

Талабалар давра қуриб ўтирадилар

Ўртага ташланган савол юзасидан ўз тушунчаларини баён этадилар

Асосий шартлар

Асосий шартлар

Ҳар бир талаба навбат кутмасдан, мавзу юзасидан фикр билдира олиши керак.
Сўзловчининг сўзини бўлиш, қўшимча қилиш ҳеч ҳеч кимга,
ҳатто ўқитувчига ҳам рухсат этилмайди.
Ўқитувчи фикрларни умумлаштиради, талабалар иштирокларини баҳолайди

Технологик паспорт

13-мавзу: Илмий дунёқарашни шакллантириш. Ўқувчиларни ақлий, иқтисодий ва экологик тарбиялаш

Маърузага ажратилган вақт – 2 соат	**Талабалар сони** – 60 нафар
Ўқув машулотининг шакли ва тури	Маъруза (Муаммоли маъруза)
Ўқув машулоти нинг таркибий тузилмаси	1. “Савол-жавоб” методи ёрдамида талабалар томонидан аввалги мавзунинг ўрганилиш даражасини аниқлаш. 2. Ташкилий масалаларни ҳал қилиш, маъруза мавзуси ва унинг ўзига хос жиҳатлари тўрисида маълумотлар бериш. 3. “Рақамлар” методи асосида гуруҳларга маъруза матнини тарқатиш. 4. Мавзуга оид таянч тушунчаларни аниқлаш. 5. Маъруза моҳиятини “Тақдимот” методи асосида ёритиб бериш. 6. “Муаммоли вазият” методи ёрдамида талабалар томонидан ўзлаштирилган билимларни мустаҳкамлаш. 7. Машулотни якунлаш.
Ўқув машулот нинг мақсади	Талабаларга илмий дунёқараш, тафаккурни шакллантириш, ақлий, маънавий-ахлоқий, иқтисодий ва экологик тарбиянинг бу жараёндаги роли, фуқаролик тарбиясининг моҳияти, ўқувчиларда ватанпарварлик ва байналминаллик ҳиссини шакллантириш, ҳуқуқий тарбия мазмуни тўрисида маълумотлар бериш орқали уларда ижтимоий тарбия йўналишларини ташкил этиш кўникмаларини ривожлантириш
Педагогик вазифалар: 1) илмий дунёқараш, тафаккурни шакллантириш жараёнининг моҳиятини очиб бериш; 2) ақлий, маънавий-ахлоқий, иқтисодий ва экологик тарбиянинг илмий дунёқарашни шакллантиришдаги ролини ёритиш; 3) талабаларда фуқаролик тарбиясининг моҳияти тўрисидаги билимларни ҳосил қилиш; 4) талабаларни ўқувчиларда ватанпарварлик ва байналминаллик ҳиссини шакллантириш йўллари ҳақидаги билимлар билан қуроллантириш; 5) талабаларда ҳуқуқий тарбия мазмуни тўрисидаги тушунчаларни ҳосил қилиш	**Ўқув фаолияти натижалари:** 1) талабалар илмий дунёқараш, тафаккурни шакллантириш жараёнининг моҳиятини англайдилар; 2) талабалар маънавий-ахлоқий, иқтисодий ва экологик тарбиянинг илмий дунёқарашни шакллантиришдаги ролини баҳолай оладилар; 3) талабалар талабаларда фуқаролик тарбиясининг моҳияти тўрисидаги билимларга эга бўладилар; 4) талабалар ўқувчиларда ватанпарварлик ва байналминаллик ҳиссини шакллантириш йўллари ҳақидаги назарий билимларни ўзлаштирадилар; 5) талабаларда ҳуқуқий тарбия мазмуни тўрисидаги тушунчалар ҳосил бўлади
Таълим методлари	Маъруза, “Савол-жавоб”, “Рақамлар”, “Тақдимот”, ва “Баҳс-мунозара” методлари

Таълимни ташкил этиш шакли	Маъруза, оммавий
Дидактик воситалар	Мавзуга доир адабиётлар, плакатлар, маъруза матни, слайд-Тақдимот
Таълимни ташкил этиш шароити	Махсус техник воситалар билан жиҳозланган хона
Назорат	Жорий назорат, савол-жавоб

Технологик карта

13-мавзу: илмий дунёқарашни шакллантириш. Ўқувчиларни ақлий, иқтисодий ва экологик тарбиялаш

Иш босқич лари ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Ўқитувчи	**Талаба**
1-босқич. Ўқув машулоти га кириш – ташкилий-тайёргарлик босқичи (20 дақиқа)	1. Мавзу, мавзуни ўзлаштиришдан кўзланган мақсад ва кутилаётган натижаларни баён этади. 2. Кичик гуруҳларни шакллантиради. 3. Ўқув машулотининг тузилишли-мантиқий схемасини тақдим этади. 4. Вақти-вақти билан талабаларни ҳамкорликка, фаолликка ундайди. 5. Талабалар эътиборига педагогик вазиятларни тақдим этади. 6. Талабалар, кичик гуруҳлар фаолиятини назорат қилиб боради. 7. Машулотни ташкил этишдан кутилган натижага эришилганлик даражасини баҳолайди. 8. Машулотни якунлайди	1. Ўқитувчи нутқни тинглайдилар, мавзу ва унинг мазмунини ёритувчи ояларни ёзиб оладилар. 2. Кичик гуруҳларда ишлайдилар. 3. Тақдим этиладиган схема, плакат ва тақдимот билан танишадилар. 4. Зарур ўринларда саволлар билан мурожаат қиладилар. 5. Ўқитувчи, тенгдошлари билан баҳсга киришиб, мавзу бўйича ўзлаштираётган билимларини ойдинлаштирадилар. 6. Мавзу мазмуни бўйича тасаввур ва билимларга эга бўладилар
2-босқич. Асосий қисм – англаш босқичи (50 дақиқа)	1. Талабаларни мавзу режаси ва асосий тушунчалари билан таништиради. 2. Плакатлар моҳиятини ёритади. 3. Мавзуга доир ўқув материалини кичик гуруҳларга тарқатади. 4. Тақдимот асосида назарий маълумотларни баён этади, таянч тушунчаларни ажратиб кўрсатади. 5. Гуруҳларга топшириқлар беради. 6. Ўқув материалининг бўлимлари ва умумий мазмуни бўйича якуний хулосани баён этади.	1. Мавзу режаси ва асосий тушунчалар билан танишадилар.. 2. Плакатлар моҳиятини ўрганадилар. 3. Ўқитувчи нутқини тинглайдилар, тақдимот билан танишадилар. 4. Мавзуга оид таянч тушунчаларнинг мазмунини ўрганадилар. 5. Зарур ўринларда саволлар билан ўқитувчига мурожаат қиладилар. 6. Ўқув материалининг асосий ўринларини ўз дафтарларига қайд этишади.

3-босқич. Якуний қисм – фикрлаш босқичи (10 дақиқа)	1. Гуруҳлардан берилган топшириқларни бажаришларини сўрайди. 2. Гуруҳлар томонидан ишланган ечим мазмунини жамоа билан ҳамкорликда таҳлил қилади. 3. Берилган саволлар асосида мавзунинг яхши ўзлаштирилмаган қисмини қайта тушунтиради. 4. Талабаларга мустақил ишлаш учун топшириқ беради, топшириқни баҳолашга оид мезонлари билан уларни таништиради	1. Гуруҳ таркибида топшириқнинг ечимини излайдилар. 2. Гуруҳнинг топшириқ борасидаги фикри билан жамоани таништирадилар. 3. Бошқа гуруҳларнинг ечимлари билан танишадилар, уларга ўз фикрларини билдирадилар. 4. Ўзлаштирган билимларини мустаҳкамлайдилар. 5. Ўқитувчи томонидан берилган топшириқни ёзиб оладилар

МАЪРУЗА МАШУЛОТИНИНГ ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Таълим бериш технологиясининг модели	
13-мавзу	**Илмий дунёқарашни шакллантириш. Ўқувчиларни ақлий, иқтисодий ва экологик тарбиялаш**

Талабалар ўқув фаолиятини баҳолаш мезонлари:

2,0 балл – “аъло” (5); 1,5 балл – “яхши” (4)

1,0 балл – “қониқарли” (3); 0,5 балл – “қониқарсиз” (2)

Машғулот режаси:

1. Шахсда илмий дунёқараш ва тафаккурни шакллантириш.
2. Ақлий тарбиянинг шахс дунёқарашини шакллантиришдаги роли.
3. Шахс дунёқарашини шакллантириш маънавий-ахлоқий тарбиянинг роли.
4. Иқтисодий тарбиянинг ўқувчилар илмий дунёқарашини шакллантиришдаги роли.
5. Экологик тарбия жараёнида ўқувчиларнинг илмий дунёқарашини шакллантириш.
6. Фуқаролик тарбиясининг мазмуни ва вазифалари.
7. Ўқувчиларни фуқаролик руҳида тарбиялашда давлат рамзларининг аҳамияти.
8. Ўқувчиларда ватанпарварлик ва байналминаллик ҳиссини шакллантириш – фуқаролик тарбиясининг асоси.
9. Ҳуқуқий тарбия мазмуни

Фойдаланиш учун адабиётлар:

Адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. – Тошкент: Ўзбекистон, 1992.
2. Каримов И.А. Баркамол авлод – Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори. – Тошкент: Шарқ нашриёт-матбаа концерни, 1997.
3. Синфдан ва мактабдан ташқари тарбиявий ишлар Концепцияси // Маърифат г. – Тошкент: 1999 йил, 3 март.
4. Сариқов Э., Маматов М. Иқтисодиёт ва бизнес асослари // IX-XI синфлар учун ўқув қўлланма. – Тошкент: Шарқ нашриёт-матбаа концерни, 1997.
5. Баратов П. Табиатни муҳофаза қилиш. – Тошкент: Ўқитувчи, 1991.
6. Мухаммадиев А. Табиат муҳофазаси ва экология. – Тошкент: Ўқитувчи, 1986.
7. Тўхтаев А.С. Экология // Ўқувчилар учун қўлл. – Тошкент: Ўқитувчи, 2001.
8. Юсупов Э. Инсон камолотининг маънавий асослари. – Тошкент: Университет, 1998.
9. Маҳмудов Р. Ҳуқуқ ва маданият / З.С.Зарипов таҳрири остида. – Тошкент: Ўзбекистон, 1993.
10. Таджиханов У., Саидов А. Ҳуқуқий маданият назарияси. 2-томлик. – Тошкент: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 1998.
11. Педагогика назарияси ва тарихи. 1-қисм. Педагогика назарияси / М.Х.Тохтаходжаева ва бошқалар. Проф. М.Х.Тохтаходжаеванинг умумий таҳрири остида. – Тошкент: “Iqtisod-moliya”, 1996.

Савол-жавоб учун саволлар:

1. Сиз “дунёқараш”, “илмий дунёқараш” тушунчаларини қандай изоҳлайсиз?
2. Сизнингча, ақлий тарбия нима?
3. Иқтисодий тарбиянинг бугунги кундаги аҳамияти қандай?
4. Экологик тарбия қандай мақсадга хизмат қилади?
5. Сизнингча, фуқаролик тарбиясининг самарали йўллари нималардан иборат?
6. Шахсан Сиз ўқувчиларда давлат рамзларига ҳурмат ҳиссини самарали шакллантириш учун қандай таклифларни илгари сурган бўлардингиз?
7. Сизнингча, ватанпарвар шахс қандай тарбияланади?
8. Шахснинг байналминал бўлиб вояга етиши қандай омилларга боғлиқ?
9. Сизнингча, ҳарбий-ватанпарварлик нима?

Дунёқараш изчил, тизимли, узлуксиз ҳамда мақсадга мувофиқ ташкил этилаётган таълим-тарбиянинг йўлга қўйилиши, унинг турли йўналиш ва мазмундаги ижтимоий муносабатлар жараёнида фаол иштирок этиши, шунингдек, ўз-ўзини тарбиялаб бориши асосида шаклланади

Ақлий тарбия шахсга табиат ва жамият тараққиёти тўғрисидаги билимларнии бериш, унинг ақлий (билиш) қобилияти, тафаккурини шакллантиришга йўналтирилган педагогик фаолият бўлиб, уни самарали йўлга қўйиш асосида дунёқараш шаклланади

Асосий вазифалар

1. Тарбияланувчиларга илмий билимларни бериш.
2. Уларда илмий билимларни ўзлаштиришга нисбатан онгли муносабатни қарор топтириш.
3. Мавжуд билимлардан амалиётда фойдаланиш кўникма ва малакаларини таркиб топтириш, билимларини доимий равишда бойитиб боришга интилиш туйғусини шакллантириш.
4. Билимларни ўзлаштиришга ёрдам берадиган психологик қобилиятлар (нутқ, диққат, хотира, тафаккур, ижодий хаёл) ва хусусиятлар (аниқ мақсадга интилиш, қизиқувчанлик, кузатувчанлик, мустақил фикрлаш, ижодий тафакур юритиш, ўз фикрини асослаш, мавжуд маълумотларни умумлаштириш, гуруҳлаштириш, мантиқий хулосалар чиқариш ва ҳоказолар)ни ривожлантириш

Ақлий тарбиянинг асосий вазифалари

Илмий қараш (юнонча “idea” – ғоя, тасаввур ва тушунчалар йиғиндиси) муайян ҳодиса, жараённинг моҳиятини ёритувчи, илмий жиҳатдан асосланган фикр, ғоя бўлиб, у шахс томонидан мавжуд илмий билимлар тизими пухта ўзлаштирилганда, билимларни бир-бири билан

Илмий тафаккур инсон ақлий фаолиятининг юксак шакли саналиб, ижтимоий воқеа-ҳодиса ва жараёнларга илмий ёндашувни англатади

Эътиқод дунёқараш негизида акс этувчи ижтимоий-фалсафий, табиий, иқтисодий, ҳуқуқий, маънавий-ахлоқий, эстетик ҳамда экологик билимларнинг такомиллашган кўриниши;

Ахлоқ (лотинча “moralis” - хулқ-атвор) ижтимоий муносабатларни, шахс хатти-ҳаракатини тартибга солувчи, жамият томонидан тан олиниб,

Ахлоқий тарбия муайян жамият томонидан тан олинган ва риоя қилиниши зарур бўлган хулқ-атвор қоидалари, мезонларини ўқувчилар онгига сингдириш уларда ахлоқий онг, ахлоқий фаолият кўникмалари ҳамда ахлоқий маданиятни шакллантиришга йўналтирилган педагогик жараён бўлиб, ижтимоий тарбиянинг муҳим таркибий қисмларидан бири саналади

Ахлоқий онг – ижтимоий онг шаклларидан бири бўлиб, жамият томонидан тан олинган ва риоя қилиниши зарур бўлган хулқ-атвор қоидалари, мезонлари, шунингдек, миллий истиқлол ғоясининг ўқувчилар онгида акс этиши

Асосий вазифалар

1. Ўқувчиларни одоб-ахлоқ қоидалари ва ижтимоий ахлоқ меъёрлари билан таништириш. 2. Уларда маънавий-ахлоқий онгни шакллантириш. 3. Ўқувчиларнинг маънавий-ахлоқий ҳис-туйғуларини тарбиялаш ва ривожлантириш. 4. Ўқувчиларда маънавий-ахлоқий сифат (ота-онани, катталарни ҳурмат қилиш, кичикларга иззат кўрсатиш, меҳнатсеварлик, билим олишга интилиш, камтарлик, ҳалоллик, ростгўйлик, олийжаноблик, мурувватлилик, раҳмдиллик, моддий ва маънавий неъматларни асраш, келажакка ишонч билан қараш ва ҳ.о.)ларни тарбиялаш. 5. Ўқувчиларда маънавий-ахлоқий хулқ-атвор кўникма ва одатларини таркиб топтириш

Маънавий-ахлоқий тарбиянинг асосий вазифалари

Иқтисодий тарбия ўқувчиларга иқтисодий билимларни бериш, уларда иқтисодий фаолият (оила бюджетини шакллантириш, оила хўжалигини юритиш, мавжуд моддий бойликларни асраш, кўпайтириш, савдо-сотиқ муносабатларини тўғри ташкил этиш ва ҳоказолар)ни ташкил этиш кўникма ва малакаларини шакллантиришдан иборат

Асосий вазифалар

1) ўқувчиларга иқтисодий билим асослари (иқтисод, оила хўжалигини юритиш ва бошқариш, ишлаб чиқариш жараёнини ташкил этиш, ишлаб чиқаришни молиялаштириш, капитал, тадбиркор, тадбиркорлик фаолияти, кичик ва ўрта бизнес, ижара, шартномалар ва уларни тузиш, банклар, банк операциялари, бюджетни шакллантириш, даромад, банкрот, бизнес-режа ва бошқалар)ни бериш;

2) уларда иқтисодий онг ва тафаккур, хусусан, мавжуд моддий бойликларга нисбатан оқилона муносабатни тарбиялаш; 3) касбий ёки ишлаб чиқариш кўникма ва малакаларини шакллантириш; уларни иқтисодий ишлаб чиқариш жараёнига фаол жалб этиш; 4) ўқувчиларда тадбиркорлик фаолиятини ташкил этишга нисбатан эҳтиёж ва лаёқатни юзага келтириш; 5) улар томонидан тадбиркорлик фаолиятининг йўлга қўйилишига эришиш

Иқтисодий тарбиянинг асосий вазифалари

ЭКОЛОГИК ТАРБИЯ (грекча “oikos” – турар жой, макон, “logos” – фан) ўқувчиларга дастлабки экологик билимларни бериш, мавжуд экологик билимларини бойитиш, уларда табиат ва атроф-муҳит муҳофазасини ташкил этиш кўникма ва малакаларини шакллантиришга қаратилган педагогик жараёндир

Экологик таълим ўқувчига аниқ мақсадга мувофиқ, изчил, тизимли ва узлуксиз равишда назарий экологик билимларни беришга йўналтирилган таълимий жараёни

Экологик онг табиат ва атроф-муҳитнинг мавжуд ҳолати, уларни муҳофаза этиш борасидаги тушунчаларнинг онгдаги ифодаси бўлиб, у мураккаб ижтимоий-психологик ҳодиса сифатида намоён бўлади

Экологик маданият ўқувчининг ижтимоий талабларга мувофиқ табиат ва атроф-муҳит муҳофазасини ташкил этиш қобилияти

Экологик фаолият экологик билимларга таянилган ҳолда табиат ва атроф-муҳит муҳофазасини таъминлаш борасида амалга оширилаётган хатти-ҳаракатлар мажмуи

Асосий вазифалар

1. Ўқувчиларнинг экологик билимларини янада ошириш.
2. Уларнинг табиат ва атроф-муҳит экологияси тўғрисидаги тасаввурини бойитиш. 3. Ўқувчиларда табиат ва атроф-муҳит муҳофазасини таъминлаш ижтимоий зарурият эканлиги тўғрисидаги эътиқодни шакллантириш. 4. Ўқувчиларда экологик фаолият кўникма ва малакаларни тарбиялаш ҳамда уларнинг табиат ва атроф-муҳит муҳофазасини таъминлаш жараёнида фаол иштирок этишларига эришиш

Экологик тарбиянинг асосий вазифалари

Фуқаролик тарбияси фуқаролик тушунчасининг моҳиятини англатиш орқали ўқувчиларда юксак даражадаги фуқаролик маданиятини шакллантириш, уларни халқ, Ватан, жамият манфаатлари йўлида курашувчи фуқаролар этиб тарбиялашга йўналтирилган педагогик жараён

Асосий вазифалар

1. Ёш авлодни жамиятда устувор бўлган ахлоқий ва ҳуқуқий меъёрларга риоя этишга ўргатиш. 2. Ўқувчиларга фуқаролик ҳуқуқ ва бурчлари тўғрисида маълумотлар бериш, уларда фуқаролик фаолияти кўникма ва малакаларини ҳосил қилиш. 3. Ўқувчиларда давлат рамзларига нисбатан ҳурмат ва муҳаббатни қарор топтириш, Республика Президенти шаъни, ор-номусини ҳимоя қилишга тайёрлик ҳиссини шакллантириш. 4. Уларда халқ ўтмиши, миллий қадриятларга нисбатан муҳаббат туйғусини уйғотиш, улардан ғурурланиш, фахрланиш ва ифтихор ҳисларини ошириш. 5. Ватан, халқ ва миллат ишига содиқлик, ўз манфаатларини юрт манфаатлари билан уйғунлаштира олишга эришиш, фидоий фуқарони тарбиялаб вояга етказиш. 6. Ватан, юрт озодлиги ва мустақиллигини эъзозловчи, ардоқловчи, уни ҳимоя қилишга тайёр фуқарони тарбиялаш

Ақлий тарбиянинг асосий вазифалари

Фуқароларнинг бурчлари

Конституция ва қонунларда кўзда тутилган талабларга риоя этиш, бошқа фуқароларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари, шаъни, қадр-қимматини ҳурмат қилиш; Ўзбекистон халқининг тарихий, маънавий-маданий меросини авайлаб асраш; фуқаролар табиий атроф-муҳитга эҳтиёткорона муносабатда бўлиш; қонунлар билан белгиланган солиқлар ва маҳаллий йиғимларни тўлаш; Ўзбекистон Республикасини ҳимоя қилиш

Ватанпарварлик шахснинг ўзи мансуб бўлган миллат, туғилиб ўсган ватани тарихидан ғурурланиши, бугуни тўғрисида қайғуриши ҳамда унинг порлоқ истиқболига бўлган ишончини ифода этувчи юксак инсоний фазилат саналади

Ватанпарварлик сифатлари

Ватанга бўлган меҳр-муҳаббат, унга садоқат; ўзи мансуб бўлган миллат ўтмиши, урф-одатлари, анъаналари ва қадриятларига содиқлик; Ватан ва миллат тарихидан ғурурланиш; юртнинг моддий, шунингдек, миллат томонидан яратилган маънавий бойликларини асраш, уларни кўпайтириш борасида ғамхўрлик қилиш; Ватан равнақи ва миллат тараққиёти йўлида меҳнат қилиш; Ватан озодлиги ва миллат эркига қилинаётган ҳар қандай таҳдидга қарши курашиш; Ватан ва миллат обрўи, шаъни, ор-номусини ҳимоя қилиш; Ватан равнақи ва миллат тараққиётига нисбатан ишончга эга бўлиши

Ватанпарвар шахс қиёфасида акс этувчи сифатлар

БАЙНАЛМИНАЛЛИК (“inter” – орасида, ўртасида, аро, “nation” – халқ) ўзга миллат ва элатларнинг ҳақ-ҳуқуқлари, эрки, урф-одатлари, анъаналари, турмуш тарзи, тили ҳамда виждон эркинлигини ҳурмат қилиш, уларнинг манфаатларига зиён етказмасликни ифода этувчи шахсга хос маънавий-ахлоқий фазилатлардан биридир

Ҳарбий ватанпарварлик тарбияси ёшларни ватан ҳимояси ва ҳарбий мудофаага тайёрлаш, уларда фавқулотда ҳолатларда ҳарбий мудофаани ташкил этиш кўникма ва малакаларини шакллантиришга йўналтирилган педагогик жараён

Асосий вазифалар

Ўқувчиларга фуқаро мудофааси, ҳарбий билим асосларини бўйича бошланғич билимларни бериш , амалий кўникмаларни ҳосил қилиш; уларни миллий мустақиллик, ЎзРнинг давлат қурилиши ва конституциявий тузумига қарши уюштирилувчи таҳдидларнинг олдини олишга тайёрлаш; ўқувчиларда ғоявий онглилик, терроризм ва диний экстремистик ғояларга қарши нафрат туйғусини тарбиялаш; ўқувчиларнинг Ватан ҳимоясини таъминлашга оид ҳарбий-техник тайёргарликка эга бўлишлари учун зарур шарт-шароитни яратиш; ўқувчиларда фавқулотда вазиятларда тегишли чора-тадбирларни кўра олиш, куролли хуружлардан ҳимояланиш кўникма ва малакаларини шакллантириш; уларда ҳушёрликни ошириш ва ҳ.о.

Ҳарбий ватанпарварлик тарбиясининг асосий вазифалари

Ҳуқуқий таълим ўқувчиларга ҳуқуқий меъёрлар, қонунлар ва ижтимоий-ҳуқуқий муносабатлар тўғрисида тизимланган билимларни бериш, уларда ҳуқуқий билимларни эгаллашга бўлган эҳтиёжни юзага келтириш, ҳуқуқий онгни шакллантириш жараёни бўлиб, у изчил, узлуксиз, тизимли тарзда ташкил этилади

Ҳуқуқий тарбия шахс томонидан ўзлаштирилган назарий-ҳуқуқий билимлар негизида ҳуқуқий фаолиятни ташкил этиш борасидаги кўникма ва малакаларни ҳосил қилиш, унда ижобий мазмундаги ҳуқуқий сифатларни қарор топтириш ва ҳуқуқий маданиятни шакллантиришга йўналтирилган педагогик жараён ҳисобланади

Асосий вазифалар

Ўқувчиларга ҳуқуқий меъёрлар, қонунлар, ижтимоий-ҳуқуқий муносабатлар, уларнинг ижтимоий аҳамияти тўғрисида маълумотлар бериш; уларда ҳуқуқий билимларни эгаллашга бўлган эҳтиёж ва ҳуқуқий онгни қарор топтиришга эришиш; ўқувчиларда ҳуқуқий фаолият кўникма ва малакаларни ҳосил қилиш; уларда ҳуқуқий маданият кўринишлари (ҳуқуқий тасаввур, ҳуқуқий идрок, ҳуқуқий тафаккур, ҳуқуқий саводхонлик, ҳуқуқий масъуллик, ҳуқуқий фаоллик, ҳуқуқий эътиқод ва ҳуқуқий салоҳият) ва ҳуқуқий маданият элементлари (ҳуқуқий меъёр, қонунларнинг ижтимоий аҳамиятини тўғри баҳолаш, ижтимоий ҳаракат ва ҳаракатсизликнинг қонуний бўлишига эришиш, давлат Конститутцияси ва рамзларини, фуқаролик ҳуқуқ ва бурчларини ҳурмат қилиш, юридик хизматларга нисбатан эҳтиёжни қарор топтириш, ҳар қандай кўринишдаги ҳуқуқбузарликларга қарши муросасиз курашни ташкил этиш)ни шакллантириш

Ҳуқуқий тарбиянинг асосий вазифалари

Ҳуқуқий маданият шахс томонидан ҳуқуқий билимларнинг ўзлаштирилиши ҳамда ҳуқуқий фаолиятни ташкил этиш даражасининг сифат кўрсаткичи

Назорат учун саволлар:

1. Дунёқараш нима?
2. Илмий дунёқараш тушунчаси қандай маънони англатади?
3. Шарқ мутафаккирларининг шахс дунёқарашини шакллантириш борасида қарашлардан намуналар келтиринг.
4. Ақлий тарбия моҳияти нималардан иборат?
5. Иқтисодий тарбия ўқувчи дунёқарашини шакллантиришда қандай ўрин тутади?
6. Ўқувчи дунёқарашининг шаклланишига экологик тарбия қандай таъсир кўратади?
7. Фуқаро деб кимга айтилади?
8. Фуқаролик тушунчасининг мазмунини шарҳланг.
9. Фуқаролик тарбиясини ташкил қилишдан кўзланган мақсадни шахсий мулоҳазаларингиз асосида баён этинг.
10. Давлат рамзларини билиш ва уларнинг моҳиятидан хабардор бўлиш фуқаролик тарбиясини ташкил этишда қандай аҳамиятга эга?
11. Сизнинг фикрингизча, фуқаролик тарбияси қандай шакл, метод ва воситалар ёрдамида ташкил этилиши керак?
12. Ватанпарварлик нима ва шахсда ватанпарварлик хислати қандай шакллантирилади?
13. Байналминаллик тарбиясининг моҳияти нимадан иборат?
14. Ўқувчиларни ҳарбий-ватанпарварлик руҳида тарбиялашнинг ижтимоий моҳиятини очиб беринг

Қуйидаги муаммоли вазиятларнинг ечимини топинг:

1. Бугунги кунда Ўзбекистонда вундеркинд (ўта қобилиятли) болалар мавжуд эмаслигининг сабаби нимада: вундеркиндлик этник қобилиятга асосланадими ёки халқимиз болада намоён бўлаётган вундеркиндликни ўз вақтида тўғри аниқлай олиш тажрибасига эга эмасми?

2. Интернет хизмати миллий қадриятларга зид ахборотларни узатиш манбаи. Қандай йўл тутилганда Интернет хизмати ижтимоий, иқтисодий ва шахс камолотини таъминлашга ёрдам беради?

3. Ўқувчилар иқтисодий маданият кўникмаларига эга эмаслар. Қандай қилиб, ўқувчиларни ишлаб чиқариш ва тадбиркорлик фаолиятларига фаол жалб қилиш мумкин?

4. Ривожланган хорижий мамлакатларда кўчаларнинг озодалиги ва табиат муҳофазаси учун барча бирдек масъул. Ўқувчиларда табиат ва атроф-муҳитга масъулиятли муносабатни шакллантириш мумкинми?

5. Қонунлар, энг аввало, фуқароларнинг ҳуқуқ, манфаатларини ҳимоя қилиш учун ишлаб чиқилади. У ҳолда нима учун фуқаролар қонунлардан қўрқишади?

6. Ватанпарварлик қаҳрамонлик кўрсатишдагина намоён бўладими? Сизнингча, оддий фуқаролар ўзларининг ватанпарвар эканликларини намойиш қила оладиларми?

Технологик паспорт

14-мавзу: Фуқаролик тарбияси

Маърузага ажратилган вақт – 2 соат	**Талабалар сони** – 60 нафар
Ўқув машулотининг шакли ва тури	Маъруза (Муаммоли маъруза)
Ўқув машулоти нинг таркибий тузилмаси	1. “Савол-жавоб” методи ёрдамида талабалар томонидан аввалги мавзунинг ўрганилиш даражасини аниқлаш. 2. Ташкилий масалаларни ҳал қилиш, маъруза мавзуси ва унинг ўзига хос жиҳатлари тўрисида маълумотлар бериш. 3. “Рақамлар” методи асосида гуруҳларга маъруза матнини тарқатиш. 4. Мавзуга оид таянч тушунчаларни аниқлаш. 5. Маъруза моҳиятини “Тақдимот” методи асосида ёритиб бериш. 6. “Муаммоли вазият” методи ёрдамида талабалар томонидан ўзлаштирилган билимларни мустаҳкамлаш. 7. Машулотни якунлаш.
Ўқув машулот нинг мақсади	Талабаларга илмий дунёқараш, тафаккурни шакллантириш, ақлий, маънавий-ахлоқий, иқтисодий ва экологик тарбиянинг бу жараёндаги роли, фуқаролик тарбиясининг моҳияти, ўқувчиларда ватанпарварлик ва байналминаллик ҳиссини шакллантириш, ҳуқуқий тарбия мазмуни тўрисида маълумотлар бериш орқали уларда ижтимоий тарбия йўналишларини ташкил этиш кўникмаларини ривожлантириш
Педагогик вазифалар: 1) илмий дунёқараш, тафаккурни шакллантириш жараёнининг моҳиятини очиб бериш; 2) ақлий, маънавий-ахлоқий, иқтисодий ва экологик тарбиянинг илмий дунёқарашни шакллантиришдаги ролини ёритиш; 3) талабаларда фуқаролик тарбиясининг моҳияти тўрисидаги билимларни ҳосил қилиш; 4) талабаларни ўқувчиларда ватанпарварлик ва байналминаллик ҳиссини шакллантириш йўллари ҳақидаги билимлар билан қуроллантириш; 5) талабаларда ҳуқуқий тарбия мазмуни тўрисидаги тушунчаларни ҳосил қилиш	**Ўқув фаолияти натижалари:** 1) талабалар илмий дунёқараш, тафаккурни шакллантириш жараёнининг моҳиятини англайдилар; 2) талабалар маънавий-ахлоқий, иқтисодий ва экологик тарбиянинг илмий дунёқарашни шакллантиришдаги ролини баҳолай оладилар; 3) талабалар талабаларда фуқаролик тарбиясининг моҳияти тўрисидаги билимларга эга бўладилар; 4) талабалар ўқувчиларда ватанпарварлик ва байналминаллик ҳиссини шакллантириш йўллари ҳақидаги назарий билимларни ўзлаштирадилар; 5) талабаларда ҳуқуқий тарбия мазмуни тўрисидаги тушунчалар ҳосил бўлади
Таълим методлари	Маъруза, “Савол-жавоб”, “Рақамлар”, “Тақдимот”, ва “Баҳс-мунозара” методлари
Таълимни ташкил этиш шакли	Маъруза, оммавий

Дидактик воситалар	Мавзуга доир адабиётлар, плакатлар, маъруза матни, слайд-Тақдимот
Таълимни ташкил этиш шароити	Махсус техник воситалар билан жиҳозланган хона
Назорат	Жорий назорат, савол-жавоб

Технологик карта

14-мавзу: Фуқаролик тарбияси

Иш босқич лари ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Ўқитувчи	**Талаба**
1-босқич. Ўқув машулоти га кириш – ташкилий-тайёргарлик босқичи (20 дақиқа)	1. Мавзу, мавзуни ўзлаштиришдан кўзланган мақсад ва кутилаётган натижаларни баён этади. 2. Кичик гуруҳларни шакллантиради. 3. Ўқув машулотининг тузилишли-мантиқий схемасини тақдим этади. 4. Вақти-вақти билан талабаларни ҳамкорликка, фаолликка ундайди. 5. Талабалар эътиборига педагогик вазиятларни тақдим этади. 6. Талабалар, кичик гуруҳлар фаолиятини назорат қилиб боради. 7. Машулотни ташкил этишдан кутилган натижага эришилганлик даражасини баҳолайди. 8. Машулотни якунлайди	1. Ўқитувчи нутқни тинглайдилар, мавзу ва унинг мазмунини ёритувчи ояларни ёзиб оладилар. 2. Кичик гуруҳларда ишлайдилар. 3. Тақдим этиладиган схема, плакат ва тақдимот билан танишадилар. 4. Зарур ўринларда саволлар билан мурожаат қиладилар. 5. Ўқитувчи, тенгдошлари билан баҳсга киришиб, мавзу бўйича ўзлаштираётган билимларини ойдинлаштирадилар. 6. Мавзу мазмуни бўйича тасаввур ва билимларга эга бўладилар
2-босқич. Асосий қисм – англаш босқичи (50 дақиқа)	1. Талабаларни мавзу режаси ва асосоий тушунчалари билан таништиради. 2. Плакатлар моҳиятини ёритади. 3. Мавзуга доир ўқув материалини кичик гуруҳларга тарқатади. 4. Тақдимот асосида назарий маълумотларни баён этади, таянч тушунчаларни ажратиб кўрсатади. 5. Гуруҳларга топшириқлар беради. 6. Ўқув материалининг бўлимлари ва умумий мазмуни бўйича якуний хулосани баён этади.	1. Мавзу режаси ва асосий тушунчалар билан танишадилар.. 2. Плакатлар моҳиятини ўрганадилар. 3. Ўқитувчи нутқини тинглайдилар, тақдимот билан танишадилар. 4. Мавзуга оид таянч тушунчаларнинг мазмунини ўрганадилар. 5. Зарур ўринларда саволлар билан ўқитувчига мурожаат қиладилар. 6. Ўқув материалининг асосий ўринларини ўз дафтарларига қайд этишади.

3-босқич. Якуний қисм – фикрлаш босқичи (10 дақиқа)	1. Гуруҳлардан берилган топшириқларни бажаришларини сўрайди. 2. Гуруҳлар томонидан ишланган ечим мазмунини жамоа билан ҳамкорликда таҳлил қилади. 3. Берилган саволлар асосида мавзунинг яхши ўзлаштирилмаган қисмини қайта тушунтиради. 4. Талабаларга мустақил ишлаш учун топшириқ беради, топшириқни баҳолашга оид мезонлари билан уларни таништиради	1. Гуруҳ таркибида топшириқнинг ечимини излайдилар. 2. Гуруҳнинг топшириқ борасидаги фикри билан жамоани таништирадилар. 3. Бошқа гуруҳларнинг ечимлари билан танишадилар, уларга ўз фикрларини билдирадилар. 4. Ўзлаштирган билимларини мустаҳкамлайдилар. 5. Ўқитувчи томонидан берилган топшириқни ёзиб оладилар

МАЪРУЗА МАШУЛОТИНИНГ ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Таълим бериш технологиясининг модели	
14-мавзу	**ФУҚАРОЛИК ТАРБИЯСИ**

Талабалар ўқув фаолиятини баҳолаш мезонлари:

2,0 балл – “аъло” (5); 1,5 балл – “яхши” (4)

1,0 балл – “қониқарли” (3); 0,5 балл – “қониқарсиз” (2)

Машғулот режаси:

1. Шахсда илмий дунёқараш ва тафаккурни шакллантириш.
2. Ақлий тарбиянинг шахс дунёқарашини шакллантиришдаги роли.
3. Шахс дунёқарашини шакллантириш маънавий-ахлоқий тарбиянинг роли.
4. Иқтисодий тарбиянинг ўқувчилар илмий дунёқарашини шакллантиришдаги роли.
5. Экологик тарбия жараёнида ўқувчиларнинг илмий дунёқарашини шакллантириш.
6. Фуқаролик тарбиясининг мазмуни ва вазифалари.
7. Ўқувчиларни фуқаролик руҳида тарбиялашда давлат рамзларининг аҳамияти.
8. Ўқувчиларда ватанпарварлик ва байналминаллик ҳиссини шакллантириш – фуқаролик тарбиясининг асоси.
9. Ҳуқуқий тарбия мазмуни

Фойдаланиш учун адабиётлар:

Адабиётлар:

13. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. – Тошкент: Ўзбекистон, 1992.
14. Каримов И.А. Баркамол авлод – Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори. – Тошкент: Шарқ нашриёт-матбаа концерни, 1997.
15. Синфдан ва мактабдан ташқари тарбиявий ишлар Концепцияси // Маърифат г. – Тошкент: 1999 йил, 3 март.
16. Сариқов Э., Маматов М. Иқтисодиёт ва бизнес асослари // IX-XI синфлар учун ўқув қўлланма. – Тошкент: Шарқ нашриёт-матбаа концерни, 1997.
17. Баратов П. Табиатни муҳофаза қилиш. – Тошкент: Ўқитувчи, 1991.
18. Мухаммадиев А. Табиат муҳофазаси ва экология. – Тошкент: Ўқитувчи, 1986.
19. Тўхтаев А.С. Экология // Ўқувчилар учун қўлл. – Тошкент: Ўқитувчи, 2001.
20. Юсупов Э. Инсон камолотининг маънавий асослари. – Тошкент: Университет, 1998.
21. Маҳмудов Р. Ҳуқуқ ва маданият / З.С.Зарипов таҳрири остида. – Тошкент: Ўзбекистон, 1993.
22. Таджиханов У., Саидов А. Ҳуқуқий маданият назарияси. 2-томлик. – Тошкент: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 1998.
23. Педагогика назарияси ва тарихи. 1-қисм. Педагогика назарияси / М.Х.Тохтаходжаева ва бошқалар. Проф. М.Х.Тохтаходжаеванинг умумий таҳрири остида. – Тошкент: “Iqtisod-moliya”, 1996.

Савол-жавоб учун саволлар:

10. Сиз “дунёқараш”, “илмий дунёқараш” тушунчаларини қандай изоҳлайсиз?
11. Сизнингча, ақлий тарбия нима?
12. Иқтисодий тарбиянинг бугунги кундаги аҳамияти қандай?
13. Экологик тарбия қандай мақсадга хизмат қилади?
14. Сизнингча, фуқаролик тарбиясининг самарали йўллари нималардан иборат?
15. Шахсан Сиз ўқувчиларда давлат рамзларига ҳурмат ҳиссини самарали шакллантириш учун қандай таклифларни илгари сурган бўлардингиз?
16. Сизнингча, ватанпарвар шахс қандай тарбияланади?
17. Шахснинг байналминал бўлиб вояга етиши қандай омилларга боғлиқ?
18. Сизнингча, ҳарбий-ватанпарварлик нима?

Дунёқараш изчил, тизимли, узлуксиз ҳамда мақсадга мувофиқ ташкил этилаётган таълим-тарбиянинг йўлга қўйилиши, унинг турли йўналиш ва мазмундаги ижтимоий муносабатлар жараёнида фаол иштирок этиши, шунингдек, ўз-ўзини тарбиялаб бориши асосида шаклланади

Ақлий тарбия шахсга табиат ва жамият тараққиёти тўғрисидаги билимларнии бериш, унинг ақлий (билиш) қобилияти, тафаккурини шакллантиришга йўналтирилган педагогик фаолият бўлиб, уни самарали йўлга қўйиш асосида дунёқараш шаклланади

Асосий вазифалар

1. Тарбияланувчиларга илмий билимларни бериш.
2. Уларда илмий билимларни ўзлаштиришга нисбатан онгли муносабатни қарор топтириш.
3. Мавжуд билимлардан амалиётда фойдаланиш кўникма ва малакаларини таркиб топтириш, билимларини доимий равишда бойитиб боришга интилиш туйғусини шакллантириш.
4. Билимларни ўзлаштиришга ёрдам берадиган психологик қобилиятлар (нутқ, диққат, хотира, тафаккур, ижодий хаёл) ва хусусиятлар (аниқ мақсадга интилиш, қизиқувчанлик, кузатувчанлик, мустақил фикрлаш, ижодий тафакур юритиш, ўз фикрини асослаш, мавжуд маълумотларни умумлаштириш, гуруҳлаштириш, мантиқий хулосалар чиқариш ва ҳоказолар)ни ривожлантириш

Ақлий тарбиянинг асосий вазифалари

Илмий қараш (юнонча “idea” – ғоя, тасаввур ва тушунчалар йиғиндиси) муайян ҳодиса, жараённинг моҳиятини ёритувчи, илмий жиҳатдан асосланган фикр, ғоя бўлиб, у шахс томонидан мавжуд илмий билимлар тизими пухта ўзлаштирилганда, билимларни бир-бири билан таққослаш, солиштириш, предмет, ҳодиса ёки жараён моҳиятини таҳлил қилиш натижасида юзага келади

Илмий тафаккур инсон ақлий фаолиятининг юксак шакли саналиб, ижтимоий воқеа-ҳодиса ва жараёнларга илмий ёндашувни англатади

Эътиқод дунёқараш негизида акс этувчи ижтимоий-фалсафий, табиий, иқтисодий, ҳуқуқий, маънавий-ахлоқий, эстетик ҳамда экологик билимларнинг такомиллашган кўриниши; муайян ғояга чексиз ишонч

Ахлоқ (лотинча “moralis” - хулқ-атвор) ижтимоий муносабатларни, шахс хатти-ҳаракатини тартибга солувчи, жамият томонидан тан олиниб, риоя қилиниши зарур бўлган хулқ-атвор қоидалари йиғиндиси

Ахлоқий тарбия муайян жамият томонидан тан олинган ва риоя қилиниши зарур бўлган хулқ-атвор қоидалари, мезонларини ўқувчилар онгига сингдириш уларда ахлоқий онг, ахлоқий фаолият кўникмалари ҳамда ахлоқий маданиятни шакллантиришга йўналтирилган педагогик жараён бўлиб, ижтимоий тарбиянинг муҳим таркибий қисмларидан бири саналади

Ахлоқий онг – ижтимоий онг шаклларидан бири бўлиб, жамият томонидан тан олинган ва риоя қилиниши зарур бўлган хулқ-атвор қоидалари, мезонлари, шунингдек, миллий истиқлол ғоясининг ўқувчилар онгида акс этиши

Асосий вазифалар

1. Ўқувчиларни одоб-ахлоқ қоидалари ва ижтимоий ахлоқ меъёрлари билан таништириш. 2. Уларда маънавий-ахлоқий онгни шакллантириш. 3. Ўқувчиларнинг маънавий-ахлоқий ҳис-туйғуларини тарбиялаш ва ривожлантириш. 4. Ўқувчиларда маънавий-ахлоқий сифат (ота-онани, катталарни ҳурмат қилиш, кичикларга иззат кўрсатиш, меҳнатсеварлик, билим олишга интилиш, камтарлик, ҳалоллик, ростгўйлик, олийжаноблик, мурувватлилик, раҳмдиллик, моддий ва маънавий неъматларни асраш, келажакка ишонч билан қараш ва ҳ.о.)ларни тарбиялаш. 5. Ўқувчиларда маънавий-ахлоқий хулқ-атвор кўникма ва одатларини таркиб топтириш

Маънавий-ахлоқий тарбиянинг асосий вазифалари

Иқтисодий тарбия ўқувчиларга иқтисодий билимларни бериш, уларда иқтисодий фаолият (оила бюджетини шакллантириш, оила хўжалигини юритиш, мавжуд моддий бойликларни асраш, кўпайтириш, савдо-сотиқ муносабатларини тўғри ташкил этиш ва ҳоказолар)ни ташкил этиш кўникма ва малакаларини шакллантиришдан иборат бўлиб, ижтимоий тарбиянинг муҳим таркибий қисми саналади

Асосий вазифалар

1) ўқувчиларга иқтисодий билим асослари (иқтисод, оила хўжалигини юритиш ва бошқариш, ишлаб чиқариш жараёнини ташкил этиш, ишлаб чиқаришни молиялаштириш, капитал, тадбиркор, тадбиркорлик фаолияти, кичик ва ўрта бизнес, ижара, шартномалар ва уларни тузиш, банклар, банк операциялари, бюждетни шакллантириш, даромад, банкрот, бизнес-режа ва бошқалар)ни бериш;

2) уларда иқтисодий онг ва тафаккур, хусусан, мавжуд моддий бойликларга нисбатан оқилона муносабатни тарбиялаш; 3) касбий ёки ишлаб чиқариш кўникма ва малакаларини шакллантириш; уларни иқтисодий ишлаб чиқариш жараёнига фаол жалб этиш; 4) ўқувчиларда тадбиркорлик фаолиятини ташкил этишга нисбатан эҳтиёж ва лаёқатни юзага келтириш; 5) улар томонидан тадбиркорлик фаолиятининг йўлга қўйилишига эришиш

Иқтисодий тарбиянинг асосий вазифалари

ЭКОЛОГИК ТАРБИЯ (грекча “oikos” – турар жой, макон, “logos” – фан) ўқувчиларга дастлабки экологик билимларни бериш, мавжуд экологик билимларини бойитиш, уларда табиат ва атроф-муҳит муҳофазасини ташкил этиш кўникма ва малакаларини шакллантиришга қаратилган педагогик жараёндир

Экологик таълим ўқувчига аниқ мақсадга мувофиқ, изчил, тизимли ва узлуксиз равишда назарий экологик билимларни беришга йўналтирилган таълимий жараёни

Экологик онг табиат ва атроф-муҳитнинг мавжуд ҳолати, уларни муҳофаза этиш борасидаги тушунчаларнинг онгдаги ифодаси бўлиб, у мураккаб ижтимоий-психологик ҳодиса сифатида намоён бўлади

Экологик маданият ўқувчининг ижтимоий талабларга мувофиқ табиат ва атроф-муҳит муҳофазасини ташкил этиш қобилияти

Экологик фаолият экологик билимларга таянилган ҳолда табиат ва атроф-муҳит муҳофазасини таъминлаш борасида амалга оширилаётган хатти-ҳаракатлар мажмуи

Асосий вазифалар

1. Ўқувчиларнинг экологик билимларини янада ошириш. 2. Уларнинг табиат ва атроф-муҳит экологияси тўғрисидаги тасаввурини бойитиш. 3. Ўқувчиларда табиат ва атроф-муҳит муҳофазасини таъминлаш ижтимоий зарурият эканлиги тўғрисидаги эътиқодни шакллантириш. 4. Ўқувчиларда экологик фаолият кўникма ва малакаларни тарбиялаш ҳамда уларнинг табиат ва атроф-муҳит муҳофазасини таъминлаш жараёнида фаол иштирок этишларига эришиш

Экологик тарбиянинг асосий вазифалари

Фуқаролик тарбияси фуқаролик тушунчасининг моҳиятини англатиш орқали ўқувчиларда юксак даражадаги фуқаролик маданиятини шакллантириш, уларни халқ, Ватан, жамият манфаатлари йўлида курашувчи фуқаролар этиб тарбиялашга йўналтирилган педагогик жараён

Асосий вазифалар

1. Ёш авлодни жамиятда устувор бўлган ахлоқий ва ҳуқуқий меъёрларга риоя этишга ўргатиш. 2. Ўқувчиларга фуқаролик ҳуқуқ ва бурчлари тўғрисида маълумотлар бериш, уларда фуқаролик фаолияти кўникма ва малакаларини ҳосил қилиш. 3. Ўқувчиларда давлат рамзларига нисбатан ҳурмат ва муҳаббатни қарор топтириш, Республика Президенти шаъни, ор-номусини ҳимоя қилишга тайёрлик ҳиссини шакллантириш. 4. Уларда халқ ўтмиши, миллий қадриятларга нисбатан муҳаббат туйғусини уйғотиш, улардан ғурурланиш, фахрланиш ва ифтихор ҳисларини ошириш. 5. Ватан, халқ ва миллат ишига содиқлик, ўз манфаатларини юрт манфаатлари билан уйғунлаштира олишга эришиш, фидойи фуқарони тарбиялаб вояга етказиш. 6. Ватан, юрт озодлиги ва мустақиллигини эъзозловчи, ардоқловчи, уни ҳимоя қилишга тайёр фуқарони тарбиялаш

Ақлий тарбиянинг асосий вазифалари

Фуқароларнинг бурчлари

Конституция ва қонунларда кўзда тутилган талабларга риоя этиш, бошқа фуқароларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари, шаъни, қадр-қимматини ҳурмат қилиш; Ўзбекистон халқининг тарихий, маънавий-маданий меросини авайлаб асраш; фуқаролар табиий атроф-муҳитга эҳтиёткорона муносабатда бўлиш; қонунлар билан белгиланган солиқлар ва маҳаллий йиғимларни тўлаш; Ўзбекистон Республикасини ҳимоя қилиш

Ватанпарварлик шахснинг ўзи мансуб бўлган миллат, туғилиб ўсган ватани тарихидан ғурурланиши, бугуни тўғрисида қайғуриши ҳамда унинг порлоқ истиқболига бўлган ишончини ифода этувчи юксак инсоний фазилат саналади

Ватанпарварлик сифатлари

Ватанга бўлган меҳр-муҳаббат, унга садоқат; ўзи мансуб бўлган миллат ўтмиши, урф-одатлари, анъаналари ва қадриятларига содиқлик; Ватан ва миллат тарихидан ғурурланиш; юртнинг моддий, шунингдек, миллат томонидан яратилган маънавий бойликларини асраш, уларни кўпайтириш борасида ғамхўрлик қилиш; Ватан равнақи ва миллат тараққиёти йўлида меҳнат қилиш; Ватан озодлиги ва миллат эркига қилинаётган ҳар қандай таҳдидга қарши курашиш; Ватан ва миллат обрўи, шаъни, ор-номусини ҳимоя қилиш; Ватан равнақи ва миллат тараққиётига нисбатан ишончга эга бўлиши

Ватанпарвар шахс қиёфасида акс этувчи сифатлар

БАЙНАЛМИНАЛЛИК (“inter” – орасида, ўртасида, аро, “nation” – халқ) ўзга миллат ва элатларнинг ҳақ-ҳуқуқлари, эрки, урф-одатлари, анъаналари, турмуш тарзи, тили ҳамда виждон эркинлигини ҳурмат қилиш, уларнинг манфаатларига зиён етказмасликни ифода этувчи шахсга хос маънавий-ахлоқий фазилатлардан биридир

Ҳарбий ватанпарварлик тарбияси ёшларни ватан ҳимояси ва ҳарбий мудофаага тайёрлаш, уларда фавқулотда ҳолатларда ҳарбий мудофаани ташкил этиш кўникма ва малакаларини шакллантиришга йўналтирилган педагогик жараён

Асосий вазифалар

Ўқувчиларга фуқаро мудофааси, ҳарбий билим асосларини бўйича бошланғич билимларни бериш , амалий кўникмаларни ҳосил қилиш; уларни миллий мустақиллик, ЎзРнинг давлат қурилиши ва конституциявий тузумига қарши уюштирилувчи таҳдидларнинг олдини олишга тайёрлаш; ўқувчиларда ғоявий онглилик, терроризм ва диний экстремистик ғояларга қарши нафрат туйғусини тарбиялаш; ўқувчиларнинг Ватан ҳимоясини таъминлашга оид ҳарбий-техник тайёргарликка эга бўлишлари учун зарур шарт-шароитни яратиш; ўқувчиларда фавқулотда вазиятларда тегишли чора-тадбирларни кўра олиш, қуролли ҳуружлардан ҳимояланиш кўникма ва малакаларини шакллантириш; уларда ҳушёрликни ошириш ва ҳ.о.

Ҳарбий ватанпарварлик тарбиясининг асосий вазифалари

Ҳуқуқий таълим ўқувчиларга ҳуқуқий меъёрлар, қонунлар ва ижтимоий-ҳуқуқий муносабатлар тўғрисида тизимланган билимларни бериш, уларда ҳуқуқий билимларни эгаллашга бўлган эҳтиёжни юзага келтириш, ҳуқуқий онгни шакллантириш жараёни бўлиб, у изчил, узлуксиз, тизимли тарзда ташкил этилади

Ҳуқуқий тарбия шахс томонидан ўзлаштирилган назарий-ҳуқуқий билимлар негизида ҳуқуқий фаолиятни ташкил этиш борасидаги кўникма ва малакаларни ҳосил қилиш, унда ижобий мазмундаги ҳуқуқий сифатларни қарор топтириш ва ҳуқуқий маданиятни шакллантиришга йўналтирилган педагогик жараён ҳисобланади

Асосий вазифалар

Ўқувчиларга ҳуқуқий меъёрлар, қонунлар, ижтимоий-ҳуқуқий муносабатлар, уларнинг ижтимоий аҳамияти тўғрисида маълумотлар бериш; уларда ҳуқуқий билимларни эгаллашга бўлган эҳтиёж ва ҳуқуқий онгни қарор топтиришга эришиш; ўқувчиларда ҳуқуқий фаолият кўникма ва малакаларни ҳосил қилиш; уларда ҳуқуқий маданият кўринишлари (ҳуқуқий тасаввур, ҳуқуқий идрок, ҳуқуқий тафаккур, ҳуқуқий саводхонлик, ҳуқуқий масъуллик, ҳуқуқий фаоллик, ҳуқуқий эътиқод ва ҳуқуқий салоҳият) ва ҳуқуқий маданият элементлари (ҳуқуқий меъёр, қонунларнинг ижтимоий аҳамиятини тўғри баҳолаш, ижтимоий ҳаракат ва ҳаракатсизликнинг қонуний бўлишига эришиш, давлат Конститутцияси ва рамзларини, фуқаролик ҳуқуқ ва бурчларини ҳурмат қилиш, юридик хизматларга нисбатан эҳтиёжни қарор топтириш, ҳар қандай кўринишдаги ҳуқуқбузарликларга қарши муросасиз курашни ташкил этиш)ни шакллантириш

Ҳуқуқий тарбиянинг асосий вазифалари

Ҳуқуқий маданият шахс томонидан ҳуқуқий билимларнинг ўзлаштирилиши ҳамда ҳуқуқий фаолиятни ташкил этиш даражасининг сифат кўрсаткичи

Назорат учун саволлар:

15. Дунёқараш нима?
16. Илмий дунёқараш тушунчаси қандай маънони англатади?
17. Шарқ мутафаккирларининг шахс дунёқарашини шакллантириш борасида қарашлардан намуналар келтиринг.
18. Ақлий тарбия моҳияти нималардан иборат?
19. Иқтисодий тарбия ўқувчи дунёқарашини шакллантиришда қандай ўрин тутади?
20. Ўқувчи дунёқарашининг шаклланишига экологик тарбия қандай таъсир кўратади?
21. Фуқаро деб кимга айтилади?
22. Фуқаролик тушунчасининг мазмунини шарҳланг.
23. Фуқаролик тарбиясини ташкил қилишдан кўзланган мақсадни шахсий мулоҳазаларингиз асосида баён этинг.
24. Давлат рамзларини билиш ва уларнинг моҳиятидан хабардор бўлиш фуқаролик тарбиясини ташкил этишда қандай аҳамиятга эга?
25. Сизнинг фикрингизча, фуқаролик тарбияси қандай шакл, метод ва воситалар ёрдамида ташкил этилиши керак?
26. Ватанпарварлик нима ва шахсда ватанпарварлик хислати қандай шакллантирилади?
27. Байналминаллик тарбиясининг моҳияти нимадан иборат?
28. Ўқувчиларни ҳарбий-ватанпарварлик руҳида тарбиялашнинг ижтимоий моҳиятини очиб беринг

Қуйидаги муаммоли вазиятларнинг ечимини топинг:

1. Бугунги кунда Ўзбекистонда вундеркинд (ўта қобилиятли) болалар мавжуд эмаслигининг сабаби нимада: вундеркиндлик этник қобилиятга асосланадими ёки халқимиз болада намоён бўлаётган вундеркиндликни ўз вақтида тўғри аниқлай олиш тажрибасига эга эмасми?

2. Интернет хизмати миллий қадриятларга зид ахборотларни узатиш манбаи. Қандай йўл тутилганда Интернет хизмати ижтимоий, иқтисодий ва шахс камолотини таъминлашга ёрдам беради?

3. Ўқувчилар иқтисодий маданият кўникмаларига эга эмаслар. Қандай қилиб, ўқувчиларни ишлаб чиқариш ва тадбиркорлик фаолиятларига фаол жалб қилиш мумкин?

4. Ривожланган хорижий мамлакатларда кўчаларнинг озодалиги ва табиат муҳофазаси учун барча бирдек масъул. Ўқувчиларда табиат ва атроф-муҳитга масъулиятли муносабатни шакллантириш мумкинми?

5. Қонунлар, энг аввало, фуқароларнинг ҳуқуқ, манфаатларини ҳимоя қилиш учун ишлаб чиқилади. У ҳолда нима учун фуқаролар қонунлардан қўрқишади?

6. Ватанпарварлик қаҳрамонлик кўрсатишдагина намоён бўладими? Сизнингча, оддий фуқаролар ўзларининг ватанпарвар эканликларини намойиш қила оладиларми?

Технологик паспорт

15-мавзу: Ўқувчиларни маънавий-ахлоқий тарбиялаш

<table>
<tr><td colspan="2">Маърузага ажратилган вакт – 2 соат</td><td colspan="2">Талабалар сони – 60 нафар</td></tr>
<tr><td colspan="2">Ўқув машулотининг шакли ва тури</td><td colspan="2">Маъруза (Анжуман маъруза)</td></tr>
<tr><td colspan="2">Ўқув машулоти
нинг таркибий тузилмаси</td><td colspan="2">1. “Блиц-сўров” методи ёрдамида талабалар томонидан аввалги мавзунинг ўрганилиш даражасини аниқлаш.
2. Ташкилий масалаларни ҳал қилиш, маъруза мавзуси ва унинг ўзига хос жиҳатлари тўрисида маълумотлар бериш.
3. “Рақамлар” методи асосида гуруҳларга маъруза матнини тарқатиш.
4. Мавзуга оид таянч тушунчаларни аниқлаш.
5. Маъруза моҳиятини “Тақдимот” методи асосида ёритиб бериш.
6. “Баҳс-мунозара” методи ёрдамида талабалар томонидан ўзлаштирилган билимларни мустаҳкамлаш.
7. Машулотни якунлаш.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Ўқув машулот
нинг мақсади</td><td colspan="2">Талабаларга маънавий-ахлоқий, эстетик ва жисмоний тарбия ҳамда оила тарбиясининг мазмуни, таркибий қисмлари, асосий хусусиятлари, йўллари, шакллари, методлари ва воситалари тўрисида маълумотлар бериш орқали тарбия жараёнини самарали ташкил этиш кўникмаларини шакллантириш</td></tr>
<tr><td colspan="2">Педагогик вазифалар:
1) маънавий-ахлоқий тарбия мазмуни, таркибий қисмлари, шакл ва методларини ёритиш;
2) талабаларни эстетик тарбиянинг моҳияти, асосий хусусиятлари, воситалари билан таништириш;
3) талабалар томонидан жисмоний тарбиянинг мазмуни ва ўзига хос хусусиятлари тўрисидаги билимларнинг ўзлаштирилишига эришиш;
4) талабаларни оила тарбиясининг мазмуни, уни ташкил этиш шакл, метод ва воситаларига оид назарий билимлар билан қуроллантириш</td><td colspan="2">Ўқув фаолияти натижалари:
1) талабалар маънавий-ахлоқий тарбия мазмуни, таркибий қисмлари, шакл ва методлари тўрисидаги билимларни ўзлаштирадилар;
2) талабалар эстетик тарбиянинг моҳияти, асосий хусусиятлари, воситалари ҳақидаги маълумотлардан хабардор бўладилар;
3) талабалар жисмоний тарбиянинг мазмуни ва ўзига хос хусусиятларига оид билимлар билан танишадилар;
4) талабалар оила тарбиясининг мазмуни, уни ташкил этиш шакл, метод ва воситаларига оид назарий билимлар билан қуролланадилар</td></tr>
<tr><td>Таълим методлари</td><td colspan="3">Маъруза, “Савол-жавоб”, “Рақамлар”, “Тақдимот”, “Синдикат”, “Схема”, “Кластер” ва “Жадвал” методлари</td></tr>
<tr><td colspan="2">Таълимни ташкил этиш шакли</td><td colspan="2">Маъруза, оммавий</td></tr>
<tr><td>Дидактик
воситалар</td><td colspan="3">Мавзуга доир адабиётлар, плакатлар, маъруза матни, слайд</td></tr>
</table>

Таълимни ташкил этиш шароити	Махсус техник воситалар билан жиҳозланган хона
Назорат	Жорий назорат, савол-жавоб

Технологик карта

15-мавзу: Ўқувчиларни маънавий-ахлоқий тарбиялаш

Иш босқич лари ва вақти	**Фаолият мазмуни**	
	Ўқитувчи	**Талаба**
1-босқич. Ўқув машулоти га кириш – ташкилий-тайёргарлик босқичи (20 дақиқа)	1. Мавзу, мавзуни ўзлаштиришдан кўзланган мақсад ва кутилаётган натижаларни баён этади. 2. Кичик гуруҳларни шакллантиради. 3. Ўқув машулотининг тузилишли-мантиқий схемасини тақдим этади. 4. Вақти-вақти билан талабаларни ҳамкорликка, фаолликка ундайди. 5. Талабалар эътиборига педагогик вазиятларни тақдим этади. 6. Талабалар, кичик гуруҳлар фаолиятини назорат қилиб боради. 7. Машулотни ташкил этишдан кутилган натижага эришилганлик даражасини баҳолайди. 8. Машулотни якунлайди	1. Ўқитувчи нутқни тинглайдилар, мавзу ва унинг мазмунини ёритувчи ояларни ёзиб оладилар. 2. Кичик гуруҳларда ишлайдилар. 3. Тақдим этиладиган схема, плакат ва тақдимот билан танишадилар. 4. Зарур ўринларда саволлар билан мурожаат қиладилар. 5. Ўқитувчи, тенгдошлари билан баҳсга киришиб, мавзу бўйича ўзлаштираётган билимларини ойдинлаштирадилар. 6. Мавзу мазмуни бўйича тасаввур ва билимларга эга бўладилар
2-босқич. Асосий қисм – англаш босқичи (50 дақиқа)	1. Талабаларни мавзу режаси ва асосий тушунчалари билан таништиради. 2. Плакатлар моҳиятини ёритади. 3. Мавзуга доир ўқув материалини кичик гуруҳларга тарқатади. 4. Тақдимот асосида назарий маълумотларни баён этади, таянч тушунчаларни ажратиб кўрсатади. 5. Гуруҳларга топшириқлар беради. 6. Ўқув материалининг бўлимлари ва умумий мазмуни бўйича якуний хулосани баён этади.	1. Мавзу режаси ва асосий тушунчалар билан танишадилар.. 2. Плакатлар моҳиятини ўрганадилар. 3. Ўқитувчи нутқини тинглайдилар, тақдимот билан танишадилар. 4. Мавзуга оид таянч тушунчаларнинг мазмунини ўрганадилар. 5. Зарур ўринларда саволлар билан ўқитувчига мурожаат қиладилар. 6. Ўқув материалининг асосий ўринларини ўз дафтарларига қайд этишади.

3-босқич. Якуний қисм – фикрлаш босқичи (10 дақиқа)	1. Гуруҳлардан берилган топшириқларни бажаришларини сўрайди. 2. Гуруҳлар томонидан тавсия этилган ечим мазмунини жамоа билан ҳамкорликда таҳлил қилади. 3. Берилган саволлар асосида мавзунинг яхши ўзлаштирилмаган қисмини қайта тушунтиради. 4. Талабаларга мустақил ишлаш учун топшириқ беради, топшириқни баҳолашга оид мезонлари билан уларни таништиради	1. Гуруҳ таркибида топшириқнинг ечимини излайдилар. 2. Гуруҳнинг топшириқ борасидаги фикри билан жамоани таништирадилар. 3. Бошқа гуруҳларнинг ечимлари билан танишадилар, уларга ўз фикрларини билдирадилар. 4. Ўзлаштирган билимларини мустаҳкамлайдилар. 5. Ўқитувчи томонидан берилган топшириқни ёзиб оладилар

МАЪРУЗА МАШУЛОТИНИНГ ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Таълим бериш технологиясининг модели	
15-мавзу	**Ўқувчиларни маънавий-ахлоқий тарбиялаш**

Талабалар ўқув фаолиятини баҳолаш мезонлари:
2,0 балл – “аъло” (5); 1,5 балл – “яхши” (4)
1,0 балл – “қониқарли” (3); 0,5 балл – “қониқарсиз” (2)

Машғулот режаси:

1. Маънавий-ахлоқий тарбия мазмуни.
2. Маънавий-ахлоқий тарбиянинг таркибий қисмлари, шакл ва методлари.
3. Эстетик тарбиянинг мазмуни.
4. Эстетик тарбия воситалари.
5. Ўқувчиларда эстетик дидни шакллантириш.
6. Жисмоний тарбия мазмуни.
7. Оила тарбиясининг моҳияти.
8. Оила тарбиясининг шакл, метод ва воситалари

Фойдаланиш учун адабиётлар:

1. Каримов И.А. Миллий истиқлол мафкураси – халқ эътиқоди ва буюк келажакка ишончдир. – Тошкент, Ўзбекистон, 2000.
2. Каримов И.А. Озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт пировард мақсадимиз. – Тошкент, Ўзбекистон, 2000.
3. Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунча ва тамойиллар. – Тошкент: Ўзбекистон, 2000.
4. Навоий, Алишер. Асарлар. Ўн беш томлик. Ўн учинчи жилд. – Тошкент: Ғ.Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1966.
5. Авлоний, Абдулла. Туркий гулистон ёҳуд ахлоқ. – Тошкент, Ўқитувчи, 1992.
6. Кайковус, Унсурул Маолий. Қобуснома. – Тошкент: Ўқитувчи, 1986.
7. Фитрат. Оила ёки оила бошқариш тартиблари. – Тошкент: Маънавият, 1998.
8. Педагогика назарияси ва тарихи. 1-қисм. Педагогика назарияси / М.Х.Тохтаходжаева ва бошқалар. Проф. М.Х.Тохтаходжаеванинг умумий таҳрири остида. – Тошкент: “Iqtisod-moliya”, 1996.

Савол-жавоб учун саволлар:

1. Эстетик тарбияни ташкил этиш қандай аҳамият касб этади?
2. Қайси ёшдан болалар ўртасида жисмоний тарбияни ташкил этиш мумкин, деб ўйлайсиз?
3. Оила тарбияси кимлар томонидан ташкил этилади?
4. Оила ва таълим муассасалари ўртасидаги ҳамкорликка эришиш бола тарбиясида қандай натижаларни беради?

Маънавият (арабча “маънолар мажмуи”) моҳиятига кўра ижтимоий тараққиётга ижобий таъсир ўтказувчи фалсафий, ҳуқуқий, илмий, бадиий, ахлоқий, диний тасаввур, тушунча ва ғоялар мажмуи ҳисобланади

Ахлоқ (лотинча “хулқ-атвор”) ижтимоий онг шаклларидан бири бўлиб, ижтимоий муносабатлар ва шахс хатти-ҳаракатини тартибга соладиган қонун-қоидалар мажмуи

Ахлоқий тарбия – муайян жамият томонидан тан олинган ва риоя қилиниши зарур бўлган тартиб, одоб, ўзаро муносабат, мулоқот ва хулқ-атвор қоидалари, мезонларини ўқувчилар онгига сингдириш асосида уларда ахлоқий онг, ахлоқий фаолият кўникмалари ва ахлоқий маданиятни шакллантиришга йўналтирилган педагогик жараён; ижтимоий тарбиянинг муҳим таркибий қисми

Эстетик тарбия (лотинча “estezio” “гўзалликни ҳис қиламан”) ўқувчиларни воқелик, табиат, ижтимоий ва меҳнат муносабатлари, турмуш гўзалликларини англаш, идрок этиш ва тўғри тушунишга ўргатиш, гўзалликка муҳаббат уйғотиш, уларнинг бадиий дидини ўстириш, гўзалликни яратиш қобилиятларини тарбиялашга йўналтирилган педагогик жараён

Асосий вазифалар

1. Ўқувчиларга эстетик билимларни бериш.
2. Уларда эстетик тушунчаларни ҳосил қилиш.
3. Ўқувчиларда эстетик ҳис-туйғу, эстетик онг, эстетик дид ва эстетик маданиятни шакллантириш

Эстетик тарбиянинг асосий вазифалари

Эстетик онг гўзаллик, гўзалликни ҳис этиш, унинг моҳиятини англаш, нафосат ҳис-туйғуси, нафосат диди каби тушунчаларнинг онгда акс этиши

Эстетик онг

- Эстетик хис-туйғу
- Эстетик идрок
- Эстетик билим
- Эстетик мулоҳаза
- **Эсте тик**
- Эстетик дид
- Эстетик идеал

Эстетик онгнинг таркибий қисмлари

Эстетик идрок ижтимоий воқелик, буюм ва ҳодисаларнинг гўзаллигини онгда

яхлит акс этиши бўлиб, у гўзаллик ҳис этилганда юзага келади ва аниқ

Эстетик маданият гўзалликни ҳис этиш, ундан завқланиш, мавжуд гўзалликларни асраш ва бойитиш йўлида ўзлаштирилган билим ҳамда амалга ошириладиган эстетик фаолиятни ташкил этиш даражасининг сифат кўрсаткичи

Жисмоний тарбия ўқувчиларда жисмоний ва иродавий сифатларни шакллантириш, уларни ақлий ва жисмоний жиҳатдан меҳнат ва Ватан мудофаасига тайёрлашга йўналтирилган педагогик жараён бўлиб; ижтимоий тарбия тизимининг муҳим таркибий қисмларидан бири саналади

Вазифалар

1. Инсон аъзоларининг функционал камолоти (ички аъзолар, асаб ва ҳаракат, суяк-мускул тизими, тана уйғунлиги ва уларнинг функционал фаолиятини бошқариш лаёқати)га эгаликни таъминлаш. 2. Ўқувчиларнинг соғлигини мустаҳкамлаш. 3. Уларни гигиена қоидаларига амал қилишга кўниктириш. 4. Ўқувчилар моҳирлигини ҳар томонлама ўстириш. 5. Ўқувчиларнинг жинсий жиҳатдан тўғри камолга етишлари учун шароит яратиш. 6. Ўқувчиларда мустаҳкам ирода, қатъий характер, интизомга сўзсиз амал қилиш кўникмаларини шакллантириш

Жисмоний тарбия вазифалари

Оила кишиларнинг никоҳ ёки қон-қариндошлик ришталари, умумий турмуш тарзи, ахлоқий масъулият ҳамда ўзаро ёрдамга асосланувчи кичик гуруҳи

Оилавий муносабатлар ота-оналар ёки боланинг камолоти учун масъул бўлган шахслар (бува-бувилар) ҳамда фарзандлар ўртасида турли йўналишларда ташкил этилувчи муносабатлар

Оила тарбияси ота-оналар ёки шахс камолоти учун масъул шахслар томонидан ташкил этилиб, фарзандларни ҳар томонлама етук, соғлом этиб тарбиялашга йўналтирилган педагогик жараён

Таълим муассасаларида ота-оналар билан олиб бориладиган ишлар

Ота-оналар билан ўтказиладиган суҳбатлар

Ўқув йили давомида ота-оналар билан олиб борадиган ишлар

Синф ота-оналар мажлиси

Умуммактаб ота-оналар мажлиси

Ижтимоий-маънавий мазмундаги суҳбат ва маърузалар

Назорат учун саволлар:

1. Эстетик тарбиянинг вазифалари нималардан иборат?
2. Жисмоний тарбия қандай вазифаларни ҳал қилишга ёрдам беради?
3. Оила тарбиясининг моҳияти нимадан иборат?
4. Оила тарбияси қандай шакл, метод ва воситалар ёрдамида ташкил этилади?
5. Оила ва таълим муассасалари ўртасидаги ҳамкорлик мазмунидан нималар акс этади?
6. Шарқ мутафаккирларининг оила ва фарзанд тарбиясини йўлга қўйиш борасидаги қарашларида қандай ғоялар илгари сурилади?

Қуйидаги мавзуларнинг бирини танланг ва мавзу юзасидан мунозара ташкил этинг

1. Замонавий шароитда ўқувчиларда мафкуравий-ғоявий иммунитет ва ахборот хавфсизлиги кўникмаларини шакллантириш – маънавий-ахлоқий тарбиянинг асосий йўналиши.

2. Эстетик дидга эгалик – ўқувчиларни ахлоқсизлик ва ҳуқуқбузарликдан ҳимоялаш омили.

3. Жисмоний комиллик – куч ифодасими ёки онгли фаолият натижаси?

4. Оила тарбияси шахс руҳиятини ривожлантирувчи маскан

Технологик паспорт

16-мавзу: Меҳнат тарбияси.
Ўқувчи шахсини ривожланишида жисмоний ва эстетик тарбиянинг ўрни

Маърузага ажратилган вақт – 2 соат	**Талабалар сони** – 60 нафар
Ўқув машулотининг шакли ва тури	Маъруза (Анжуман маъруза)
Ўқув машулоти нинг таркибий тузилмаси	1. “Блиц-сўров” методи ёрдамида талабалар томонидан аввалги мавзунинг ўрганилиш даражасини аниқлаш. 2. Ташкилий масалаларни ҳал қилиш, маъруза мавзуси ва унинг ўзига хос жиҳатлари тўрисида маълумотлар бериш. 3. “Рақамлар” методи асосида гуруҳларга маъруза матнини тарқатиш. 4. Мавзуга оид таянч тушунчаларни аниқлаш. 5. Маъруза моҳиятини “Тақдимот” методи асосида ёритиб бериш. 6. “Баҳс-мунозара” методи ёрдамида талабалар томонидан ўзлаштирилган билимларни мустаҳкамлаш. 7. Машулотни якунлаш.
Ўқув машулот нинг мақсади	Талабаларга маънавий-ахлоқий, эстетик ва жисмоний тарбия ҳамда оила тарбиясининг мазмуни, таркибий қисмлари, асосий хусусиятлари, йўллари, шакллари, методлари ва воситалари тўрисида маълумотлар бериш орқали тарбия жараёнини самарали ташкил этиш кўникмаларини шакллантириш

Педагогик вазифалар:	**Ўқув фаолияти натижалари:**
1) маънавий-ахлоқий тарбия мазмуни, таркибий қисмлари, шакл ва методларини ёритиш; 2) талабаларни эстетик тарбиянинг моҳияти, асосий хусусиятлари, воситалари билан таништириш; 3) талабалар томонидан жисмоний тарбиянинг мазмуни ва ўзига хос хусусиятлари тўрисидаги билимларнинг ўзлаштирилишига эришиш; 4) талабаларни оила тарбиясининг мазмуни, уни ташкил этиш шакл, метод ва воситаларига оид назарий билимлар билан қуроллантириш	1) талабалар маънавий-ахлоқий тарбия мазмуни, таркибий қисмлари, шакл ва методлари тўрисидаги билимларни ўзлаштирадилар; 2) талабалар эстетик тарбиянинг моҳияти, асосий хусусиятлари, воситалари ҳақидаги маълумотлардан хабардор бўладилар; 3) талабалар жисмоний тарбиянинг мазмуни ва ўзига хос хусусиятларига оид билимлар билан танишадилар; 4) талабалар оила тарбиясининг мазмуни, уни ташкил этиш шакл, метод ва воситаларига оид назарий билимлар билан қуролланадилар

Таълим методлари	Маъруза, “Савол-жавоб”, “Рақамлар”, “Тақдимот”, “Синдикат”, “Схема”, “Кластер” ва “Жадвал” методлари
Таълимни ташкил этиш шакли	Маъруза, оммавий
Дидактик воситалар	Мавзуга доир адабиётлар, плакатлар, маъруза матни, слайд

Таълимни ташкил этиш шароити	Махсус техник воситалар билан жиҳозланган хона
Назорат	Жорий назорат, савол-жавоб

Технологик карта

16-мавзу: Меҳнат тарбияси.
Ўқувчи шахсини ривожланишида жисмоний ва эстетик тарбиянинг ўрни

Иш босқич лари ва вақти	**Фаолият мазмуни**	
	Ўқитувчи	**Талаба**
1-босқич. Ўқув машулоти га кириш – ташкилий-тайёргарлик босқичи (20 дақиқа)	1. Мавзу, мавзуни ўзлаштиришдан кўзланган мақсад ва кутилаётган натижаларни баён этади. 2. Кичик гуруҳларни шакллантиради. 3. Ўқув машулотининг тузилишли-мантиқий схемасини тақдим этади. 4. Вақти-вақти билан талабаларни ҳамкорликка, фаолликка ундайди. 5. Талабалар эътиборига педагогик вазиятларни тақдим этади. 6. Талабалар, кичик гуруҳлар фаолиятини назорат қилиб боради. 7. Машулотни ташкил этишдан кутилган натижага эришилганлик даражасини баҳолайди. 8. Машулотни якунлайди	1. Ўқитувчи нутқни тинглайдилар, мавзу ва унинг мазмунини ёритувчи ояларни ёзиб оладилар. 2. Кичик гуруҳларда ишлайдилар. 3. Тақдим этиладиган схема, плакат ва тақдимот билан танишадилар. 4. Зарур ўринларда саволлар билан мурожаат қиладилар. 5. Ўқитувчи, тенгдошлари билан баҳсга киришиб, мавзу бўйича ўзлаштираётган билимларини ойдинлаштирадилар. 6. Мавзу мазмуни бўйича тасаввур ва билимларга эга бўладилар
2-босқич. Асосий қисм – англаш босқичи (50 дақиқа)	1. Талабаларни мавзу режаси ва асосоий тушунчалари билан таништиради. 2. Плакатлар моҳиятини ёритади. 3. Мавзуга доир ўқув материалини кичик гуруҳларга тарқатади. 4. Тақдимот асосида назарий маълумотларни баён этади, таянч тушунчаларни ажратиб кўрсатади. 5. Гуруҳларга топшириқлар беради. 6. Ўқув материалининг бўлимлари ва умумий мазмуни бўйича якуний хулосани баён этади.	1. Мавзу режаси ва асосий тушунчалар билан танишадилар.. 2. Плакатлар моҳиятини ўрганадилар. 3. Ўқитувчи нутқини тинглайдилар, тақдимот билан танишадилар. 4. Мавзуга оид таянч тушунчаларнинг мазмунини ўрганадилар. 5. Зарур ўринларда саволлар билан ўқитувчига мурожаат қиладилар. 6. Ўқув материалининг асосий ўринларини ўз дафтарларига қайд этишади.

3-босқич. Якуний қисм – фикрлаш босқичи (10 дақиқа)	1. Гуруҳлардан берилган топшириқларни бажаришларини сўрайди. 2. Гуруҳлар томонидан тавсия этилган ечим мазмунини жамоа билан ҳамкорликда таҳлил қилади. 3. Берилган саволлар асосида мавзунинг яхши ўзлаштирилмаган қисмини қайта тушунтиради. 4. Талабаларга мустақил ишлаш учун топшириқ беради, топшириқни баҳолашга оид мезонлари билан уларни таништиради	1. Гуруҳ таркибида топшириқнинг ечимини излайдилар. 2. Гуруҳнинг топшириқ борасидаги фикри билан жамоани таништирадилар. 3. Бошқа гуруҳларнинг ечимлари билан танишадилар, уларга ўз фикрларини билдирадилар. 4. Ўзлаштирган билимларини мустаҳкамлайдилар. 5. Ўқитувчи томонидан берилган топшириқни ёзиб оладилар

МАЪРУЗА МАШУЛОТИНИНГ ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Таълим бериш технологиясининг модели	
16-мавзу	**Меҳнат тарбияси. Ўқувчи шахсини ривожланишида жисмоний ва эстетик тарбиянинг ўрни**

Талабалар ўқув фаолиятини баҳолаш мезонлари:
2,0 балл – "аъло" (5); 1,5 балл – "яхши" (4)
1,0 балл – "қониқарли" (3); 0,5 балл – "қониқарсиз" (2)

Машғулот режаси:
1. Маънавий-ахлоқий тарбия мазмуни.
2. Маънавий-ахлоқий тарбиянинг таркибий қисмлари, шакл ва методлари.
3. Эстетик тарбиянинг мазмуни.
4. Эстетик тарбия воситалари.
5. Ўқувчиларда эстетик дидни шакллантириш.
6. Жисмоний тарбия мазмуни.
7. Оила тарбиясининг моҳияти.
8. Оила тарбиясининг шакл, метод ва воситалари

Фойдаланиш учун адабиётлар:

9. Каримов И.А. Миллий истиқлол мафкураси – халқ эътиқоди ва буюк келажакка ишончдир. – Тошкент, Ўзбекистон, 2000.
10. Каримов И.А. Озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт пировард мақсадимиз. – Тошкент, Ўзбекистон, 2000.
11. Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунча ва тамойиллар. – Тошкент: Ўзбекистон, 2000.
12. Навоий, Алишер. Асарлар. Ўн беш томлик. Ўн учинчи жилд. – Тошкент: Ғ.Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1966.
13. Авлоний, Абдулла. Туркий гулистон ёҳуд ахлоқ. – Тошкент, Ўқитувчи, 1992.
14. Кайковус, Унсурул Маолий. Қобуснома. – Тошкент: Ўқитувчи, 1986.
15. Фитрат. Оила ёки оила бошқариш тартиблари. – Тошкент: Маънавият, 1998.
16. Педагогика назарияси ва тарихи. 1-қисм. Педагогика назарияси / М.Х.Тохтаходжаева ва бошқалар. Проф. М.Х.Тохтаходжаеванинг умумий таҳрири остида. – Тошкент: “Iqtisod-moliya”, 1996.

Савол-жавоб учун саволлар:

5. Эстетик тарбияни ташкил этиш қандай аҳамият касб этади?
6. Қайси ёшдан болалар ўртасида жисмоний тарбияни ташкил этиш мумкин, деб ўйлайсиз?
7. Оила тарбияси кимлар томонидан ташкил этилади?
8. Оила ва таълим муассасалари ўртасидаги ҳамкорликка эришиш бола тарбиясида қандай натижаларни беради?

Маънавият (арабча “маънолар мажмуи”) моҳиятига кўра ижтимоий тараққиётга ижобий таъсир ўтказувчи фалсафий, ҳуқуқий, илмий, бадиий, ахлоқий, диний тасаввур, тушунча ва ғоялар мажмуи ҳисобланади

Ахлоқ (лотинча “хулқ-атвор”) ижтимоий онг шаклларидан бири бўлиб, ижтимоий муносабатлар ва шахс хатти-ҳаракатини тартибга соладиган қонун-қоидалар мажмуи

Ахлоқий тарбия – муайян жамият томонидан тан олинган ва риоя қилиниши зарур бўлган тартиб, одоб, ўзаро муносабат, мулоқот ва хулқ-атвор қоидалари, мезонларини ўқувчилар онгига сингдириш асосида уларда ахлоқий онг, ахлоқий фаолият кўникмалари ва ахлоқий маданиятни шакллантиришга йўналтирилган педагогик жараён; ижтимоий тарбиянинг муҳим таркибий қисми

Эстетик тарбия (лотинча “estezio” “гўзалликни ҳис қиламан”) ўқувчиларни воқелик, табиат, ижтимоий ва меҳнат муносабатлари, турмуш гўзалликларини англаш, идрок этиш ва тўғри тушунишга ўргатиш, гўзалликка муҳаббат уйғотиш, уларнинг бадиий дидини ўстириш, гўзалликни яратиш қобилиятларини тарбиялашга йўналтирилган педагогик жараён

Асосий вазифалар

1. Ўқувчиларга эстетик билимларни бериш.
2. Уларда эстетик тушунчаларни ҳосил қилиш.
3. Ўқувчиларда эстетик ҳис-туйғу, эстетик онг, эстетик дид ва эстетик маданиятни шакллантириш

Эстетик тарбиянинг асосий вазифалари

Эстетик онг гўзаллик, гўзалликни ҳис этиш, унинг моҳиятини англаш, нафосат ҳис-туйғуси, нафосат диди каби тушунчаларнинг онгда акс этиши

Эстетик онг

- Эстетик ҳис-туйғу
- Эстетик идрок
- Эстетик билим
- Эстетик мулоҳаза
- Эстетик баҳо
- Эстетик дид
- Эстетик идеал

Эстетик онгнинг таркибий қисмлари

Эстетик идрок ижтимоий воқелик, буюм ва ҳодисаларнинг гўзаллигини онгда яхлит акс этиши бўлиб, у гўзаллик ҳис этилганда юзага келади ва аниқ мақсадга йўналтирилганлиги билан тавсифланади

Эстетик маданият гўзалликни ҳис этиш, ундан завқланиш, мавжуд гўзалликларни асраш ва бойитиш йўлида ўзлаштирилган билим ҳамда амалга ошириладиган эстетик фаолиятни ташкил этиш даражасининг сифат кўрсаткичи

Жисмоний тарбия ўқувчиларда жисмоний ва иродавий сифатларни шакллантириш, уларни ақлий ва жисмоний жиҳатдан меҳнат ва Ватан мудофаасига тайёрлашга йўналтирилган педагогик жараён бўлиб; ижтимоий тарбия тизимининг муҳим таркибий қисмларидан бири саналади

Вазифалар

1. Инсон аъзоларининг функционал камолоти (ички аъзолар, асаб ва ҳаракат, суяк-мускул тизими, тана уйғунлиги ва уларнинг функционал фаолиятини бошқариш лаёқати)га эгаликни таъминлаш. 2. Ўқувчиларнинг соғлигини мустаҳкамлаш. 3. Уларни гигиена қоидаларига амал қилишга кўниктириш. 4. Ўқувчилар моҳирлигини ҳар томонлама ўстириш. 5. Ўқувчиларнинг жинсий жиҳатдан тўғри камолга етишлари учун шароит яратиш. 6. Ўқувчиларда мустаҳкам ирода, қатъий характер, интизомга сўзсиз амал қилиш кўникмаларини шакллантириш

Жисмоний тарбия вазифалари

Оила кишиларнинг никоҳ ёки қон-қариндошлик ришталари, умумий турмуш тарзи, ахлоқий масъулият ҳамда ўзаро ёрдамга асосланувчи кичик гуруҳи

Оилавий муносабатлар ота-оналар ёки боланинг камолоти учун масъул бўлган шахслар (бува-бувилар) ҳамда фарзандлар ўртасида турли йўналишларда ташкил этилувчи муносабатлар

Оила тарбияси ота-оналар ёки шахс камолоти учун масъул шахслар томонидан ташкил этилиб, фарзандларни ҳар томонлама етук, соғлом этиб тарбиялашга йўналтирилган педагогик жараён

Таълим муассасаларида ота-оналар билан олиб бориладиган ишлар

Ота-оналар билан ўтказиладиган суҳбатлар

Ўқув йили давомида ота-оналар билан олиб борадиган ишлар

Синф ота-оналар мажлиси

Умуммактаб ота-оналар мажлиси

Ижтимоий-маънавий мазмундаги суҳбат ва маърузалар

Назорат учун саволлар:

7. Эстетик тарбиянинг вазифалари нималардан иборат?
8. Жисмоний тарбия қандай вазифаларни ҳал қилишга ёрдам беради?
9. Оила тарбиясининг моҳияти нимадан иборат?
10. Оила тарбияси қандай шакл, метод ва воситалар ёрдамида ташкил этилади?
11. Оила ва таълим муассасалари ўртасидаги ҳамкорлик мазмунидан нималар акс этади?
12. Шарқ мутафаккирларининг оила ва фарзанд тарбиясини йўлга қўйиш борасидаги қарашларида қандай ғоялар илгари сурилади?

Қуйидаги мавзуларнинг бирини танланг ва мавзу юзасидан мунозара ташкил этинг

1. Замонавий шароитда ўқувчиларда мафкуравий-ғоявий иммунитет ва ахборот хавфсизлиги кўникмаларини шакллантириш – маънавий-ахлоқий тарбиянинг асосий йўналиши.

2. Эстетик дидга эгалик – ўқувчиларни ахлоқсизлик ва ҳуқуқбузарликдан ҳимоялаш омили.

3. Жисмоний комиллик – куч ифодасими ёки онгли фаолият натижаси?

4. Оила тарбияси шахс руҳиятини ривожлантирувчи маскан

Технологик паспорт
17-мавзу: Таълим муассасаси менежменти

Маърузага ажратилган вакт – 2 соат	**Талабалар сони** – 60 нафар
Ўқув машулотининг шакли ва тури	Маъруза (Кўргазмали маъруза)

Ўқув машулотининг таркибий тузилмаси	1. “Блиц-сўров” методи ёрдамида талабалар томонидан аввалги мавзунинг ўрганилиш даражасини аниқлаш. 2. Ташкилий масалаларни ҳал қилиш, маъруза мавзуси ва унинг ўзига хос жиҳатлари тўрисида маълумотлар бериш. 3. “Рақамлар” методи асосида гуруҳларга маъруза матнини тарқатиш. 4. Мавзуга оид таянч тушунчаларни аниқлаш. 5. Маъруза моҳиятини “Тақдимот” методи асосида ёритиб бериш. 6. “Заковатли зукко” методи ёрдамида талабалар томонидан ўзлаштирилган билимларни мустаҳкамлаш. 7. Машулотни якунлаш.
Ўқув машулотнинг мақсади	Талабаларга Ўзбекистон Республикасининг таълим соҳасидаги сиёсати тамойиллари, узлуксиз таълим тизими, турлари, хорижий мамлакатлар таълим тизими ҳамда таълим муассасасини бошқариш мазмуни тўрисида маълумотларни бериш

Педагогик вазифалар:	**Ўқув фаолияти натижалари:**
1) ЎзРнинг таълим соҳасидаги сиёсати тамойиллари тўрисида тушунча бериш; 2) талабаларнинг узлуксиз таълим тизими, таълим турлари моҳиятини ёритиш; 3) талабаларни хорижий мамлакатлар (АҚШ, Япония, Франция) таълим тизими билан таништириш; 4) талабаларга таълим муассасасини бошқаришнинг педагогик-психологик асосларига доир билимларни бериш; 5) талабаларда таълим муассасалари фаолиятига доир ҳужжатлар моҳиятига доир тушунчаларни ҳосил қилиш; 6) талабаларни таълим муассасасини бошқариш тамойиллари, вазифалари ва органлари фаолияти билан таништириш; 7) талабаларда педагог кадрларнинг малакасини ошириш ва уларни аттестациядан ўтказиш тартибига оид тушунчаларни ҳосил қилиш	1) талабалар ЎзРнинг таълим соҳасидаги сиёсати тамойиллари тўрисидаги билимларни ўзлаштирадилар; 2) талабаларнинг узлуксиз таълим тизими, таълим турларига оид билимлари бойийди; 3) талабалар хорижий мамлакатлар (АҚШ, Япония, Франция) таълим тизими билан танишадилар; 4) талабаларда таълим муассасасини бошқаришнинг педагогик-психологик асосларига оид билимлар мустаҳкамланади; 5) талабалар таълим муассасалари фаолияти мазмунини ёритувчи ҳужжатлар моҳияти тўрисидаги тушунчаларни ўзлаштирадилар; 6) талабалар таълим муассасасини бошқариш тамойиллари, вазифалари ва органлари фаолияти билан танишадилар; 7) талабаларда педагог кадрларнинг малакасини ошириш ва уларни аттестациядан ўтказиш тартибига оид тушунчалар ҳосил бўлади

Таълим методлари	Маъруза, “Савол-жавоб”, “Рақамлар”, “Тақдимот” ва “Заковатли зукко” методлари
Таълимни ташкил этиш шакли	Маъруза, оммавий
Дидактик воситалар	Мавзуга доир адабиётлар, плакатлар, маъруза матни, слайд-Тақдимот
Таълимни ташкил этиш шароити	Махсус техник воситалар билан жиҳозланган хона
Назорат	Жорий назорат, савол-жавоб

Технологик карта
17-мавзу: Таълим муассасаси менежменти

Иш босқич лари ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Ўқитувчи	**Талаба**
1-босқич. Ўқув машулоти га кириш – ташкилий-тайёргарлик босқичи (20 дақиқа)	1. Мавзу, мавзуни ўзлаштиришдан кўзланган мақсад ва кутилаётган натижаларни баён этади. 2. Кичик гуруҳларни шакллантиради. 3. Ўқув машулотининг тузилишли-мантиқий схемасини тақдим этади. 4. Вақти-вақти билан талабаларни ҳамкорликка, фаолликка ундайди. 5. Талабалар эътиборига педагогик вазиятларни тақдим этади. 6. Талабалар, кичик гуруҳлар фаолиятини назорат қилиб боради. 7. Машулотни ташкил этишдан кутилган натижага эришилганлик даражасини баҳолайди. 8. Машулотни якунлайди	1. Ўқитувчи нутқни тинглайдилар, мавзу ва унинг мазмунини ёритувчи ояларни ёзиб оладилар. 2. Кичик гуруҳларда ишлайдилар. 3. Тақдим этиладиган схема, плакат ва тақдимот билан танишадилар. 4. Зарур ўринларда саволлар билан мурожаат қиладилар. 5. Ўқитувчи, тенгдошлари билан баҳсга киришиб, мавзу бўйича ўзлаштираётган билимларини ойдинлаштирадилар. 6. Мавзу мазмуни бўйича тасаввур ва билимларга эга бўладилар
2-босқич. Асосий қисм – англаш босқичи (50 дақиқа)	1. Талабаларни мавзу режаси ва асосоий тушунчалари билан таништиради. 2. Плакатлар моҳиятини ёритади. 3. Мавзуга доир ўқув материалини кичик гуруҳларга тарқатади. 4. Тақдимот асосида назарий маълумотларни баён этади, таянч тушунчаларни ажратиб кўрсатади. 5. Гуруҳларга топшириқлар беради. 6. Ўқув материалининг бўлимлари ва умумий мазмуни бўйича якуний хулосани баён этади.	1. Мавзу режаси ва асосий тушунчалар билан танишадилар.. 2. Плакатлар моҳиятини ўрганадилар. 3. Ўқитувчи нутқини тинглайдилар, тақдимот билан танишадилар. 4. Мавзуга оид таянч тушунчаларнинг мазмунини ўрганадилар. 5. Зарур ўринларда саволлар билан ўқитувчига мурожаат қиладилар. 6. Ўқув материалининг асосий ўринларини ўз дафтарларига қайд этишади.

3-босқич. Якуний қисм – фикрлаш босқичи (10 дақиқа)	1. Гуруҳлардан берилган топшириқларни бажаришларини сўрайди. 2. Гуруҳлар томонидан ишланган кластер мазмунини жамоа билан ҳамкорликда таҳлил қилади. 3. Берилган саволлар асосида мавзунинг яхши ўзлаштирилмаган қисмини қайта тушунтиради. 4. Талабаларга мустақил ишлаш учун топшириқ беради, топшириқни баҳолашга оид мезонлари билан уларни таништиради	1. Гуруҳ таркибида топшириқнинг ечимини излайдилар. 2. Гуруҳнинг топшириқ борасидаги фикри билан жамоани таништирадилар. 3. Бошқа гуруҳларнинг ечимлари билан танишадилар, уларга ўз фикрларини билдирадилар. 4. Ўзлаштирган билимларини мустаҳкамлайдилар. 5. Ўқитувчи томонидан берилган топшириқни ёзиб оладилар

МАЪРУЗА МАШУЛОТИНИНГ ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Таълим бериш технологиясининг модели	
17-мавзу	**Таълим муассасаси менежменти**

Талабалар ўқув фаолиятини баҳолаш мезонлари:
2,0 балл – “аъло” (5); 1,5 балл – “яхши” (4)
1,0 балл – “қониқарли” (3); 0,5 балл – “қониқарсиз” (2)

Машғулот режаси:

1. Таълим соҳасидаги Ўзбекистон Республикаси давлат сиёсатининг асосий тамойиллари.
2. Узлуксиз таълим тизими ва турлари.
3. Хорижий мамлакатлар (АҚШ, Япония, Франция) таълим тизими.
4. Таълим муассасасини бошқаришнинг педагогик-психологик асослари.
5. Таълим муассасаларининг Низом ва Уставлари.
6. Таълим муассасасини бошқаришнинг тамойиллари ва вазифалари.
7. Таълим муассасалари фаолиятининг мазмуни.
8. Таълим муассасасининг бошқарув органлари.
9. Таълим муассасалари раҳбарларининг вазифалари.
10. Педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш

Фойдаланиш учун адабиётлар:

1. Умумий ўрта таълим муассасаси (мактаби)нинг муваққат намунавий Устави // Халқ таълими ж. – Тошкент: 1999. № 1.
2. “Ўрта махсус КҲТ тўғрисида”ги Низом // Халқ таълими ж. – Т.: 1999. № 6.
3. “Умумий ўрта таълим мактаби Педагогика Кенгаши тўғрисида”ги Низом // Таълим тараққиёти ж. – Тошкент: 2002. № 3.
4. Йўлдошев Ж.Ғ. Хорижда таълим. – Т.: Шарқ нашриёт-матбаа концерни, 1995.
5. “Умумий ўрта таълим мактаби Методика Кенгаши тўғрисида”ги Низом // Таълим тараққиёти ж. – Тошкент: 2002. № 3.
6. “Умумий ўрта таълим мактаби фан Методика бирлашмалари тўғрисида”ги Низом // Таълим тараққиёти ж. – Тошкент: 2002. № 3.
7. “ЎзР Халқ таълими тизими бошқарув органлари ва ўқув юртларининг раҳбар ва педагог кадрлари аттестацияси тўғрисида”ги Низом // Маърифат г. – Т. 2004 йил, 16 октябрь.
8. Аҳлиддинов Р. Узлуксиз таълимда педагогик бошқарув масалалари // Узлуксиз таълим ж. – Тошкент: 2002. № 3.
9. Подласый И.П. Педагогика. В 2 кн. Кн. 1. – Москва: Владос, 1999.

Савол-жавоб учун саволлар:

1. Таълим тизими деганда нимани тушанасиз?
2. Узлуксиз таълим қандай босқичлардан таркиб топган?
3. Ривожланган хорижий мамлакатлар таълим тизими билан танишмисиз?
4. Таълим муассасаси қандай бошқарилади?
5. Таълим муассасасининг Низоми нима?
6. Таълим муассасасининг Низоми ва Устави ягона ҳужжат ҳисобланадими?
7. Таълим муассасалари раҳбарининг асосий вазифалари нималардан иборат?

Тамойиллар

Таълим ва тарбиянинг инсонпарвар, демократик характерда эканлиги

Таълимнинг узлуксизлиги ва изчиллиги

Умумий ўрта, шунингдек, ўрта махсус, касб-ҳунар таълимининг мажбурийлиги

Ўрта махсус, касб-ҳунар таълимининг йўналиши, академик лицейда ёки касб-ҳунар коллежида ўқишни танлашнинг ихтиёрийлиги

Таълим тизимининг дунёвий характерда эканлиги

Давлат таълим стандартлари доирасида таълим олишнинг ҳамма учун очиқлиги

Таълим дастурларини танлашга ягона ва табақалаштирилган ёндашув

Билимли бўлишни ва истеъдодни рағбатлантириш

Таълим тизимида давлат ва жамоат бошқарувини уйғунлаштириш

Давлат таълимий сиёсатининг асосий тамойиллари

Узлуксиз таълим тизими давлат сиёсатининг асосий тамойиллари асосида ёш авлодга таълим-тарбия бериш йўлида фаолият юритадиган барча турдаги таълим муассасалари мажмуи саналади

Академик лицей (АЛ) ва касб-ҳунар коллежлари (КҲК)
ўрта махсус таълим беришга ихтисослаштирилган, юридик мақомга эга таълим муассасалари

Олий таълим босқичлари

Бакалавриат

Магистратура

Бакалавр ўзи танлаган соҳа бўйича олий маълумотли мутахассис бўлиб, давлат классификаторида белгиланган лавозимда ишлаш ҳуқуқига эга

Магистр маълум ихтисослик бўйича таълим олган юқори малакали, аспирантурага кириш ҳуқуқига эга мутахассис ҳисобланиб, у илм-фан соҳасида, ишлаб чиқаришнинг масъулиятли лавозимларида фаолият кўрсатади

Олий ўқув юртидан кейинги таълим жамиятнинг олий малакали илмий ва илмий-педагог кадрларга бўлган эҳтиёжларини қондириш, шахснинг касб-ҳунар манфаатларини қаноатлантиришга қаратилиб, мустақил тадқиқотчилик фаолиятини ташкил этиш асосида амалга оширилади

Кадрлар малакасини ошириш ва уларни қайта тайёрлаш жараёнида асосий эътибор мутахассисларнинг касб билимлари ва кўникмаларини янгилаш ҳамда чуқурлаштиришга қаратилади

Мактабдан ташқари таълим мактабдан ташқари давлат ва нодавлат таълим муассасаларида давлат органлари, жамоат ташкилотлари, юридик ва жисмоний шахслар томонидан маданий-эстетик, илмий, техникавий, спорт ва бошқа йўналишларда йўлга қўйилиб, болалар ҳамда ўсмирларнинг таълимга бўлган, якка тартибдаги, ортиб борувчи талаб-эҳтиёжларини қондириш, уларнинг бўш вақти ва дам олишини ташкил этиш мақсадида олиб борилади

Босқичлар

1) мактабгача тарбия муассасалари (3 ёшдан 5 ёшгача бўлган болаларни тарбиялашга хизмат қилади); 2) бошланғич мактаблар (1-8-синфлар – 6 ёшдан 13 ёшгача бўлган болалар таълим оладилар); 3) ўрта мактаблар (9-12-синфлар – 14 ёшдан 17 ёшгача бўлган болаларнинг таълим олишлари учун имконият яратади; ўрта мактаб қуйи ва юқори босқичдан иборат); 4) олий таълим (2 ёки 4 йил мобайнида коллежлар ҳамда университетларда амалга оширилади)

АҚШ таълим тизими босқичлари

Босқичлар

1) мактабгача таълим муассасалари (3-5 ёшли болаларни қамраб олади; улар уч, икки ва бир йиллик таълим курсларига жалб қилинади);
2) бошланғич ва қуйи босқич ўрта мактаблар (6 ёшга тўлган болаларни қамраб олади; бошланғич таълим 6 йил, ўрта таълим 3 йил давом этади; 9 йиллик бу таълим мажбурий бўлиб, ўқувчилар бепул ўқитилади, дарсликлар бепул);
3) юқори босқич ўрта мактаб (ўқиш муддати 3 йил бўлган бу таълим ихтиёрий бўлиб, кундузги, кечки ва сиртқи шаклларда ташкил этилади);
4) олий таълим (университетлар, уларга юқори босқич ўрта мактабларни тугатганлар қабул қилинади)

Япония таълим тизими босқичлари

Босқичлар

1) мактабгача таълим (2 ёшдан 6 ёшгача болалар ўқитилади);
2) бошланғич таълим (6 ёшдан 11 ёшгача болалар уч босқичда таълим оладилар; тайёрлов босқичи (1 йил), элементар курслар (2 йил), бошланғич таълимнинг юқори босқичи (2 йил);
3) ўрта таълим (1-босқич - 4 йил (коллежлар), 2-босқич – 3 йил (лицейлар); лицейни тугатган битирувчилар “Бакалавр” даражасини олиш учун имтиқон топширадилар);.
4) олий таълим (университет ва олий ихтисослик мактаблари)

Франция таълим тизими босқичлари

Таълим муассасасининг педагогик фаолиятини бошқариш
таълим муассасасининг фаолият хусусиятига кўра педагогик жараёнини режалаштириш, ташкил этиш, рағбатлантириш, натижаларни назорат ва таҳлил қилиш мақсадида амалга оширилувчи бошқарув фаолияти

Менежмент (ёки бошқариш) мавжуд минимал имкониятлардан максимал натижаларга эришиш мақсадида муайян ходим ёки гуруҳга таъсир этиш, улар билан ҳамкорлик қилиш жараёни

Вазифалар

Таълим муассасаларини таркибий жиҳатдан ўзгартириш, уларни изчил ривожлантириш, давлат томонидан бошқариш; таълим муассасаларини турли даражада бошқарадиган органлар фаолиятини ЎзРнинг “Таълим тўғрисида”ги Қонуни талабларига мувофиқ ташкил этиш; таълимнинг норматив-ҳуқуқий базасини ривожлантириш; молия-хўжалик фаолиятини олиб бориш, таълим жараёнини ташкил этишда ўқув юртларининг ҳуқуқларини кенгайтириш, мустақиллигини таъминлаш; таълим муассасаларини белгиланган тартибда аттестациядан ўтказиш ва аккредитациялаш (аккредитация якунлари муассасага таълим соҳасида фаолият кўрсатиш ҳуқуқини беради); муассис ташкилотлар, маҳаллий ҳокимият органлари, жамоат ташкилотлари, фондлар ҳамда ҳомий вакилларни ўз ичига олувчи васийлик ва кузатиш кенгашлари томонидан таълим муассасаларини самарали бошқариш

Таълим муассасаси менежменти вазифалари

Маҳаллий органлар

Вилоят халқ таълими бошқармаси / вилоят ўрта махсус, касб-ҳунар таълими бошқармаси

Шаҳар халқ таълими бўлими / шаҳар ўрта махсус, касб-ҳунар таълими бўлими

Туман халқ таълими бўлими / туман ўрта махсус, касб-ҳунар таълими бўлими

ЎзР Халқ таълими ҳамда Олий ва ўрта махсус таълим Вазирликлари тасарруфидаги маҳаллий органлар

Таълим тизимини жамоатчилик асосида бошқариш ўқитувчилар, ўқувчилар, ота-оналар ва жамоатчилик вакилларидан иборат педагогик Кенгашнинг таълим муассасаси фаолиятини самарали ташкил этишга йўналтирилган фаолияти

Босқичли назорат ўқув йили тамом бўлгандан кейин имтиҳонлар, тест синовлари, синовлар шаклида амалга оширилади; унга кўра рейтинг аниқланди ва ўқувчини навбатдаги синфга ўтказиш тўғрисидаги қарор қабул қилинади

АСОСИЙ ВАЗИФАЛАР

1) давлат таълим стандартлари доирасида умумтаълим ва касб-ҳунар дастурини бажариш; 2) ўқувчиларнинг узлуксиз таълимнинг кейинги босқичида ўқишни давом эттириш, танлаган мутахассисликлар бўйича меҳнат фаолияти билан шуғулланиш учун зарур ва етарли бўлган билимлар ҳам касб тайёргарлиги даражасини чуқурлаштириш; 30 республика иқтисодиётининг малакали кичик мутахассис кадрларга бўлган эҳтиёжини қондириш

ЎРТА МАХСУС, КАСБ-**ҳунар таълими вазифалари**

Таълим муассаларининг Устави таълим муассасаси фаолиятига раҳбарлик ва бошқариш тизимини аниқловчи ҳужжатдир

Устувор тамойиллар

1) педагогик тизимни бошқаришни демократиялаш ва инсонпарварлаштириш;
2) бошқаришнинг тизимлилиги ва ягоналиги;
3) бошқаришнинг марказлаштирилган ва марказлаштирилмаган ҳолатларининг рационал уйғунлиги;
4) якка ҳокимлик билан жамоатчилик бошқарувининг бирлиги;
5) таълим тизимини бошқаришда ахборотларнинг объективлиги ва тўлиқлиги

Таълим муассасасини бошқариш тамойиллари

Вазифалар

Таълим-тарбия жараёнини педагогик таҳлил қилиш

Мақсад қўйиш ва режалаштириш

Таълим-тарбия жараёнини ташкил қилиш

Муассаса ички бошқарувини назорат қилиш

Муассаса фаолиятини тартибга солиш

Таълим муассасини бошқариш вазифалари

.

Таҳлил турлари

Кундалик таҳлил (КТ)

Ўқув жараёнининг бориши ва натижаси ҳақида ҳар кунги маълумотларни йиғиб, камчиликларни аниқлаш асосида педагогик жараёнга ўзгартириш ва тузатишлар киритилади; ўқувчиларнинг ўзлаштиришлари, интизоми, мактабнинг тозалик ҳолати, дарс жадвалига риоя қилиш каби ҳолатлари инобатга олинади

Тизимли Таҳлил (ТТ)

Дарслар ва синфдан ташқари машғулотлар тизимини ўрганишга қаратилиб, таълим методларини тўғри танлаш, ўқувчиларнинг билимларни пухта ўзлаштиришлари, тарбиявий ишларнинг самарадорлиги, педагогик жамоанинг таълим муассасасида инновацион муҳитни яратишда масалалари ўрганилади

Якуний Таҳлил (ЯТ)

Ўқув чораги, ярим йиллик ва ўқув йили якунида амалга оширилади, асосий натижаларга эришиш йўлларини ўрганишга қаратилиб, ЯТ учун маълумотлар кундалик ва тизимли таҳлиллар, жорий ва оралиқ назорат якунлари, синф раҳбарларининг ҳисоботларидан олинади

Таълим муассасини бошқаришдаги педагогик таҳлил турлари

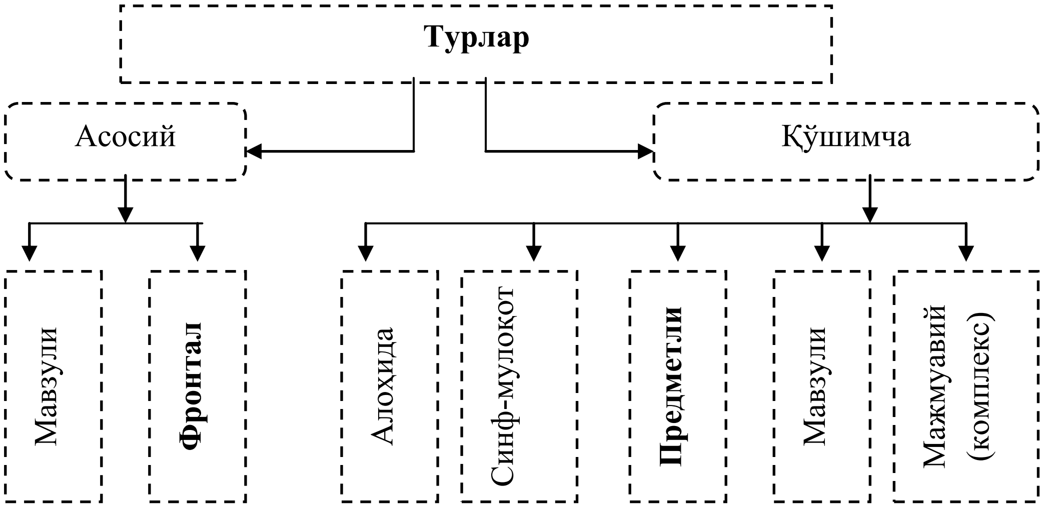

Таълим муассасаси ички назоратининг асосий турлари

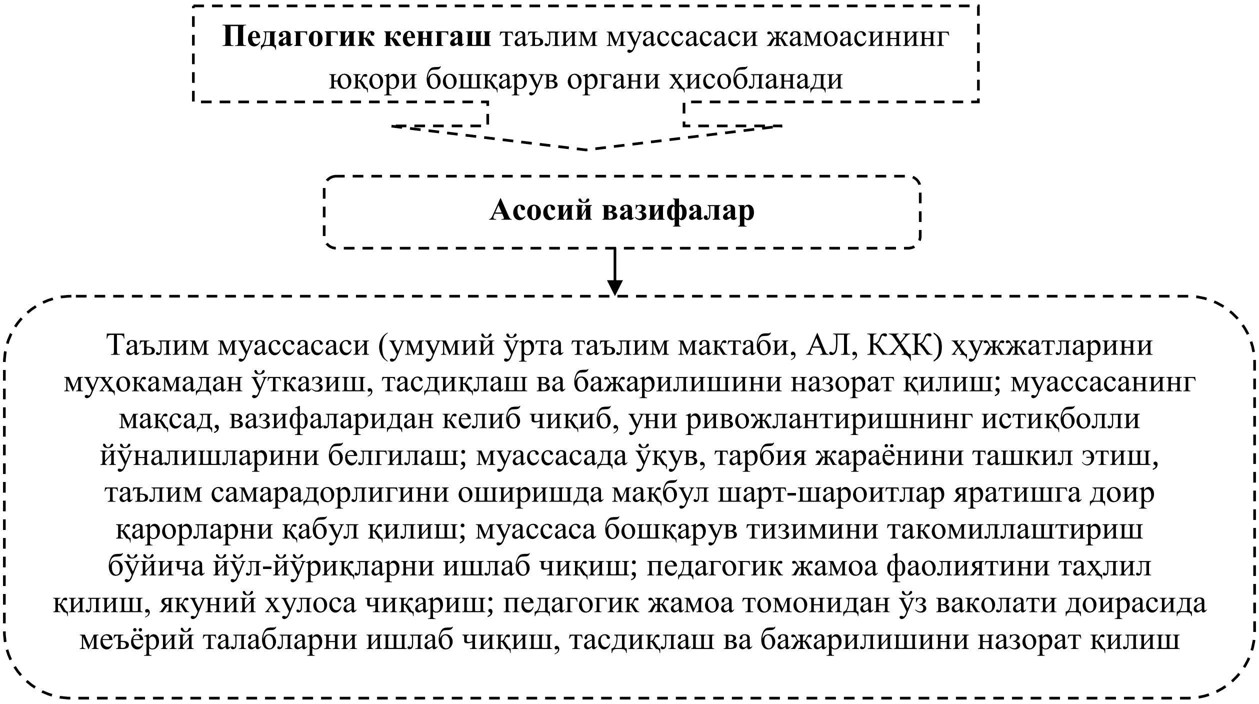

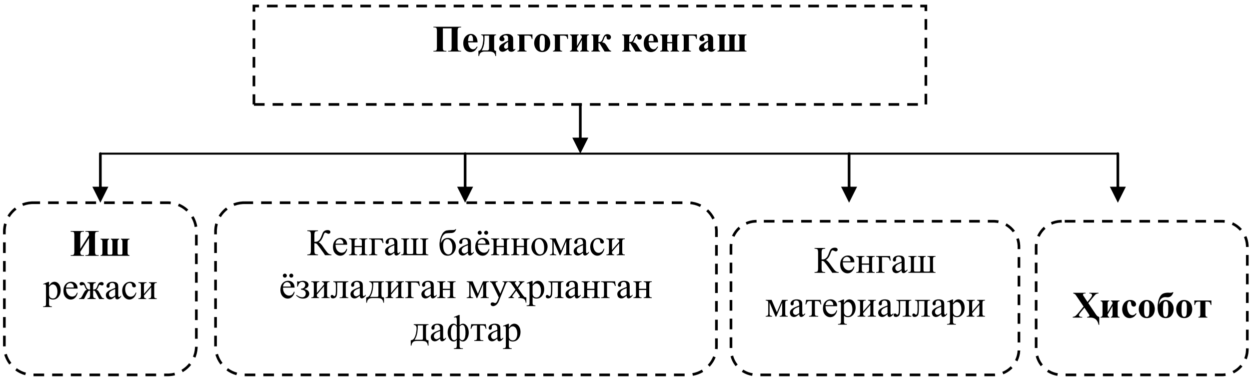

Педагогик Кенгаш ҳужжатлари

Методик кенгаш таълим муассасасида таълим жараёнининг сифатини таъминлаш, ўқитувчиларнинг ғоявий-назарий етуклиги, педагогик ва методик маҳоратларини такомиллаштиришга

Асосий вазифалар

Методик таъминот ҳолатини ўрганиш; методик ишларини ташкил этиш ва истиқболини аниқлаш; метбирлашмалар фаолиятига раҳбарлик қилиш; меъёрий ва методик ҳужжатларни ўрганиш, ўқув жараёнига оид тавсиялар бериш; ўқитувчилар билим даражасини ошириш, методик ишланмалар билан таъминлаш; ўқитувчиларга иш режаларини тузиш бўйича тавсиялар бериш; илғор ПТни ишлаб чиқиш ва амалиётга жорий этиш; ўқувчилар билимини назорат қилиш, мустақил ишларини ташкил қилишга оид кўрсатмалар бериш; илғор ўқитувчиларни рағбатлантиришга тавсия қилиш; педагогларни аттестациядан ўтказиш материалларини тайёрлаш; фан ойлиги, ҳафталиги, факультатив, тўгарак, фан олимпиадаларининг 1-босқичи, кўрик-танловларни ўтказиш, уларнинг самарасини назорат қилиб бориш

Методика бирлашмалар – ўқитувчиларнинг методик, касбий маҳоратларини такомиллаштириш, ўқувчиларга таълим-тарбия беришнинг замонавий талаблари бажарилишини таъминлашда кўмаклашиш, ижодий ташаббусларни уйғунлаштириш ва таълим-тарбия беришнинг замонавий усулларини ишлаб чиқишга хизмат қилувчи уюшмадан иборат

Асосий вазифалар

Фанлар бўйича тақвимий-мавзуий режаларни тасдиқлашга тавсия этиш; оралиқ ва якуний назоратлар учун тайёрланган синов материалларини тасдиқлаш; илғор иш тажрибаларни ўрганишни ташкил қилиш, оммалаштириш; методик таъминотга бўлган эҳтиёжни аниқлаш; ўзаро дарс кузатишларни ташкил қилиш, таҳлил этиш; очиқ дарсларни ташкил этиш, ёш мутахассисларга методик ёрдам бериш; кўргазма ва кўрсатмали воситалардан фойдаланиш бўйича методик тавсияларни бериш; фан хоналарининг меъёрий ҳужжатлар талаблари асосида жиҳозланишини ташкил этиш

Таълим муассасаси директорининг вазифалари

Таълим муассасаси манфаатларини ифодалаш; ўқув-тарбия жараёни муваффақиятини таъмин этиш; ўқув дастурларининг бажарилишини назорат қилиш, таълим-тарбия ишларининг сифати ва самарадорлиги, болалик ва меҳнатни муҳофаза қилиш талабларининг риоя қилиниши, шунингдек, таълим муассасасидан ташқарида маънавият ишларини ташкил қилиниши учун зарур шарт-шароитларни яратиш; педагогик ва раҳбар кадрларни танлаб жой-жойига қўйиш, уларнинг вазифаларини белгилаш, педагогик кадрлар, кабинет ва устохона мудирларини белгилаш, синф ва гуруҳ раҳбарларини танлаш, педагог ва хизмат кўрсатувчи ходимларни ишга қабул қилиш ҳамда бўшатиш; таълим муассасаси педагогик ходимларини аттестациядан ўтказувчи комиссияга раҳбарлик қилиш; таълим муассасаси педагогик ходимларининг ижодий ишлари, таълим-тарбиянинг илғор шакл ва усулларини қўллашлари учун шарт-шароитларни яратиш; таълим муассасасига ажратилган молиявий маблағлар, сарф-харажат ҳисобини юритиш; таълим муассасаси меъёрий ҳужжатларининг тўғри юритилишини таъминлаш;

Ўқув-тарбия ишлари бўйича директор ўринбосарининг вазифалари

Ўқув ҳафтаси ва ўқув машғулотларининг давомийлигини таъминлаш; дарс жадвалини тузиб чиқиш ва шу жадвалга биноан дарсларнинг ўз вақтида самарали ўтказилишини таъминлаш; ҳар бир чорак охирида, семестр давомида директор ва таълим муассасаси Педагогик кенгаши аъзоларига ўқув жараёнининг бориши хусусидаги ахборот ва маълумотларни бериб бориш; ёш мутахассисларга амалий ва услубий ёрдам кўрсатиш; синф ва гуруҳ журналларини тўғри юритиш ва сақланишига жавоб бериш; ўқувчиларнинг билим даражасини режа асосида таҳлил қилиб бориш; ўқувчилар томонидан давлат дастурларининг бажарилишини таъминлаш ва назорат қилиш

Маънавий-маърифий ишлар бўйича директор ўринбосарининг вазифалари

Таълим муассасасида ўқувчиларнинг ўз-ўзини бошқариш, жамоат ташкилотлари ва маҳалла, ота-оналар билан алоқани таъминлаш; таълим муассасаси ва ундан юқори миқёсда ўтказиладиган дарсдан ташқари тадбирларни режалаштириш ва амалга ошириш; таълим муассасаси ўқувчиларининг синф, гуруҳ ёки таълим муассасасидан ташқари олиб бораётган машғулотларини кузатиб бориш, уларга амалий ва методик ёрдам уюштириш; таълим муассасасидаги “Ёш етакчи”нинг ишини назорат қилиш ва унга йўл-йўриқ кўрсатиш

Педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини оширишдан мақсад ўқитувчиларнинг ижодий имкониятларини ривожлантириш, касбий билимларини такомиллаштириш асосида таълим-тарбия сифатини кескин оширишдан иборат

Педагогларнинг малакасини ошириш шакллари

1-гуруҳ

2-гуруҳ

Таълим муассасаси доирасида малака ошириш

Таълим муассасасидан ташқарида малака ошириш

Педагогик кенгаш; фанлар бўйича методбирлашмалар; доимий ҳаракатдаги семинар-ўқишлар; мақсадли очиқ дарслар; конференция ва педагогик ўқишлар

Педагогларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институтлари (факультетлари, марказлари)

Мактабгача таълим муассасалари ходимлари нинг малакасини ошириш Республика курси

Туман методика кабинети

Ишлаб чиқаришдан ажралган ҳолда марказ, вилоят ва туманда ўтказиладиган курслар; мураббийлик курслари; экстернат кўринишдаги курслар; қисқа муддатли курслар; эркин тингловчилар курслари; сиртдан, қатнаб таълим олинадиган курслар; шахсий режа асосида ташкил этиладиган курслар; муаллифлик курслари; муаммоли (мақсадли) ва доимий ҳаракатдаги курслар

Илмий-назарий ва амалий конф-я, семинар, семинар-кенгаш; доимий ҳаракатдаги семинар; таянч ва илғор тажриба муассасаси ишлари;туман фан ўқитувчиларининг методика уюшмалари; педагогик ўқишлар, раҳбарларнинг Методик уюшмалари

Педагог кадрларни аттестациядан ўтказиш педагогларда касбий маҳорат ўсишини рағбатлантириш, таълим-тарбияда илғор ПТни яратиш ва қўллаш, маънавий-маърифий ишлар натижаларни холис баҳолаш, эгаллаб турган ёки даъвогарлик қилинаётган тоифа, лавозимларга муносибликни аниқлаш, таълим-тарбия жараёни сифатини ошириш мақсадида ташкил этилади

Аттестация жараёнида амалга ошириладиган ишлар

Педагог кадрлар ўз мутахассислиги ҳамда меъёрий-ҳуқуқий ва маънавий-маърифий йўналишлар бўйича тест синовидан, суҳбатдан ўтказиладилар; педагог ўқитаётган фан бўйича ўқувчиларнинг билим ва ўзлаштириш даражаси ўрганилади; ўқувчилар ўртасида социологик сўровлар ўтказилади

Назорат учун саволлар:

1. Таълим соҳасидаги ЎзР давлат сиёсати қандай тамойилларга асосланади?
2. Таълим тизими нима?
3. Узлуксиз таълим қандай босқичларда ташкил этилади?
4. Умумий ўрта таълим муассасалари, академик лицей ва касб-ҳунар коллежларининг вазифалари нималардан иборат?
5. Олий таълим қандай вазифаларнинг ҳал қилинишини таъминлайди?
6. Ривожланган хорижий мамлакатлар таълим тизимида қандай умумий жиҳат ва фарқлар кўзга ташланади?
7. Таълим муассасасини бошқаришда нималарга эътибор берилади?
8. Таълим муассасасини қандай субъектлар томонидан амалга оширилади?
9. Таълим муассасаси фаолиятини ташкил этишда жамоатчилик бошқарувига асосланиш қандай аҳамиятга эга?
10. Таълим муассасаларининг Низомларида қандай ғоялар ёритилади?
11. Таълим муассасасининг Уставлари қандай мақсадларга хизмат қилади?
12. Таълим муассасасини бошқариш тамойиллари нималардан иборат?
13. Таълим муассасалари бошқарув органлари томонидан қандай вазифалар ҳал қилинади?
14. Таълим муассасалари раҳбари (директор, ўқув ишлари ва маънавий-маърифий ишлар бўйича директор ўринбосарлари)нинг асосий вазифалари нималардан иборат?
15. Таълим муассасасида методик ишлар қай тарзда йўлга қўйилади?
16. Педагог кадрлар малакасини ошириш ва уларни аттестациядан ўтказишдан қандай мақсад кўзланади?

“Заковатли зукко” методи асосида янги мавзу бўйича қуйидаги саволларга аниқ ва қисқа жавоб қайтаринг

1. Таълим соҳасидаги ЎзР давлат сиёсати қандай тамойилларга асосланади?

2. Узлуксиз таълим тизими нима?

3. Узлуксиз таълим қандай таълим турларига асосланади?

4. Хорижий мамлакатлар таълим тизими қандай ўхшаш жиҳатларга эга?

5. Таълим муассасаларининг Низоми қандай ҳужжат саналади?

6. Таълим муассасаларининг Уставлари қандай Мақсадда ишлаб чиқилади?

6. Таълим муассасаси қандай тамойиллар асосида бошқарилади?

7. Таълим муассасасининг бошқарув органлари қайсилар?

9. Таълим муассасанинг директори қандай вазифаларни бажаради?

10. Таълим муассасаларида нима учун педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини оширишга эътибор қаратилади?

Технологик паспорт

18-мавзу: Коррекцион (махсус) педагогика

Маърузага ажратилган вақт – 2 соат	**Талабалар сони** – 60 нафар
Ўқув машулотининг шакли ва тури	Маъруза (Умумлаштирувчи-қисқа маълумотли маъруза)

Ўқув машулоти нинг таркибий тузилмаси	1. “Савол-жавоб” методи ёрдамида талабалар томонидан аввалги мавзунинг ўрганилиш даражасини аниқлаш. 2. Ташкилий масалаларни ҳал қилиш, маъруза мавзуси ва унинг ўзига хос жиҳатлари тўрисида маълумотлар бериш. 3. “Рақамлар” методи асосида гуруҳларга маъруза матнини тарқатиш. 4. Мавзуга оид таянч тушунчаларни аниқлаш. 5. Маъруза моҳиятини “Тақдимот” методи асосида ёритиб бериш. 6. “Лойиҳалаш” методи ёрдамида талабалар томонидан ўзлаштирилган билимларни мустаҳкамлаш. 7. Машулотни якунлаш.
Ўқув машулот нинг мақсади	Талабаларга махсус (коррекцион) педагогиканинг предмети, вазифалари, асосий категориялари, ривожланишдаги нуқсонларни таснифлаш, шунингдек, ривожланиши ва ҳулқида нуқсонлари бўлган болаларни ўқитиш ҳамда тарбиялашга оид назарий билимларни бериш

Педагогик вазифалар: 1) талабаларни махсус (коррекцион) педагогиканинг предмети ва вазифалари билан таништириш; 2) талабаларни махсус педагогиканинг асосий категориялари тўрисидаги билимлар билан қуроллантириш; 3) талабалар томонидан ривожланишдаги нуқсонларнинг таснифи, уларнинг сабаб ва оқибатларига оид маълумотларни ўзлаштиришлишига эришиш; 4) талабаларни ривожланишдаги нуқсонларни ташхислаш тамойиллари ва методлари билан таништириш; 5) талабаларда ривожланиши ва ҳулқида турли нуқсонлари бўлган болаларни ўқитиш ва тарбиялаш ҳақидаги тушунчаларни ҳосил қилиш	**Ўқув фаолияти натижалари:** 1) талабалар махсус (коррекцион) педагогиканинг предмети ва вазифалари билан танишадилар; 2) талабалар махсус педагогиканинг асосий категориялари тўрисидаги билимлар билан қуролланадилар; 3) талабалар томонидан ривожланишдаги нуқсонларнинг таснифи, уларнинг сабаб ва оқибатларига оид маълумотлар ўзлаштирилади; 4) талабалар ривожланишдаги нуқсонларни ташхислаш тамойиллари ва методлари билан таништирадилар; 5) талабалар дидактик тушунчалар тизими ҳамда дидактик назария (концепция)лар тўрисидаги назарий билимларни ўзлаштирадилар; 6) талабаларда ривожланиши ва ҳулқида турли нуқсонлари бўлган болаларни ўқитиш ва тарбиялаш ҳақидаги тушунчалар ҳосил бўлади

Таълим методлари	Маъруза, “Савол-жавоб”, “Рақамлар”, “Тақдимот”, “Синдикат”, “Схема”, “Кластер” ва “Жадвал” методлари

Таълимни ташкил этиш шакли	Маъруза, оммавий
Дидактик воситалар	Мавзуга доир адабиётлар, плакатлар, маъруза матни, слайд-Тақдимот
Таълимни ташкил этиш шароити	Махсус техник воситалар билан жиҳозланган хона
Назорат	Жорий назорат, савол-жавоб

Технологик карта

18-мавзу: Коррекцион (махсус) педагогика

Иш босқич лари ва вақти	**Фаолият мазмуни**	
	Ўқитувчи	**Талаба**
1-босқич. Ўқув машулоти га кириш – ташкилий-тайёргарлик босқичи (20 дақиқа)	1. Мавзу, мавзуни ўзлаштиришдан кўзланган мақсад ва кутилаётган натижаларни баён этади. 2. Кичик гуруҳларни шакллантиради. 3. Ўқув машулотининг тузилишли-мантиқий схемасини тақдим этади. 4. Вақти-вақти билан талабаларни ҳамкорликка, фаолликка ундайди. 5. Талабалар эътиборига педагогик вазиятларни тақдим этади. 6. Талабалар, кичик гуруҳлар фаолиятини назорат қилиб боради. 7. Машулотни ташкил этишдан кутилган натижага эришилганлик даражасини баҳолайди. 8. Машулотни якунлайди	1. Ўқитувчи нутқни тинглайдилар, мавзу ва унинг мазмунини ёритувчи ояларни ёзиб оладилар. 2. Кичик гуруҳларда ишлайдилар. 3. Тақдим этиладиган схема, плакат ва тақдимот билан танишадилар. 4. Зарур ўринларда саволлар билан мурожаат қиладилар. 5. Ўқитувчи, тенгдошлари билан баҳсга киришиб, мавзу бўйича ўзлаштираётган билимларини ойдинлаштирадилар. 6. Мавзу мазмуни бўйича тасаввур ва билимларга эга бўладилар
2-босқич. Асосий қисм – англаш босқичи (50 дақиқа)	1. Талабаларни мавзу режаси ва асосоий тушунчалари билан таништиради. 2. Плакатлар моҳиятини ёритади. 3. Мавзуга доир ўқув материалини кичик гуруҳларга тарқатади. 4. Тақдимот асосида назарий маълумотларни баён этади, таянч тушунчаларни ажратиб кўрсатади. 5. Гуруҳларга топшириқлар беради. 6. Ўқув материалининг бўлимлари ва умумий мазмуни бўйича якуний хулосани баён этади.	1. Мавзу режаси ва асосий тушунчалар билан танишадилар.. 2. Плакатлар моҳиятини ўрганадилар. 3. Ўқитувчи нутқини тинглайдилар, тақдимот билан танишадилар. 4. Мавзуга оид таянч тушунчаларнинг мазмунини ўрганадилар. 5. Зарур ўринларда саволлар билан ўқитувчига мурожаат қиладилар. 6. Ўқув материалининг асосий ўринларини ўз дафтарларига қайд этишади.

3-босқич. Якуний қисм – фикрлаш босқичи (10 дақиқа)	1. Гуруҳлардан берилган топшириқларни бажаришларини сўрайди. 2. Гуруҳлар томонидан ишланган кластер мазмунини жамоа билан ҳамкорликда таҳлил қилади. 3. Берилган саволлар асосида мавзунинг яхши ўзлаштирилмаган қисмини қайта тушунтиради. 4. Талабаларга мустақил ишлаш учун топшириқ беради, топшириқни баҳолашга оид мезонлари билан уларни таништиради	1. Гуруҳ таркибида топшириқнинг ечимини излайдилар. 2. Гуруҳнинг топшириқ борасидаги фикри билан жамоани таништирадилар. 3. Бошқа гуруҳларнинг ечимлари билан танишадилар, уларга ўз фикрларини билдирадилар. 4. Ўзлаштирган билимларини мустаҳкамлайдилар. 5. Ўқитувчи томонидан берилган топшириқни ёзиб оладилар

МАЪРУЗА МАШУЛОТИНИНГ ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Таълим бериш технологиясининг модели	
18-мавзу	**Коррекцион (махсус) педагогика**

Талабалар ўқув фаолиятини баҳолаш мезонлари:
2,0 балл – “аъло” (5); 1,5 балл – “яхши” (4)
1,0 балл – “қониқарли” (3); 0,5 балл – “қониқарсиз” (2)

Машғулот режаси:

1. Махсус педагогиканинг предмети ва моҳияти.
2. Махсус педагогиканинг асосий вазифа ва категориялари.
3. Аномал болалар билан олиб бориладиган коррекцион ишлар йўналишлари.
4. Бола ривожланишидаги нуқсонларнинг турлари.
5. Бола ривожланишидаги нуқсонларни ташхислаш тамойиллари ва методлари.
6. Руҳий ривожланишида нуқсони бўлган болаларни ўқитиш.
7. Нутқида нуқсони бўлган болалар билан ишлаш.
8. Эшитиш қобилияти бузилган болаларни ўқитиш.
9. Кўришда нуқсони бўлган болаларни ўқитиш

Фойдаланиш учун адабиётлар:

1. ¡çáåêèñòîí Ðåñïóáëèêàñèíèíã “Òàúëèì òўғðèñèäà”ãè Қîíóíè // Áàðêàìîë àâëîä – ¡çáåêèñòîí òàðàққè¸òèíèíã ïîéäåâîðè. – Òîøêåíò: Øàðқ íàøðè¸ò-ìàòáàà êîíöåðíè, 1997

2. Íîâîòîðöåâà Í.Â. Êîððåêöèîííàÿ ïåäàãîãèêà è ñïåöèàëüíàÿ ïñèõîëîãèÿ. Ñëîâàðü. – Ìîñêâà: Ïåäàãîãèêà, 1999.

3. Усанова О.Н. Руҳий ривожланишида муаммолари бўлган болалар. –Москва: Педагогика, 1995.

4. Рахмонова В.С. Дефектология ва логопедия асослари. – Тошкент: Ўқитувчи, 1990.

5. Педагогика назарияси ва тарихи. 1-қисм. Педагогика назарияси / М.Х.Тохтаходжаева ва бошқалар. Проф. М.Х.Тохтаходжаеванинг умумий таҳрири остида. – Тошкент: “Iqtisod-moliya”, 1996.

Савол-жавоб учун саволлар:

1. Сизнингча, махсус педагогика қандай фан?
2. Махсус педагогика қандай масалаларни ўрганади?
3. Шахс ривожланишида қандай нуқсонлар кўзга ташланиши мумкинлигига эътибор берганмисиз?
4. Нутқнинг нотўғри ривожланиши аномал ҳодиса саналадими? Нима учун?
5. Нима деб ўйлайсиз, руҳий ривожланишида нуқсони бўлган болаларга самарали таълим бериш мумкинми?
6. Педагог сифатида шахсан Сиз эшитиш қобилияти бузилган болаларга таълим беришда асосий эътиборни нималарга қаратган бўлардингиз?

Махсус педагогика (дефектология, юнонча “defectus” - “нуқсон”, “камчилик”, “logos”- “фан”, “таълимот”) ривожланишда жисмоний ёки психик камчиликка эга, махсус, индивидуал тарбиялаш ва ўқитиш методларига асосланган, саломатлик имкониятлари чекланган бола шахсини ривожлантириш жараёнини бошқариш моҳияти, қонуниятларини ўрганувчи фан саналади

Махсус педагогика (дефектология)

Сурдопедагогика ва сурдопсихология эшитиш қобилияти бузилган болаларни ривожлантириш, ўқитиш ва тарбиялашни ўрганади

Тифлопедагогика ва тифлопсихология кўриш қобилияти бузилган болаларни ўқитиш, тарбиялаш ва ривожлантиришни ўрганади

Олигофренопедагогика ва олигофренопсихология ақли заиф болаларни ўқитиш, тарбиялаш ва ривожлантиришни ўрганади

Логопедия ва нутқий бузилишлар психологияси нутқида нуқсонлар бўлган болаларни ўқитиш, тарбиялаш ва ривожлантиришни ўрганади

Таянч-ҳаракат аппаратнинг мураккаб нуқсонларини ўрганувчи **махсус педагогика** ва **махсус психология**

Махсус (коррекцион) педагогика соҳалари

МАХСУС **педагогиканинг асосий мақсади**
белгиланган (нормал) ва
(мавжуд камчилик) фаолият ўртасидаги
номувофиқликни
йўқотиш ёки камайтиришдан иборат

МАХСУС-ПЕДАГОГИК ФАОЛИЯТ:
1) яхлит таълим жараёнини қамраб оладиган,
мураккаб психофизиологик ва ижтимоий-педагогик
чора-тадбирларнинг
амалга оширилишини назарда тутадиган
педагогик тизим;
2) махсус таълим дастурига мувофиқ
мутахассислар
ёрдамида аномал ўқувчиларни ўқитиш,
тарбиялаш ва ривожлантиришга
йўналтирилган яхлит жараён

Асосий вазифалар

Аномал болаларни аниқлаш ва ҳисобга олиш;
ривожланиш аномалиясини
барвақт ташхислаш методларини ишлаб чиқиш;
болаларда ривожланиш нуқсонларини тузатиш,
йўқотиш ёки камайтириш бўйича чора-тадбирларни
ишлаб чиқиш;
аномал болаликнинг олдини олиш бўйича профилактик
чора-тадбирлар тизимини ишлаб чиқиш;
бола ривожланишидаги нуқсонларни тузатиш ёки
тузатиш имкониятларини аниқлаш;
аномал болаларни табақалаштирилган ҳолда
ўқитиш ва тарбиялаш; аномал болани ривожлантириш
ва ижтимоийлаштириш жараёни самарадорлигини ошириш

Махсус (коррекцион) педагогиканинг асосий вазифалари

Махсус педагогиканинг асосий категориялари

Аномал болаларни ўқитиш ва ривожлантириш - бу уларни ижтимоий ҳаёт ва меҳнатга тайёрлаш, уларда билим, кўникма ва малакаларни шакллантиришга йўналтирилган мақсадли жараён

Аномал болаларни тарбиялаш ривожланишдаги нуқсон даражаси ва тузилишига мос келадиган метод, воситаларни танлаш асосида аномал болаларни фаол ижтимоий ҳаёт ва меҳнатга тайёрлаш, уларда фуқаролик сифатларини шакллантиришдан иборат

Коррекциялаш (тузатиш) - бу боланинг психик ва жисмоний ривожланишидаги нуқсонларни тузатиш, йўқотиш ва пасайтиришдир

Коррекцион-тарбиявий ишлар шахснинг аномал ривожланиши хусусиятларига кўра умумий педагогик таъсир кўрсатиш чора-тадбирлари тизими бўлиб, улар аномал болаларни ўқитиш жараёнида амалга оширилади

Компенсация (юнонча “compensatio” – “ўрнини тўлдириш”) организмнинг бузилган ёки ривожланмаган функцияларининг ўрнини тўлдириш, қайта қуришдир

Ижтимоий реабилитация (юнонча “rehabilitas” – “қобилиятини тиклаш”) аномал боланинг психофизиологик имкониятларига кўра ижтимоий муҳитда иштирок этиши учун шароит яратиш, уни ижтимоий ҳаёти ва меҳнатига жалб этишни англатади

Ижтимоий адаптация (юнонча “adapto” – “мослашиш”) аномал болаларнинг индивидуал, гуруҳли хулқларини ижтимоий қоидалар, қадриятларга мос келишини таъминлаш

Оила тарбияси ижтимоий реабилитацияни самарали ташкил этишда муҳим аҳамиятга эга бўлиб, у оила ва махсус таълим муассасалари ўртасидаги ҳамкорлик аномал болани ижтимоий фаолиятга жалб этиш, меҳнат қобилиятларини аниқлаш ва имкон қадар касб кўникмаларини шакллантиришда самарали натижаларга эришиш имкониятини яратади

Коррекцион-педагогик тизимда амалга ошириладиган вазифалари

Болаларнинг ривожланиши ва хулқидаги нуқсонлар моҳиятини аниқлаш, юзага келиши сабаблари, шароитларини ўрганиш

Ривожланиши, хулқида нуқсонлар бўлган болалар билан коррекцион-педагогик фаолиятни ташкил этиш, ривожланиш тарихини ўрганиш

Ривожланиши, хулқидаги нуқсонларнинг олдини оладиган ижтимоий-педагогик шарт-шароитлар, психофизиологик ривожланиш этимологияси (сабаб-оқибатли асослари)ни аниқлаш

Ривожланиши, хулқида нуқсонлар бўлган болаларга коррекцион-педагогик таъсир кўрсатиш технологияси, шакл, метод ва воситаларини ишлаб чиқиш

Оммавий умумий ўрта таълим мактабларда ривожланиши, хулқида нуқсонлар бўлган болаларни умумий тарзда ва махсус ўқитиш мазмунини таҳлил қилиш

Болаларни реабилитациялаш, ҳимоялаш марказлари, махсус муассасаларнинг мақсади, вазифалари, йўналишларини аниқлаш

Аномал болалар билан коррекцион-педагогик фаолиятни ташкил этадиган ўқитувчиларни тайёрлашда ўқув-методик базани яратиш

Коррекцион-ривожлантирувчи таълим аномал болаларга ўз вақтида малакали педагогик ёрдам кўрсатилишни таъминловчи табақалаштирилган таълим тизими бўлиб, бола ривожланишини таъминлайдиган билимларни тизимлаштириш, ривожланиши ва ўқишидаги камчиликларни йўқотиш, етарлича шаклланмаган кўникма ва малакаларни шакллантириш, боланинг идрок этишдаги камчиликларни тузатишга хизмат қилади

Коррекцион-тарбиявий ишлар аномал болаларнинг ривожланишидаги камчиликларни йўқотиш, камайтиришга қаратилган махсус педагогик чора-тадбирлар тизими бўлиб, фақат алоҳида нуқсонларни тузатишга йўналтирилган бўлмай, балки уларни умумий ривожлантиришга ҳам хизмат қилади

Коррекцион-тарбиявий фаолият боланинг идрок этиш имкониятларини ўзгартириш, ҳиссий-иродавий, индивидуал-шахсий сифатларини такомиллаштириш, қизиқиши, лаёқати, меҳнат, бадиий, эстетик ва б.ш. қобилиятларини ривожлантиришга қаратилган педагогик хатти-ҳаракатдир

МУАЛЛИФЛАР	НУҚСОНЛАРНИНГ ТУРЛАРИ
М.А.ВЛАСОВА, М.С.ПЕВЗНЕР	**1. Сенсор хислати етишмайдиган болалар (эшитиш, кўриш, нутқ қобилияти, таянч-ҳаракат аппарати, сенсомоторик функцияси бузилган). 2. Руҳий ривожланиши ортда қолган болалар. 3. Астеник ёки реактив ҳолатли, ташвишланишга мойил болалар. 4. Психопатик (хулқнинг ҳиссий бузилиши) хулқли болалар. 5. Ақли заиф болалар (дебиллик, имбециллик, идиотия даражасидаги олигофренлар). 6. Психик касалликнинг бошланич кўриниши (шизофрения, эпилепсия, истерия ва б.ш.) Намоён бўладиган болалар**
О.Н.УСАНОВА ОЯСИГА КЎРА	**1. Органик бузилишлар сабабли ривожланишида четланиш бўлган болалар. 2. Функционал етук эмаслиги сабабли ривожланишида камчилик бўлган болалар. Психик деприватциялар асосида ривожланишида камчиликлар бўлган болалар**
В.РАХМАНОВА	**1. Интеллектуал бузилишга эга болалар (ақли заиф ва руҳий ривожланишидан ортда қолган болалар). 2. Нутқи бузилган болалар. 3. Сенсорли (кўриш ва эшитиш қобилиятлари бузилган) нуқсонларга эга болалар. 4. Таянч-ҳаракатли аппарати бузилган болалар. 5. Ривожланишида комплекс бузилиш бўлган болалар**

Тамойиллар
Инсонпарварлик
Болаларни мажмуавий (комплекс) ўрганиш
Болани ҳар томонлама ва яхлит ўрганиш
Болани динамик ўрганиш
Сифатий-миқдорий ёндашув
Маълум турдаги патологияли болаларни бошқа болалар гуруҳларидан ажратиш
Ривожланишдаги нуқсонлар даражасига кўра табақалаштирилган таълимни ташкил этиш
Аномал болалар ёшини инобатга олиш
Бола ривожланишидаги нуқсонларни ташхислаш тамойиллари

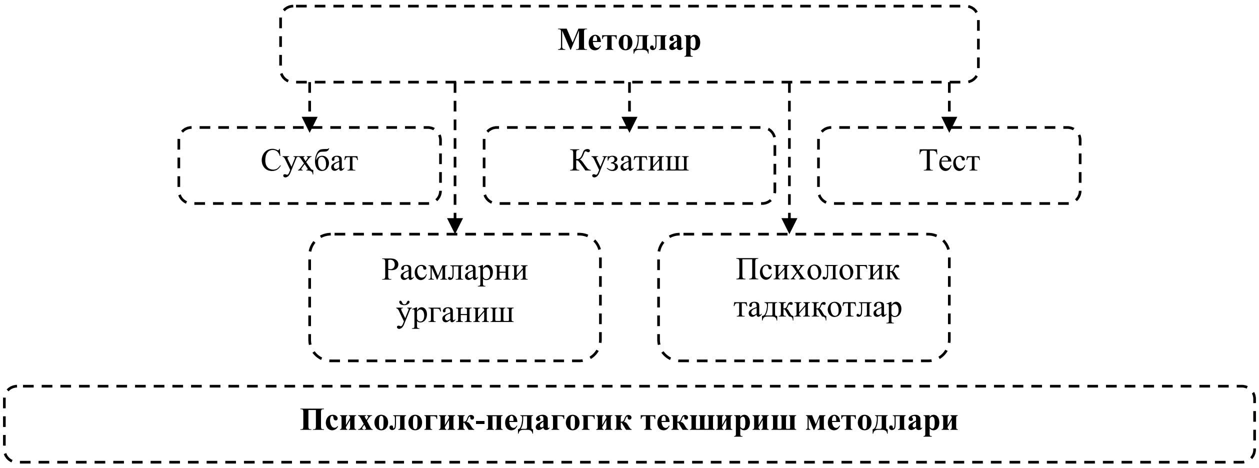
Методлар
Суҳбат
Кузатиш
Тест
Расмларни ўрганиш
Психологик тадқиқотлар
Психологик-педагогик текшириш методлари

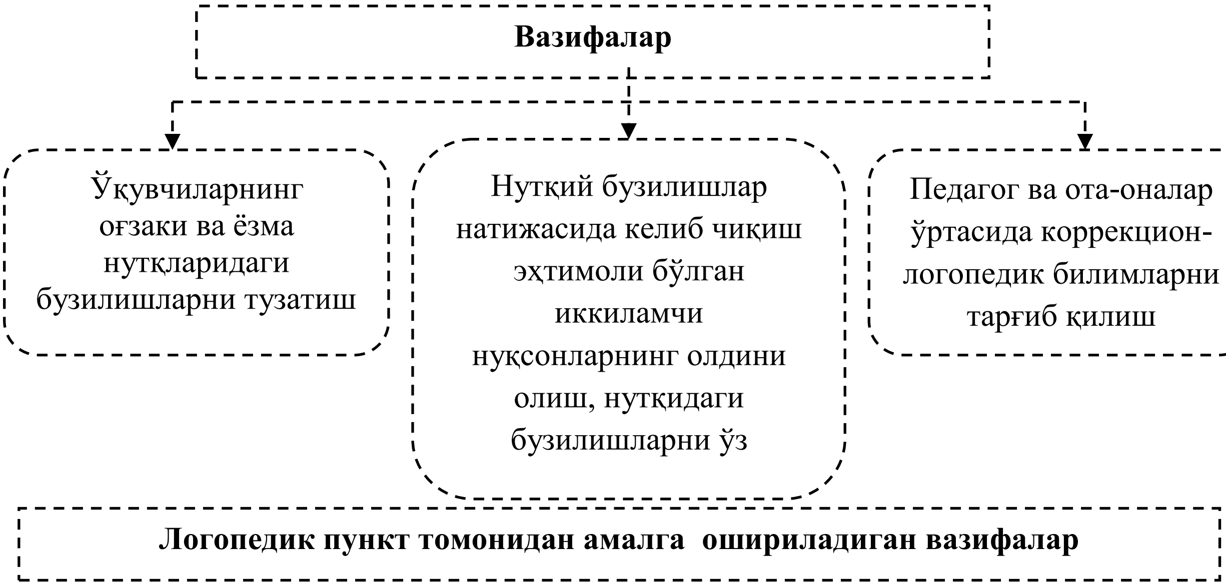

Назорат учун саволлар:

1. Махсус педагогика қандай масалаларни ўрганади?
2. Махсус педагогика қандай тамойилларга эга?
3. Махсус педагогиканинг асосий вазифалари нималардан иборат?
4. Аномал ўқувчилар билан қандай коррекцион ишлар олиб борилади?
5. Бола ривожланишидаги нуқсонлар қандай турларга бўлинади?
6. Бола ривожланишидаги нуқсонларни аниқлашда қандай ташхислаш тамойилларига амал қилинади?
7. Бола ривожланишидаги нуқсонларни аниқлашда қандай методлар қўлланилади?
8. Руҳий ривожланишида нуқсони бўлган болаларни ўқитиш қандай тартибда амалга оширилади?
9. Нутқида нуқсони бўлган болалар билан ишлашда нималарга эътибор қаратиш лозим?
10. Эшитиш қобилияти бузилган болаларни ўқитиш қандай ўзига хосликларга эга?
11. Кўришда нуқсони бўлган болаларни ўқитиш самарадорлигини қандай таъминлаш мумкин?

“Лойиҳалаш” методи ёрдамида махсус педагогиканинг умумий моҳиятини ёритувчи лойиҳаларни тайёрланг

Топшириқ устида ишлаш босқичлари

↓

Талабаар кичик гуруҳларга бириктириладилар

↓

Гуруҳлар мустақил равишда топшириқни бажарадилар

↓

Ҳар бир гуруҳдан бир нафар аъзо гуруҳ лойиҳаси билан жамоани таништиради

↓

Жамоа ҳар бир гуруҳнинг лойиҳаси юзасидан фиур билдиради

↓

Энг яхши лойиҳа танлаб олинади

↓

Ўқитувчи гуруҳларнинг фаолиятини баҳолаб, машғулотга якун ясайди

↓

ЛАБОРАТОРИЯ ВА АМАЛИЙ МАШУЛОТЛАРИНИНГ ТЕХНОЛОГИК ЛОЙИҲАЛАРИ

2.1. “Ўзбекистон Республикаси таълим тизими” мавзусидаги лаборатория машғулотининг технологик модели

Машғулот вақти – 2 соат	**Талабалар сони:** 20-30 нафар
Машғулот шакли	Семинар-лаборатория
Лаборотория машғулотнинг тузилиши	1. Ўзбекистон Республикасининг таълим соҳасидаги давлат сиёсати ва унинг меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларда акс этишини ўрганиш ва таҳлил этиш. 2. Кадрлар тайёрлаш Миллий модели ва унинг таркибий қисмларининг ўзаро алоқадорлигини кўрсатиб бериш. 3. Ўзбекистон Республикаси таълим тизими ва турларига доир амалий топшириқларни бажариш. 4. Кичик гуруҳларда ишлаш: “Ўзбекистон Республикаси таълим тизимининг афзаллиги ва ўзига хослиги шундаки...” мавзусида асосланган эссе ёзиш ҳамда тақдимот қилиш.
Лаборатория машғулотининг мақсади*:* талабаларнинг Ўзбекистон Республикаси таълим тизимига доир назарий билимларини мустаҳкамлаш ҳамда таълим тизими ва турларининг ўзига хосликлари ҳақида аниқ фикр юрита олиш кўникма ва малакаларини таркиб топтириш.	
Педагогик вазифалар:	**Ўқув фаолияти натижалари:**
1. Ўзбекистон Республикасининг таълим соҳасидаги давлат сиёсати ва унинг меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларда акс этиши масаласини баён юзасидан талабаларга зарур кўрсатмалар бериш. 2. Кадрлар тайёрлаш Миллий модели ва унинг таркибий қисмларининг ўзаро алоқадорлиги ёритилган чизмани тақдим этиш ва талабаларни чизмага изоҳ беришга йўналтириш. 3. Талабаларга Ўзбекистон Республикаси таълим тизими ва турларига доир амалий топшириқларни тақдим этиш ва уларни бажаришга доир тушунтириш бериш. 4. Талабаларнинг кичик гуруҳлардаги ишини ташкил этиш ва бошқариш.	1. Ўзбекистон Республикасининг таълим соҳасидаги асосий меъёрий ҳужжатлари – “Таълим тўғрисида”ги Қонун ва Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури ҳамда таълим соҳасидаги давлат сиёсатининг асосий тамойилларини тушунтириб берадилар. 2. Кадрлар тайёрлаш Миллий модели ва унинг таркибий қисмларининг вазифаларини баён этишади ҳамда уларнинг бир-бир билан боғлиқлигини изоҳлайдилар. 3. “Таълим тизими” ва “таълим турлари” тушунчаларининг алоҳида мазмунга эгалигини фарқлашади; Ўзбекистон Республикаси таълим тизими ва турлари ҳақида аниқ маълумотга эга бўладилар. 4. Ўзбекистон Республикаси таълим тизимининг афзаллиги ва ўзига хосликларини қиёслайдилар ва умумий хулосага келадилар.
Таълим методлари	Тушунтириш, суҳбат, “Нима учун?” чизмаси, “Чалкаштирилган мантиқий занжирлар” интерфаол методи, асосланган

	эссе.
Ўқув фаолиятини ташкил этиш шакллари	Индивидуал ва гуруҳларда ишлаш.
Ўқув воситалари	Услубий қўлланма, проектор, маркерлар, тарқатма материаллар
Таълим бериш шароити	Техник таъминланган, гуруҳларда ишлаш учун мўлжалланган аудитория
Назорат ва баҳолаш	Ёзма (топшириқларни дафтарга ёзиш) ва оғзаки (изоҳлаш, баён этиш ва тушунтириш) назорат; беш баллик шкала асосида баҳолаш.

“Ўзбекистон Республикаси таълим тизими” мавзусидаги лаборатория машғулотнинг технологик картаси

Иш босқичлари ва вақти	**Фаолият мазмуни**	
	Таълим берувчи	**Таълим олувчилар**
Тайёрлов босқичи	Мавзуни аниқлайди, таълимий мақсадни белгилайди ва кутилаётган натижаларни шакллантиради. Белгиланган таълимий мақсадларга мос ўқув-билиш топшириқларини ишлаб чиқади (1-илова).	Лаборатория топшириқлари билан танишадилар, ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.
	Талабаларнинг индивидуал ва гуруҳдаги иш натижаларини баҳолаш мезонларини ишлаб чиқади (2-илова).	
Ўқув машғулотига кириш босқичи (10 дақ)	1.1. Машғулот мавзуси, унинг мақсади ва кутилаётган натижалар билан таништиради, уларнинг аҳамияти ва долзарблигини асослайди.	Машғулотга тайёрланиш жараёнида юзага келган саволлар билан мурожаат қилишади
	1.2. Талабаларни машғулотга чорлаб олиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси таълим тизими билан боғлиқликда “Нима учун?” чизмасини таклиф қилади ва улар билан биргаликда тўлдиради (3-илова).	Ўқитувчи тақдим этган чизма билан боғлиқликда саволларга жавоб беришади ва мунозарада иштирок этишади.
Асосий босқич (55 дақиқа)	2.1. “Таълим тўғрисида”ги Қонун ва Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури ҳамда таълим соҳасидаги давлат сиёсатининг асосий тамойилларига доир “Чалкаштирилган мантиқий занжирлар кетма-кетлиги”ни тақдим	Чалкаштирилган мантиқий занжирлар кетма-кетлигини индивидуал ўз дафтарларига тўлдиришади ва оммавий тарзда тақдимотда иштирок

	этади (4-илова).	этишади
	2.2. Кадрлар тайёрлаш Миллий модели ва унинг таркибий қисмларининг ўзаро алоқадорлиги ёритилган чизмани тақдим этади (5-илова).	Чизма билан танишадилар ҳамда Кадрлар тайёрлаш миллий моделининг таркибий қисмларига изоҳ беришади
	2.3. Ўзбекистон Республикаси таълим тизими ва турларига доир амалий топшириқларни бажариш тартиби ва қоидаси билан таништиради (6-илова).	Амалий топшириқларни индивидуал тарзда бажаришади ва жамоавий ишда иштирок этишади
	2.4. Талабаларни кичик гуруҳлардаги ишини ташкил этади ҳамда “Ўзбекистон Республикаси таълим тизимининг афзаллиги ва ўзига хослиги шундаки...” мавзусида асосланган эссе ёзиш топшириғини беради (7-илова).	Кичик гуруҳларга бўлинган ҳолда асосланган эссе ёзишади ва тақдимот қилишади
Якуний босқич **(20 дақиқа)**	3.1. Машғулот юзасидан умумий хулосаларни чиқаради ва талабалар томонидан йўл қўйилган хатоларни тузатади.	Тинглайдилар ва ўзларининг хатоларини дафтарларига тузатадилар
	3.2. Талабалар томонидан тўпланган балларни эълон қилади ва машғулотни якунлайди.	Ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.

1-илова

1-лаборатория иши. Мавзу: Ўзбекистон Республикаси таълим тизими.

Машғулот топшириқлари (уй вазифаси учун):

1. Ўзбекистон Республикасининг таълим соҳасидаги асосий меъёрий ҳужжатлари – “Таълим тўғрисида”ги Қонун ва Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури ҳамда таълим соҳасидаги давлат сиёсатининг асосий тамойиллари билан танишиш ҳамда таҳлил этиш (“Баркамол авлод – Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори” китобининг 20-60 бетлари).
2. Кадрлар тайёрлаш Миллий модели ва унинг таркибий қисмлари (Кадрлар тайёрлаш Миллий дастурининг 3-бўлим, 3.1; 3.2; 3.3; 3.4; 3.5 бандлари)нинг вазифаларини ажратиб ўрганиш.
3. Ўзбекистон Республикаси таълим тизими ва турлари (“Таълим тўғрисида”ги Қонуннинг 9-10-11-12-13-14-15-16-17-18-19 моддалари)ни ўрганиш ва конспект қилиш.

2-илова

Талабаларнинг машғулот бўйича баҳолаш мезонлари

Жами: 5 балл

1. Машғулотга доир топшириқларни конспектлаш. – 2 балл.
2. Амалий топшириқларни бажариш – 2 балл.
3. Кичик гуруҳларда ишни бажариш – 1 балл.

3-илова

Қуйидаги чизмага эътибор қаратинг. Муаммо юзасидан фикр юритинг.

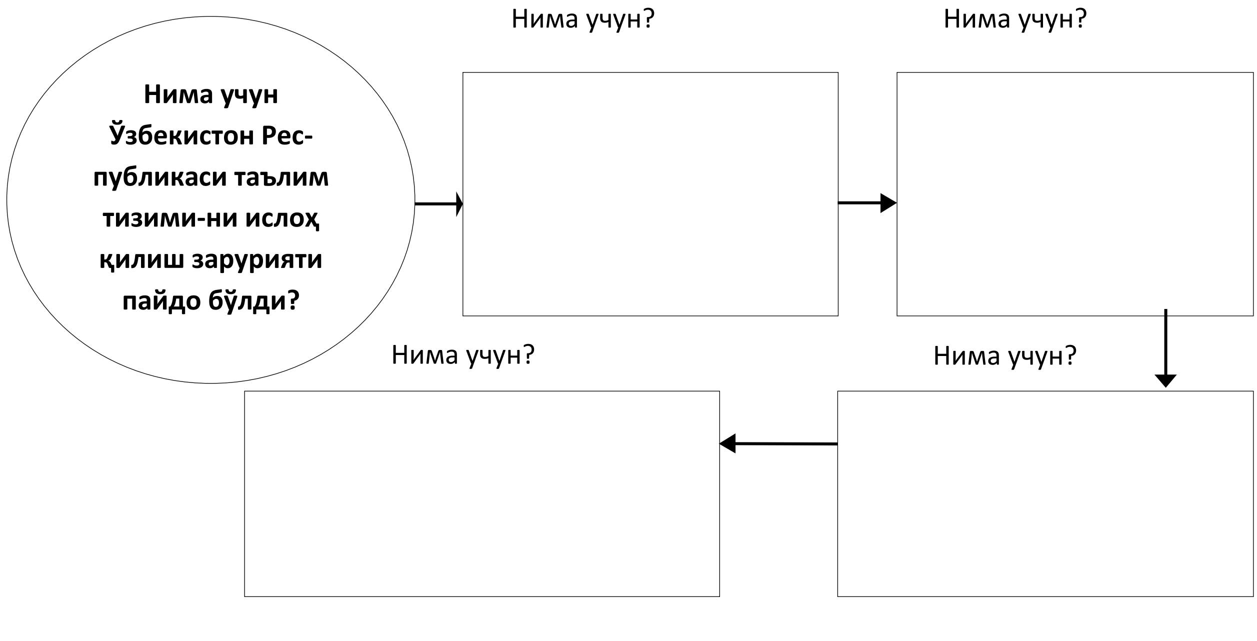

4-илова

“Ўзбекистон Республикаси таълим тизими ва турлари” мавзусидаги чалкаштирилган мантиқий занжирлар кетма-кетлиги

Қуйида келтирилган жумлалар билан танишинг. Уларни мос равишда жадвалнинг керакли устунига ёзиб қўйинг.

1. Бешта бўлим, ўттиз тўрт моддадан иборат.
2. Таълим олувчиларни ижтимоий ҳимоя қилиш масаласи.
3. Шахс.
4. Таълим хизмати кўрсатиш бозорини ривожлантириш.
5. Фан.
6. Таълим-тарбиянинг инсонпарвар, демократик характерда эканлиги.
7. Билим олиш ҳуқуқи.
8. Билимли бўлишни ва истеъдодни рағбатлантириш.
9. Ишлаб чиқариш.
10. Халқаро ҳамкорлик.
11. Таълим тизимининг дунёвий характерда эканлиги.
12. Педагогик фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқи.

“Таълим тўғрисида”ги Қонун	**Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури**	**Таълим соҳасидаги давлат сиёсатининг асосий тамойиллари**

5-илова

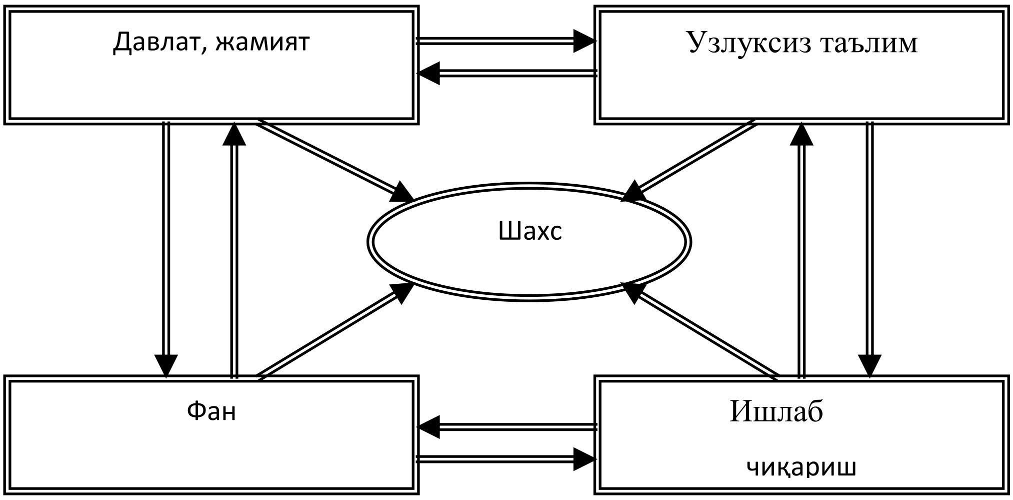

Кадрлар тайёрлаш миллий моделининг таркибий қисмлари

6-илова

Ўзбекистон Республикаси таълим тизими ва турларига доир амалий топшириқлар

1-топшириқ. Қуйида келтирилган жумлаларни давом эттиринг.

1. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида қанча вақт яшаётганидан қатъий назар...
2. Давлат таълим стандартлари...
3. Умумий ўрта таълим босқичлари қуйидагича:...
4. Ўзбекистон Республикаси таълим тизими ўз ичига қуйидагиларни қамраб олади: ...
5. Ўзбекистон Республикасида таълим қуйидаги турларда амалга оширилади: ...
6. Тегишли маълумоти, касб тайёргарлиги бор ва юксак ахлоқий фазилатларга эга бўлган шахслар...
7. Таълим муассасасини аккредитациялаш....
8. Етим болаларни ва ота-оналарининг ёки бошқа қонуний вакилларнинг васийлигисиз қолган болаларни ўқитиш ва уларни боқиш...
9. Давлат таълим муассасаларини молиялаш...
10. Нодавлат таълим муассасаларига қабул...
11. Кадрлар тайёрлаш миллий моделининг асосий таркибий қисмларига қуйидагилар киради: ...
12. Таълим ва кадрлар тайёрлаш соҳасида маркетингни ривожлантириш йўли билан...

2-топшириқ. Нуқталар ўрнига керакли сўз ёки жумлани топиб қўйинг.

1. ... аниқ мутахассислик бўйича бакалавриат негизида камида икки йил давом этадиган олий таълимдир.

2. Ўзбекистон Республикасида таълим ... турда амалга оширилади.

3. ... бола шахсини соғлом ва етук, мактабда ўқишга тайёрланган тарзда шакллантириш мақсадини кўзлайди.

4. Давлат таълим стандартларини бажариш Ўзбекистон Республикасининг барча ... учун мажбурийдир.

5. ... юқори малакали мутахассислар тайёрлашни таъминлайди.

6. ... ўқувчиларнинг интеллектуал қобилиятларини жадал ўстиришни, уларнинг чуқур, табақалаштирилган ва касб-ҳунарга йўналтирилган билим олишларини таъминлайдиган уч йиллик ўрта махсус ўқув юртидир.

7. ... ўқувчиларнинг касб-ҳунарга мойиллиги, маҳорат ва малакасини чуқур ривожлантиришни, танланган касблар бўйича бир ёки бир неча ихтисос олишни таъминлайдиган уч йиллик ўрта касб-ҳунар ўқув юртидир.

8. ... умумий ўрта таълим олиш учун зарур бўлган саводхонлик, билим ва кўникма асосларини шакллантиришга қаратилган.

9. ... билимларнинг зарур ҳажмини беради, мустақил фикрлаш, ташкилотчилик қобилияти ва амалий тажриба кўникмаларини ривожлантиради, дастлабки тарзда касбга йўналтиришга ва таълимнинг навбатдаги босқичини танлашга ёрдам беради.

10. Ўзбекистон Республикасининг таълим тизими ягона ва ...

11. Кадрлар малакасини ошириш ва уларни қайта тайёрлаш тартиби Ўзбекистон Республикаси ... томонидан белгиланади.

12. Фуқаролар иккинчи ва ундан кейинги олий маълумотни ... асосида олишга ҳақлидирлар.

6-илова

Кичик гуруҳларда ишлашга мўлжалланган асосланган эссе ёзиш топшириғи

“Ўзбекистон Республикаси таълим тизимининг афзаллиги ва ўзига хослиги шундаки...” мавзусида асосланган эссе ёзиш

Топшириқни бажариш тартиби:

1. Мазкур мавзу юзасидан ўз нуқтаи назарингизни баён этинг.
2. Нуқтаи назарингизни асослаш учун далиллар киритинг.
3. Мавзу юзасидан аниқ хулосалар чиқаринг.

2.2. “Педагоглик касби ва унинг вазифалари” мавзусидаги лаборатория машғулотининг технологик модели

Машғулот вақти – 2 соат	**Талабалар сони:** 20-30 нафар
Машғулот шакли	Семинар-лаборатория
Лаборотория машғулотнинг тузилиши	1. Педагоглик касбининг пайдо бўлиши ва демократик жамиятда педагоглик касбининг ўзига хосликларини ўрганиш. 2. Шарқ ва Ғарб педагогларининг педагоглик касби ҳақидаги қарашларини ўрганиш ва таҳлил этиш. 3. Педагогнинг шахсий ва касбий сифатларини ўзлаштиришга доир амалий топшириқларни бажариш. 4. “Менинг идеалимдаги педагог” мавзусида ўн минутлик эссе ёзиш.
Лаборатория машғулотининг мақсади*:* талабаларнинг педагоглик касби ва унинг ўзига хосликларига доир назарий билимларини мустаҳкамлаш ҳамда улар томонидан педагогнинг шахсий ва касбий сифатларининг ўзлаштирилишига эришиш.	
Педагогик вазифалар:	**Ўқув фаолияти натижалари:**
1. Педагоглик касби билан боғлиқ тушунчаларни ва демократик жамиятда педагог ролларининг намоён бўлишини ажратиб кўрсатиш. 2. Шарқ ва Ғарб педагогларининг педагоглик касбига доир қарашларини талабаларга тақдим этиш ва уларни таҳлил этишга йўналтириш. 3. Педагогнинг шахсий ва касбий сифатларини ўзлаштиришга доир амалий топшириқларни тақдим этиш ва уларни бажаришга доир тушунтириш бериш. 4. Талабаларни эссе ёзишга доир зарурий кўрсатмалар билан қуроллантириш.	1. Педагоглик касбининг пайдо бўлишини ўрганишади ҳамда педагоглик касби билан боғлиқ тушунчалар (касб, мутахассислик, педагогик мутахассислик, педагог, педагогик малака) ва демократик жамиятда педагог роллари(фасилитатор, тьютор, ингилатор)нинг намоён бўлишини билиб олишади. 2. Шарқ ва Ғарб педагогларининг педагоглик касбига доир қарашларини ўрганадилар. 3. Педагогнинг шахсий (эътиқод, ижтимоий фаоллик, фуқаролик туйғуси) ва касбий (виждонлилик, адолатпарварлик, масъулият ҳисси, фидокорлик, педагогик лаёқат) сифатларни ўзлаштирадилар. 4. Ўз идеалларида педагог тимсолини яратишади ва педагоглик касбига барқарор қизиқиш юзага келади.
Таълим методлари	Тушунтириш, суҳбат, тушунчалар таҳлили, “Ўйланг ва жуфтликларда фикр алмашинг”, матн билан ишлаш, БЛИЦ-ўйин, ўқув лойиҳаси.
Ўқув фаолиятини ташкил этиш шакллари	Индивидуал ва гуруҳларда ишлаш.
Ўқув воситалари	Услубий қўлланма, проектор, маркерлар,

	тарқатма материаллар
Таълим бериш шароити	Техник таъминланган, гуруҳларда ишлаш учун мўлжалланган аудитория
Назорат ва баҳолаш	Ёзма (топшириқларни дафтарга ёзиш) ва оғзаки (изоҳлаш, баён этиш ва тушунтириш) назорат; беш баллик шкала асосида баҳолаш.

“Педагоглик касби ва унинг вазифалари” мавзусидаги лаборатория машғулотнинг технологик картаси

Иш босқичлари ва вақти	**Фаолият мазмуни**	
	Таълим берувчи	**Таълим олувчилар**
Тайёрлов босқичи	Мавзуни аниқлайди, таълимий мақсадни белгилайди ва кутилаётган натижаларни шакллантиради. Белгиланган таълимий мақсадларга мос ўқув-билиш топшириқларини ишлаб чиқади (1-илова).	Лаборатория топшириқлари билан танишадилар, ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.
	Талабаларнинг индивидуал ва гуруҳдаги иш натижаларини баҳолаш мезонларини ишлаб чиқади (2-илова).	
Ўқув машғулотига кириш босқичи (10 дақ)	1.1. Машғулот мавзуси, унинг мақсади ва кутилаётган натижалар билан таништиради, уларнинг аҳамияти ва долзарблигини асослайди.	Машғулотга тайёрланиш жараёнида юзага келган саволлар билан мурожаат қилишади
	1.2. Талабаларни машғулотга чорлаб олиш мақсадида ўқитувчи ҳақидаги ҳикояни келтириб ўтади ва талабаларни ўйлаш ва жуфтликларда фикр алмашишга даъват этади (3-илова).	Ўқитувчи тақдим этган ҳикоя билан танишишади ва мунозарада иштирок этишади.
Асосий босқич (55 дақиқа)	2.1. Педагоглик касби билан боғлиқ тушунчаларни тақдим этади ва талабаларни уларни таҳлил этишга йўналтиради.	Педагоглик касби билан боғлиқ тушунчаларни ўз дафтарларига қайд этишади ва уларга изоҳ ёзишади

	2.2. Шарқ ва Ғарб педагогларининг педагоглик касбига доир қарашларини тизимлаштиришга доир БЛИЦ-ўйинни ташкил этади ва бошқаради (4-илова).	БЛИЦ-ўйинда иштирок этишади ҳамда топшириқни индивидуал ва кичик гуруҳларда бажаришади
	2.3. “Замонавий педагог шахси модели”ни тақдим этади ва талабалардан ҳар бир сифат ва хусусиятларга изоҳ беришни сўрайди.	“Замонавий педагог шахси модели”даги ҳар бир тушунчага луғат ёрдамида изоҳ беришади
	2.4. Талабалар томонидан ёзилган “Менинг идеалимдаги педагог” мавзусидаги ўн минутлик эссе билан танишади ва уларнинг айримларини гуруҳда тинглашни ташкил этади.	“Менинг идеалимдаги педагог” мавзусида ўқув лойиҳаси тайёрлашади ва тақдимот қилишади
Якуний босқич **(20 дақиқа)**	3.1. Машғулот юзасидан умумий хулосаларни чиқаради ва талабалар томонидан йўл қўйилган хатоларни тузатади.	Тинглайдилар ва ўзларининг хатоларини дафтарларига тузатадилар
	3.2. Талабалар томонидан тўпланган балларни эълон қилади ва машғулотни якунлайди.	Ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.

1-илова

2-лаборатория иши. Мавзу: Педагоглик касби ва унинг вазифалари.

Машғулот топшириқлари (уй вазифаси учун):

1. Педагоглик касбининг пайдо бўлиши ҳамда луғат (Ҳасанбоев Ж. ва бошқалар. Педагогика фанидан изоҳли луғат. – Т.: “Fan va texnologiyalar” нашриёти, 2008) ёрдамида педагоглик касби билан боғлиқ тушунчалар (касб, мутахассислик, педагогик мутахассислик, педагог, педагогик малака) ва демократик жамиятда педагог роллари (фасилитатор, тьютор, ингилатор)нинг намоён бўлишини ўрганиш .
2. Педагогика тарихига доир ўқув адабиётлари (К.Ҳошимов ва бошқалар. Педагогика тарихи. – Т.: Ўқитувчи, 1996) билан танишиш орқали Шарқ ва Ғарб педагогларининг педагоглик касбига доир қарашларини ўрганиш ва таҳлил этиш.
3. “Замонавий педагог шахси модели” билан танишиш ҳамда ҳар бир сифат ва хусусиятга изоҳ ёзиш.

ЗАМОНАВИЙ ПЕДАГОГ ШАХСИ МОДЕЛИ

Фундаментал билимлар

1. Филсафий, социологик.
2. Инсоншунослик.
3. Маданий.
4. Методологик.
5. Психологик-педагогик.
6. Махсус (фан бўйича)

Шахсий ва касбий сифатлар

1. Фуқаролик ва ватанпарварлик.
2. Ижтимоий фаоллик.
3. Миллий ғоя тарғиботчиси.
4. Инсонпарварлик.
5. Интеллигентлик.
6. Эрудиция

Қобилиятлар
1. Дидактик (ўқув).
2. Гностик (билишга доир).
3. Конструктив-ташкилотчилик.
4. Эмоционаллик, очиқлик.
5. Коммуникати.
6. Суггестив.
– –

4. “Менинг идеалимдаги педагог” мавзусида ўн минутлик эссе ёзиш.

Эссе – бу муаллифнинг индивидуал нуқтаи назарини ифода этиш шакли бўлиб, бирор нарса-ҳодиса ёки жараён ҳақидаги умумий ёки дастлабки дунёқарашни ўз ичига олади.

Ўн минутлик эссени ёзиш қоидалари:

1. Таклиф этилган мавзуга доир сўзлар ҳажми 500 тадан 1000 тагача бўлиши мумкин.

2. “Педагог деганда кўз олдимга ... келади”, “Менинг фикримга кўра педагог ... бўлиши керак”, “Замонавий педагог ... каби сифатларга эга бўлиши керак” каби жумлалардан фойдаланинг.

3. Ўзингиз ҳавас қилган, сиз учун идеал бўлган устозларингиздан бири мисолида орзуингиздаги педагог тимсолини гавдалантиринг.

2-илова

Талабаларнинг машғулот бўйича баҳолаш мезонлари

Жами: 5 балл

1.Машғулотга доир топшириқларни бажариш. – 4 балл.
2.Мунозараларда иштирок этиш – 0,5 балл.
3.Кичик гуруҳларда ишни бажариш – 0,5 балл.

3-илова

Ўйлаш ва жуфтликларда фикр алмашишга учун қатралар (ўйлар)

Деҳқон ва муаллим

(Ўткир Ҳошимов)

Деҳқон нопоб уруғ сепса, аччиқ “ҳосили”ни бир ўзи “ўриб олади”. Ўша йили.

Ўқитувчи боланинг қалбига нобоп уруғ сепса, аччиқ “ҳосили”ни бутун жамият ўриб олади. Йигирма йилдан кейин...

Муаллим моддий бойлик яратмайди, дейдиганлар жамитни ичидан портлатувчи бомбадир!

Устоз

(Ўткир Ҳошимов)

Устоз отангдек улуғ, деганлари бежиз эмас. Ота ҳаёт беради. Устоз эса яшашга ўргатади. Туғилишдан кўра яшаш қийинроқ....

Чархпалак

(Ўткир Ҳошимов)

Мактабимиз биқинидан ариқ оқарди. Арикда чархпалак бор эди. Катта танаффусда чархпалакни томоша қилишни яхши кўрардим... Ёғоч гардиши кўҳна, темир пақирчалари занглаб кетган. Парракларига кўкимтир сув ўтлари ёпишган... Биров ёлғондан туртиб юборса, ростдан қулаб кетадигандек... Чархпалак нолали чийқиллаб айланади. Кифтида сув кўтариб юқорига олиб чиқади... Тепага чиқиб олган суви ортга қайтмайди... Чархпалак ҳам бунга ранжимайди. Янгидан-янги сув томчиларини юқорига кўтариб бераверади... Нолали ғийқиллайди...

Орадан кўп йиллар ўтиб, ўша чархпалак тушларимга кирадиган бўлди. Нега шундай бўлганини узоқ ўйладим...

Сўнг... Бир ҳақиқатни англадим. Мен чархпалакни эмас, устозларимни қумсар эканман.

Сув – сув эмас, мен эканман! Чархпалак – чархпалак эмас, ўқитувчиларим экан!

Мени – бир томчи сувни катта ҳаёт йўлига олиб чиқиб қўйган устозларим – чархпалак заҳматини оқлай олдиммикан?.. Билмадим.

...Кўҳна чархпалак ҳамон тушларимга киради...

4-илова

БЛИЦ-ўйин

фикрлар	**гурух жавоби**	**гурух хатоси**	**калит**	**индив. хато**	**индив. жавоб**	**Педагог-олимлар**
Устоз шогирдига зуғум қилишга, кўп ҳолларда ён беришга интилмаслиги керак						Алишер Навоий
Илм берувчининг овози тингловчиларнинг ҳаммасига эшитиларли, меъёрида бўлиши керак						Абу Наср Форобий
Мударрис ота-онасининг мансаби, бойлигига қараб болага муомала қилмаслиги лозим.						Имом Ал-Бухорий
Яхши ўқитувчи ўқувчиларга тайёрини бермайди, тушунтиришга ўргатади						Абу Али ибн Сино
Болалар билан муомалада босиқ, жиддий бўлиш лозим						Адольф Дистерверг

Ўйинни ўтказиш тартиби:

1) талабаларга жадвалнинг чап томонида берилган тушунчалар билан танишиб чиқиш таклиф этилади;

2) дастлаб индивидуал равишда тушунчаларга мос жавобни ўнг томондаги фикрлар орасидан танлаб, тартибланган рақамини “индив. жавоб” устунига (масалан “1” рақамли тушунчага “10” рақамдаги жавоб) ёзиш сўралади;

3) сўнгра худди шундай тартибдаги иш кичик гуруҳларда амалга оширилади. Яъни “гуруҳ жавоби” устуни тўлдирилади. Кичик гуруҳ аъзоларида мазкур устунга ёзиш учун ягона жавоб бўлиши лозим;

4) ўқитувчи тўғри жавобларни ўқийди. Талабалар ўзларига берилган қоғознинг “калит” устунига жавобларни ёзиб чиқишади.

5) талабалар мустақил равишда калитга асосланиб, “индивидуал хато” ва “гуруҳ хатоси” устунларини тўлдиради. Ҳар бир талабанинг ва кичик гуруҳ натижалари таҳлил этилади.

2.3. “Педагогика фан сифатида. Педагогиканинг илмий-тадқиқот методлари” мавзусидаги лаборатория машғулотининг технологик модели

Машғулот вақти – 2 соат	**Талабалар сони:** 20-30 нафар
Машғулот шакли	Семинар-лаборатория
Лаборотория машғулотнинг тузилиши	1. Педагогика фанининг пайдо бўлиши ҳамда педагогика фанининг объекти, предмети, мақсад ва вазифаларини ўрганиш. 2. Педагогиканинг асосий категорияларини ўрганиш ва таҳлил этиш. 3. Педагогиканинг илмий-тадиқот методларига доир амалий топшириқларни бажариш. 4. Очиқ ва ёпиқ жавобли анкета тузиш.
Лаборатория машғулотининг мақсади*:* талабаларнинг педагогика фанининг пайдо бўлиши ва ривожланиши, педагогика фанининг методологик асосларига доир билимларини мустаҳкамлаш ҳамда уларда педагогиканинг илмий-тадқиқот методларидан фойдаланишга доир кўникма ва малакаларни таркиб топтириш.	

Педагогик вазифалар:	**Ўқув фаолияти натижалари:**
1. “Педагогика” тушунчасининг келиб чиқиши, педагогика фанининг объекти, предмети, мақсад ва вазифалари ҳақида конкрет билим ва тасаввурларни шакллантириш.	1. “Педагогика” тушунчасининг келиб чиқиш тарихини ўрганишади ҳамда педагогика фанининг объекти, предмети, мақсад ва вазифаларини билиб оладилар.
2. Талабалар томонидан педагогиканинг асосий категориялари ва уларнинг моҳиятини ўзлаштирилишига эришиш.	2. Педагогиканинг асосий категориялари (таълим, тарбия, маълумот, шаклланиш, ривожланиш)ни ўрганадилар.
3. Педагогиканинг илмий-тадқиқот методларини ўзлаштиришга доир амалий топшириқларни тақдим этиш ва уларни бажаришга доир тушунтириш бериш.	3. Педагогиканинг назарий (анализ, синтез, класификациялаш, структуралаш, моделлаштириш, таълим муассасаси ҳужжатларини ўрганиш) ва эмпирик (анкета, педагогик кузатиш, суҳбат, педагогик эксперимент)дан фойдаланиш кўникма ва малакаларини ўзлаштирадилар.
	4. Очиқ ва ёпиқ жавобли анкеталар тузиш

4. Талабаларни очиқ ва ёпиқ жавобли анкеталар тузишга доир кўрсатмалар билан қуроллантириш.	орқали дастлабки тадқиқотчилик кўникмаларига эга бўлишади.
Таълим методлари	Тушунтириш, суҳбат, эркин ёзиш, БЛИЦ-сўров, муқобилини танлаб олиш тести.
Ўқув фаолиятини ташкил этиш шакллари	Индивидуал ва гуруҳларда ишлаш.
Ўқув воситалари	Услубий қўлланма, проектор, маркерлар, тарқатма материаллар
Таълим бериш шароити	Техник таъминланган, гуруҳларда ишлаш учун мўлжалланган аудитория
Назорат ва баҳолаш	Ёзма (топшириқларни дафтарга ёзиш) ва оғзаки (изоҳлаш, баён этиш ва тушунтириш) назорат; беш баллик шкала асосида баҳолаш.

“Педагогика фан сифатида. Педагогиканинг илмий-тадқиқот методлари” мавзусидаги лаборатория машғулотнинг технологик картаси

Иш босқичлари ва вақти	**Фаолият мазмуни**	
	Таълим берувчи	**Таълим олувчилар**
Тайёрлов босқичи	Мавзуни аниқлайди, таълимий мақсадни белгилайди ва кутилаётган натижаларни шакллантиради. Белгиланган таълимий мақсадларга мос ўқув-билиш топшириқларини ишлаб чиқади (1-илова).	Лаборатория топшириқлари билан танишадилар, ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.
	Талабаларнинг индивидуал ва гуруҳдаги иш натижаларини баҳолаш мезонларини ишлаб чиқади (2-илова).	
Ўқув машғулотига кириш босқичи (10 дақ)	1.1. Машғулот мавзуси, унинг мақсади ва кутилаётган натижалар билан таништиради, уларнинг аҳамияти ва долзарблигини асослайди.	Машғулотга тайёрланиш жараёнида юзага келган саволлар билан мурожаат қилишади
	1.2. Талабаларни машғулотга чорлаб олиш мақсадида “Педагогика фанини ўрганиш нима учун зарур?” мавзусида эркин ёзиш топшириғини беради (3-илова).	Эркин ёзишга доир топшириқни бажаришади ва ўз фикр-мулоҳазаларини баён этишади.

Асосий босқич **(55 дақиқа)**	2.1. “Педагогика” тушунчасининг келиб чиқиши, педагогика фанининг объекти, предмети, мақсад ва вазифаларига доир блиц-сўров ўтказади (4-илова).	Саволларга жавоб беришади ва ўз дафтарларига тузатиш киритишади
	2.2. Педагогиканинг асосий категорияларини ўзлаштиришга доир муқобилини танлаб олиш тестини тақдим этади ва ечиш тартиби билан таништиради (5-илова).	Муқобилини танлаб олиш тестини бажарадилар ва ўз-ўзини назрат қилишни амалга оширишади
	2.3. Талабаларга педагогиканинг илмий-тадқиқот методларига доир тақдим этилган амалий топшириқларнинг жавобларини текширади ва зарурий тузатишлари киритади.	Топшириқларга доир ўз жавоблари билан иштирок этади ва зарурий тузатишлар киритишади
	2.4. Талабалар томонидан тузилган очиқ ва ёпиқ жавобли анкеталар билан танишади ва текширади	Очиқ ва ёпиқ жавобли анкета юзасидан мунозараларда иштирок этишади
Якуний босқич **(20 дақиқа)**	3.1. Машғулот юзасидан умумий хулосаларни чиқаради ва талабалар томонидан йўл қўйилган хатоларни тузатади.	Тинглайдилар ва ўзларининг хатоларини дафтарларига тузатадилар
	3.2. Талабалар томонидан тўпланган балларни эълон қилади ва машғулотни якунлайди.	Ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.

1-илова

3-лаборатория иши. Мавзу: Педагогика фан сифатида. Педагогиканинг илмий-тадқиқот методлари.

Машғулот топшириқлари (уй вазифаси учун):

1. Педагогика фанининг пайдо бўлиши ҳамда педагогика фанининг объекти, предмети, мақсад ва вазифаларини ўрганиш ва конспект қилиш (Педагогика // М.Х.Тохатаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 28-31; Ибрагимов Х., Абдуллаева Ш. Педагогика назарияси. – Т.: "Fan va texnologiya" нашриёти, 2008. – Б.26-28; Подласый И.П. Педагогика. – М: Высшее образование, 2008. – С.39-50).
2. Педагогиканинг асосий категорияларини ўрганиш, таҳлил этиш ва жадвал кўринишида дафтарга қайд этиш (Педагогика // М.Х.Тохатаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 31-32; Ибрагимов Х., Абдуллаева Ш. Педагогика назарияси. – Т.: "Fan va texnologiya" нашриёти, 2008. – Б.29-31; Подласый И.П. Педагогика. – М: Высшее образование, 2008. – С.51-61).
3. Педагогиканинг илмий-тадқиқот методларига доир амалий топшириқларни бажариш.

1-топшириқ. Қуйидаги келтирилган фрагментлар билан танишинг. Уларда қайси педагогик илмий-тадқиқот методи ҳақида фикр юритилаётганлигини аниқланг.

1-лавҳа. Мазкур илмий-тадқиқот методи бевосита ва билвосита олиб борилиб, таълим-тарбия жараёнидаги мавжуд муаммони аниқлашга хизмат қилади.

2-лавҳа. Ўқув машғулотларининг жадвали, ўқув дастури, гуруҳ (ёки синф) журналлари, ўқувчиларнинг шахсий варақалари, Педагогик Кенгаш йиғилиши баённомалари ёзилган дафтар, Педагогик Кенгаш қарорлари, тарбиявий ишлар режаси, ўқув-тарбия ишларини ташкил этиш борасидаги ҳисоботлар мазкур метод учун манба бўлиб хизмат қилади.

3-лавҳа. Бу метод педагогик кузатиш жараёнида эга бўлинган маълумотларни бойитиш, мавжуд ҳолатга тўғри баҳо бериш, муаммонинг ечимини топишга имкон берувчи педагогик шарт-шароитларни яратиш, тажриба-синов ишлари субъектлари имкониятларини муаммо ечимига жалб этиш мақсадида қўшимча равишда ташкил этилади ва савол-жавоб тарзида амалга оширилади.

4-лавҳа. Мақсадига кўра асословчи ва таъкидловчи босқичларда амалга оширилиб, узоқ ва қисқа муддатга ташкил этиладиган ҳамда қатъий режим асосида педагогик кузатув

олиб борилади. Таълим-таълим тарбияни амалга оширишга доир янги метод, усул, восита ва технологиялар синовдан ўтказилади.

5-лавҳа. Социологик тавсифга эга тадқиқотларда қўлланилиб, ошкора муҳокамага асосланади. Саволлар ва жавоблар олдиндан тайёрланади.

6-лавҳа. Бирор объект ҳақида янги маълумотларни олиш мақсадида унинг таркибий қисмлари абстракт ҳолатга кўчириш асосида ўрганилади ва яхлит андозаси яратилади.

2-топшириқ. Қуйида келтирилган мисоллар билан танишинг ва уларнинг қайси илмий-тадқиқот методига тегишли эканлигини аниқланг.

1-мисол. Сиз мазкур таълим муассасасини танлаганингиздан хурсандмисиз? 1) ҳа, хурсандман; 2) жуда хурсанд эмасман; 3) йўқ. 4) жавоб беришга қийналаман.

2-мисол. 2.1. Ўрганилаётган фанларни ўзлаштиришга сизнинг таълимнинг аввалги босқичидаги тайёрлигингиз етарлими? 2.2. Сизнинг-ча, олий таълимда ўқишнинг мактаб, академик лицей ва касб-ҳунар коллежидан фарқи нимада?

3-мисол. 3.1. Инновация деганда нимани тушунасиз?___________________________

____

Инновация ва янгилик тушунчалари ўртасида тафовут мавжудми? Ўз фикрингизни асосланг____

____

4-мисол. 4.1. Керакли сўзни топиб қўйинг.

Ўзбекистон – ... давлат.

Саволга жавоб беринг.

Амир Темур қандай давлат тузган?

Гапни давом эттиринг.

1999 йил Жалолиддин Мангуберди таваллудининг 800 йиллиги кенг нишонланди. Унинг таваллуд санаси муносабати билан …

4. “Педагоглик касбини танлашдан мақсад”ни аниқлашга доир очиқ ва ёпиқ жавобли анкета тузиш.

2-илова

Талабаларнинг машғулот бўйича баҳолаш мезонлари

Жами: 5 балл

1. Китоб билан ишлаш ва конспект ёзиш. – 1 балл.
2. Топшириқларни бажариш ва анкета тузиш – 2 балл.
3. Савол-жавобларда ва мунозарада иштирок этиш – 2 балл.

3-илова

“Педагогика фанини ўрганиш нима учун зарур?” мавзусида эркин ёзиш топшириғи

Топшириқ: “Педагогика фанини ўрганиш нима учун зарур?” мавзусида беш дақиқа мобайнида ўз фикрларингизни дафтарга ёзинг. Ўйлаган фикрларингизни ҳеч қандай тўхтовсиз баён этинг.

Эркин ёзиш устида ишлашга доир кўрсатма:

1. Талабалардан беш дақиқа мобайнида берилган мавзу бўйича ўз фикрларини ёзиш сўралади.

2. Беш дақиқа тугагач, вақт туганганлиги маълум қилинади. Бироқ бир минут сукут сақлаб турилади. Чунки одатда энг яхши фикрлар инсон танг ҳолатда қолган вазиятда туғилади.

3. Талабалардан айримларининг фикрлари тингланади. Уч-тўрт талаба ўз ёзганларини ўқиб бергач, ўқитувчи қолган талабалардан айтилганларига ўхшамайдиган фикр кимда бўлса билдиришларини сўрайди.

4-илова

“Педагогика” тушунчасининг келиб чиқиши, педагогика фанининг объекти, предмети, мақсад ва вазифаларига доир блиц-сўров саволлари

1. “Педагогика” сўзи қандай маънони билдиради?
2. Педагогика фани қай тарзда пайдо бўлди?
3. Илмий педагогика нечанчи асрда юзага келди?
4. Педагогика фани нимани ўрганади?
5. Педагогика фанининг объекти нима?
6. Педагогика фанининг объектини белгилашда хилма-хил ёндашувлар кўзга ташланади. Бундай ёндашувларга сизнинг муносабатингиз қандай?
7. Педагогика фанининг предметини нима ташкил этади?
8. Педагогикнинг таҳлилий функцияси қандай вазифаларни бажаради?
9. Педагогиканинг прогностик фукцияларига нималар киради?
10. Педагогиканинг ташкилий фукнцияси ўз ичига нималарни қамраб олади?
11. Педагогиканинг методологик функцияси деганда нимани тушунасиз?

5-илова

Педагогиканинг асосий категорияларини ўзлаштиришга доир муқобилини танлаб олиш тести

1. Тарбияланувчиларни назарий билим, амалий кўникма ва малакалар билан қуроллантириш, уларнинг билиш қобилиятларини ўстириш ва дунёқарашларини шакллантиришга йўналтирилган жараён.	А) маълумот
2. Муайян аниқ мақсад ҳамда ижтимоий-тарихий тажриба асосида ёш авлодни ҳар томонлама ўстириш, унинг онги, хулқ-атвори ва дунёқарашини таркиб топтириш жараёни.	В) таълим
3. Таълим-тарбия натижасида ўзлаштирилган ва тизимлаштирилган билим, ҳосил қилинган кўникма ва малакалар	С) ривожланиш

ҳамда таркиб топган дунёқараш мажмуи.

4. Ҳаётий фаолият жараёни ва махсус тарбиявий хатти-ҳаракатлар таъсирида инсон ривожланишининг муҳим шакли. — Д) маълумот

5. Тарбияланувчининг психикаси ва жисмоний тараққиётида босқичма-босқич ва қонуний ўзгаришларнинг содир бўлиши — Е) шаклланиш

2.4. “Ўқувчи шахси тарбиянинг объекти ва субъекти сифатида” мавзусидаги лаборатория машғулотининг технологик модели

Машғулот вақти – 2 соат	**Талабалар сони:** 20-30 нафар
Машғулот шакли	Семинар-лаборатория
Лаборотория машғулотнинг тузилиши	1. “Одам”, “инсон”, “шахс” тушунчаларини қиёсий ўрганиш ҳамда шахс тушунчасининг моҳиятини ўзлаштириш. 2. Шахснинг “ўсиши”, “ривожланиши” ва “шаклланиши” масалаларини фанлараро боғлиқликда таҳлил этиш. 3. Шахсни шакллантиришга доир ёндашувларни таҳлил этиш ва ўзига хосликларини аниқлаш. 4. Шахсни шакллантиришга таъсир этувчи омилларни ўрганиш ва таҳлил этиш. 5. Шахсни шакллантиришнинг ёш даврларига тавсиф бериш.

Лаборатория машғулотининг мақсади*:* талабаларнинг шахснинг шаклланиши, тарбияси ва ижтимоийлашувига доир назарий билимларини мустаҳкамлаш ҳамда уларда ёш даврларининг ўзига хосликларини фарқлай олиш кўникма ва малакаларни таркиб топтириш.

Педагогик вазифалар:	**Ўқув фаолияти натижалари:**
1. Талабаларни “Одам”, “инсон”, “шахс” тушунчалари мазмунини фарқлай	1. “Одам”, “инсон”, “шахс” тушунчаларини фарқлай олишга ўрганадилар.

олишга ўргатиш. 2. Шахснинг ўсиши ва ривожланишининг ўзига хосликларини аниқлаштириш. 3. Шахсни шакллантиришга доир ёндашувларнинг мазмун-моҳиятини тушуниб олинишига эришиш. 4. Шахсни шакллантиришга таъсир этувчи омилларни қиёсий тавсифлашга ўргатиш. 5. Шахсни шакллантиришнинг ёш даврларига тавсиф бериш.	 2. “Ўсиш” ва “ривожланиш” тушунчаларининг шахс ривожланишнинг миқдор ва сифат кўрсаткичлари сифатида хизмат қилишини англайдилар. 3. Шахсни шакллантиришга доир ёндашувлар (биологик, ижтимоий, биоижтимоий, замонавий)нинг мазмун-моҳиятини ўзлаштирадилар. 4. Ирсият, муҳит, таълим-тарбия, шахсий фаолликнинг шахсни шакллантиришга таъсирини қиёслайдилар, хулосалар чиқаришади. 5. Шахсни шакллантиришнинг ёш давларига тавсиф беришади
Таълим методлари	Тушунтириш, суҳбат, муаммоли топшириқ, тугалланмаган гаплар методикаси, тоифалаш жадвали.
Ўқув фаолиятини ташкил этиш шакллари	Индивидуал ва гуруҳларда ишлаш.
Ўқув воситалари	Услубий қўлланма, проектор, маркерлар, тарқатма материаллар
Таълим бериш шароити	Техник таъминланган, гуруҳларда ишлаш учун мўлжалланган аудитория
Назорат ва баҳолаш	Ёзма (топшириқларни дафтарга ёзиш) ва оғзаки (изоҳлаш, баён этиш ва тушунтириш) назорат; беш баллик шкала асосида баҳолаш.

“Ўқувчи шахси тарбиянинг объекти ва субъекти сифатида” мавзусидаги лаборатория машғулотнинг технологик картаси

Иш босқичлари ва вақти	**Фаолият мазмуни**	
	Таълим берувчи	**Таълим олувчилар**
Тайёрлов босқичи	Мавзуни аниқлайди, таълимий мақсадни белгилайди ва кутилаётган натижаларни шакллантиради. Белгиланган таълимий	Лаборатория топшириқлари билан танишадилар, ўзларини қизиқтирган саволларга

	мақсадларга мос ўқув-билиш топшириқларини ишлаб чиқади (1-илова).	жавоб олишади.
	Талабаларнинг индивидуал ва гуруҳдаги иш натижаларини баҳолаш мезонларини ишлаб чиқади (2-илова).	
Ўқув машғулотига кириш босқичи **(10 дақ)**	1.1. Машғулот мавзуси, унинг мақсади ва кутилаётган натижалар билан таништиради, уларнинг аҳамияти ва долзарблигини асослайди.	Машғулотга тайёрланиш жараёнида юзага келган саволлар билан мурожаат қилишади
	1.2. Талабаларни машғулотга чорлаб олиш мақсадида муаммоли топшириқни тақдим этади (3-илова).	Муаммоли топшириқни бажаришади ва ўз фикр-мулоҳазаларини баён этишади.
Асосий босқич **(55 дақиқа)**	2.1. “Одам”, “инсон”, “шахс” тушунчалари моҳиятини англашга доир “Тугалланмаган гаплар” методикасини ўтказади (4-илова).	Тугалланмаган гапларни тўлдиришади ва оммавий сўровда иштирок этишади
	2.2. Шахснинг ўсиши ва ривожланишининг ўзига хосликларини аниқлаштириш мақсадида тушунчалар иерархиясини тақдим этади (5-илова).	Тушунчалар иерархияси билан танишадилар ва уларни тўғри кетма-кетликда жойлаштиришади
	2.3. Индивидуал ва жуфтликларда муҳокама қилиш учун шахснинг ривожланишига доир ёндашувлар моҳиятини ёритиб берувчи фикрларни яширин ҳолатда ифодалайди ва талабаларни ўйлашга даъват этади (6-илова) ҳамда шахснинг шаклланишига таъсир этувчи омилларни таснифлашга доир топшириқни тақдим этади (7-илова).	Шахсни шакллантиришга доир ёндашувлар моҳиятини ёритиб берувчи фикрлар билан танишадилар, муҳокама қиладилар ва аниқ қарорга келишади
	2.4. Талабалар томонидан мустақил тўлдириб келинган “Шахсни шакллантиришнинг ёш даврлари” мавзусидаги тоифалаш жадвали билан танишади ва уларга аниқлик киритади	Тоифалаш жадвалини тақдим этишади ва зурурий тузатишлар киритишади
Якуний босқич **(20 дақиқа)**	3.1. Машғулот юзасидан умумий хулосаларни чиқаради ва талабалар томонидан йўл қўйилган хатоларни тузатади.	Тинглайдилар ва ўзларининг хатоларини дафтарларига тузатадилар
	3.2. Талабалар томонидан тўпланган балларни эълон қилади ва машғулотни якунлайди.	Ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.

1-илова

4-лаборатория иши. Мавзу: Ўқувчи шахси тарбиянинг объекти ва субъекти сифатида.

Машғулот топшириқлари (уй вазифаси учун):

1. “Одам”, “инсон”, “шахс” тушунчаларини қиёсий ўрганиш ҳамда шахс тушунчасининг моҳиятини ўзлаштириш (Фалсафа: қомусий луғат. – Т.: Шарқ, 2004; Каримов И. Ноосфера: геосиёсат ва мафкура. – Т.: Фан, 2007).
2. Шахснинг “ўсиши”, “ривожланиши” ва “шаклланиши” масалаларини фанлараро боғлиқликда таҳлил этиш. (Давлетшин М.Г. ва бошқалар. Ёш даврлари ва педагогик психология. – Т., 2004; Содиқов Қ., Арипова С.Х., Шахмурова Г.А. Ёш физиологияси ва гигиена. – Т.: Янги аср авлоди, 2009; Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010; Ибрагимов Х., Абдуллаева Ш. Педагогика назарияси. – Т.: “Fan va texnologiya” нашриёти, 2008)
3. Шахсни шакллантиришга доир ёндашувларни таҳлил этиш ва ўзига хосликларини аниқлаш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 31-32; Ибрагимов Х., Абдуллаева Ш. Педагогика назарияси. – Т.: “Fan va texnologiya” нашриёти, 2008. – Б.29-31; Давлетшин М.Г. ва бошқалар. Ёш даврлари ва педагогик психология. – Т., 2004; Подласый И.П. Педагогика. – М: Высшее образование, 2008.).
4. Шахсни шакллантиришга таъсир этувчи омилларни ўрганиш ва таҳлил этиш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 31-32; Ибрагимов Х., Абдуллаева Ш. Педагогика назарияси. – Т.: “Fan va texnologiya” нашриёти, 2008. – Б.29-31; Давлетшин М.Г. ва бошқалар. Ёш даврлари ва педагогик психология. – Т., 2004; Подласый И.П. Педагогика. – М: Высшее образование, 2008).
5. “Шахсни шакллантиришнинг ёш даврлари” мавзусидаги тоифалаш жадвалини тўлдириш.

“Шахсни шакллантиришнинг ёш даврлари” мавзусидаги тоифалаш жадвали			
Мактабгача таълим ёш даври	**Кичик мактаб ёши**	**Ўрта мактаб ёши (ўсмирлар)**	**Катта мактаб ёш даври (ўспиринлар)**

2-илова

Талабаларнинг машғулот бўйича баҳолаш мезонлари

Жами: 5 балл

1. Адабиётлар билан ишлаш ва конспект қилиш. – 1 балл.
2. Машғулотга доир вазифаларни бажариш ва мунозараларда иштирок этиш – 2 балл.
3. Тоифалаш жадвалини тўлдириш ва тақдимот қилиш – 2 балл.

3-илова

Ўйланг/ фикр юритинг/ муҳокама қилинг

Ҳеч ўйлаб кўрганмисиз, нега қарға ўртача 200-300 йил яшайди. Лекин унинг болалиги узоғи билан беш-олти ой давом этади. Инсон ўртача 60-70 йил умр кўради. Бироқ у 20-25 ёшларида мустақил ҳаёт бошлайди. Мазкур ҳолатни қандай изоҳлаш мумкин?

4-илова

Тугалланмаган гаплар методикаси

Қуйида келтирилган жумлаларни ўқинг ва жумлага мос келадиган бир сўз билан ифодаланадиган жавобни топинг.

1) ўзи истамаган ҳолда бировга ёмонлик қилиб қўйса ҳам, мазкур ишидан афсусланади, виждон азобида қийналади – ...

2) индивидлар ичида бир тур – ...

3) жамиятда ўз ўрнига эга, ижтимоий аҳамиятга эга мақсад йўлида бир ёки бир нечта кишини ўз орқасидан эргаштира олади – ...

5-илова

“Тушунчалар иерархияси” методикаси

Қуйида келтирилган атамалар иерархиясига эътибор қаратинг ва уларнинг жойлашиш тартибига ўз муносабатингизни билдиринг. Ҳар бир атамага изоҳ беринг.

1) ўсиш;

2) ривожланиш;

3) шаклланиш;

4) тарбия;

5) ўз-ўзини тарбиялаш;

6) ўз-ўзини такомиллаштириш.

6-илова

Шахснинг ривожланишига доир ёндашувлар

Қуйидаги фикрлар билан танишинг, уларда шахс ривожи масаласи қайси нуқтаи назардан ўрганилаётганлигини тушунтиринг.

1) инсон табиий мавжудот бўлиб, унинг бутун хатти-ҳаракатлари туғма инстинкт ва эҳтиёжлар натижасидир. Инсон жамият талабларига бўйсунишга мажбур, шу билан бирга табиий эҳтиёжларини ҳам намоён қилиб боради;

2) инсон биологик мавжудот сифатида туғилади, фақат ҳаётий фаолияти давомида бошқалар билан доимий мулоқот ва ижтимоий гуруҳларнинг таъсири остида ижтимоийлашади;

3) инсондаги психик жараёнлар (сезги, идрок, фикрлаш кабилар) табиий тавсифга эга, инсоннинг йўналганлиги – қизиқишлари, қобилиятлари ижтимоий ҳодиса саналади;

4) шахс яхлит тавсифга эга бўлиб, унинг ривожига нафақат унинг фаолиятидаги ўзига хосликлар, балки турмуш тарзи ҳам таъсир кўрсатади. Шу билан бирга ижтимоий ҳаёт натижалари – мотив, мақсад, қизиқиш кабилар ҳам унинг ривожланишида муҳим роль ўйнайди.

7-илова

Шахснинг шаклланишига таъсир этувчи омилларни таснифлашга доир топшириқ

“Шахснинг шаклланишига таъсир кўрсатувчи омиллар” чизмасини тугалланг.

2.5. “Таълим жараёнининг қонуниятлари ва тамойиллари” мавзусидаги лаборатория машғулотининг технологик модели

<table>
<tr><td>Машғулот вақти – 2 соат</td><td>Талабалар сони: 20-30 нафар</td></tr>
<tr><td>Машғулот шакли</td><td>Семинар-лаборатория</td></tr>
<tr><td>Лаборотория машғулотнинг тузилиши</td><td>1. Таълим жараёнини яхлит тизим сифатида ўрганиш ва таҳлил этиш.
2. “Қонун”, “қонуният” ва “тамойил” тушунчаларининг мазмун-моҳиятини аниқлаштириш.
3. Таълимнинг умумий ва хусусий қонуниятларини изоҳлаш ҳамда моҳиятини очиб бериш.
4. Таълимнинг мазмунли ва ташкилий-методик тамойилларини таҳлил этиш ҳамда таълим қонуниятлари билан алоқадорлигини баҳолаш.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лаборатория машғулотининг мақсади: талабаларнинг таълим жараёни, унинг қонуниятлари ва тамойилларига доир назарий билимларини мустаҳкамлаш ҳамда уларда таълим қонуниятлари ва тамойилларидан фойдаланиш кўникма ва малакаларини таркиб топтириш.</td></tr>
<tr><td>Педагогик вазифалар:</td><td>Ўқув фаолияти натижалари:</td></tr>
<tr><td>1. Талабаларни таълим жараёнини яхлит ҳодиса сифатида тушунишга йўналтириш.</td><td>1. Таълим жараёни яхлит ҳодиса сифатида мақсад, натижа, ўқитувчи ва ўқувчи фаолияти, мазмун, шакл, метод ва восита каби таркибий қисмларнинг ўзаро алоқадорлиги ва боғлиқлигидан иборат эканлигини англайдилар.
2. “Қонун”, “қонуният”, “тамойил”, “қоида”</td></tr>
</table>

2. “Қонун”, “қонуният”, “тамойил” ва “қоида” тушунчаларининг мазмун-моҳиятини ўзлаштирилишига эришиш. 3. Таълимнинг умумий ва хусусий қонуниятларини ажрата олишга ўргатиш. 4. Таълимнинг мазмунли ва ташкилий-методик тамойилларининг таълим қонуниятлари билан алоқадорлигини кўрсатиб бериш.	тушунчаларининг таърифини билиб олишади. 3. Таълимнинг умумий ва хусуисй қонуниятларини ўзлаштирадилар. 4. Таълимнинг мазмунли ва ташкилий-методик тамойилларининг таълим қонуниятлари билан алоқадорлиги ҳақида хулосалар чиқарадилар.
Таълим методлари	Тушунтириш, суҳбат, кейс, ижодий тест, амалий, чалкаштирилган мантиқий занжирлар кетма-кетлиги.
Ўқув фаолиятини ташкил этиш шакллари	Индивидуал ва гуруҳларда ишлаш.
Ўқув воситалари	Услубий қўлланма, проектор, маркерлар, тарқатма материаллар
Таълим бериш шароити	Техник таъминланган, гуруҳларда ишлаш учун мўлжалланган аудитория
Назорат ва баҳолаш	Ёзма (топшириқларни дафтарга ёзиш) ва оғзаки (изоҳлаш, баён этиш ва тушунтириш) назорат; беш баллик шкала асосида баҳолаш.

“Таълим жараёнининг қонуниятлари ва тамойиллари” мавзусидаги лаборатория машғулотнинг технологик картаси

Иш босқичлари ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Таълим берувчи	**Таълим олувчилар**
Тайёрлов босқичи	Мавзуни аниқлайди, таълимий мақсадни белгилайди ва кутилаётган натижаларни шакллантиради. Белгиланган таълимий мақсадларга мос ўқув-билиш топшириқларини ишлаб чиқади (1-илова). Талабаларнинг индивидуал ва гуруҳдаги иш натижаларини баҳолаш мезонларини ишлаб	Лаборатория топшириқлари билан танишадилар, ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.

	чиқади (2-илова).	
Ўқув машғулотига кириш босқичи **(10 дақ)**	1.1. Машғулот мавзуси, унинг мақсади ва кутилаётган натижалар билан таништиради, уларнинг аҳамияти ва долзарблигини асослайди.	Машғулотга тайёрланиш жараёнида юзага келган саволлар билан мурожаат қилишади
	1.2. Талабаларни машғулотга чорлаб олиш мақсадида таълим жараёни формуласини тақдим этади ва унга изоҳ беришни сўрайди (3-илова).	Педагогик формулалар билан танишишади ва ўз фикр-мулоҳазаларини баён этишади.
Асосий босқич **(55 дақиқа)**	2.1. Таълим жараёнини яхлит ҳодиса сифатида тушунишга ёрдам берувчи кейс топшириғини беради ва бажариш тартибини тушунтиради (4-илова).	Кейс топшириғини бажаришади ва уни тақдимот қилишади
	2.2. “Қонун”, “қонуният”, “тамойил” ва “қоида” тушунчаларининг талабалар томонидан ўзлаштирилганлигини аниқлашга доир ижодий тест ўтказади (5-илова).	Ижодий тест топшириғини бажаришади ва ўз-ўзини назорат қилади
	2.3. Таълимнинг умумий ва хусусий қонуниятларининг ўзлаштиришга доир амалий топшириқларни тақдим этади ва уни бажаришга доир зарур кўрсатмалар беради (6-илова).	Амалий топшириқларни бажаришади ва унга зарурий ўзгартиришлар киритади
	2.4. Чалкаштирилган мантиқий занжирлар кетма-кетлиги интерфаол методи асосида таълимнинг мазмунли ва ташкилий-методик тамойилларини ажратиб олишга ўргатади (7-илова)	Чалкаштирилган мантиқий занжирларни тўғри ўрингa қўйиш асосида таълимнинг мазмунли ва ташкилий-методик тамойиллари ҳақидаги билимларини мустаҳкамлайдилар
Якуний босқич **(20 дақиқа)**	3.1. Машғулот юзасидан умумий хулосаларни чиқаради ва талабалар томонидан йўл қўйилган хатоларни тузатади.	Тинглайдилар ва ўзларининг хатоларини дафтарларига тузатадилар
	3.2. Талабалар томонидан тўпланган балларни эълон қилади ва машғулотни якунлайди.	Ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.

1-илова

5-лаборатория иши. Мавзу: Таълим жараёнининг қонуниятлари ва тамойиллари.

Машғулот топшириқлари (уй вазифаси учун):

1. Таълим жараёнини яхлит ҳодиса сифатида ўрганиш ва унинг тузилишини аниқлаштириш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 31-32; Ибрагимов Х., Абдуллаева Ш. Педагогика назарияси. – Т.: “Fan va texnologiya” нашриёти, 2008. – Б.29-31; Подласый И.П. Педагогика. – М: Высшее образование, 2008).
2. Педагогикага оид луғатлардан (Ҳасанбоев Ж., Тўрақулов Х., Усманов Н. Педагогика фанидан изоҳли луғат. – Т.: “Fan va texnologiyalar” нашриёти, 2009; Педагогический энциклопедический словарь. – М.: Научное издательство «Большая Российская энциклопедия», 2007; Морозова О.П. Педагогический словарь-справочник. – Барнаул: 2000) фойдаланган ҳолда “қонун”, “қонуният”, “тамойил” ва “қоида” тушунчаларига изоҳ ёзиш.
3. Таълимнинг умумий ва хусусий қонуниятларини ўрганиш ҳамда ҳар бирига алоҳида-алоҳида изоҳ бериш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 31-32; Ибрагимов Х., Абдуллаева Ш. Педагогика назарияси. – Т.: “Fan va texnologiya” нашриёти, 2008. – Б.29-31; Подласый И.П. Педагогика. – М: Высшее образование, 2008.).
4. Таълимнинг мазмунли ва ташкилий-методик тамойилларини ўрганиш ва таҳлил этиш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 31-32; Ибрагимов Х., Абдуллаева Ш. Педагогика назарияси. – Т.: “Fan va texnologiya” нашриёти, 2008. – Б.29-31; Подласый И.П. Педагогика. – М: Высшее образование, 2008).

2-илова

Талабаларнинг машғулот бўйича баҳолаш мезонлари

Жами: 5 балл

1. Адабиётлар билан ишлаш ва конспект қилиш. – 2 балл.
2. Машғулотга доир топшириқларни бажариш ва мунозараларда иштирок этиш – 2 балл.
3. Таълим жараёни қонуниятлари ва тамйилларининг алоқадорлигини тушунтириб бера олиш – 1 балл.

3-илова

Таълим жараёни “формула”си

Изоҳ: одатда формула деганда кўз олдимизга математик-физик ҳодисалар гавдаланади. Бироқ таълим жараёни ҳам ўзига хос формулаларда ифодаланиш хусусиятига эга. Қуйидаги формулага эътибор қаратинг ва уни изоҳланг. Сизнингча, унда қандай маъно ифода этилган?

$ДЖ = М + А_{бф} + А_{б}$

ДЖ –

М –

$А_{бф}$ –

$А_{б}$ –

4-илова

Кейс топшириғи: “Таълим жараёни яхлит ҳодиса сифатида”

Қуйида келтирилган чизмага эътибор қаратинг. Унда график ифода этилган, бироқ унда акс этиши лозим бўлган жумлалар чизма остида берилган. Мазкур жумлаларни шундай кетма-кетликда жойлаштирингки, натижада таълим жараёни таркибий қисмларининг ўзаро алоқадорлиги ва боғлиқлиги аниқ намоён бўлсин.

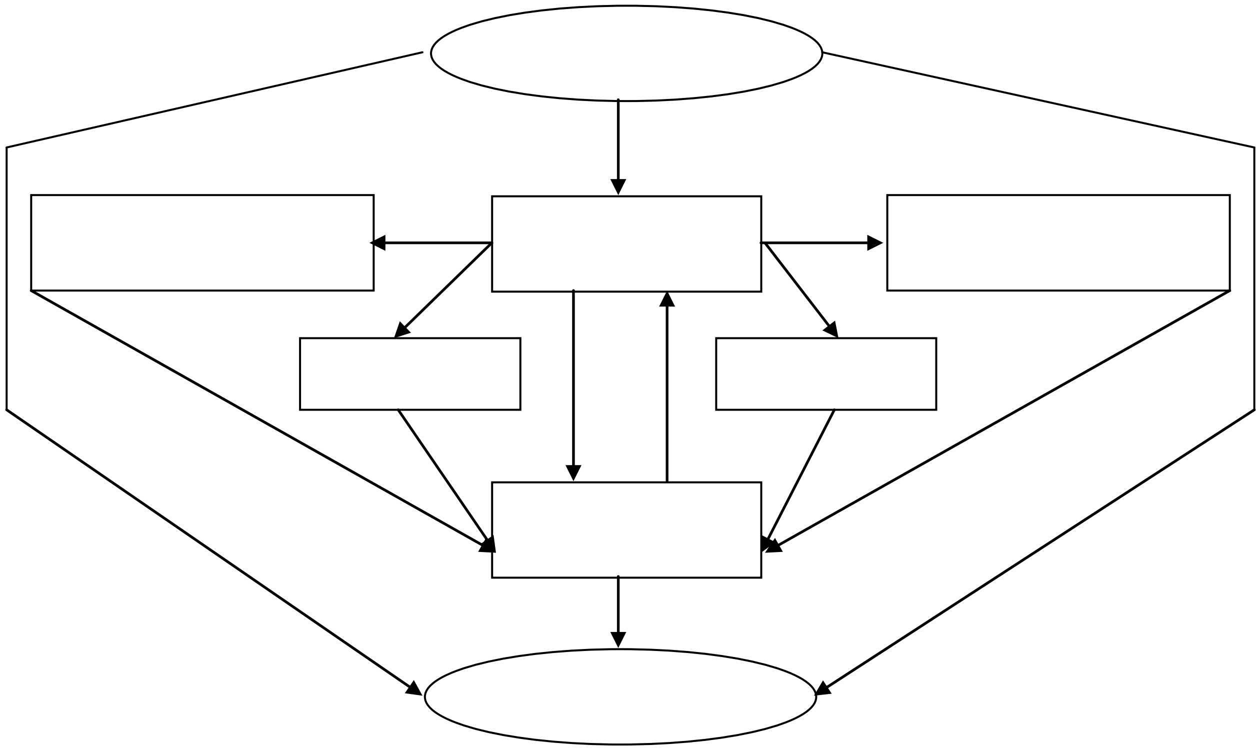

Чизмада акс эттирилиши лозим бўлган жумлалар:

1. Мақсад. 2. Натижа. 3. Ўқитувчи фаолияти. 4. Ўқувчи фаолияти. 5. Мазмун. 6. Шакл. 7. Метод. 8. Восита

5-илова

Ижодий тест топшириғи

1. *Гапни тугалланг.*

Барқарор, такрорланувчи, инвариантли тавсифга эга нарса-ҳодиса ва жараёнларнинг ички мавжуд алоқалари ...

2. *Нуқталар ўрнига керакли сўз ёки жумлани топиб қўйинг.*

Дидактикада ... деганда таълимий ҳодисаларнинг намоён бўлиши ва ривожланиши билан шартланадиган ички мавжуд алоқалар тушунилади.

3. *Гапни давом эттиринг.*

Қонуният – бу ...

4. *Гапни тугалланг.*

Таълим жараёнининг таркибий қисмлари орасидаги объектив, мавжуд, барқарор, такрорланувчи алоқадорлик ...

5. *Гапни давом эттиринг.*

Тамойил деганда …

6. *Нуқталар ўрнига керакли жумлани топиб қўйинг.*

... ўқув жараёнининг умумий мақсадлари ва қонуниятларига биноан унинг мазмуни, ташкилий шакл ва методларини белгиловчи бошланғич қоидалардир

7. *Гапни тугалланг.*

Таълим тамойилларини амалга ошириш технологияси ...

6-илова

Таълимнинг қонуниятларини ўзлаштиришга доир топшириқлар

1) таълимнинг умумий қонуниятларига доир топшириқлар.

1.1. Қуйидагилар орасидан таълим мақсадини белгиловчи қонуниятларни аниқланг.

1) жамиятнинг ривожланиш суръати ва даражаси; 2) ижтимоий ва илмий-техник тараққиёт суръати; 3) ўрганилаётган материал хусусияти ва ҳажми; 4) жамиятнинг талаблари ва имкониятлари; 5) ўқувчиларнинг ёши, таълим олиш имкониятлари; 6) педагогика фани ва амалиётининг ривожланганлиги ва имкониятлари

1.2. Қуйидаги қонуниятларни таълим жараёнининг қайси таркибий қисмига тегишли деб ҳисоблайсиз?

1) аввалги босқич маҳсулдорлиги ва ҳозирги босқичда эришилган натижалар; 2) ўрганилаётган материал хусусияти ва ҳажми; 3) ўқувчиларга ташкилий-педагогик таъсир кўрсатиш; 4) ўқувчиларнинг билим олишга қобилиятлари ва таълим вақти.

1.3. Таълим методлари самарадорлиги қуйидаги қайси қонуниятларни ҳисобга олиш билан боғлиқ?

1) таълим тизимида қайта алоқаларнинг интенсивлиги ва коррекцияга; 2) таълимнинг ички рағбатларига; 3) таълим мақсадига; 4) ўқувчиларнинг ёши, таълим олиш имкониятларига; 5) таълим муассасасининг моддий-техник таъминотига.

1.4. Қуйидаги қонуниятларидан қайсилари таълим сифатини таъминлашга хизмат қилади?

1) ўрганилаётган материал хусусияти ва ҳажми; 2) таълим назарияси ва амалиётининг ривожланиш даражаси; 3) таълимнинг ижтимоий эҳтиёжлари ва мақсадлари; 4) аввалги босқич маҳсулдорлиги ва ҳозирги босқичда эришилган натижалар.

1.5. Таълим мазмунини белгилашда қайси қонунуниятларга амал қилиш лозим?

1) таълимнинг ижтимоий эҳтиёжлари ва мақсадлари; 2) ўрганилаётган материал хусусияти ва ҳажми; 3) ижтимоий ва илмий-техник тараққиёт суръати; 4) ўқувчиларнинг ёши имкониятлари; 4) таълим тизимида қайта алоқаларнинг интенсивлиги ва коррекция; 5) таълим назарияси ва амалиётининг ривожланиш даражаси.

2) таълимнинг хусусий қонуниятларига доир топшириқ.

Қуйидаги фикрлар билан танишинг ва уларни таълимнинг қайси хусусий (ташкилий, социологик, психологик, кибернетик, гносеологик) қонуниятига тегишли эканлигини аниқланг:

I. Таълим натижалари ўқувчиларнинг ўзлаштириш кўникмаларига; таълим самарадорлиги ўқувчиларнинг ўқув фаолияти ҳажмига; билим ва кўникмаларни ўзлаштириш самарадорлиги уларнинг амалда қўлланилишига; ўқувчиларнинг ақлий ривожланиши ўзаро алоқадор билим, кўникма ва малакаларнинг ўзлаштирилиш ҳажмига тўғридан тўғри боғлиқ.

II. Таълим самарадорлиги ўқувчиларнинг ўқув фаолиятига қизиқишига; фикрлаш даражаси, кучи, жадаллиги ва ўзига хослигига; хотиранинг ривожланганлик даражасига; билиш фаоллиги даражасига бевосита боғлиқ.

III. Таълим самарадорлиги қайта алоқаларнинг тезлиги ва ҳажмига; билимларнинг сифати назоратнинг тўғри олиб борилишига; таълим сифати ўқув жараёнини бошқариш сифатига; бошқарувнинг самарадорлиги бошқарувга доир ахборотларнинг сони ва сифатига бевосита боғлиқ.

IV. Индивиднинг ривожланиши у бевосита ва билвосита мулоқотда бўладиган индивидларнинг ривожланишига; таълим самарадорлиги “интеллектуал муҳит”нинг мавжуд ҳолатига, ўзаро бир-бирига ўргатишнинг жадаллигига; ўқитувчи ва ўқувчилар мулоқотининг сифатига бевосита боғлиқ.

V. Таълим натижаси ўқувчининг ўқув меҳнатига, ўзининг ўқув мажбуриятларига муносабатига; ўқувчининг ишчанлик қобилиятига; ўқувчиларнинг ақлий фаоллигини ошириш ўқув машғулоти жадвалининг тузилиши, унда жисмоний тарбия ва меҳнат машғулотларининг жойлаштирилишига бевосита боғлиқ.

7-илова

Таълимнинг мазмунли ва ташкилий-методик тамойилларини аниқлашга доир чалкаштирилган мантиқий занжирлар

Қуйида келтирилган таълимнинг тамойиллари билан танишинг. Уларни мақсадига кўра икки тур (мазмунли ва ташкилий-методик)га ажратинг.

1. Инсонпарварлик.
2. Табиат билан уйғунлик.
3. Кўргазмалилик.
4. Онглилик, фаоллик, ижодийлик.
5. Маданият билан уйғунлик.
6. Тушунарлилик.
7. Илмийлик.
8. Таълимнинг амалиёт билан уйғунлиги.
9. Изчиллик, тизимлилик, кетма-кетлик.
10. Тарбияловчи таълим.
11. Ўқувчиларнинг ёш ва индивидуал хусусиятларини ҳисобга олиш.
12. Оқилона талабчанлик билан таълим олувчи шахсини ҳурмат қилиш.

Таълимнинг мазмунли тамойиллари	*Таълимнинг ташкилий-методик тамойиллари*

2.6. “Таълим мазмуни” мавзусидаги лаборатория машғулотининг технологик модели

Машғулот вақти – 2 соат	**Талабалар сони:** 20-30 нафар
Машғулот шакли	Семинар-лаборатория
Лаборотория машғулотнинг тузилиши	1. “Таълим мазмуни” тушунчасини ва таълим мазмунини белгилашга доир ёндашувларни ўрганиш ҳамда таҳлил этиш. 2. Таълим мазмунини белгилаб берувчи замонавий ғоялар мазмун-моҳиятини ёритиш. 3. Таълим мазмунини белгилаб берувчи асосий меъёрий ҳужжатларни ўрганишга доир амалий топшириқларни бажариш. 4. Дарслик ва унинг вазифалари, унга қўйиладиган талаблар ҳамда ўқув қўлланмаларининг турларини аниқлаштириш.

Лаборатория машғулотининг мақсади*:* талабаларнинг таълим мазмуни, таълим мазмунини белгилаб замонавий ғояларга доир назарий билимларини мустаҳкамлаш ҳамда уларда таълим мазмунини белгилаб берувчи меъёрий ҳужжатлар билан ишлаш кўникма ва малакаларини таркиб топтириш.

Педагогик вазифалар:	**Ўқув фаолияти натижалари:**
1. “Таълим мазмуни” тушунчасини ва таълим мазмунини белгилашга доир ёндашувлар моҳиятини англаб олинишига эришиш.	1. “Таълим мазмуни” тушунчасини ва таълим мазмунини белгилашга доир ёндашувлар моҳиятини тушуниб олишади.
2. Таълим мазмунини белгилаб берувчи замонавий ғояларнинг ўзига хосликларини ажрата олишга ўргатиш.	2. Таълим мазмунини белгилаб берувчи замонавий ғояларни ўзлаштирадилар.
3. Таълим мазмунини белгилаб берувчи асосий меъёрий ҳужжатлар билан ишлаш кўникма ва малакаларини таркиб топтириш.	3. Таълим мазмунини белгилаб берувчи асосий меъёрий ҳужжатларни ўрганадилар ҳамда улар билан ишлаш кўникмаларига эга бўлишади.
4. Дарслик ва ўқув қўлланмаларнинг таълим мазмунини ёритишдаги аҳамиятини аниқлаштириш.	4. Дарслик ва ўқув қўлланмаларнинг таълим мазмунини ёритишдаги аҳамияти ҳақида аниқ хулосаларга келишади.
Таълим методлари	Тушунтириш, суҳбат, ақлий ҳужум, блиц-сўров, муқобилини танлаб олиш тести, асосланган эссе.
Ўқув фаолиятини ташкил этиш шакллари	Индивидуал ва гуруҳларда ишлаш.
Ўқув воситалари	Услубий қўлланма, проектор, маркерлар, тарқатма материаллар

Таълим бериш шароити	Техник таъминланган, гуруҳларда ишлаш учун мўлжалланган аудитория
Назорат ва баҳолаш	Ёзма (топшириқларни дафтарга ёзиш) ва оғзаки (изоҳлаш, баён этиш ва тушунтириш) назорат; беш баллик шкала асосида баҳолаш.

“Таълим мазмуни” мавзусидаги лаборатория машғулотнинг технологик картаси

Иш босқичлари ва вақти	**Фаолият мазмуни**	
	Таълим берувчи	**Таълим олувчилар**
Тайёрлов босқичи	Мавзуни аниқлайди, таълимий мақсадни белгилайди ва кутилаётган натижаларни шакллантиради. Белгиланган таълимий мақсадларга мос ўқув-билиш топшириқларини ишлаб чиқади (1-илова).	Лаборатория топшириқлари билан танишадилар, ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.
	Талабаларнинг индивидуал ва гуруҳдаги иш натижаларини баҳолаш мезонларини ишлаб чиқади (2-илова).	
Ўқув машғулотига кириш босқичи (10 дақ)	1.1. Машғулот мавзуси, унинг мақсади ва кути-лаётган натижалар билан таништиради, уларнинг аҳамияти ва долзарблигини асослайди.	Машғулотга тайёрланиш жараёнида юзага келган саволлар билан мурожаат қилишади
	1.2. Талабаларни машғулотга чорлаб олиш мақсадида “Нима учун ўзлаштириш зарур бўлган билим, кўникма ва малакаларнинг аниқ доирасини белгилаб олиш лозим?” мавзусида ақлий ҳужумни ташкил этади (3-илова).	Ўзларининг мустақил фикрларини билдиришади ва жамоавий мунозарада иштирок этишади.
Асосий босқич	2.1. Таълим мазмуни ва таълим мазмунини белгилашга доир ёндашувлар билан боғлиқликда блиц-сўров ўтказади (4-илова).	Саволларга жавоб беришади ва ўзларининг ёзганларига тузатишлар киритишади.

(55 дақиқа)	2.2. Таълим мазмунини белгилаб берувчи замонавий ғояларни ўзлаштиришга доир муқобилини танлаб олиш тестини ўтказади (5-илова).	Тест топшириғини бажаришади ва ўз-ўзини назорат қилади
	2.3. Таълим мазмунини белгилаб берувчи асосий меъёрий ҳужжатларни ўрганишга доир амалий топшириқларни тақдим этади ва уни бажаришга доир зарур кўрсатмалар беради (6-илова).	Амалий топшириқларни бажаришади ва унга зарурий ўзгартиришлар киритади
	2.4. Дарслик ва ўқув қўлланмаларнинг таълим мазмунини ёритишдаги аҳамиятига доир талабалар томонидан ёзиб келинган асосланган эсселар билан танишади ва ўз муносабатини билдиради.	Асосланган эссени тақдим этишади ва ўз нуқтаи назарларини ҳимоя қиладилар
Якуний босқич **(20 дақиқа)**	3.1. Машғулот юзасидан умумий хулосаларни чиқаради ва талабалар томонидан йўл қўйилган хатоларни тузатади.	Тинглайдилар ва ўзларининг хатоларини дафтарларига тузатадилар
	3.2. Талабалар томонидан тўпланган балларни эълон қилади ва машғулотни якунлайди.	Ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.

1-илова

6-лаборатория иши. Мавзу: Таълим жараёнининг қонуниятлари ва тамойиллари.

Машғулот топшириқлари (уй вазифаси учун):

1. “Таълим мазмуни” тушунчасини ва таълим мазмунини белгилашга доир ёндашувларни ўрганиш ҳамда таҳлил этиш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 31-32; Ибрагимов Х., Абдуллаева Ш. Педагогика назарияси. – Т.: “Fan va texnologiya” нашриёти, 2008. – Б.29-31; Подласый И.П. Педагогика. – М: Высшее образование, 2008; Педагогика / под.ред. П.И.Пидкасистого. – М.: Высшее образование, 2008).

2. Таълим мазмунини белгилаб берувчи замонавий ғоялар мазмун-моҳиятини ёритиш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 31-32; Ибрагимов Х., Абдуллаева Ш. Педагогика назарияси. – Т.: “Fan va texnologiya” нашриёти, 2008. – Б.29-31; Подласый И.П. Педагогика. – М: Высшее образование, 2008; Педагогика / под.ред. П.И.Пидкасистого. – М.: Высшее образование, 2008).

3. ДТС, ўқув режаси, ўқув дастури ҳақидаги назарий маълумотларни ўрганиш ва конспект қилиш (Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисида”ги Қонуни (7-модда); Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 31-32; Ибрагимов Х., Абдуллаева Ш. Педагогика назарияси. – Т.: “Fan va texnologiya” нашриёти, 2008. – Б.29-31; Подласый И.П. Педагогика. – М: Высшее образование, 2008; Педагогика / под.ред. П.И.Пидкасистого. – М.: Высшее образование, 2008).

4. Дарслик ва унинг вазифалари, унга қўйиладиган талаблар ҳамда ўқув қўлланмаларининг турларини ўрганиш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 31-32; Ибрагимов Х., Абдуллаева Ш. Педагогика назарияси. – Т.: “Fan va texnologiya” нашриёти, 2008. – Б.29-31; Подласый И.П. Педагогика. – М: Высшее образование, 2008; Педагогика / под.ред. П.И.Пидкасистого. – М.: Высшее образование, 2008).

5. “Дарслик ва ўқув қўлланмаларнинг билим манбаи сифатидаги аҳамияти шундаки...” мавзусида асосланган эссе ёзиш.

Топшириқни бажаришга доир кўрсатма:

1) мазкур мавзу юзасидан ўз нуқтаи назарингизни баён этинг;
2) нуқтаи назарингизни асослаш учун далиллар киритинг;
3) мавзу юзасидан аниқ хулосалар чиқаринг.

2-илова

Талабаларнинг машғулот бўйича баҳолаш мезонлари

Жами: 5 балл

1. Адабиётлар билан ишлаш ва конспект қилиш. – 2 балл.
2. Таълим мазмунини белгилаб берувчи меъёрий ҳужжатлар билан ишлаш – 2 балл.
3. Мунозараларда иштирок этиш ва асосланган эссе тақдимоти – 1 балл.

3-илова

“Нима учун ўзлаштириш зарур бўлган билим, кўникма ва малакаларнинг аниқ доирасини белгилаб олиш лозим?” мавзусида ақлий ҳужумни ўтказишга доир кўрсатмалар

1. Ўқитувчи саволни муҳокама қилиш учун ўртага ташлайди ва ўйлаш учун бир дақиқа вақт беради.
2. Талабаларнинг жавоблари тингланади ва доскага кетма-кетликда ёзиб борилади. Гарчи такрорланиш ҳолати мавжуд бўлса ҳам, мазкур ҳолатда ҳамма жавобларнинг ёзиб борилиши талаб этилади,.
3. Ҳамма ўз фикрини билдириб бўлгач, ўқитувчи доскага ёзилганларини талабалар билан биргаликда муҳокама қилади ва тўғри жавоблар ажратиб олинади.

4-илова

Таълим мазмуни ва таълим мазмунини белгилашга доир ёндашувларни аниқлаштиришга доир блиц-сўров саволлари

1. Таълим мазмуни деганда нима тушунилади?
2. Таълим мазмунини белгилашда экстенсив ёндашув деганда нимани тушунасиз?
3. Шахсга йўналтирилган ёндашувнинг таълим мазмунини белгилашдаги имкониятларини қандай баҳолайсиз?
4. Формал таълим назариясининг асосий ғояси нимадан иборат?
5. “Кўп билим ақл ўргата олмайди” иборасини қандай изоҳлаш мумкин?
6. Формал таълим назарияси тарафдорлари қандай фалсафий оқимга таянадилар?
7. Моддий таълим назариясининг асосида қандай ғоя ётади?
8. Моддий таълим назариясининг ривожланишига қандай омил туртки бўлди?
9. Қайси педагог олимлар формал ва моддий таълим назариясини бирлаштириш ғоясини илгари сурдилар?
10. Прагматик ёндашув асосини нима ташкил этади?
11. Уильям Килпатрик томонидан илгари сурилган “лойиҳалар методи”ни қандай баҳолайсиз?

5-илова

Таълим мазмунини белгилаб берувчи замонавий ғояларни ўзлаштиришга доир муқобилини танлаб олиш тести

1. Таълим жараёнида ўқувчи шахсининг устувор ўрин тутиши, унинг шахси, хоҳиш-истак ва қизиқишларини ҳурмат қилиш, биринчи навбатда уларнинг қобилиятларини ривожлантириш, мустақил ҳаётда ўз йўлларини топиб олишлари учун шароит яратишни кўзда тутади.	А. Стандартлаштириш
2. Ўқув дастуридаги соатларга қўшимчалар киритиш, чуқурлаштирилган ва ихтисослаштирилган тарзда ўқитиш.	В. Амалийлаштириш
3. Бир-бирига яқин бўлган фанлар ва мавзуларни қўшиб ўқитиш, фанлар сонини камайтириш ва ихчамлаштириш.	С. Инсонпарварлаштириш
4. Эгалланиши лозим бўлган билим, кўникма ва малакаларнинг минимал даражасини аниқ белгилаш.	Д. Табақалаштириш
5. Назарий билимларни пухта ўзлаштирган ҳолда уларни амалиётда фаол қўллай олишга тайёрлаш	Ж. Индивидуаллаштириш

6. Ўқувчиларнинг алоҳида ўзига хос- ликларини ҳисобга олган ҳолда ўқитиш мазмунини белгилаш.	Е. Интеграциялаш

6-илова

Таълим мазмунини белгилаб берувчи асосий меъёрий ҳужжатларни ўрганишга доир амалий топшириқлар

1-топшириқ. Ўрта-махсус, касб-ҳунар таълими муассасаларининг тармоқ стандартини қуйидаги чизма асосида таҳлил этинг.

Ўрта-махсус, касб-ҳунар таълими муассасалари TStларининг тузилиши	Мазмуни
1. Қўлланилиш соҳаси. 2. Меъёрий ҳужжатлар. 3. Стандартнинг мақсад ва вазифалари 4. Таърифлар 5. Касбий тавсифнома 6. Касб-ҳунар тайёргарлигининг мажбурий минумими	

2-топшириқ. Қуйидаги схема асосида ўрта-махсус, касб-ҳунар таълими йўналишлари ўқув режасини таҳлил этинг.

1. **Ўқув жараёни жадвали бўйича:**

Ўқув жараёнининг тузилиши	**Ҳафталар сони**
Назарий ва амалий таълим	
Малакавий амалиётлар	
Битирув малакавий иши	
Жорий ва давлат аттестациялари	
Таътиллар	
Жами:	

2. **Ўқув режасини ўрганишга доир:**

№	**Ўқув фанлари, интеграллашган курслар ва блокларнинг номлари**	**Умуми ўқув юклама**	**Жами**	**Назарий**	**Лаборатория**	**Амалий**	**Семинар**	**Курс иши**	**Мустақил таълим**

3-топшириқ. Қуйидаги чизма асосида бирор бир фаннинг ўқув дастурини таҳлил этинг.

Тушунтириш хати (тузилиши ва мазмуни)	**Асосий қисм (тузилиши ва мазмуни)**	**Фойдаланилган адабиётлар рўйхати (тузилиши ва мазмуни)**

7-илова

Таълимнинг мазмунли ва ташкилий-методик тамойилларини аниқлашга доир чалкаштирилган мантиқий занжирлар

Қуйида келтирилган таълимнинг тамойиллари билан танишинг. Уларни мақсадига кўра икки тур (мазмунли ва ташкилий-методик)га ажратинг.

1. Инсонпарварлик.
2. Табиат билан уйғунлик.
3. Кўргазмалилик.
4. Онглилик, фаоллик, ижодийлик.
5. Маданият билан уйғунлик.
6. Тушунарлилик.
7. Илмийлик.
8. Таълимнинг амалиёт билан уйғунлиги.
9. Изчиллик, тизимлилик, кетма-кетлик.
10. Тарбияловчи таълим.
11. Ўқувчиларнинг ёш ва индивидуал хусусиятларини ҳисобга олиш.
12. Оқилона талабчанлик билан таълим олувчи шахсини ҳурмат қилиш.

Таълимнинг мазмунли тамойиллари	*Таълимнинг ташкилий-методик тамойиллари*

2.7. “Таълим методлари ва воситалари” мавзусидаги лаборатория машғулотининг технологик модели

<table>
<tr><td>Машғулот вақти – 2 соат</td><td colspan="2">Талабалар сони: 20-30 нафар</td></tr>
<tr><td>Машғулот шакли</td><td colspan="2">Семинар-лаборатория</td></tr>
<tr><td>Лаборотория машғулотнинг тузилиши</td><td colspan="2">1. “Метод”, “таълим методи”, “усул”, “қоида” тушунчаларининг моҳиятини аниқлаштириш.
2. Таълим методларини таснифлашга доир замонавий ёндашувларни ўзлаштириш.
3. Таълим методларини ўзлаштиришга доир амалий топшириқларни бажариш.
4. Таълим воситаларини ўзлаштириш ва улардан фойдаланишга доир амалий топшириқларни бажариш.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Лаборатория машғулотининг мақсади: талабаларнинг таълим методлари ва воситаларига доир назарий назарий билимларини мустаҳкамлаш ҳамда улардан фойдаланишга доир кўникма ва малакаларини таркиб топтириш.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Педагогик вазифалар:</td><td>Ўқув фаолияти натижалари:</td></tr>
<tr><td colspan="2">1. “Метод”, “таълим методи”, “усул”, “қоида” тушунчаларининг моҳиятини англаб олинишига эришиш.</td><td>1. “Метод”, “таълим методи”, “усул”, “қоида” тушунчаларининг моҳиятини тушуниб олишади.</td></tr>
<tr><td colspan="2">2. Таълим методларини таснифлашга доир замонавий ёндашувларни ўзига хосликларини ажрата олишга ўргатиш.</td><td>2. Таълим методларини таснифлашга доир замонавий ёндашувларни ўзлаштирадилар.</td></tr>
<tr><td colspan="2">3. Таълим методларини ўқув жараёнига қўллаш кўникма ва малакаларини таркиб топтириш.</td><td>3. Таълим методларини ўқув жараёнига қўллаш кўникма ва малакаларига эга бўлишади.</td></tr>
</table>

4. Талабаларни таълим воситаларидан фойдаланиш ва уларни яратишга ўргатиш.	4. Таълим воситаларидан фойдаланиш ва уларни яратишга ўрганадилар.
Таълим методлари	Тушунтириш, суҳбат, мантиқий зажирлар кетма-кетлиги, блиц-сўров, тўлдирилмаган жадваллар методикаси, амалий иш.
Ўқув фаолиятини ташкил этиш шакллари	Индивидуал ва гуруҳларда ишлаш.
Ўқув воситалари	Услубий қўлланма, проектор, маркерлар, тарқатма материаллар
Таълим бериш шароити	Техник таъминланган, гуруҳларда ишлаш учун мўлжалланган аудитория
Назорат ва баҳолаш	Ёзма (топшириқларни дафтарга ёзиш) ва оғзаки (изоҳлаш, баён этиш ва тушунтириш) назорат; беш баллик шкала асосида баҳолаш.

“Таълим методлари ва воситалари” мавзусидаги лаборатория машғулотнинг технологик картаси

Иш босқичлари ва вақти	**Фаолият мазмуни**	
	Таълим берувчи	**Таълим олувчилар**
Тайёрлов босқичи	Мавзуни аниқлайди, таълимий мақсадни белгилайди ва кутилаётган натижаларни шакллантиради. Белгиланган таълимий мақсадларга мос ўқув-билиш топшириқларини ишлаб чиқади (1-илова).	Лаборатория топшириқлари билан танишадилар, ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.
	Талабаларнинг индивидуал ва гуруҳдаги иш натижаларини баҳолаш мезонларини ишлаб чиқади (2-илова).	
Ўқув машғулотига кириш босқичи **(10 дақ)**	1.1. Машғулот мавзуси, унинг мақсади ва кутилаётган натижалар билан таништиради, уларнинг аҳамияти ва долзарблигини асослайди.	Машғулотга тайёрланиш жараёнида юзага келган саволлар билан мурожаат қилишади
	1.2. Талабаларни машғулотга чорлаб олиш мақсадида “Таълим методлари” мавзусида чалкаштирилган мантиқий занжирлар кетма-кетлигини тақдим этади (3-илова).	Топшириқни бажаришади ва жамоавий мунозарада иштирок этишади.

Асосий босқич **(55 дақиқа)**	2.1. “Метод”, “таълим методи”, “усул”, “қоида” тушунчаларининг моҳиятини англаб олинишига эришиш мақсадида блиц-сўров ўтказади (4-илова).	Саволларга жавоб беришади ва ўзларининг ёзганларига тузатишлар киритишади.
	2.2. Тўлдирилмаган жадваллар методикаси бўйича таълим методларини таснифлашни таклиф этади (5-илова).	Жадвалларни тўлдиришади ва ўз-ўзини назорат қилади.
	2.3. Таълим методларини ўқув жараёнига қўллашга доир амалий топшириқларни тақдим этади ва уни бажаришга доир зарур кўрсатмалар беради (6-илова).	Амалий топшириқларни бажаришади ва унга зарурий ўзгартиришлар киритади.
	2.4. Талабалар томонидан мутахассислик фани билан боғлиқликда тайёрлаб келинган кўргазмали воситалар билан танишади ва ўз муносабатини билдиради.	Кўргазмали воситани тақдимот қилишади ва унинг аҳамиятини тушунтириб беришади.
Якуний босқич **(20 дақиқа)**	3.1. Машғулот юзасидан умумий хулосаларни чиқаради ва талабалар томонидан йўл қўйилган хатоларни тузатади.	Тинглайдилар ва ўзларининг хатоларини дафтарларига тузатадилар
	3.2. Талабалар томонидан тўпланган балларни эълон қилади ва машғулотни якунлайди.	Ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.

1-илова

7-лаборатория иши. Мавзу: Таълим методлари ва воситалари.

Машғулот топшириқлари (уй вазифаси учун):

1. “Метод”, “таълим методи”, “усул”, “қоида” тушунчаларининг мазмун-моҳиятини ўрганиш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 114-117; Ибрагимов Х., Абдуллаева Ш. Педагогика назарияси. – Т.: “Fan va texnologiya” нашриёти, 2008. – Б.223; Подласый И.П. Педагогика. – М.: Высшее образование, 2008. – С.287-290; Педагогика / под.ред. П.И.Пидкасистого. – М.: Высшее образование, 2008. – С.189-191).

2. Таълим методларини таснифлашга доир замонавий ёндашувларни ўрганиш ва таҳлил этиш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 117-128; Подласый И.П. Педагогика. – М: Высшее образование, 2008. – С.290-295; Педагогика / под.ред. П.И.Пидкасистого. – М.:

Высшее образование, 2008. – С.191-207.).

3. Таълимнинг оғзаки, кўргазмали, амалий методларини ўрганиш ва конспект қилиш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 128-132; Ибрагимов Х., Абдуллаева Ш. Педагогика назарияси. – Т.: “Fan va texnologiya” нашриёти, 2008. – Б.224-231; Подласый И.П. Педагогика. – М: Высшее образование, 2008. – С.297-312).

4. Мутахассислик фани билан боғлиқликда кўргазмали восита тайёрлаб келиш.

Кўргазмали воситани тайёрлашга доир зарурий кўрсатмалар:

1) мутахассислик фани билан боғлиқликда бирор мавзуни танлаб олинг;

2) мавзу моҳияти билан боғлиқликда чизма, жадвал, расмни қўлда ёки компьютер графикаси ёрдамида тайёрланг;

3) кўргазмали воситани изоҳлашга доир тавсифнома ёзинг.

2-илова

Талабаларнинг машғулот бўйича баҳолаш мезонлари

Жами: 5 балл

1. Адабиётлар билан ишлаш ва конспект қилиш. – 1 балл.
2. Таълим методларини ўқув жараёнига қўллашга доир амалий топшириқни бажариш – 2 балл.
3. Кўргазмали воситани тайёрлаш ва тақдимот қилиш – 2 балл.

3-илова

“Таълим методлари” мавзусида чалкаштирилган мантиқий занжирлар кетма-кетлиги

1. Суҳбат. 2. Тушунтириш. 3. Маъруза. 4. Машқ. 5. Иллюстрация. 6. Демонстрация.

7. Дидактик ўйин. 8. Китоб билан ишлаш. 9. Видеометод. 10. Ҳикоя. 11. Амалий. 12. Лаборатория.

Топшириқни бажаришга доир кўрсатма:

1) чалкаштирилган ҳолда берилган таълим методлари билан танишинг;
2) методларни жадвалда кўрсатилганидек, мос устунга ёзиб чиқинг.

Оғзаки	Кўргазмали	Амалий

4-илова

“Метод”, “таълим методи”, “усул”, “қоида” тушунчаларининг моҳиятини ўзлаштиришга доир блиц-сўров саволлари

1. Метод деганда нима тушунилади?

2. Таълим методи тушунчасини қандай изоҳлаш мумкин?

3. “Таълим методлари” ва “таълим усуллари” тушунчалари бир хил мазмунга эгами?

4. Таълим усуллари деганда нима тушунилади?

5. Таълим методларини қўллашда қандайдир кўрсатмаларга риоя этиш зарурми?

6. Таълим методларини қўллашга доир кўрсатмалар нима деб аталади?

5-илова

Таълим методлари таснифига доир тўлдирилмаган жадваллар

Топшириқ: қуйидаги тўлдирилмаган жадваллар билан танишинг ва уларни тугалланг.

1)

Анъанавий (манбасига кўра) таълим методлари таснифи

Оғзаки	Кўргазмали	Амалий	Китоб билан ишлаш	Видеометод

2)

Ўқувчиларнинг билиш фаолияти тавсифига кўра таълим методлари таснифи

Таълим методининг номланиши	Ўқитувчи фаолияти	Ўқувчи фаолияти

3)

Таълимнинг бинар методлари

Ўргатиш методлари	Ўрганиш методлари

4)

Интерфаол методлар

Ўрганилаётганларини ўзлаштиришга даъват қилиш методлари	Янги материални англаш методлари	Ўрганилганларини фикрлашга имкон берувчи методлар

6-илова

Таълим методларини ўқув жараёнига қўллашга доир доир амалий топшириқлар

1-топшириқ. Мутахассислик фанингиз билан боғлиқликда қуйидаги методларни ҳар бирини қўллашга доир биттадан мисол ёзинг.

1) суҳбат; 2) ўқув мунозараси; 3) машқ; 4) китоб билан ишлаш.

2-топшириқ. Кичик гуруҳларга бўлининг ва оғзаки, кўргазмали, амалий методлардан бирини танлаб олиб, бирор мавзу мисолида методни амалиётда қўллаб кўрсатинг.

2.8. “Дарс – таълимни ташкил этишнинг асосий шакли” мавзусидаги лаборатория машғулотининг технологик модели

Машғулот вақти – 2 соат	**Талабалар сони:** 20-30 нафар
Машғулот шакли	Семинар-лаборатория
Лаборотория машғулотнинг тузилиши	1. Дарс ва унга қўйиладиган умумий, дидактик, психологик ҳамда методик талабларни аниқлаштириш. 2. Дарснинг турлари ва тузилишини ўзлаштириш. 3. Анъанавий ва ноанъанавий дарс турларига доир амалий топшириқларни бажариш. 4. Бир соатлик дарс ишланмасини тайёрлаш ва уни тақдимот қилиш.
Лаборатория машғулотининг мақсади: талабаларнинг дарс ва унинг ўзига хосликларига доир назарий назарий билимларини мустаҳкамлаш ҳамда уларда дарсни ташкил этиш ва ўтказишга доир кўникма ва малакаларини таркиб топтириш.	

Педагогик вазифалар:	**Ўқув фаолияти натижалари:**
1. Дарс ва унга қўйиладиган талабларнинг ўзлаштирилишига эришиш.	1. Дарс ва унга қўйиладиган талабларни билиб олишади.
2. Дарснинг турларини фарқлай олиш ва уларнинг тузилишидаги ўзига хосликларни ажрата олишга ўргатиш.	2. Дарснинг турлари(аралаш, янги билимларни баён қилиш, ўрганилганларини мустаҳкамлаш ва такрорлаш, ўқувчиларнинг БКМларини назорат қилиш)ни фарқлайдилар ҳамда уларнинг тузилишини ўрганадилар

3. Анъанавий ва ноанъанавий дарс турларини ташкил этишга доир кўникма ва малакаларни таркиб топтириш. 4. Талабаларни дарсни лойиҳалаш ва режалаштиришга ўргатиш.	3. Анъанавий ва ноанъанавий дарс турларини ташкил этишга доир кўникма ва малакаларига эга бўлишади. 4. Дарсни лойиҳалаш ва режалаштиришни ўзлаштирадилар.
Таълим методлари	Тушунтириш, суҳбат, асосланган эссе, ижодий тест, дидактик ўйин, ижодий иш.
Ўқув фаолиятини ташкил этиш шакллари	Индивидуал ва гуруҳларда ишлаш.
Ўқув воситалари	Услубий қўлланма, проектор, маркерлар, тарқатма материаллар
Таълим бериш шароити	Техник таъминланган, гуруҳларда ишлаш учун мўлжалланган аудитория
Назорат ва баҳолаш	Ёзма (топшириқларни дафтарга ёзиш) ва оғзаки (изоҳлаш, баён этиш ва тушунтириш) назорат; беш баллик шкала асосида баҳолаш.

“Дарс – таълимни ташкил этишнинг асосий шакли” мавзусидаги лаборатория машғулотнинг технологик картаси

Иш босқичлари ва вақти	**Фаолият мазмуни**	
	Таълим берувчи	**Таълим олувчилар**
Тайёрлов босқичи	Мавзуни аниқлайди, таълимий мақсадни белгилайди ва кутилаётган натижаларни шакллантиради. Белгиланган таълимий мақсадларга мос ўқув-билиш топшириқларини ишлаб чиқади (1-илова).	Лаборатория топшириқлари билан танишадилар, ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.
	Талабаларнинг индивидуал ва гуруҳдаги иш натижаларини баҳолаш мезонларини ишлаб чиқади (2-илова).	
Ўқув машғулотига кириш босқичи	1.1. Машғулот мавзуси, унинг мақсади ва кутилаётган натижалар билан таништиради, уларнинг аҳамияти ва долзарблигини асослайди.	Машғулотга тайёрланиш жараёнида юзага келган саволлар билан мурожаат қилишади

(10 дақ)	1.2. Талабаларни машғулотга чорлаб олиш мақсадида улардан “Севимли ўқитувчимнинг дарси қизиқиқарли бўлишининг сабаби шундаки...” мавзусида асосланган эссе ёзишни сўрайди (3-илова).	Асосланган эссени ёзишади ва фикрларини илмий жиҳатдан асослайдилар.
Асосий босқич **(55 дақиқа)**	2.1. Дарс ва унга қўйиладиган талабларнинг ўзлаштирилишига эришиш мақсадида ижодий тест ўтказади (4-илова).	Ижодий тестни ечишади ва ўз-ўзини назорат қилишади.
	2.2. Дарснинг турларини фарқлай олиш ва уларнинг тузилишидаги ўзига хосликларни ажрата олишга ўргатиш мақсадида “Чалкашликни аниқланг” дидактик ўйинини ўтказади (5-илова).	Жамоавий тарзда дидактик ўйинда иштирок этишади ва ўзининг шахсий муносабатини билдиради.
	2.3. Анъанавий ва ноанъанавий дарс турларини ташкил этишга доир амалий топшириқларни тақдим этади ва уни бажаришга доир зарур кўрсатмалар беради (6-илова).	Амалий топшириқларни бажаришади ва унга зарурий ўзгартиришлар киритади
	2.4. Талабалар томонидан тайёрлаб келинган бир соатлик дарс ишланмаси билан танишади ва уларнинг ҳар бирига ўз муносабатини билдиради.	Бир соатлик дарс ишланмаларини тақдимот қилишади ва ишланма юзасидан берилган саволларга жавоб беришади
Якуний босқич **(20 дақиқа)**	3.1. Машғулот юзасидан умумий хулосаларни чиқаради ва талабалар томонидан йўл қўйилган хатоларни тузатади.	Тинглайдилар ва ўзларининг хатоларини дафтарларига тузатадилар
	3.2. Талабалар томонидан тўпланган балларни эълон қилади ва машғулотни якунлайди.	Ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.

1-илова

8-лаборатория иши. Мавзу: Дарс – таълимни ташкил этишнинг асосий шакли.

Машғулот топшириқлари (уй вазифаси учун):

1. Дарс ва унга қўйиладиган умумий, дидактик, психологик ҳамда методик талабларни ўрганиш ҳамда таҳлил этиш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 152-154; Ибрагимов Х., Абдуллаева Ш. Педагогика назарияси. – Т.: “Fan va texnologiya” нашриёти, 2008. – Б.234-238; Подласый И.П. Педагогика. – М: Высшее образование, 2008. – С.333-337).
2. Дарснинг турлари ва тузилишини ўзлаштириш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 152-154; Ибрагимов Х., Абдуллаева Ш. Педагогика назарияси. – Т.: “Fan va texnologiya” нашриёти, 2008. – Б.234-238; Подласый И.П. Педагогика. – М: Высшее образование, 2008. – С.333-337).
3. Ноанъанавий дарс турлари билан танишиш ва уларнинг анъанавий дарсдан фарқли жиҳатларини аниқлаш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 152-154; Ибрагимов Х., Абдуллаева Ш. Педагогика назарияси. – Т.: “Fan va texnologiya” нашриёти, 2008. – Б.234-238; Подласый И.П. Педагогика. – М: Высшее образование, 2008. – С.333-337).
4. Бир соатлик дарс ишланмасини тайёрлаш. Бир соатлик дарс ишланмасини тайёрлашда қуйидаги чизмага асосланинг.

Мавзу	
Мақсад: **а) таълимий** **б) тарбиявий** **в) ривожлантирувчи**	
Вазифалар	
Ўқув жараёнининг мазмуни	
Ўқув жараёнини амалга ошириш технологияси	Метод: Шакл: Восита: Усул: Назорат:

	Баҳолаш:
Кутиладиган натижалар	Ўқитувчи:
	Ўқувчи:

2-илова

Талабаларнинг машғулот бўйича баҳолаш мезонлари

Жами: 5 балл

1. Адабиётлар билан ишлаш ва конспект қилиш. – 2 балл.
2. Анъанавий ва ноанъанавий дарс турларини ташкил этишга доир амалий топшириқларни бажариш – 2 балл.
3. Бир соатлик дарс ишланмасини тузиш – 1 балл.

3-илова

“Севимли ўқитувчимнинг дарси қизиқиқарли бўлишининг сабаби шундаки...” мавзусида асосланган эссе

Топшириқни бажариш тартиби:

1. Мазкур мавзу юзасидан ўз нуқтаи назарингизни баён этинг.
2. Нуқтаи назарингизни асослаш учун далиллар киритинг.
3. Мавзу юзасидан аниқ хулосалар чиқаринг.

4-илова

Дарс ва унга қўйиладиган талабларнинг ўзлаштирилишига доир ижодий тест топшириғи

1. Керакли сўз ёки жумлани топиб қўйинг.

... бевосита ўқитувчи раҳбарлигида аниқ белгиланган вақт давомида муайян ўқувчилар гуруҳи билан олиб бориладиган таълим жараёнининг асосий шакли.

2. Гапни давом эттиринг.

Дарс таълимнинг бошқа шаклларидан фарқ қилувчи қуйидаги ўзига хос белгиларга эга: ...

3. Гапни тугалланг.

Дарсга қўйиладиган дидактик (ёки таълим)ий талабларга ҳар бир дарснинг таълим вазифаларини аниқ белгилаш, дарсни ахборотлар билан бойитиш, ижтимоий ва шахсий эҳтиёжларни ҳисобга олиш билан мазмунини оптималлаштириш, идрок этиш энг янги технологияларини киритиш, турли хилдаги шакли, методлари ва кўринишларидан мос равишда фойдаланиш ...

4. Керакли сўзни топиб қўйинг.

Ўқув материалининг тарбиявий имкониятларини аниқлаш, дарсдаги фаолият, аниқ эришилиши мумкин бўлган тарбиявий мақсадларни шакллантириш ва қўйиш, фақат ўқув ишлари мақсадлари ва мазмунидан табиий равишда келиб чиқадиган тарбиявий масалаларни белгилаш, ўқувчиларни умуминсоний қадриятларда тарбиялаш, ҳаётий муҳим сифатлар (тиришқоқлик, тартиблилик, масъулиятлилик, интизомлилик, мустақиллик, иш бажаришга қобилиятлилик, эътиборлилик, ҳалоллик ва бошқалар)ни шакллантириш кабиларнинг дарсга қўйиладиган ... талабларни ўзида акс эттиради.

5. Гапни давом эттиринг.

Дарсга қўйиладиган ривожлантирувчи талабларга ўқувчиларда ўқув-ўрганиш фаолияти ижобий сифатлари, қизиқиш, ижодий ташаббускорлик ва фаоллик шакллантириш ҳамда ривожлантириш, ўқувчиларнинг идрок этиш имкониятлари даражасини ўрганиш, ҳисобга олиш, “ривожланишнинг яқин зонасини лойиҳалаштириш”, “ўзиб кетиш” даражасидаги ўқув машғулотларини ташкил этиш ...

5-илова

“Чалкашликни аниқланг” дидактик ўйини

Ўйинни ўтказиш тартиби:

1. Ўқитувчи доскага ёки проектор орқали дарс турларидан бирининг тузилишини ёзади. Дарснинг тузилиш ўрнини алмаштириш ёки бошқа дарс турига хос белгини ёзиш орқали чалкашликкка йўл қўяди.
2. Талабалар дарс тури билан танишидилар ва унинг тузилишида йўл қўйилган хатоликни топадилар.

1) аралаш дарс:

а) ташкилий қисм;

б) ўрганилганларини такрорлаш ва мустаҳкамлаш;

в) ўқувчиларни баҳолаш;

г) янги мавзуни баён қилиш;

д) уй вазифаси.

2) янги билимларни баён қилиш дарси:

а) янги мавзуни баён қилиш;

б) ўрганилганларини мустаҳкамлаш;

в) ўқувчиларни баҳолаш;

г) уй вазифаси.

3) ўрганларини такрорлаш ва мустаҳкамлаш дарси:

а) ташкилий қисм;

б) ўқувчиларни баҳолаш;

в) уй вазифаси.

4) ўқувчиларнинг билим, кўникма ва малакаларини назорат қилиш дарси:

а) ташкилий қисм;

б) ўрганилганларини такрорлаш;

в) ўқувчиларнинг билимларини текшириш ва баҳолаш;

г) уй вазифаси.

6-илова

Кичик гуруҳларда ишлашга мўлжалланган анъанавий ва ноанъанавий дарс турларини ташкил этишга доир амалий топшириқлар

1-топшириқ. Кичик гуруҳларда ҳамкорликда ишлаш асосида аралаш дарсни кўрсатиб бериш.

1-гуруҳ дарснинг ташкилий қисми ва ўтилган мавзуни такрорлашни кўрсатиб беради;

2-гуруҳ: янги ўқув материалини баён қилиш тартибини тушунтириб беради;

3-гуруҳ: ўрганилганини мустаҳкамлаш, ўқувчиларни баҳолаш ва уй вазифаси беришни амалга оширади.

Мазкур топшириқни бажаришда ўқитувчи зиг-заг методига асосланади. Яъни ҳар бир кичик гуруҳ ўзига берилган топшириқни бажариб бўлгач, бир-бирлари билан ўзаро алмашинув асосида ўтказиладиган дарс ҳақида яхлит тасаввур ҳосил қилинади. Талабаларда ўтказиладиган дарс ҳақида яхлит тасаввур ҳосил бўлгач, кичик гуруҳлар навбати билан ўзларига берилган вазифаларнинг тақдимотини ўтказишади.

Топшириқни бажариш олдидан гуруҳ билан келишилган ҳолда, мутахассислик билан боғлиқ бирор мавзуни танлаб олиш мақсадга мувофиқ.

2-топшириқ. Кичик гуруҳларда нostандарт дарслардан лавҳа кўрсатиш.

1-гуруҳ учун: конференция дарсини ўтказилишини кўрсатиб бериш.

2-гуруҳ учун: мусобақа туридаги дарсни ташкил этиш.

3-гуруҳ учун: ўйин типидаги дасрни намойиш этиш.

2.9. “Ўқувчиларнинг билим, кўникма ва малакаларини ташхис этиш” мавзусидаги лаборатория машғулотининг технологик модели

Машғулот вақти – 2 соат	**Талабалар сони:** 20-30 нафар
Машғулот шакли	Семинар-лаборатория
Лаборотория машғулотнинг тузилиши	1. Таълим олганликни ташхис этишнинг таркибий қисмларини ўзлаштириш. 2. Ўқувчиларнинг билим, кўникма ва малакаларини назорат қилиш шакл, метод ва воситаларини аниқлаштириш. 3. Ўқувчиларнинг билим, кўникма ва малакаларини

	баҳолаш мезонларини ўрганиш. 4. Ўқувчиларнинг билим, кўникма ва малакаларини назорат қилишга доир муаммоли вазиятларни ҳал этиш.
Лаборатория машғулотининг мақсади*:* талабаларнинг таълим олганликни ташхис этишга доир назарий назарий билимларини мустаҳкамлаш ҳамда уларни ўқувчиларнинг билим, кўникма ва малакаларини тўғри баҳолашга ўргатиш.	
Педагогик вазифалар:	**Ўқув фаолияти натижалари:**
1. Таълим олганликни ташхис этишнинг таркибий қисмларини ўзлаштирилишига эришиш.	1. Таълим олганликни ташхис этишнинг моҳиятини билиб оладилар.
2. Ўқувчиларнинг билим, кўникма ва малакаларини назорат қилиш шакл, метод ва воситаларини фарқлай олишга ўргатиш.	2. Ўқувчиларнинг билим, кўникма ва малакаларини назорат қилиш шакл, метод ва воситаларини ўзлаштирадилар
3. Ўқувчиларнинг билим, кўникма ва малакаларини баҳолашга ўргатиш.	3. Ўқувчиларнинг билим, кўникма ва малакаларини баҳолаш мезонларини ўрганадилар.
4. Талабаларда ўқувчиларнинг билим, кўникма ва малакаларини назорат қилиш кўникма ва малакаларини таркиб топтириш.	4. Ўқувчиларнинг билим, кўникма ва малакаларини назорат қилиш кўникма ва малакаларини эгаллайдилар.
Таълим методлари	Тушунтириш, суҳбат, ақлий ҳужум, блиц-сўров, муқобилини танлаб олиш тести, асосланган эссе.
Ўқув фаолиятини ташкил этиш шакллари	Индивидуал ва гуруҳларда ишлаш.
Ўқув воситалари	Услубий қўлланма, проектор, маркерлар, тарқатма материаллар
Таълим бериш шароити	Техник таъминланган, гуруҳларда ишлаш учун мўлжалланган аудитория
Назорат ва баҳолаш	Ёзма (топшириқларни дафтарга ёзиш) ва оғзаки (изоҳлаш, баён этиш ва тушунтириш) назорат; беш баллик шкала асосида баҳолаш.

“Ўқувчиларнинг билим, кўникма ва малакаларини ташхис этиш” мавзусидаги лаборатория машғулотнинг технологик картаси

Иш босқичлари ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Таълим берувчи	**Таълим олувчилар**
Тайёрлов босқичи	Мавзуни аниқлайди, таълимий мақсадни белгилайди ва кутилаётган натижаларни шакллантиради. Белгиланган таълимий мақсадларга мос ўқув-билиш топшириқларини ишлаб чиқади (1-илова).	Лаборатория топшириқлари билан танишадилар, ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.
	Талабаларнинг индивидуал ва гуруҳдаги иш натижаларини баҳолаш мезонларини ишлаб чиқади (2-илова).	
1. Ўқув машғулотига кириш босқичи (10 дақ)	1.1. Машғулот мавзуси, унинг мақсади ва кутилаётган натижалар билан таништиради, уларнинг аҳамияти ва долзарблигини асослайди.	Машғулотга тайёрланиш жараёнида юзага келган саволлар билан мурожаат қилишади
	1.2. Талабаларни машғулотга чорлаб олиш мақсадида улардан “Ўқитувчимиз бизни қандай баҳолар эди?” мавзусида эркин ёзиш топшириғини беради (3-илова).	Эркин ёзиш топшириғини бажаришади ва бошқаларнинг фикр-мулоҳазалари билан танишадилар.
Асосий босқич (55 дақиқа)	2.1. Таълим олганликни ташхис этишнинг таркибий қисмларини ўзлаштирилишига доир блиц-сўров ўтказади (4-илова).	Ижодий тестни ечишади ва ўз-ўзини назорат қилишади.
	2.2. Ўқувчиларнинг билим, кўникма ва малакаларини назорат қилиш шакл, метод ва воситаларини фарқлай олишга ўргатиш мақсадида “Чалкаштирилган мантиқий занжирлар кетма-кетлиги”ни тақдим этади (5-илова).	Жамоавий тарзда дидактик ўйинда иштирок этишади ва ўзининг шахсий муносабатини билдиради.
	2.3. Ўқувчиларнинг билим, кўникма ва малакаларини баҳолашга доир амалий топшириқларни тақдим этади ва уни бажаришга доир зарур кўрсатмалар беради (6-илова).	Амалий топшириқларни бажаришади ва унга зарурий ўзгартиришлар киритади
	2.4. Ўқувчиларнинг билим, кўникма ва малакаларини назорат қилишга доир муаммоли вазиятларни тақдим этади ва талабаларнинг муаммоли вазиятларни ҳал этишларига	Муаммоли вазиятларни ҳал этишади ва жамоавий мунозарада иштирок этишади

	кўмаклашади (7-илова).	
3–Якуний босқич **(20 дақиқа)**	3.1. Машғулот юзасидан умумий хулосаларни чиқаради ва талабалар томонидан йўл қўйилган хатоларни тузатади.	Тинглайдилар ва ўзларининг хатоларини дафтарларига тузатадилар
	3.2. Талабалар томонидан тўпланган балларни эълон қилади ва машғулотни якунлайди.	Ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.

1-илова

9-лаборатория иши. Мавзу:Ўқувчиларнинг билим, кўникма ва малакаларини ташхис этиш.

Машғулот топшириқлари (уй вазифаси учун):

1. Таълим олганликни ташхис этишнинг моҳиятини ўрганиш ва унинг таркибий қисмларини аниқлаштириш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 159-161; Подласый И.П. Педагогика. В 2 кн. Кн 1. – Москва, ВЛАДОС, 1998).
2. Ўқувчиларнинг билим, кўникма ва малакаларини назорат қилиш шакл, метод ва воситаларини ўрганиш ва тизимлаштириш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 159-161; Подласый И.П. Педагогика. В 2 кн. Кн 1. – Москва, ВЛАДОС, 1998).
3. Ўқувчиларнинг билим, кўникма ва малакаларини баҳолаш мезонларини ўрганиш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 159-161; Подласый И.П. Педагогика. В 2 кн. Кн 1. – Москва, ВЛАДОС, 1998).

2-илова

Талабаларнинг машғулот бўйича баҳолаш мезонлари

Жами: 5 балл

1. Адабиётлар билан ишлаш ва конспект қилиш. – 2 балл.
2. Савол-жавобларда иштирок этиш ва амалий топшириқларни бажариш – 2 балл.

3. Муаммоли вазиятларни ечиш – 1 балл.

3-илова

“Ўқитувчимиз бизни қандай баҳолар эди?” мавзусида эркин ёзиш топшириғи

Топшириқ: “Ўқитувчимиз бизни қандай баҳолар эди?” мавзусида беш дақиқа мобайнида ўз фикрларингизни дафтарга ёзинг. Ўйлаган фикрларингизни ҳеч қандай тўхтовсиз баён этинг.

Эркин ёзиш устида ишлашга доир кўрсатма:

1. Талабалардан беш дақиқа мобайнида берилган мавзу бўйича ўз фикрларини ёзиш сўралади.

2. Беш дақиқа тугагач, вақт туганганлиги маълум қилинади. Бироқ бир минут сукут сақлаб турилади. Чунки одатда энг яхши фикрлар инсон танг ҳолатда қолган вазиятда туғилади.

3. Талабалардан айримларининг фикрлари тингланади. Уч-тўрт талаба ўз ёзганларини ўқиб бергач, ўқитувчи қолган талабалардан айтилганларига ўхшамайдиган фикр кимда бўлса билдиришларини сўрайди.

4-илова

Таълим олганликни ташхис этишнинг таркибий қисмларини ўзлаштирилишига доир блиц-сўров саволлари

1. Дидактик жараёнда ташхис деганда нима тушунилади?
2. Таълим олганликни ташхис этишнинг ўқувчиларнинг билим, кўникма ва малакаларини анъанавий текшириш ва баҳолашдан фарқи нимада?
3. Ташхис этиш жараёнининг таркибий қисмларига нималар киради?
4. Назорат деб нимага айтилади?
5. Ўқувчиларнинг билим, кўникма ва малакаларини аниқлаш, ўлчаш, баҳолаш нима деб аталади?
6. Текшириш деганда нима тушунилади?
7. Аниқлаш ва ўлчаш нима деб аталади?
8. Текширишнинг қандай бўғинлари (звенолари) мавжуд?
9. Баҳолаш деб нимага айтилади?
10. Баҳо деб нимага айтилади?
11. Ўқув фаолиятини ҳисобга олиш деганда нима тушунилади?

5-илова

“Ўқувчиларнинг ўқув фаолиятини назорат қилиш турлари, шакл ва методлари” мавзусидаги чалкаштирилган мантиқий занжирлар кетма-кетлиги

1) оғзаки; 2) тест; 3) уй вазифаси; 4) оммавий; 5) ўз-ўзини назорат қилиш; 6) ёзма; 7) индивидуал; 8) амалий: 9) жорий; 10) аралаш; 11) оралиқ; 12) гуруҳли; 13) якуний

Топшириқни бажаришга доир кўрсатма:

3) чалкаштирилган ҳолда берилган таълим методлари билан танишинг;
4) методларни жадвалда кўрсатилганидек, мос устунга ёзиб чиқинг.

Назорат турлари	Назорат шакллари	Назорат методлари

6-илова

Ўқувчиларнинг билим, кўникма ва малакаларини баҳолашга доир амалий топшириқлар

Қуйидаги масалалар билан танишинг ва уларнинг ечимини топинг.

1-масала. Талаба “Педагогиканинг асосий категориялари” ҳақида гапираяпти. Асосий категорияларни санади, лекин уларни тўлиқ айтиб бера олмаяпти. Ўқитувчининг ёрдамчи саволларига эҳтиёж сезди. Ўқитувчининг саволлари ёрдамида хатоларни тўғрилай олди. Унга неччи баҳо қўйиш мумкин?

2-масала. Талабадан ўз ёзма ишида метод ва усул тушунчаларининг моҳиятини очиб бериш сўралди. Талаба ўз ёзма ишида метод ва усул тушунчаларига тўғри таъриф берган. Қуйидагича мисол келтирган: “маъруза – бу метод. Мавзуни аниқлаш режасини тузиш, уларни баён этиш, умумлаштириб хулосалаш эса усуллари бўла олади”. Талабанинг ёзма ишини баҳоланг.

3-масала. Талаба оғзаки методларни санаб бера олди. Лекин уларнинг моҳиятини очиб бера олмади. Бироқ ҳар бирига мисол келтира олди. Унга қандай баҳо қўйса бўлади?

4-масала. Талаба педагогика фанидан семинарни тўлиқ ва тўғри ёзиб келган. Лекин ўқитувчи савол берганида дафтардан жавобни ўқиб бераяпти. Унга “4” балл қўйса бўладими?

5-масала. Мутахассислик фанидан бирор мавзуни танлаб олинг ҳамда мазкур мавзу бўйича ўқувчиларнинг билим, кўникма ва малакаларини баҳолаш мезонларини ишлаб чиқинг.

7-илова

Ўқувчиларнинг билим, кўникма ва малакаларини назорат қилишга доир муаммоли вазиятлар

Қуйидаги муаммоли вазиятлар билан танишинг ва уларнинг ечимини топинг.

1-муаммоли вазият. Сиз ишлайдиган коллеждаги бир нечта ўқувчига ўзингиз ўтаётган фандан 1-семестр бўйича баҳо қўймадингиз. Бироқ ўқув йили якунида журналда мазкур ўқувчиларга баҳо қўйилганининг гувоҳи бўлдингиз. Сиз ўқув ишлари бўйича директор ўринбосарига учрашдингиз. Ўқув ишлари бўйича директор ўринбосари уларга баҳони гуруҳ раҳбари қўйиб юборганини айтди. Мазкур вазиятда сиз қандай йўл тутган бўлардингиз?

2-муаммоли вазият. География дарсига ҳар доим тайёр бўлиб келадиган Суннатни ўқитувчи доскага чақирди. Бироқ у тайёр эмаслигини айтди. Ўқитувчи унга икки баҳо қўйди. Суннат индамасдан жойига ўтирди. Суннатнинг уч кун олдин бувиси вафот этган

эди, шунинг учун у дарсга тайёрлана олмаган эди. Сиз сабабини билган ва билмаган ҳолатда тутишингиз мумкин бўлган вазиятни шарҳланг.

3-муаммоли вазият. Сергели туманидаги 268-мактабнинг биология фани ўқитувчиси “Маънавият ва маърифат ишлари бўйича директор ўринбосари” бўлганлиги учун дарсларни ҳам вақтида ўта олмас эди. Дарсларни ўтган вақтида ҳам ўқувчиларнинг билим, кўникма, малакаларини назорат қилиб бормасди. Ўқув йилнинг биринчи чораги тугаб, ўқувчилар таътилга чиқишганида ўқитувчи уларнинг чораклик баҳолрини қўйиб қўйганди. II чорак бошлангач ўқувчилар синф раҳбарларидан биология фанидан қўйилган баҳоларни эшитиб ҳайратланиб қолишди. Чунки баҳолар ўқувчилар томонидан олинмаган эди.

1. Ўқитувчи тўғри иш қилган деб ўйлайсизми?
2. Ўқитувчи таълим олганликни ташхислашнинг қайси тамойилларини бузган?
3. Ўқитувчининг ўқувчиларнинг ўқув фаолиятини бундай назорат қилиши уларнинг билим олишларига салбий таъсир кўрсатадими?

2.10. “Ҳар томонлама баркамол шахсни шакллантириш – миллий тарбиянинг бош мақсади” мавзусидаги лаборатория машғулотининг технологик модели

<table>
<tr><td>Машғулот вақти – 2 соат</td><td colspan="2">Талабалар сони: 20-30 нафар</td></tr>
<tr><td>Машғулот шакли</td><td colspan="2">Семинар-лаборатория</td></tr>
<tr><td>Лаборотория машғулотнинг тузилиши</td><td colspan="2">1. Тарбия жараёни, унинг мақсад ва вазифаларини аниқлаштириш.
2. Юксак маънавий-ахлоқий фазилатлар ва уларнинг моҳиятини ўзлаштириш.
3. Президент Ислом Каримов асарларида ҳар томонлама баркамол шахсни шакллантириш масаласининг акс этишини ўрганиш ва таҳлил этиш.
4. Тарбия жараёнига технологик ёндашувни татбиқ этишнинг афзалликлари ва аҳамиятини баҳолаш.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Лаборатория машғулотининг мақсади: талабаларнинг тарбия жараёнининг мазмун-моҳиятига доир назарий назарий билимларини мустаҳкамлаш ҳамда уларда тарбия жараёнини технологик ёндашув асосида ташкил этиш кўникма ва малакаларини таркиб топтириш.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Педагогик вазифалар:
1. Тарбия жараёни, унинг мақсад ва вазифаларининг ўзлаштирилишига</td><td>Ўқув фаолияти натижалари:
1. Тарбия жараёни, унинг мақсад ва вазифаларини ўзлаштирадилар.</td></tr>
</table>

эришиш. 2. Юксак маънавий-ахлоқий фазилатлар ва уларнинг моҳиятини очиб бериш. 3. Президент Ислом Каримовнинг ҳар томонлама баркамол шахсни шакллантиришга доир фикрлари – миллий тарбиянинг методологик асоси эканлигини асослаш. 4. Талабаларни тарбия жараёнини лойиҳалаш ва режалаштиришга ўргатиш.	2. Юксак маънавий-ахлоқий фазилатлар ва уларнинг моҳиятини билиб оладилар. 3. Президент Ислом Каримов асарларидаги ҳар томонлама баркамол шахсни шакллантиришга доир фикрларни ўзлаштирадилар. 4. Тарбия жараёнини технологик ёндашув асосида ташкил этиш кўникма ва малакаларига эга бўладилар.
Таълим методлари	Тушунтириш, суҳбат, мунозара, блиц-сўров, инсерт, тугалланмаган гаплар методикаси, кейс.
Ўқув фаолиятини ташкил этиш шакллари	Индивидуал ва гуруҳларда ишлаш.
Ўқув воситалари	Услубий қўлланма, проектор, маркерлар, тарқатма материаллар
Таълим бериш шароити	Техник таъминланган, гуруҳларда ишлаш учун мўлжалланган аудитория
Назорат ва баҳолаш	Ёзма (топшириқларни дафтарга ёзиш) ва оғзаки (изоҳлаш, баён этиш ва тушунтириш) назорат; беш баллик шкала асосида баҳолаш.

“Ҳар томонлама баркамол шахсни шакллантириш – миллий тарбиянинг бош мақсади” мавзусидаги лаборатория машғулотнинг технологик картаси

Иш босқичлари ва вақти	**Фаолият мазмуни**	
	Таълим берувчи	**Таълим олувчилар**
Тайёрлов босқичи	Мавзуни аниқлайди, таълимий мақсадни белгилайди ва кутилаётган натижаларни шакллантиради. Белгиланган таълимий мақсадларга мос ўқув-билиш топшириқларини ишлаб чиқади (1-илова).	Лаборатория топшириқлари билан танишадилар, ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.
	Талабаларнинг индивидуал ва гуруҳдаги иш натижаларини баҳолаш мезонларини ишлаб	

	чиқади (2-илова).	
Ўқув машғулотига кириш босқичи **(10 дақ)**	1.1. Машғулот мавзуси, унинг мақсади ва кутилаётган натижалар билан таништиради, уларнинг аҳамияти ва долзарблигини асослайди.	Машғулотга тайёрланиш жараёнида юзага келган саволлар билан мурожаат қилишади
	1.2. Талабаларни машғулотга чорлаб олиш мақсадида "Тарбия жараёнида ҳамма вақт кўзланган мақсадга эришиш мумкинми?" мавзусида ақлий ҳужум вазиятини ташкил этади (3-илова).	Мунозарада иштирок этадилар ва ўз нуқтаи назарларини асослайдилар.
Асосий босқич **(55 дақиқа)**	2.1. Тарбия жараёни, унинг мақсад ва вазифаларининг ўзлаштирилишига доир блиц-сўров ўтказади (4-илова).	Саволларга жавоб беришади ва ўзларидаги мавжудларига тузатишлар киритишади.
	2.2. Юксак маънавий ахлоқий фазилатларни белгилаб олиш мақсадида инсерт методини таклиф этади (5-илова).	Юксак маънавий ахлоқий фазилатларни белгилаб олишади ва уларни жамоавий тарзда изоҳлашади.
	2.3. Президент Ислом Каримов асарларидаги ҳар томонлама баркамол шахсни шакллантиришга доир фикрларни ўзлаштиришга доир тугалланмаган гаплар методикасини тақдим этади (6-илова).	Фикрларни тугаллашади ва уларга изоҳ беришади
	2.4. Тарбия жараёнини лойиҳалаш ва режалаштиришга доир кейс топшириғини беради ва уни бажариш тартибини тушунтиради (7-илова).	Кейс топшириғини бажаришади ва мунозараларда иштирок этишади
Якуний босқич **(20 дақиқа)**	3.1. Машғулот юзасидан умумий хулосаларни чиқаради ва талабалар томонидан йўл қўйилган хатоларни тузатади.	Тинглайдилар ва ўзларининг хатоларини дафтарларига тузатадилар
	3.2. Талабалар томонидан тўпланган балларни эълон қилади ва машғулотни якунлайди.	Ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.

1-илова

10-лаборатория иши. Мавзу: Ҳар томонлама баркамол шахсни шакллантириш – миллий тарбиянинг бош мақсади.

Машғулот топшириқлари (уй вазифаси учун):

1. Тарбия жараёни, унинг мақсад ва вазифаларини ўрганиш ҳамда таҳлил этиш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010; Ибрагимов Х., Абдуллаева Ш. Педагогика назарияси. – Т.: “Fan va texnologiya” нашриёти, 2008; Подласый И.П. Педагогика. – М: Высшее образование, 2008; Педагогика / под.ред. П.И.Пидкасистого. – М.: Высшее образование, 2008).
2. Юксак маънавий-ахлоқий фазилатлар ва уларнинг моҳиятини ўзлаштириш (Ҳасанбоев Ж., Туропова М., Ҳасанбоева О. Маънавий-ахлоқий тарбия асослари. – Т.: Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 2002; Нишонова С. Маънавият дарслари. – Т.: Ўқитувчи, 1994; Маънавият: асосий тушунчалар изоҳли луғати // тузувчи ва масъул муҳаррир Қ.Назаров. – Т.: Ғафур Ғулом номидаги нашриёт-матбаа ижодий уйи, 2010; Маврулов А. Маънавия баркамол инсон тарбияси. – Т.: O’zbekiston, 2008).
3. Президент Ислом Каримов асарларида ҳар томонлама баркамол шахсни шакллантириш масаласининг акс этишини ўрганиш ва конспект қилиш (Каримов И.А. Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли. – Т.: Ўзбекистон, 1992; Каримов И.А. Ўзбекистон: миллий истиқлол, иқтисодиёт, сиёсат, мафкура. 1-жилд. – Т.: Ўзбекистон, 1996; Каримов И.А. Ватан саждагоҳ каби муқаддасдир. – Т.: Ўзбекистон, 1996; Каримов И.А. Озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт – пировард мақсадимиз // Озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт – пировард мақсадимиз.8-жилд. – Т.:Ўзбекистон, 2000; Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. – Т.: Маънавият, 2008).
4. Тарбия жараёнига технологик ёндашувни татбиқ этишнинг ўзига хосликларини ўрганиш (Ишмухаммедов Р.Ж., Абдуқодиров А., Пардаев А. Тарбияда инновацион технологиялар. – Т., 2010; Кукушин В.С. Теория и методика воспитательной работы. – Ростов-на-Дону: Март, 2002; Подласый Т.П. Педагогика. – М: Высшее образование, 2008; Педагогика / под.ред. П.И.Пидкасистого. – М.: Высшее образование, 2008).

2-илова

Талабаларнинг машғулот бўйича баҳолаш мезонлари

Жами: 5 балл

1. Адабиётлар билан ишлаш ва конспект қилиш. – 2 балл.
2. Савол-жавобларда иштирок этиш ва топшириқларни бажариш – 2 балл.
3. Кейс топшириғини бажариш – 1 балл.

3-илова

“Тарбия жараёнида ҳамма вақт кўзланган мақсадга эришиш мумкинми?” мавзусида ақлий ҳужумни ўтказишга доир кўрсатмалар

1. Ўқитувчи саволни муҳокама қилиш учун ўртага ташлайди ва ўйлаш учун бир дақиқа вақт беради.
2. Талабаларнинг жавоблари тингланади ва доскага кетма-кетликда ёзиб борилади. Гарчи такрорланиш ҳолати мавжуд бўлса ҳам, мазкур ҳолатда ҳамма жавобларнинг ёзиб борилиши талаб этилади,.
3. Ҳамма ўз фикрини билдириб бўлгач, ўқитувчи доскага ёзилганларини талабалар билан биргаликда муҳокама қилади ва тўғри жавоблар ажратиб олинади.

4-илова

Тарбия жараёни, унинг мақсад ва вазифаларининг ўзлаштирилишига доир блиц-сўров саволлари

1. Тарбия деганда нима тушунилади?
2. Тарбиянинг тор ва кенг маънолардаги ифодасини изоҳланг.
3. Тарбия жараёни деб нимага айтилади?
4. Тарбиядан кўзланган мақсад нима?
5. Тарбиянинг умумий вазифаларига нималар киради?
6. Тарбия мазмуни деганда нимани тушунасиз?
7. Тарбия жараёнининг ўзига хос хусусиятлари нималардан иборат?

5-илова

Инсерт методи асосида юксак маънавий-ахлоқий фазилатларни белгилаш

Топшириқни бажаришга доир кўрсатма.

Қуйида берилган маънавий-ахлоқий фазилатлар билан танишинг. Инсерт белгилари асосида улар орасидан юксак маънавий-ахлоқий фазилатларни белгилаб олинг:

“+”– юксак маънавий-ахлоқий фазилатга тегишли эканликни;

“-“ – тегишли эмасликни;

“?” – аниқ тасаввурга эга эмасликни ифода этади.

Маънавий-ахлоқий фазилатлар мажмуи.

1. Инсонпарварлик. 2. Олийжаноблик. 3. Сахийлик. 4. Ростгўйлик. 5. Масъулиятлилик. 6. Тартиблилик. 7. Озодалик. 8. Ҳалимлик. 9. Меҳнатсеварлик. 10. Меҳрибонлик. 11. Ҳамдардлик. 12. Очиққўнгиллилик. 13. Меҳмондўстлик. 14. Ҳалоллик. 15. Мағрурлик. 16. Дўстлик. 17. Сабрлилик. 18. Қаноатлилик. 19. Хушчақчақлик. 20. Хушмуомалилик. 21. Орасталик. 22. Иболи бўлиш. 24. Камтарлик. 25. Камсуқумлилик. 26. Адолатпарварлик; 27. Иқрорлик. 28. Толерантлик. 29. Оқиллик. 30.Одиллик.

6-илова

“Тугалланмаган гаплар методикаси” асосида Президент Ислом Каримов асарларидаги ҳар томонлама баркамол шахсни шакллантиришга доир фикрларни ўзлаштириш

Топшириқ. Президент Ислом Каримов асарларидан келтирилган қуйидаги фикрларни тугалланг:

1. Тафаккур озод бўлмаса, онг ва шуур тазйиқдан, қулликдан қутулмаса, инсон тўла озод бўлолмайди. Тараққиёт тақдирини... (Каримов И.А. Ватан саждагоҳ каби муқаддасдир. – Т.: Ўзбекистон, 1996. – Б.34.)

2. Инсон уни Инсон даражасига кўтарадиган асосларнинг асосини ўз ақли билан том маънода қамрай олмайди. Инсон ўзини халқнинг бир зарраси деб сезгандагина ... (Каримов И.А. Ўзбекистон: миллий истиқлол, иқтисодиёт, сиёсат, мафкура. 1-жилд. – Т.: Ўзбекистон, 1996. – Б.81.)

3. Маънавият – инсонни руҳан покланиш, қалбан улғайишга чорлайдиган, одамнинг икки дунёси, иродасини бақувват, иймон-эътиқодини бутун қиладиган ... (Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. – Т.: Маънавият, 2008. – Б. 19-20).

4. Виждони уйғоқ одам ён-атрофида бўлаётган воқеаларга ... (Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. – Т.: Маънавият, 2008. – Б.27-28).

5. Ҳар қайси халқ ёки миллатнинг маънавиятини унинг тарихи, ўзига хос урф-одат ва анъаналари, ҳаётий қадриятларидан айри ҳолда тасаввур этиб бўлмайди. Бу борада, табиийки ... (Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. – Т.: Маънавият, 2008. – Б.30.)

7-илова

Тарбия жараёнини лойиҳалаш ва режалаштиришга доир кейс топшириғи

Қуйидаги чизмаларга этибор қаратинг. Уларнинг остида берилган жумлаларни чизмада шундай жойлаштирингки, натижада тарбиявий тадбирларни технологик ёндашув асосида ташкил этиш модели пайдо бўлсин.

1-чизма. Тарбиявий тадбирларни ташкил этиш технологияси.

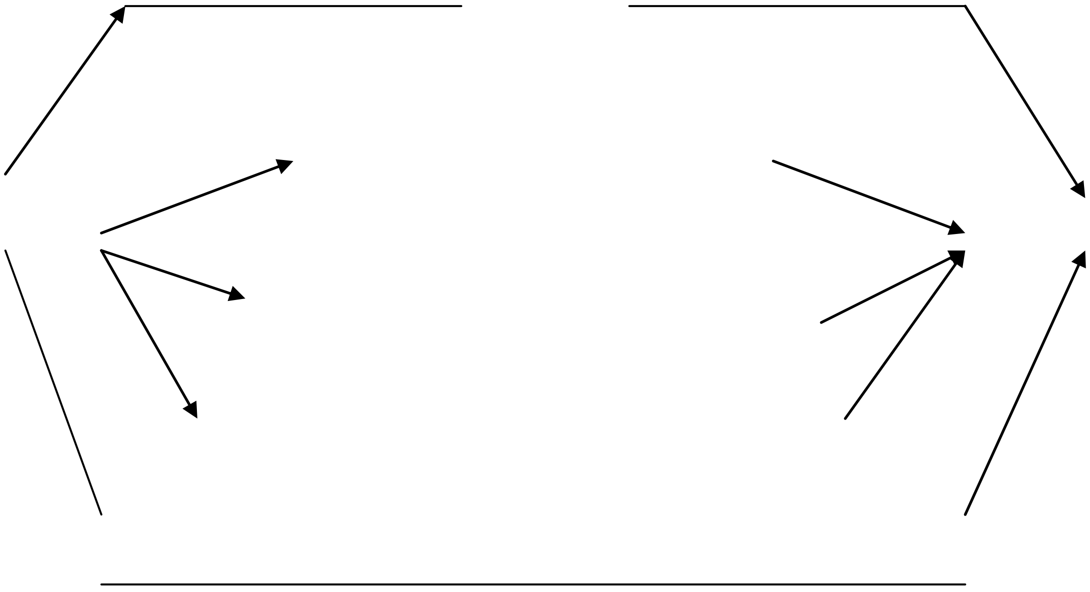

1) мақсад; 2) жараённи лойиҳалаш; 3) жараённи амалга ошириш; 4) жараённи назорат қилиш ва таҳлил этиш; 5) тарбиячи; 6) натижа.

2-чизма. Тарбия технологиясининг функционал тузимаси

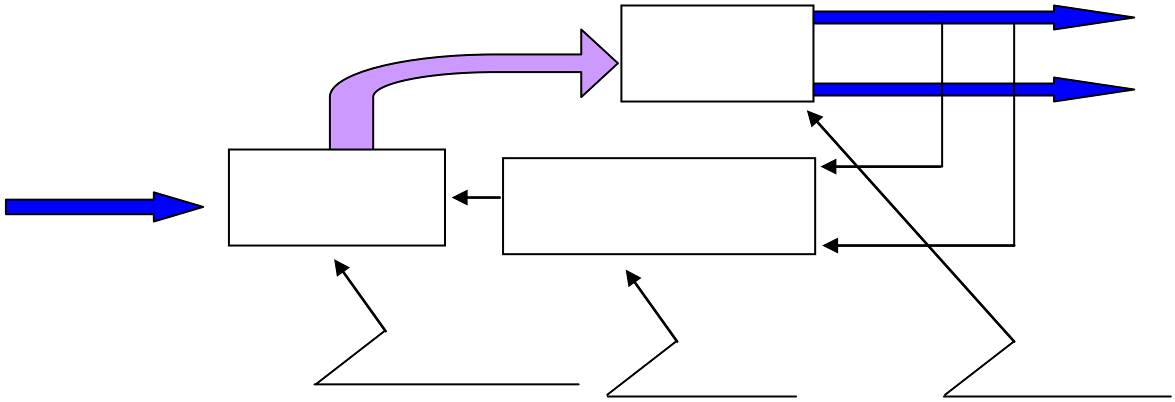

1) мақсад; 2) лойиҳалаштириш блоки; 3) ижро блоки; 4) тарбия жараёни; 5) баҳолаш – таҳлил қилиш блоки; 6) тўсиқлар; 7) ташқи шарт-шароитлар.

2.10. “Ҳар томонлама баркамол шахсни шакллантириш – миллий тарбиянинг бош мақсади” мавзусидаги лаборатория машғулотининг технологик модели

Машғулот вақти – 2 соат	**Талабалар сони:** 20-30 нафар
Машғулот шакли	Семинар-лаборатория
Лаборотория машғулотнинг тузилиши	5. Тарбия жараёни, унинг мақсад ва вазифаларини аниқлаштириш. 6. Юксак маънавий-ахлоқий фазилатлар ва уларнинг моҳиятини ўзлаштириш. 7. Президент Ислом Каримов асарларида ҳар томонлама баркамол шахсни шакллантириш масаласининг акс этишини ўрганиш ва таҳлил этиш. 8. Тарбия жараёнига технологик ёндашувни татбиқ этишнинг афзалликлари ва аҳамиятини баҳолаш.
Лаборатория машғулотининг мақсади*:* талабаларнинг тарбия жараёнининг мазмун-моҳиятига доир назарий назарий билимларини мустаҳкамлаш ҳамда уларда тарбия жараёнини технологик ёндашув асосида ташкил этиш кўникма ва малакаларини таркиб топтириш.	
Педагогик вазифалар:	**Ўқув фаолияти натижалари:**
1. Тарбия жараёни, унинг мақсад ва вазифаларининг ўзлаштирилишига эришиш.	1. Тарбия жараёни, унинг мақсад ва вазифаларини ўзлаштирадилар.
2. Юксак маънавий-ахлоқий фазилатлар ва уларнинг моҳиятини очиб бериш.	2. Юксак маънавий-ахлоқий фазилатлар ва уларнинг моҳиятини билиб оладилар.
3. Президент Ислом Каримовнинг ҳар томонлама баркамол шахсни шакллантиришга доир фикрлари – миллий тарбиянинг методологик асоси эканлигини асослаш.	3. Президент Ислом Каримов асарларидаги ҳар томонлама баркамол шахсни шакллантиришга доир фикрларни ўзлаштирадилар.
4. Талабаларни тарбия жараёнини лойиҳалаш ва режалаштиришга ўргатиш.	4. Тарбия жараёнини технологик ёндашув асосида ташкил этиш кўникма ва малакаларига эга бўладилар.
Таълим методлари	Тушунтириш, суҳбат, мунозара, блиц-сўров, инсерт, тугалланмаган гаплар методикаси, кейс.
Ўқув фаолиятини ташкил этиш	Индивидуал ва гуруҳларда ишлаш.

шакллари	
Ўқув воситалари	Услубий қўлланма, проектор, маркерлар, тарқатма материаллар
Таълим бериш шароити	Техник таъминланган, гуруҳларда ишлаш учун мўлжалланган аудитория
Назорат ва баҳолаш	Ёзма (топшириқларни дафтарга ёзиш) ва оғзаки (изоҳлаш, баён этиш ва тушунтириш) назорат; беш баллик шкала асосида баҳолаш.

“Ҳар томонлама баркамол шахсни шакллантириш – миллий тарбиянинг бош мақсади” мавзусидаги лаборатория машғулотнинг технологик картаси

Иш босқичлари ва вақти	**Фаолият мазмуни**	
	Таълим берувчи	**Таълим олувчилар**
Тайёрлов босқичи	Мавзуни аниқлайди, таълимий мақсадни белгилайди ва кутилаётган натижаларни шакллантиради. Белгиланган таълимий мақсадларга мос ўқув-билиш топшириқларини ишлаб чиқади (1-илова).	Лаборатория топшириқлари билан танишадилар, ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.
	Талабаларнинг индивидуал ва гуруҳдаги иш натижаларини баҳолаш мезонларини ишлаб чиқади (2-илова).	
Ўқув машғулотига кириш босқичи **(10 дақ)**	1.1. Машғулот мавзуси, унинг мақсади ва кутилаётган натижалар билан таништиради, уларнинг аҳамияти ва долзарблигини асослайди.	Машғулотга тайёрланиш жараёнида юзага келган саволлар билан мурожаат қилишади
	1.2. Талабаларни машғулотга чорлаб олиш мақсадида “Тарбия жараёнида ҳамма вақт кўзланган мақсадга эришиш мумкинми?” мавзусида ақлий ҳужум вазиятини ташкил этади (3-илова).	Мунозарада иштирок этадилар ва ўз нуқтаи назарларини асослайдилар.
Асосий босқич **(55 дақиқа)**	2.1. Тарбия жараёни, унинг мақсад ва вазифаларининг ўзлаштирилишига доир блиц-сўров ўтказади (4-илова).	Саволларга жавоб беришади ва ўзларидаги мавжудларига тузатишлар киритишади.
	2.2. Юксак маънавий ахлоқий фазилатларни белгилаб олиш мақсадида инсерт методини таклиф этади (5-илова).	Юксак маънавий ахлоқий фазилатларни белгилаб олишади ва уларни жамоавий тарзда изоҳлашади.

	2.3. Президент Ислом Каримов асарларидаги ҳар томонлама баркамол шахсни шакллантиришга доир фикрларни ўзлаштиришга доир тугалланмаган гаплар методикасини тақдим этади (6-илова).	Фикрларни тугаллашади ва уларга изоҳ беришади
	2.4. Тарбия жараёнини лойиҳалаш ва режалаштиришга доир кейс топшириғини беради ва уни бажариш тартибини тушунтиради (7-илова).	Кейс топшириғини бажаришади ва мунозараларда иштирок этишади
Якуний босқич **(20 дақиқа)**	3.1. Машғулот юзасидан умумий хулосаларни чиқаради ва талабалар томонидан йўл қўйилган хатоларни тузатади.	Тинглайдилар ва ўзларининг хатоларини дафтарларига тузатадилар
	3.2. Талабалар томонидан тўпланган балларни эълон қилади ва машғулотни якунлайди.	Ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.

1-илова

10-лаборатория иши. Мавзу: Ҳар томонлама баркамол шахсни шакллантириш – миллий тарбиянинг бош мақсади.

Машғулот топшириқлари (уй вазифаси учун):

5. Тарбия жараёни, унинг мақсад ва вазифаларини ўрганиш ҳамда таҳлил этиш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010; Ибрагимов Х., Абдуллаева Ш. Педагогика назарияси. – Т.: “Fan va texnologiya” нашриёти, 2008; Подласый И.П. Педагогика. – М: Высшее образование, 2008; Педагогика / под.ред. П.И.Пидкасистого. – М.: Высшее образование, 2008).

6. Юксак маънавий-ахлоқий фазилатлар ва уларнинг моҳиятини ўзлаштириш (Ҳасанбоев Ж., Туропова М., Ҳасанбоева О. Маънавий-ахлоқий тарбия асослари. – Т.: Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 2002; Нишонова С. Маънавият дарслари. – Т.: Ўқитувчи, 1994; Маънавият: асосий тушунчалар изоҳли луғати // тузувчи ва масъул муҳаррир Қ.Назаров. – Т.: Ғафур Ғулом номидаги нашриёт-матбаа ижодий уйи, 2010; Маврулов А. Маънавия баркамол инсон тарбияси. – Т.: O’zbekiston, 2008).

7. Президент Ислом Каримов асарларида ҳар томонлама баркамол шахсни шакллантириш масаласининг акс этишини ўрганиш ва конспект қилиш (Каримов И.А. Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли. – Т.: Ўзбекистон, 1992; Каримов И.А. Ўзбекистон: миллий истиқлол, иқтисодиёт, сиёсат, мафкура. 1-жилд. – Т.: Ўзбекистон, 1996; Каримов И.А. Ватан саждагоҳ каби муқаддасдир. – Т.: Ўзбекистон, 1996; Каримов И.А. Озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт – пировард мақсадимиз // Озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт – пировард мақсадимиз.8-жилд. – Т.:Ўзбекистон, 2000; Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. – Т.: Маънавият, 2008).

8. Тарбия жараёнига технологик ёндашувни татбиқ этишнинг ўзига хосликларини ўрганиш (Ишмухаммедов Р.Ж., Абдуқодиров А., Пардаев А. Тарбияда инновацион технологиялар. – Т., 2010; Кукушин В.С. Теория и методика воспитательной работы. – Ростов-на-Дону: Март,

2002; Подласый Т.П. Педагогика. – М: Высшее образование, 2008; Педагогика / под.ред. П.И.Пидкасистого. – М.: Высшее образование, 2008).

2-илова

Талабаларнинг машғулот бўйича баҳолаш мезонлари

Жами: 5 балл

4. Адабиётлар билан ишлаш ва конспект қилиш. – 2 балл.
5. Савол-жавобларда иштирок этиш ва топшириқларни бажариш – 2 балл.
6. Кейс топшириғини бажариш – 1 балл.

3-илова

“Тарбия жараёнида ҳамма вақт кўзланган мақсадга эришиш мумкинми?” мавзусида ақлий ҳужумни ўтказишга доир кўрсатмалар

4. Ўқитувчи саволни муҳокама қилиш учун ўртага ташлайди ва ўйлаш учун бир дақиқа вақт беради.
5. Талабаларнинг жавоблари тингланади ва доскага кетма-кетликда ёзиб борилади. Гарчи такрорланиш ҳолати мавжуд бўлса ҳам, мазкур ҳолатда ҳамма жавобларнинг ёзиб борилиши талаб этилади,.
6. Ҳамма ўз фикрини билдириб бўлгач, ўқитувчи доскага ёзилганларини талабалар билан биргаликда муҳокама қилади ва тўғри жавоблар ажратиб олинади.

4-илова

Тарбия жараёни, унинг мақсад ва вазифаларининг ўзлаштирилишига доир блиц-сўров саволлари

8. Тарбия деганда нима тушунилади?
9. Тарбиянинг тор ва кенг маънолардаги ифодасини изоҳланг.
10. Тарбия жараёни деб нимага айтилади?
11. Тарбиядан кўзланган мақсад нима?
12. Тарбиянинг умумий вазифаларига нималар киради?
13. Тарбия мазмуни деганда нимани тушунасиз?
14. Тарбия жараёнининг ўзига хос хусусиятлари нималардан иборат?

5-илова

Инсерт методи асосида юксак маънавий-ахлоқий фазилатларни белгилаш

Топширқни бажаришга доир кўрсатма.

Қуйида берилган маънавий-ахлоқий фазилатлар билан танишинг. Инсерт белгилари асосида улар орасидан юксак маънавий-ахлоқий фазилатларни белгилаб олинг:

“+”– юксак маънавий-ахлоқий фазилатга тегишли эканликни;

“-“ – тегишли эмасликни;

“?” – аниқ тасаввурга эга эмасликни ифода этади.

Маънавий-ахлоқий фазилатлар мажмуи.

1. Инсонпарварлик. 2. Олийжаноблик. 3. Сахийлик. 4. Ростгўйлик. 5. Масъулиятлилик. 6. Тартиблилик. 7. Озодалик. 8. Ҳалимлик. 9. Меҳнатсеварлик. 10. Меҳрибонлик. 11. Ҳамдардлик. 12. Очиққўнгиллилик. 13. Меҳмондўстлик. 14. Ҳалоллик. 15. Мағрурлик. 16. Дўстлик. 17. Сабрлилик. 18. Қаноатлилик. 19. Хушчақчақлик. 20. Хушмуомалилик. 21. Орасталик. 22. Иболи бўлиш. 24. Камтарлик. 25. Камсуқумлилик. 26. Адолатпарварлик; 27. Иқрорлик. 28. Толерантлик. 29. Оқиллик. 30.Одиллик.

6-илова

“Тугалланмаган гаплар методикаси” асосида Президент Ислом Каримов асарларидаги ҳар томонлама баркамол шахсни шакллантиришга доир фикрларни ўзлаштириш

Топшириқ. Президент Ислом Каримов асарларидан келтирилган қуйидаги фикрларни тугалланг:

1. Тафаккур озод бўлмаса, онг ва шуур тазйиқдан, қулликдан қутулмаса, инсон тўла озод бўлолмайди. Тараққиёт тақдирини... (Каримов И.А. Ватан саждагоҳ каби муқаддасдир. – Т.: Ўзбекистон, 1996. – Б.34.)

2. Инсон уни Инсон даражасига кўтарадиган асосларнинг асосини ўз ақли билан том маънода қамрай олмайди. Инсон ўзини халқнинг бир зарраси деб сезгандагина ... (Каримов И.А. Ўзбекистон: миллий истиқлол, иқтисодиёт, сиёсат, мафкура. 1-жилд. – Т.: Ўзбекистон, 1996. – Б.81.)

3. Маънавият – инсонни руҳан покланиш, қалбан улғайишга чорлайдиган, одамнинг икки дунёси, иродасини бақувват, иймон-эътиқодини бутун қиладиган ... (Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. – Т.: Маънавият, 2008. – Б. 19-20).

4. Виждони уйғоқ одам ён-атрофида бўлаётган воқеаларга ... (Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. – Т.: Маънавият, 2008. – Б.27-28).

5. Ҳар қайси халқ ёки миллатнинг маънавиятини унинг тарихи, ўзига хос урф-одат ва анъаналари, ҳаётий қадриятларидан айри ҳолда тасаввур этиб бўлмайди. Бу борада, табиийки ... (Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. – Т.: Маънавият, 2008. – Б.30.)

7-илова

Тарбия жараёнини лойиҳалаш ва режалаштиришга доир кейс топшириғи

Қуйидаги чизмаларга этибор қаратинг. Уларнинг остида берилган жумлаларни чизмада шундай жойлаштирингки, натижада тарбиявий тадбирларни технологик ёндашув асосида ташкил этиш модели пайдо бўлсин.

1-чизма. Тарбиявий тадбирларни ташкил этиш технологияси.

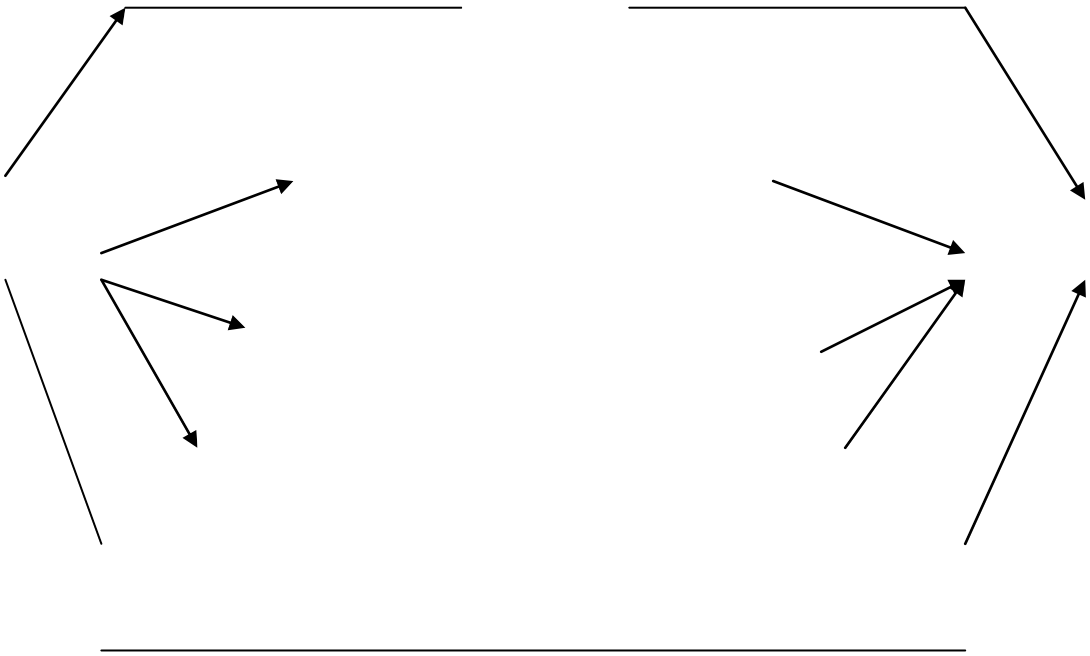

1) мақсад; 2) жараённи лойиҳалаш; 3) жараённи амалга ошириш; 4) жараённни назорат қилиш ва таҳлил этиш; 5) тарбиячи; 6) натижа.

2-чизма. Тарбия технологиясининг функционал тузилмаси

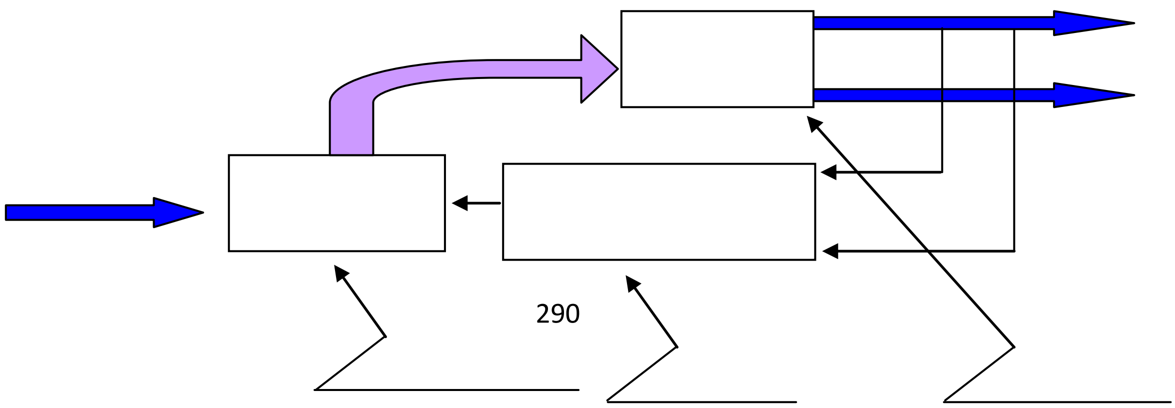

1) мақсад; 2) лойиҳалаштириш блоки; 3) ижро блоки; 4) тарбия жараёни; 5) баҳолаш – таҳлил қилиш блоки; 6) тўсиқлар; 7) ташқи шарт-шароитлар.

2.11. “Жамоанинг шахс тарбиясига таъсири. Гуруҳ раҳбарининг тарбиявий иши” мавзусидаги лаборатория машғулотининг технологик модели

Машғулот вақти – 2 соат	**Талабалар сони:** 20-30 нафар
Машғулот шакли	Семинар-лаборатория
Лаборотория машғулотнинг тузилиши	1. Жамоа ва унинг ўзига хосликларини аниқлаштириш. 2. Ўқувчилар жамоасини шакллантириш даражалари ва босқичларини ўзлаштириш. 3. Гуруҳ раҳбарининг тарбиявий функциялари, ҳуқуқлари, мажбуриятлари ва иш шаклларини ўрганиш. 4. Гуруҳ раҳбарининг ҳафталик ва йиллик иш режалари билан танишиш ва бирор йўналиш бўйича мустақил иш режа тузиш.
Лаборатория машғулотининг мақсади*:* талабаларнинг ўқувчилар жамоаси ва унга раҳбарлик қилишга доир назарий назарий билимларини мустаҳкамлаш ҳамда уларда ўқувчилар жамоасини ташкил этиш ва бошқариш кўникма ва малакаларини таркиб топтириш.	
Педагогик вазифалар:	**Ўқув фаолияти натижалари:**
1. Жамоа ва унинг ўзига хос белгиларини ажратиб кўрсатиш.	1. Жамоа ва унинг ўзига хос белгиларини билиб оладилар.
2. Ўқувчилар жамоасини шакллантириш даражалари ва босқичларини аниқлаштириш.	2. Ўқувчилар жамоасини шакллантириш даражалари ва босқичларини ўзлаштирадилар.
3. Талабалар томонидан гуруҳ раҳбарининг функциялари, ҳуқуқлари, мажбуриятлари ва иш шаклларининг ўзлаштирилишига эришиш.	3. Гуруҳ раҳбарининг функциялари, ҳуқуқлари, мажбуриятлари ва иш шаклларини ўрганадилар.
4. Гуруҳ раҳбарининг иш режасини тузиш ва уни амалга ошириш кўникма ва малакаларини таркиб топтириш.	4. Гуруҳ раҳбарининг иш режасини тузиш ва уни амалга ошириш кўникма ва малакаларига эга бўладилар.
Таълим методлари	Тушунтириш, суҳбат, ақлий ҳужум, блиц-сўров, муқобилини танлаб олиш тести, асосланган эссе.
Ўқув фаолиятини ташкил этиш шакллари	Индивидуал ва гуруҳларда ишлаш.

Ўқув воситалари	Услубий қўлланма, проектор, маркерлар, тарқатма материаллар
Таълим бериш шароити	Техник таъминланган, гуруҳларда ишлаш учун мўлжалланган аудитория
Назорат ва баҳолаш	Ёзма (топшириқларни дафтарга ёзиш) ва оғзаки (изоҳлаш, баён этиш ва тушунтириш) назорат; беш баллик шкала асосида баҳолаш.

“Жамоанинг шахс тарбиясига таъсири. Гуруҳ раҳбарининг тарбиявий иши” мавзусидаги лаборатория машғулотнинг технологик картаси

Иш босқичлари ва вақти	**Фаолият мазмуни**	
	Таълим берувчи	**Таълим олувчилар**
Тайёрлов босқичи	Мавзуни аниқлайди, таълимий мақсадни белгилайди ва кутилаётган натижаларни шакллантиради. Белгиланган таълимий мақсадларга мос ўқув-билиш топшириқларини ишлаб чиқади (1-илова).	Лаборатория топшириқлари билан танишадилар, ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.
	Талабаларнинг индивидуал ва гуруҳдаги иш натижаларини баҳолаш мезонларини ишлаб чиқади (2-илова).	
Ўқув машғулотига кириш босқичи (10 дақ)	1.1. Машғулот мавзуси, унинг мақсади ва кутилаётган натижалар билан таништиради, уларнинг аҳамияти ва долзарблигини асослайди.	Машғулотга тайёрланиш жараёнида юзага келган саволлар билан мурожаат қилишади
	1.2. Талабаларни машғулотга чорлаб олиш мақсадида “Ҳар қандай гуруҳ жамоа бўла оладими?” мавзусида мунозара ўтказади (3-илова).	Мунозарада иштирок этадилар ва ўз нуқтаи назарларини асослайдилар.
Асосий босқич (55 дақиқа)	2.1. Жамоа ва унинг ўзига хос белгиларини ўзлаштирилишига доир блиц-сўров ўтказади (4-илова).	Саволларга жавоб беришади ва ўзларидаги мавжудларига тузатишлар киритишади.
	2.2. Ўқувчилар жамоасини шакллантириш даражалари ва босқичларини аниқлаштириш мақсадида тоифалаш жадвалини тўлдиришни таклиф этади (5-илова).	Тоифалаш жадвалини тўлдиришади ва ҳар бир фикрга изоҳ беришади.
	2.3. Гуруҳ раҳбарининг функциялари, ҳуқуқлари, мажбуриятлари ва иш шаклларининг ўзлаштирилишига доир амалий топшириқларни беради ва топшириқни бажариш юзасидан зарурий	Амалий топшириқларни индивидуал тарзда бажаришади ва унга керакли тузатишлар киритишади

	курсатмалар беради (6-илова).	
	2.4. Оммавий сўров ўтказиш орқали талабаларнинг гуруҳ раҳбари иш режасини ўрганганликларини текширади ва улар томонидан тузилган иш режа билан танишади.	Гуруҳ раҳбарининг иш режаси юзасидан берилган саволларга жавоб беришади ва ўзлари тузиб келган иш режани тақдимот қиладилар
Якуний босқич **(20 дақиқа)**	3.1. Машғулот юзасидан умумий хулосаларни чиқаради ва талабалар томонидан йўл қўйилган хатоларни тузатади.	Тинглайдилар ва ўзларининг хатоларини дафтарларига тузатадилар
	3.2. Талабалар томонидан тўпланган балларни эълон қилади ва машғулотни якунлайди.	Ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.

1-илова

11-лаборатория иши. Мавзу: Жамоанинг шахс тарбиясига таъсири. Гуруҳ раҳбарининг тарбиявий иши.

Машғулот топшириқлари (уй вазифаси учун):

1. Жамоа ва унинг ўзига хосликларини ўрганиш ҳамда таҳлил этиш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 187-190; Ибрагимов Х., Абдуллаева Ш. Педагогика назарияси. – Т.: "Fan va texnologiya" нашриёти, 2008. – Б.116-117; Подласый И.П. Педагогика. Кн.2. – М: ВЛАДОС, 2003. – С.63-66; Лихачев Б.Т. Педагогика. – М.: ВЛАДОС, 2003. – С.191-196).
2. Ўқувчилар жамоасини шакллантириш даражалари ва босқичларини ўзлаштириш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 190-198; Подласый И.П. Педагогика. Кн.2. – М: ВЛАДОС, 2003. – С.67-72; Лихачев Б.Т. Педагогика. – М.: ВЛАДОС, 2003. – С.196-205).
3. Гуруҳ раҳбарининг тарбиявий функциялари, ҳуқуқлари, мажбуриятлари ва иш шаклларини ўрганиш (Подласый Т.П. Педагогика. Кн.2. – М: ВЛАДОС, 2003. – С.83-87; Лихачев Б.Т. Педагогика. – М.: ВЛАДОС, 2003. – С.225-230; Ғозиев З. Синф раҳбари ишини ташкил этиш ва режалаштириш. – Т., 1997. – Б.20-49).
4. Гуруҳ раҳбарининг ҳафталик ва йиллик иш режалари билан танишиш ҳамда тахминий иш режа тузиш (Ғозиев З. Синф раҳбари ишини ташкил этиш ва режалаштириш. – Т., 1997. – Б.20-49. Мирхаитова С. Амалий педагогика. – Қўқон, 2008. – Б.37-38).

Гуруҳ раҳбарининг ҳафталик ва йиллик иш режаларини тузишда қуйидаги чизмага асосланинг.

Ҳафталик иш режа намунаси

Кунлар ёки сана	Режалаштирилган ишлар мазмуни	Изоҳ	Кунлар ёки сана	Режалаштирилган ишлар мазмуни	Изоҳ
Душанба (сана)			Пайшанба (сана)		
Сешанба (сана)			Жума (сана)		
Чоршанба (сана)			Шанба (сана)		

Йиллик иш режа намунаси

Т/р №	Иш йўналишлари ва мазмуни	Муддати	Масъуллар	Ўтказилиш жойи	Изоҳ

Тарбиявий ишлар режасида ёритиладиган ишлар мазмуни қуйидаги йўналишлар асосида бўлиши мумкин.

I. Президент И.А.Каримовнинг нутқ ва асарларини ўрганиш.
II. Миллий мафкура тарбияси.
III. Ғоявий-сиёсий тарбия масалалари.
IV. Маънавий-аҳлоқий тарбия.
V. Ҳуқуқий тарбия.
VI. Иқтисодий ва экологик тарбия.
VII. Жисмоний ва эстетик тарбия.
VIII. Гиёҳвандлик ва ОИТСга қарши кураш.
IX. Миллий байрамлар ва тарихий саналарни нишонлаш.
X. Оила ва маҳалла ҳамкорлиги.

2-илова

Талабаларнинг машғулот бўйича баҳолаш мезонлари

Жами: 5 балл

1. Адабиётлар билан ишлаш ва конспект қилиш. – 2 балл.
2. Гуруҳ раҳбарининг функциялари, ҳуқуқлари, мажбуриятлари ва иш шаклларининг ўзлаштирилишига доир амалий топшириқларни бажариш. – 2 балл.
3. Гуруҳ раҳбарининг ҳафталик ва йиллик иш режаларини тузиш. – 1 балл.

3-илова

“Ҳар қандай гуруҳ жамоа бўла оладими?” мавзусида мунозарани ўтказишга доир кўрсатмалар

1. Ўқитувчи мунозара учун саволни муҳокама қилиш учун ўртага ташлайди ва ўйлаш учун бир дақиқа вақт беради.
2. Талабаларнинг жавоблари тингланади ва доскага ёзиб борилади. Гарчи такрорланиш ҳолати мавжуд бўлса ҳам, мазкур ҳолатда ҳамма жавобларнинг ёзиб борилиши талаб этилади,.
3. Ҳамма ўз фикрини билдириб бўлгач, ўқитувчи доскага ёзилганларини талабалар билан биргаликда муҳокама қилади ва тўғри жавоблар ажратиб олинади.

4-илова

Жамоа ва унинг ўзига хос белгиларини ўзлаштирилишига доир блиц-сўров саволлари

1. Жамоа деганда нима тушунилади?
2. Жамоанинг ўзига хос белгилари нималардан иборат?
3. Ижтимоий аҳамиятга эга ягона мақсад деганда нима тушунилади?
4. Жамоанинг биргаликдаги умумий фаолияти нималарда акс этади?
5. Ўқувчилар жамоасининг мажбурий масъулиятли муносабатини йўлга қўйиш нима учун зарур?
6. Жамоанинг расмий ва норасмий тузилишидаги фарқлар нимада намоён бўлади?

5-илова

Ўқувчилар жамоасини шакллантириш даражалари ва босқичларини аниқлаштиришга доир тоифалаш жадвали

Ўқувчилар жамоасини шакллантириш даражалари	Ўқувчилар жамоасини шакллантириш даражалари мазмуни	Ўқувчилар жамоасини шакллантириш босқичлари	Ўқувчилар жамоасини шакллантириш босқичлари мазмуни

6-илова

Гурух раҳбарининг функциялари, ҳуқуқлари, мажбуриятлари ва иш шаклларига доир амалий топшириқлар

1-топшириқ. Қуйида келтирилган фикрлар билан танишинг ва уларни мазмунан гуруҳ раҳбарининг қайси функциясини ифода этишини аниқланг.

1) ҳудудий, микромуҳит, таълим муассасаси, ўқувчиларнинг ўзларини ривожлантириш билан боғлиқ улардаги ижобий ташаббускорликни қўллаб-қувватлаш;

2) ўқувчилар тарбиясидаги мавжуд ҳолат ва доимий ўзгаришларни аниқлаб бориш, тарбияланувчи шахси ҳамда индивидуал ривожланишини тадқиқ ва таҳлил этиш, самарали натижаларга эришилмаётганлигининг сабабларини излаш;

3) ўқувчилар билан биргаликда тарбиявий фаолиятга доир мақсадларни аниқлаштириш, гуруҳ раҳбарининг бурчи ўқувчиларнинг ёши ва гуруҳ жамоасининг шаклланганлик даражасини ҳисобга олиш;

4) ўз-ўзининг ва гуруҳ жамоаси фаолиятини оқилона ташкил этишга ёрдам бериш, педагогик фаолиятнинг кетма-кетлигини белгилаш, педагогик жараённинг кетма-кетлиги, изчиллиги, тизимлилигини таъминлаш;

5) тарбияланувчиларнинг жисмоний, ақлий ва маънавий-ахлоқий жиҳатдан тўғри ривожланиши учун шарт-шароит яратиш, уларнинг ижтимоий-иқтисодий вазиятга муваффақиятли мослашувини таъминлаш.

2-топшириқ. Қуйида келтирилган муаммоли педагогик масалалар билан танишинг ва уларнинг ечимини топинг.

1-масала. Гуруҳни бир неча йил давомида сайланган қатъий фаоллар бошқариб, бошқа аъзолар уларга бўйсуниб келишди. Кейинчалик эса, улар бу ҳолатга қарши чиқа бошлашди. Янги гуруҳ раҳбари аввалги ўқитувчининг хатосини тўғрилаш мақсадида қатъий чора кўрди. Гуруҳда қатъий сайлов ўтказилиб, аввалги фаоллар ўрнига ўқувчилар орасидан янги фаоллар сайланди. Лекин орадан бир оз вақт ўтиб, сайлов ўзини оқламаганлигини кўрсатди. Янги сайланган

фаолларнинг бир қисми ўз вазифаларини бажаришдан бош тортишса, иккинчи қисми куч билан тартиб ўрнатишга ҳаракат қилишди. Гуруҳда янги норасмий гуруҳлар ташкил топиб, бефарқ, масъулиятсиз ўқувчилар сони икки баробар ортди.

Синф раҳбари қандай хатога йўл қўйди? Мазкур вазиятда қандай йўл тутиш керак эди? Қандай йўл билан фаолнинг жамоани жипслаштиришига эришиш мумкин?

2-масала. Гуруҳ раҳбари социометрия методини қўллаш орқали гуруҳдаги камсуқум Азиза гуруҳ сардори Дилдорадан кўра катта обрўга эга эканлигини аниқлади.

Ўтказилган сўров натижаларига кўра Дидора гуруҳ сардори сифатида нотўғри сайланган, уни Азиза билан алмаштириш керак, деган хулосага келиш мумкинми? Гуруҳ раҳбари мазкур вазиятда қандай йўл тутиши керак?

3-масала. Ёш ўқитувчини IX синфга раҳбар этиб тайинлашди. Бу синф анча мураккаб бўлган ва яқинда қайта тузилган эди. Ана шу сабабли синф жамоа бўлиб уюшмаган, ўқувчилар тарқоқ эди. Синф раҳбари уларни синф ва мактаб ишларини бажаришга чорлаш билан уюштиришга ҳаракат қилди. Бунга кузги экскурсия ҳам ёрдам берди. Бу ўқитувчига ҳар бир боланинг қизиқиши ва имкониятини билишга шароит яратди. Синфда ўтказилган ҳар бир тадбир ўзаро соғлом муносабатни ўрнатишга, юқори синф ўқувчиларининг жамоадан талабларини қондиришга қаратилган эди. Синф ўқувчиларидан бири ўз иншосида шундай ёзади: “Мен синфга фақат ўқиш учун бормайман. Бу ерда менинг диомо ёрдамга тайёр дўстларим бор. Илгари менинг фақат кўчада дўстларим бор эди. Улар билан жуда мазмунсиз ҳаёт кечирган эканман. Мени ундай ҳаётдан синфим олиб чиқди. Мен гўзалликни қадрлашга, одамларни севишга, уларнинг меҳрини қозонишга, ўз хатти-ҳаракатларим учун жавоб беришга ўргандим. Мен синфимга бирор зарар етказишдан хавотирланаман”.

Ёш синф раҳбари фаолиятини таҳлил этинг. Анча жиддий эътиборни талаб этадиган синфда ижобий натижаларга эришишга нима ёрдам берди деб ҳисоблайсиз?

3-топшириқ. Қуйида келтирилган фикрларни ўқинг ва уларни икки – гуруҳ раҳбарининг ҳуқуқлари ва мажбуриятлари тарзида туркумланг.

1. Тарбияланувчиларнинг жисмоний ва психик ривожланиши ҳақида маълумотлар олиш.

2. Мураккаб муаммоларни ҳал этишда ўқувчиларга ёрдам кўрсатиш.

3. Ҳар бир ўқувчининг ўзлаштириш кўрсаткичларини назорат қилиш.

4. Ўқувчиларнинг ўқув машғулотларига қатнашишини назорат қилиш.

5. Ўқувчиларнинг шахсий салоҳиятининг ривожланиши учун синфда мақбул таълим-тарбия жараёнини ташкил этиш.

6. Мазкур гуруҳда дарс берадиган ўқитувчилар ишини мувофиқлаштириш.

7. Мактаб жамоасидан зурар педагогик ёрдам олиш.

8. Ота-оналар билан алоқа ўрнатиш ва уларга тарбиявий ишда ёрдам бериш.

9. Болалар билан индивиудал ишлаш тартибини аниқлаштириш.

10. “Кичик педкенгаш”, педагогик консилиум, мавзули ва бошқа тадбирлар ўтказиш орқали гуруҳ ўқувчилари билан тарбиявий ишларни ташкил этиш.

Гуруҳ раҳбарининг ҳуқуқлари **Гуруҳ раҳбарининг мажбуриятлари**

2.12. “Тарбиянинг умумий методлари” мавзусидаги лаборатория машғулотининг технологик модели

Машғулот вақти – 2 соат	**Талабалар сони:** 20-30 нафар
Машғулот шакли	Семинар-лаборатория
Лабороторияя машғулотнинг тузилиши	1. Тарбия методлари, усуллари ва воситалари тушунчаларини фарқлаш ҳамда тарбия методлари таснифини ўзлаштириш. 2. Шахс онгини шаклантириш методларига доир амалий топшириқларни бажариш. 3. Шахснинг хулқ-атвори ва фаолиятини ташкил этиш методларига доир амалий топшириқларни бажариш. 4. Шахснинг хулқ-атворини мотивациялаш ва рағбатлантириш методларига доир амалий топшириқларни бажариш.
Лаборатория машғулотининг мақсади*:* талабаларнинг тарбиянинг умумий методларига доир назарий назарий билимларини мустаҳкамлаш ҳамда уларда тарбиявий жараёнда тарбия методларидан фойдаланиш кўникма ва малакаларини таркиб топтириш.	

Педагогик вазифалар:	**Ўқув фаолияти натижалари:**
1. Тарбия методлари, усуллари ва воситалари тушунчаларини фарқлай олишга ўргатиш ҳамда тарбия методлари таснифининг ўзлаштирилишига эришиш.	1. Тарбия методлари, усуллари ва воситалари тушунчаларини фарқлайдилар ҳамда тарбия методлари таснифини ўзлаштирадилар.
2. Шахс онгини шакллантириш методларини амалиётда қўллай олиш тажрибасини ҳосил қилиш.	2. Шахс онгини шакллантириш методларини амалиётда қўллаш тажрибасига эга бўлишади.
3. Шахснинг хулқ-атвори ва фаолиятини ташкил этиш методларидан фойдаланиш	

кўникма ва малакаларини ҳосил қилиш. 4. Шахснинг хулқ-атворини мотива-циялаш ва рағбатлантириш методларини тўғри қўллаш маҳоратини таркиб топтириш.	3. Шахснинг хулқ-атвори ва фаолиятини ташкил этиш методларидан фойдаланиш кўникма ва малакаларини эгаллайдилар. 4. Шахснинг хулқ-атворини мотивациялаш ва рағбатлантириш методларини тўғри қўллашга ўрганадилар.
Таълим методлари	Тушунтириш, суҳбат, эркин ёзиш, блиц-ўйин, амалий иш.
Ўқув фаолиятини ташкил этиш шакллари	Индивидуал ва гуруҳларда ишлаш.
Ўқув воситалари	Услубий қўлланма, проектор, маркерлар, тарқатма материаллар
Таълим бериш шароити	Техник таъминланган, гуруҳларда ишлаш учун мўлжалланган аудитория
Назорат ва баҳолаш	Ёзма (топшириқларни дафтарга ёзиш) ва оғзаки (изоҳлаш, баён этиш ва тушунтириш) назорат; беш баллик шкала асосида баҳолаш.

“Тарбиянинг умумий методлари” мавзусидаги лаборатория машғулотнинг технологик картаси

Иш босқичлари ва вақти	**Фаолият мазмуни**	
	Таълим берувчи	**Таълим олувчилар**
Тайёрлов босқичи	Мавзуни аниқлайди, таълимий мақсадни белгилайди ва кутилаётган натижаларни шакллантиради. Белгиланган таълимий мақсадларга мос ўқув-билиш топшириқларини ишлаб чиқади (1-илова).	Лаборатория топшириқлари билан танишадилар, ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.
	Талабаларнинг индивидуал ва гуруҳдаги иш натижаларини баҳолаш мезонларини ишлаб чиқади (2-илова).	
Ўқув машғулотига кириш босқичи **(10 дақ)**	1.1. Машғулот мавзуси, унинг мақсади ва кути-лаётган натижалар билан таништиради, уларнинг аҳамияти ва долзарблигини асослайди.	Машғулотга тайёрланиш жараёнида юзага келган саволлар билан мурожаат қилишади
	1.2. Талабаларни машғулотга чорлаб олиш мақсадида “Бизга тарбиявий таъсир кўрсатишда ота-оналаримиз ва ўқитувчиларимиз қандай йўллардан фойдаланишган?” мавзусида эркин ёзиш топшириғини беради (3-илова).	Эркин ёзиш топшириғини бажаришади ва бошқалар томонидан билдирилган фикрларга ўз муносабатини билдиради.

Асосий босқич **(55 дақиқа)**	2.1. Тарбия методлари, усуллари ва воситалари тушунчаларини фарқлай олишга ўргатиш ҳамда тарбия методлари таснифининг ўзлаштирилишига эришиш мақсадида блиц сўров ўтказади (4-илова).	Жадвални индивидуал ва гуруҳ билан биргаликда тўлдиришади ҳамда индивидуал ва гуруҳ хатоларини аниқлашади.
	2.2. Шахс онгини шаклантириш методларига доир амалий топшириқларни тақдим этади ва бажарилишини назорат қилади (5-илова).	Амалий топшириқларни бажаришади ва ўз хатоларини тузатади.
	2.3. Шахснинг хулқ-атвори ва фаолиятини ташкил этиш методларига доир амалий топшириқларни тақдим этади ва бажарилишини назорат қилади (6-илова).	Амалий топшириқларни бажаришади ва ўз хатоларини тузатади.
	2.4. Шахснинг хулқ-атворини мотивациялаш ва рағбатлантириш методларига доир амалий топшириқларни тақдим этади ва бажарилишини назорат қилади (7-илова).	Амалий топшириқларни бажаришади ва ўз хатоларини тузатади.
Якуний босқич **(20 дақиқа)**	3.1. Машғулот юзасидан умумий хулосаларни чиқаради ва талабалар томонидан йўл қўйилган хатоларни тузатади.	Тинглайдилар ва ўзларининг хатоларини дафтарларига тузатадилар
	3.2. Талабалар томонидан тўпланган балларни эълон қилади ва машғулотни якунлайди.	Ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.

1-илова

12-лаборатория иши. Мавзу: Тарбиянинг умумий методлари.

Машғулот топшириқлари (уй вазифаси учун):

1. Тарбия методлари, усуллари ва воситалари тушунчаларини ҳамда тарбия методлари таснифини ўзлаштириш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 199-200; Ибрагимов Х., Абдуллаева Ш. Педагогика назарияси. – Т.: “Fan va texnologiya” нашриёти, 2008. – Б.105; Қуронов М. Миллий тарбия. – Т.: Фан, 2007; Подласый Т.П. Педагогика. Кн.2. – М: ВЛАДОС, 2003. – С.94-105).
2. Шахс онгини шаклантириш методларини ўрганиш ва конспект қилиш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 201-203; Ибрагимов Х., Абдуллаева Ш. Педагогика назарияси. – Т.: “Fan va texnologiya” нашриёти, 2008. – Б.107-108; Подласый Т.П. Педагогика. Кн.2. – М: ВЛАДОС, 2003. – С.105-114).
3. Шахснинг хулқ-атвори ва фаолиятини ташкил этиш методларини ўрганиш ва конспект қилиш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий

жамияти, 2010. – Б. 204-205; Ибрагимов Х., Абдуллаева Ш. Педагогика назарияси. – Т.: "Fan va texnologiya" нашриёти, 2008. – Б.109-110; Подласый Т.П. Педагогика. Кн.2. – М: ВЛАДОС, 2003. – С.116-124).

4. Шахснинг хулқ-атворини мотивациялаш ва рағбатлантириш методларини ўрганиш ва конспект қилиш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 205-207; Ибрагимов Х., Абдуллаева Ш. Педагогика назарияси. – Т.: "Fan va texnologiya" нашриёти, 2008. – Б.110-113; Подласый Т.П. Педагогика. Кн.2. – М: ВЛАДОС, 2003. – С.125-134).

2-илова

Талабаларнинг машғулот бўйича баҳолаш мезонлари

Жами: 5 балл

1. Адабиётлар билан ишлаш ва конспект қилиш – 2 балл.
2. Тарбия методларига доир амалий топшириқларни бажариш – 3 балл.

3-илова

"Бизга тарбиявий таъсир кўрсатишда ота-оналаримиз ва ўқитувчиларимиз қандай йўллардан фойдаланишган?" мавзусида эркин ёзиш топшириғи

Топшириқ: "Бизга тарбиявий таъсир кўрсатишда ота-оналаримиз ва ўқитувчиларимиз қандай йўллардан фойдаланишган?" мавзусида беш дақиқа мобайнида ўз фикрларингизни дафтарга ёзинг. Ўйлаган фикрларингизни ҳеч қандай тўхтовсиз баён этинг.

Эркин ёзиш устида ишлашга доир кўрсатма:

1. Талабалардан беш дақиқа мобайнида берилган мавзу бўйича ўз фикрларини ёзиш сўралади.

2. Беш дақиқа тугагач, вақт туганганлиги маълум қилинади. Бироқ бир минут сукут сақлаб турилади. Чунки одатда энг яхши фикрлар инсон танг ҳолатда қолган вазиятда туғилади.

3. Талабалардан айримларининг фикрлари тингланади. Уч-тўрт талаба ўз ёзганларини ўқиб бергач, ўқитувчи қолган талабалардан айтилганларига ўхшамайдиган фикр кимда бўлса билдиришларини сўрайди.

4-илова

Тарбия методлари, усуллари ва воситалари тушунчалари ҳамда тарбия методлари таснифига доир блиц-сўров саволлари

1. Тарбия методлари деганда нима тушунилади?
2. “Тарбия усуллари” тушунчасини қандай изоҳлаш мумкин?
3. Тарбия воситалари деганда нимани тушунасиз?
4. Тарбия воситаларига нималар киради?
5. Тарбия методларини танлаб олиш шартлари нималардан иборат?
6. Н.И.Болдырев, Н.К.Гончаров, Ф.Ф.Королев тарбия методларини қандай гуруҳларга тасниф этишган?
7. И.С.Марьенко тарбия методларини қандай гуруҳларга тасниф этишни таклиф этган?
8. М.Қуронов миллий тарбия методларининг қандай турларини тасниф этган?
9. Тарбияланувчиларга таъсир этиш натижаларига кўра тарбия методларини қандай гуруҳларга тасниф этиш мумкин?
10. Г.И.Щукина томонидан тасниф этилган тарбия методларининг уч гуруҳи қайси методларни ўз ичига олади?

5-илова

Шахс онгини шакллантиришга доир амалий топшириқлар

1-топшириқ. Қуйида келтирилган тушунчалардан қайсилари шахс онгини шакллантириш методларини ўзида ифода этади?

1) педагог обрўси; 2) этик суҳбат; 3) ҳикоя; 4) маъруза; 5) ижтимоий фикр; 6) жазолаш; 7) мусобақа; 8) очиқлик; 9) изоҳлаш; 10) тушунтириш; 11) ўгит; 12) насиҳат; 13) топшириқ; 14) кўрсатма бериш; 15) намуна; 16) адолатлилик; 17) нотация; 18) назорат; 19) мунозара; 20) нутқ сўзлаш.

2-топшириқ. Қуйида кўрсатилган талаблардан қайсилари этик суҳбат, изоҳлаш ва ўгит учун тегишли эканлигини аниқланг.

1) тарбияланувчи тажрибасига мувофиқ бўлиши; 2) иллюстрация; 3) тарбиячининг маҳорати; 4) тарбиячи обрўси; 5) тингловчиларнинг ҳайратланиши; 6) насиҳат қилиш; 7) ўз вақтида амалга ошириш.

3-топшириқ. Қуйидаги жадвални тўлдиринг. Этик суҳбат ва мунозара учун тегишли бўлган талабларни белгиланг.

Талаблар	Этик суҳбат	Мунозара
1. Режанинг мавжуд бўлиши.............................		
2. Мавзунинг номи...		
3. Муаммонинг мавжуд бўлиши.......................		
4. Сценарийнинг мавжуд бўлиши....................		
5. Ўқувчиларнинг ривожланиш даражасига мувофиқлиги..		
6. Эмоционал тажрибага мувофиқлиги............		
7. Барча нуқтаи назарларни таққослаш............		
8. Ўқувчиларнинг ўзлари томонидан вазиятларнинг яратилиши.................................		
9. Фикрлар ҳужуми...		
10. Хулосаларнинг аниқлиги.............................		
11. Алоҳида тайёргарлик кўриш.......................		
12. Аудиториянинг билимини ҳисобга олиш...		
13. Педагогнинг маҳорати.................................		
14. Ишончли бошқарув......................................		
15. Ишонарлилик..		

4-топшириқ. Кичик гуруҳларга бўлининг ва шахс онгини шакллантириш методидан бирини қўллаш тартибини кўрсатиб беринг.

1-гуруҳ учун: тушунтириш методи;

2-гуруҳ учун: намуна кўрсатиш методи;

3-гуруҳ учун: ҳикоя методи.

6-илова

Шахснинг хулқ-атвори ва фаолиятини ташкил этиш методларига доир амалий топшириқлар

1-топшириқ. Қуйидаги методлар орасидан шахснинг хулқ-атвори ва фаолиятини ташкил қилиш методларини ажратиб кўрсатинг.

1) маърузa; 2) суҳбат; 3) машқ; 4) мунозара; 5) педагогик талаб; 6) ўргатиш; 7) рағбатлаш; 8) насиҳат; 9) изоҳлаш; 10) намуна; 11) топшириқ; 12) ижтимоий фикр; 13) мунозара; 14) иарбияловчи вазият; 15) ҳикоя; 16) мусобақа; 17) жазолаш.

2-топшириқ. Касб-ҳунар коллежларида талабнинг қайси шаклларини қўллашни тавсия этиш мумкин? Уларни қўлланиш хусусиятига кўра “+”, “-” ишораларидан фойдаланинг.

Талаб	Буйруқ	Маслаҳат	Ишора бериш	Қўрқитиш	Ўйин	Ишонч	Илтимос	Эътироф этиш	Муҳокама қилиш
Бевосита									
Билвосита									

3-топшириқ. Нуқталар ўрнига керакли сўзни топиб қўйинг.

Ўргатиш – бу жадал бажариладиган ...

Ўргатишдан фойдаланишда ... аниқ тасаввурлар ҳосил қилиш керак.

Ўргатиш методини қўллашдан аввал ... қандай бажаришни кўрсатиш зарур.

Ўргатиш доимий ... талаб этади.

Ўргатишни ... шаклида ташкил этиш яхши самара беради.

Нуқталар ўрнини тўлдиришда қуйидаги сўзларданфойдаланиш мумкин: 1) ўйин; 2) ҳаракатлар; 3) назорат; 4) машқ; 5) тарбия мақсади

4-топшириқ. Чизмани тўлдиринг.

1. ....

Тарбияловчи вазиятни муваффақиятли 2. ....

қўллаш қуйидагиларни талаб этади:

3. ....

4. ....

5. ....

5-топшириқ. Қуйидаги муаммоли вазиятлар билан танишинг ва уларни ҳал этинг.

1-муаммоли вазият. Ўқитувчининг ҳикоясидан: “Ўғлим қоронғуликдан ва баландликдан қўрқади. Мен имкон борича уни ана шу қўрқувни енга оладиган шароитга қўяман: гоҳида об-ҳаво қандайлигини билиб келиш учун ҳовлига, гоҳида эсдан чиққан нарсани олиб келиш учун қоронғу хонага юбораман. Ўйин пайтлари айрим вақтда чуқурликка сакрайманда: дарахтнинг ҳов анави навдасини олиб бер. Уни эмас, нариги юқоридагисини дейман...”

Ўқитувчи тарбия жараёнида қайси методдан фойдаланмоқда? Мазкур йўл орқали натижага эришиш мумкинми?

2-муаммоли вазият.

Дарс бошланишидан аввал ўқитувчи ерда ғижимланган қоғоз парчаси ётганини кўриб, бир ўқувчидан қоғозни олиб, ахлат қутисига ташлашни сўради. Ўқувчи ўрнидан турмасдан, қоғозни у ташламаганлиги сабабли уни олмаслигини маълум қилди.

Ўқитувчи мазкур вазиятда қандай йўл тутиши керак? Қайси тарбия методини қўллаш орқали вазиятни ижобий ҳал этиш ҳамда гуруҳни ҳайратлантириш мумкин?

7-илова

Шахснинг хулқ-атворини мотивациялаш ва рағбатлантириш методларига доир амалий топшириқлар

1-топшириқ. Қайси гуруҳда рағбатлантириш методлари тўғри тасниф этилган?

1. Ҳикоя, тушунтириш, ҳикоя, намуна

2. Рағбатлаш, жазолаш, мусобақа, субъекти-прагматик

3. Машқ, рағбатлаш, ўргатиш, талаб, топшириқ бериш

4. Суҳбат, огоҳлантириш, тарбияловчи вазият, назорат

2-топшириқ. Қуйида келтирилган рағбатлантириш методларига изоҳ ёзинг.

Койиш –

Мақташ –

Тақдирлаш –

Таъқиқлаш –

Таҳсинлаш –

Тергаш –

Уялтириш –

Шавқлантириш –

3-**топшириқ. Қуйидаги вазиятлар билан танишинг ва уларни ҳал этинг.**

1- вазият. Синф раҳбари ўқувчиларнинг дарсларга яхши тайёргарлик кўриб келиши ва юқори ўзлаштиришга эришиш мақсадида ўқувчиларга ҳафта давомида ким кўп "аъло" ва "яхши" баҳо олса, байроқча ўша ўқувчига тақдим этилиши ҳамда бир ҳафта давомида уни ўзи билан бирга олиб юриши мумкинлигини айтди.

Ўқитувчи қайси тарбия методини қўлламоқда? Мазкур методни қўллаш орқали эришиладиган ижобий ва салбий натижаларни таҳлил этинг.

2-вазият. Синф ўқувчиларидан бири доим эрталаб дарсга кечикиб келади. Бунга одатланиб қолиш ёмон эканлиги қанчалик тушунтирилмасин, у бу одатини ташламади.

Ўқитувчи қандай йўл тутиш орқали ўқувчини бундай салбий одатни ташлашига эришиш мумкин? Қайси тарбия методларини қўллаш орқали бунга эришиш мумкин?

2.13. “Иқтисодий ва экологик тарбия” мавзусидаги лаборатория машғулотининг технологик модели

Машғулот вақти – 2 соат	**Талабалар сони:** 20-30 нафар
Машғулот шакли	Семинар-лаборатория
Лаборотория машғулотнинг тузилиши	1. Иқтисодий тарбиянинг мақсад ва вазифаларини ҳамда уни амалга ошириш йўлларини аниқлаштириш. 2. Экологик тарбиянинг мақсад ва вазифаларини ҳамда уни амалга ошириш йўлларини ўзлаштириш. 3. “Иқтисодий барқарорлик – жамият ривожининг асоси” мавзусида тарбиявий соат ишланмасини тайёрлаш. 4. “Экология ҳафталиги” режасини тузиш ва уни ўтказишга доир ахборий-методик таъминотни яратиш.
Лаборатория машғулотининг мақсади: талабаларнинг иқтисодий ва экологик тарбияга доир назарий назарий билимларини мустаҳкамлаш ҳамда уларда иқтисодий ва экологик тарбияни ташкил этиш кўникма ва малакаларини таркиб топтириш.	
Педагогик вазифалар:	**Ўқув фаолияти натижалари:**
1. Иқтисодий тарбиянинг мақсад ва вазифаларини ҳамда уни амалга ошириш йўлларининг ўзлаштирилишига эришиш. 2. Экологик тарбиянинг мақсад ва вазифаларини ҳамда уни амалга ошириш йўлларини ўзлаштирилишига эришиш. 3. Иқтисодий тарбияни амалга ошириш кўникма ва малакаларини таркиб топтириш. 4. Талабаларда экопедагогик маҳоратни таркиб топтириш.	1. Иқтисодий тарбиянинг мақсад ва вазифа-ларини ҳамда уни амалга ошириш йўлларини билиб оладилар. 2. Экологик тарбиянинг мақсад ва вазифаларини ҳамда уни амалга ошириш йўлларини ўзлаштирадилар. 3. Иқтисодий тарбияни амалга ошириш кўникма ва малакаларини эгаллайдилар. 4. Экопедагогик маҳоратга доир кўник-маларни эгаллайдилар.
Таълим методлари	Тушунтириш, суҳбат, мунозара, блиц-сўров, ижодий тест, асосланган эссе.
Ўқув фаолиятини ташкил этиш шакллари	Индивидуал ва гуруҳларда ишлаш.
Ўқув воситалари	Услубий қўлланма, проектор, маркерлар, тарқатма материаллар
Таълим бериш шароити	Техник таъминланган, гуруҳларда ишлаш учун мўлжалланган аудитория
Назорат ва баҳолаш	Ёзма (топшириқларни дафтарга ёзиш) ва оғзаки (изоҳлаш, баён этиш ва тушунтириш) назорат; беш баллик шкала асосида баҳолаш.

“Иқтисодий ва экологик тарбия” мавзусидаги лаборатория машғулотнинг технологик картаси

Иш босқичлари ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Таълим берувчи	**Таълим олувчилар**
Тайёрлов босқичи	Мавзуни аниқлайди, таълимий мақсадни белгилайди ва кутилаётган натижаларни шакллантиради. Белгиланган таълимий мақсадларга мос ўқув-билиш топшириқларини ишлаб чиқади (1-илова).	Лаборатория топшириқлари билан танишадилар, ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.
	Талабаларнинг индивидуал ва гуруҳдаги иш натижаларини баҳолаш мезонларини ишлаб чиқади (2-илова).	
Ўқув машғулотига кириш босқичи (10 дақ)	1.1. Машғулот мавзуси, унинг мақсади ва кути-лаётган натижалар билан таништиради, уларнинг аҳамияти ва долзарблигини асослайди.	Машғулотга тайёрланиш жараёнида юзага келган саволлар билан мурожаат қилишади
	1.2. Талабаларни машғулотга чорлаб олиш мақсадида “Иқтисодий ва экологик тарбия: алоқадорлик нимада?” мавзусида мунозара ўтказади (3-илова).	Мунозарада иштирок этишади ва ўз фикрларини илмий жиҳатдан асослайдилар.
Асосий босқич (55 дақиқа)	2.1. Иқтисодий тарбиянинг мақсад ва вазифаларини ҳамда уни амалга ошириш йўлларининг ўзлаштирилишига эришиш мақсадида блиц-сўров ўтказади (4-илова).	Саволларга жавоб беришади ва ўзлари йўл қўйган хатоларни дафтарларига тузатишади.
	2.2. Экологик тарбиянинг мақсад ва вазифаларини ҳамда уни амалга ошириш йўлларини ўзлаштирилишига эришиш мақсадида ижодий тест ўтказади (5-илова).	Ижодий тест топшириқларини бажаришади ва ўз-ўзини назорат қилишади.
	2.3. Талабалар томонидан тайёрлаб келинган “Иқтисодий барқарорлик – жамият ривожининг асоси” мавзусида тарбиявий соат ишланмаларини текширади ва тузатишлар киритади.	Иқтисодий тарбияга доир тарбиявий соат ишланмасини тақдимот қилишади.
	2.4. Талабалар томонидан тузилган “Экология ҳафталиклари” режасини текширади ҳамда такомиллаштиришга доир кўрсатмалар беради.	“Экология ҳафталиклари” режасини тушунтириб беришади
Якуний босқич (20 дақиқа)	3.1. Машғулот юзасидан умумий хулосаларни чиқаради ва талабалар томонидан йўл қўйилган хатоларни тузатади.	Тинглайдилар ва ўзларининг хатоларини дафтарларига тузатадилар
	3.2. Талабалар томонидан тўпланган балларни эълон қилади ва машғулотни якунлайди.	Ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.

1-илова

13-лаборатория иши. Мавзу: Иқтисодий ва экологик тарбия.

Машғулот топшириқлари (уй вазифаси учун):

1. Иқтисодий тарбиянинг мақсад ва вазифаларини ҳамда уни амалга ошириш йўлларини ўрганиш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 215-217; Камолова Н.Қ. Ўқувчи-ёшларни иқтисодий тарбиялашнинг миллий-маънавий асослари. – Т.: ЎзПФИТИ, 2004; Хўжаев Н., Ҳасанбоев Ж. Иқтисодий педагогика. – Т.: Туркистон, 2002).

2. Экологик тарбиянинг мақсад ва вазифаларини ҳамда уни амалга ошириш йўлларини ўрганиш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 217-218; Исмоилов А., Аҳмадов Р. Экологик таълим-тарбия / Ўрта мактаблар ва билим юрт. учун қўлланма. – Т.: «Ўқитувчи», 1997; Ниғматов А. Экология нима? Экология алифбоси. Атроф-муҳит ҳақида илк сабоқ: 6-тўплам. – Т.: «Bioekosan», 2002; Турдиқулов Э.О. Мутафаккирлар экологик тарбия ҳақида. – Т.: ЎзПФИТИ, 2003).

3. “Иқтисодий барқарорлик – жамият ривожининг асоси” мавзусида тарбиявий соат ишланмасини тайёрлаш.

Тарбиявий соат ишланмасини тайёрлашда қуйидаги намунага асосланинг.

Сана:

Мавзу:

Мақсад:

Машғулотнинг жиҳози:

Машғулотнинг бориши:

№	Босқичлари	Асосий масала ва мавзуларнинг мазмуни	Масъул шахс
	1	2	3
1	Кириш (10 дақиқа)	1 ... 2 ... 3 ...	Гуруҳ раҳбари
2	Асосий қисм (40 дақиқа)	4 ... 5 ...	Бошловчи
3	Бадиий қисм (20 дақиқа)	6 ... 7 ... 8 ...	Ўқувчи А Бошловчи
4	Якуний қисм (10 дақиқа)	9 ... 10 ...	Ўқувчи Б Ўқувчи С Гуруҳ раҳбари

4. “Экология ҳафталиклари” режаси ва уни ўтказишга доир методик ишланмаларни тайёрлаш.

“Экология ҳафталиклари” режасини тузишда қуйидаги намунага асосланинг. Қавс ичида кўрсатилганларга мос мавзуларнинг номларини киритинг.

I.Куз фасли

1. (Экотадбир).
2. (Экомарафон).
3. (Видеофильм, видеороликлар намойиши).
4. (Экскурсия).
5. (“Меҳржон” байрами)

II. (Қиш фасли)

1. (Экологик мавзуда семинар)
2. (Эковикторина)
3. (Видеофильм, видеороликлар намойиши)
4. (Экологик ҳаракат фаоллари билан учрашув)
5. (Табиат музейига саёҳат)

III. (Баҳор фасли)

1. (Экотадбир).
2. (Табиат қўйнига саёҳат).
3. (“Наврўз” байрамини ўтказиш).
4. (“Гуллар ва қушлар” байрами).

2-илова

Талабаларнинг машғулот бўйича баҳолаш мезонлари

Жами: 5 балл

1. Адабиётлар билан ишлаш ва конспект қилиш. – 1 балл.
2. Тарбиявий соат ишланмасини тайёрлаш – 2 балл.
3. Экология ҳафталиклари режасини тузиш – 2 балл.

3-илова

Иқтисодий тарбиянинг мақсад ва вазифаларини ҳамда уни амалга ошириш йўлларининг ўзлаштирилишига доир блиц-сўров саволлари

1. Иқтисодий тарбия деганда нимани тушунасиз?.
2. Иқтисодий тарбиянинг мақсад ва вазифалари нималардан иборат?
3. Ўқувчиларнинг иқтисодий маданиятини шакллантириш таркибий қисмларига нималар киради?
4. Ўқувчиларга иқтисодий билим беришда қандай тарбия методларидан фойдаланиш мақсадга мувофиқ?
5. Ўқувчиларни иқтисодий тарбиялашда қандай тарбия шаклларидан фойдаланилади?
6. Ўқувчиларни иқтисодий тарбиялашда қандай тарбия воситаларидан фойдаланилади?

4-илова

Экологик тарбиянинг мақсад ва вазифаларини ҳамда уни амалга ошириш йўлларини ўзлаштиришга доир ижодий тест топшириғи

1. *Гапни тугалланг.*

“Экология” тушунчаси илк бор немис зоологи ...

2. *Нуқталар ўрнига керакли сўз ёки жумлани топиб қўйинг.*

Ўқувчиларга дастлабки экологик билимларни бериш, мавжуд экологик билимларини бойитиш, уларда табиат ва атроф-муҳит муҳофазасини ташкил этиш кўникма ва малакаларини шакллантиришга қаратилган педагогик жараён ... аталади.

3. *Нуқталар ўрнига керакли сўз ёки жумлани топиб қўйинг.*

... ўқувчига аниқ мақсадга мувофиқ, изчил, тизимли ва узлуксиз равишда назарий экологик билимларни беришга йўналтирилган таълимий жараёндир.

4. *Гапни тугалланг.*

Экологик онг табиат ва атроф-муҳитнинг мавжуд ҳолати, уларни муҳофаза этиш борасидаги тушунчаларнинг ...

5. *Гапни давом эттиринг.*

Экологик фаолият ...

6. *Гапни тугалланг.*

Экологик маданият ўқувчининг ижтимоий талабларга мувофиқ табиат ва атроф-муҳит муҳофазасини ...

7. *Гапни давом эттиринг.*

Экологик тарбия ижтимоий тарбиянинг яна бир муҳим таркибий қисми бўлиб, уни ташкил этиш жараёнида қуйидаги вазифалар ҳал этилиши зарур ...

8. *Гапни давом эттиринг.*

Экскурсия, экологик кечалар, экология ҳафталиги, шоирлар ва олимлар билан учрашувлар, саҳна кўринишлари ...

9. *Гапни тугалланг.*

Башорат қилиш, икки ёқлама образлар, ўхшатиш, ўйин кабилар ...

10. *Гапни давом эттиринг.*

Ҳадислар, ривоят ва ҳикоятлар, панду насиҳатлар, мақол ва маталлар, топишмоқлар, ребус, видеороликлар ...

2.14. “Фуқаролик тарбияси” мавзусидаги лаборатория машғулотининг технологик модели

Машғулот вақти – 2 соат	**Талабалар сони:** 20-30 нафар
Машғулот шакли	Семинар-лаборатория
Лаборотория машғулотнинг тузилиши	1. Фуқаролик тарбиясининг мақсад ва вазифаларини аниқлаштириш. 2. Ватанпарварлик ва байналмилал тарбиясининг ижтимоий аҳамиятини асослаш. 3. Ҳуқуқий тарбиянинг мақсад ва вазифаларини аниқлаштириш. 4. Фуқаролик тарбиясини ташкил этишга доир амалий топшириқларни бажариш..
Лаборатория машғулотининг мақсади*:* талабаларнинг фуқаролик тарбиясига доир назарий билимларини мустаҳкамлаш ҳамда уларда фуқаролик тарбиясини ташкил этиш кўникма ва малакаларини таркиб топтириш.	
Педагогик вазифалар:	**Ўқув фаолияти натижалари:**
1. Фуқаролик тарбияси мақсад ва вазифаларининг ўзлаштирилишига эришиш. 2. Талабалар онгида Ватанпарварлик ва байналмилал ижтимоий қадрият эканлигини таркиб топтириш. 3. Ҳуқуқий тарбия мақсад ва вазифаларининг ўзлаштирилишига эришиш. 4. Фуқаролик тарбиясини ташкил этишга доир амалий кўникма ва малакаларни таркиб топтириш.	1. Фуқаролик тарбиясининг мақсад ва вазифаларини ўзлаштирадилар. 2. Ватанпарварлик ва байналмилалликка нисбатан қадриятли муносабат шаклланади. 3. Ҳуқуқий тарбиянинг мақсад ва вазифаларини ўрганадилар. 4. Фуқаролик тарбияини ташкил этишга доир кўникма ва малакаларни эгаллайдилар.
Таълим методлари	Тушунтириш, суҳбат, мунозара, блиц-сўров, ўқув лойиҳаси, ижодий тест.
Ўқув фаолиятини ташкил этиш шакллари	Индивидуал ва гуруҳларда ишлаш.
Ўқув воситалари	Услубий қўлланма, проектор, маркерлар, тарқатма материаллар
Таълим бериш шароити	Техник таъминланган, гуруҳларда ишлаш учун мўлжалланган аудитория
Назорат ва баҳолаш	Ёзма (топшириқларни дафтарга ёзиш) ва оғзаки (изоҳлаш, баён этиш ва тушунтириш) назорат; беш баллик шкала асосида баҳолаш.

“Фуқаролик тарбияси” мавзусидаги лаборатория машғулотнинг технологик картаси

Иш босқичлари ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Таълим берувчи	**Таълим олувчилар**
Тайёрлов босқичи	Мавзуни аниқлайди, таълимий мақсадни белгилайди ва кутилаётган натижаларни шакллантиради. Белгиланган таълимий мақсадларга мос ўқув-билиш топшириқларини ишлаб чиқади (1-илова).	Лаборатория топшириқлари билан танишадилар, ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.
	Талабаларнинг индивидуал ва гуруҳдаги иш натижаларини баҳолаш мезонларини ишлаб чиқади (2-илова).	
Ўқув машғулотига кириш босқичи (10 дақ)	1.1. Машғулот мавзуси, унинг мақсади ва кутилаётган натижалар билан таништиради, уларнинг аҳамияти ва долзарблигини асослайди.	Машғулотга тайёрланиш жараёнида юзага келган саволлар билан мурожаат қилишади
	1.2. Талабаларни машғулотга чорлаб олиш мақсадида “Фуқаролик инсонга нима учун керак?” мавзусида мунозара ўтказади (3-илова).	Мунозарада иштирок этишади ва ўз фикрларини илмий жиҳатдан асослайдилар.
Асосий босқич (55 дақиқа)	2.1. Фуқаролик тарбиясининг мақсад ва вазифаларини ўзлаштирилишига эришиш мақсадида блиц-сўров ўтказади (4-илова).	Саволларга жавоб беришади ва ўзлари йўл қўйиган хатоларни дафтарларига тузатишади.
	2.2. Ватанпарварлик ва байналмилал тарбиясининг ижтимоий аҳамиятини очиб бериш мақсадида талабаларнинг гуруҳий ишини ташкил этади (5-илова).	Талабалар ўқув лойиҳасини ишлаб чиқишади ва тақдимот қилишади.
	2.3. Ҳуқуқий тарбиянинг мақсад ва вазифаларини ўзлаштирилишига эришиш мақсадида ижодий тест ўтказади (6-илова).	Ижодий тестни ечишади ва хатоларини тўғрилайдилар.
	2.4. Талабалар томонидан фуқаролик тарбияси билан боғлиқликда тайёрлаб келинган тадбир ишланмалари билан танишади ва қўшимчалар киритиш юзасидан тавсиялар беради.	Фуқаролик тарбиясига доир тадбир ишланмасини тақдим этишади ва уни ўтказиш тартибига изоҳ беришади
Якуний босқич (20 дақиқа)	3.1. Машғулот юзасидан умумий хулосаларни чиқаради ва талабалар томонидан йўл қўйилган хатоларни тузатади.	Тинглайдилар ва ўзларининг хатоларини дафтарларига тузатадилар
	3.2. Талабалар томонидан тўпланган балларни эълон қилади ва машғулотни якунлайди.	Ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.

1-илова

14-лаборатория иши. Мавзу: Фуқаролик тарбияси.

Машғулот топшириқлари (уй вазифаси учун):

1. Фуқаролик тарбиясининг мақсад ва вазифаларини ўрганиш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 221-224; Лихачев Б.Т. Педагогика. – М: ЮРАЙТ, 2003. – С.334-340; Шамарибходжаева Г. Касб-ҳунар коллежи талабаларида фуқаролик маданиятини тарбиялаш // Педагогик таълим ж. – Т.:2006. 3-сон, Б.87.
2. Ватанпарварлик ва байналмилал тарбиясининг ижтимоий аҳамиятини ёритиб бериш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 229-232; Лихачев Б.Т. Педагогика. – М: ЮРАЙТ, 2003. – С.340-341; Иброҳимов А., Султонов Х., Жўраев Н. Ватан туйғуси. – Тошкент, Ўзбекистон, 1996.; Аминов Б., Расулов Т. Ватан – юракдаги жавоҳир. - Т.: Ўқитувчи, 2001).
3. Ҳуқуқий тарбиянинг мақсад ва вазифаларини ўрганиш ва таҳлил этиш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 233-236; Лихачев Б.Т. Педагогика. – М: ЮРАЙТ, 2003. – С.343-349; Таджиханов У., Саидов А. Ҳуқуқий маданият назарияси. 2 томлик. 1-т. – Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 1998.).
4. Фуқаролик тарбиясига доир тарбиявий тадбир ишланмасини тайёрлаш.

Тарбиявий тадбир ишланмасини тайёрлашга доир кўрстмалар:

1) тарбиявий тадбир ишланмасини тйёрлашда қуйидаги мавзулардан бирини танланг: “Тил – миллат кўзгуси” (байрам тадбири); “Конституция – бахтимиз қомуси” (анжуман); “Фуқаролик: жаҳон тажрибаси ғоялри” (анжуман); “Ватан ягонадир – Ватан биттадир” (байрам тадбири); “Ёшлар ва мамлакат тараққиёти” (давра суҳбати); “Қалбимизда мангу яшайсиз” (экскурсия); “Аждодлрдан авлодларга” (давра суҳбати); “Юрт тинчлиги – бебаҳо неъмат” (баҳс-мунозара); “Мустақиллик ва демократия: олий қадрият” (баҳс-мунозара); “Мардлар қўриқлайди Ватанни” (учрашув); “Сен қонунни биласанми?” (кўрик-танлов); “Конституция билимдони” (кўрик-танлов); “Ҳуқуқшунос бўлиш осон эмас” (учрашув);
2) тарбиявий тадбир ишланмасини тузилиши қуйидаги қисмлардан иборат бўлиши лозим: 1) мавзунинг номи; 2) тадбирнинг мақсад ва вазифалари; 3) тадбирни ўтказиш жойи; 4) тадбир учун керакли жиҳозлар; 5) тадбир иштирокчилари ва уларга қўйиладиган талаблар; 6) тадбирни ўтказиш босқичлари (кириш, асосий ва якуний қисм);
3) тарбиявий тадбир ишланмаси босма ҳолатда бўлиши ва мазмуни тушунарли бўлиши лозим.

2-илова

Талабаларнинг машғулот бўйича баҳолаш мезонлари

Жами: 5 балл

1. Адабиётлар билан ишлаш ва конспект қилиш. – 1 балл.

2. Мавзу юзасидан берилган топшириқларни бажариш – 2 балл.

3. Тарбиявий тадбир ишланмасини тузиш ва уни ўтказиш тартибини асослаш – 2 балл.

3-илова

“Фуқаролик инсонга нима учун керак?” мавзусидаги мунозарани ўтказишга доир кўрсатмалар

1. Ўқитувчи саволни муҳокама қилиш учун ўртага ташлайди ва ўйлаш учун бир дақиқа вақт беради.
2. Талабаларнинг жавоблари тингланади ва доскага кетма-кетликда ёзиб борилади. Гарчи такрорланиш ҳолати мавжуд бўлса ҳам, мазкур ҳолатда ҳамма жавобларнинг ёзиб борилиши талаб этилади,.
3. Ҳамма ўз фикрини билдириб бўлгач, ўқитувчи доскага ёзилганларини талабалар билан биргаликда муҳокама қилади ва тўғри жавоблар ажратиб олинади.

4-илова

Фуқаролик тарбиясининг мақсад ва вазифаларига доир блиц-сўров саволлари

1. Фуқаро деганда нима тушунилади?
2. “Фуқаро”, “фуқаролиги бўлмаган шахс” ва “чет эл фуқароси” тушунчаларига изоҳ беринг.
3. Фуқароларнинг ҳуқуқларини қандай гуруҳларга бўлиш мумкин?
4. Фуқароларнинг мажбуриятлари нималардан иборат?
5. Фуқаролик тарбияси деганда нимани тушунасиз?
6. Фуқаролик тарбиясининг мақсади нима?
7. Фуқаролик тарбиясининг вазифалари нималардан иборат?
8. Фуқаролик тарбиясининг таълимий функцияларига нималар киради?
9. Фуқаролик тарбиясининг тарбиявий ва ривожлантирувчи функцияларини изоҳланг.
10. Фуқаролик тарбиясида сиёсий онгнинг аҳамиятини қандай изоҳлайсиз?

5-илова

“Ватанпарварлик ва байналмилаллик” мавзусидаги ўқув лойиҳасини ташкил этиш ва ўтказишга доир кўрсатмалар

1. Талабалар икки гуруҳга бўлинадилар ҳамда уларга “ватанпарварлик” ва “байналмилаллик” мавзусига доир лойиҳа тайёрлаш вазифаси топширилади;
2. Гуруҳларда ишлаш учун ватман қоғози, маркер ва скоч каби жиҳозлар тақдим этилади.

3. Гуруҳларда ишлаш тартибини ўқитувчи бошқариб бориши ва талабаларнинг ҳар бирининг иштирокини таъминлаши зарур.
4. Талабалар уларга берилган мавзу бўйича лойиҳани тайёрлаб бўлганларидан сўнг, унинг тақдимотини амалга оширишади.
5. Лойиҳа тақдимоти жараёнида кичик гуруҳ аъзоларининг барчаси иштирок этишлари лозим.

6-илова

Ҳуқуқий тарбиянинг мақсад ва вазифаларига доир ижодий тест топшириғи

1. Нуқталар ўрнига керакли сўз ёки жумлани топиб қўйинг.

... ўқувчиларга ҳуқуқий меъёрлар, қонунлар ҳамда ижтимоий-ҳуқуқий муносабатлар моҳияти тўғрисида тизимланган билимларни бериш, уларда ҳуқуқий билимларни эгаллашга бўлган эҳтиёжни юзага келтириш, ҳуқуқий онгни шакллантириш жараёни бўлиб, у изчил, узлуксиз, тизимли тарзда ташкил этилиши лозим.

2. Нуқталар ўрнига керакли сўз ёки жумлани топиб қўйинг.

... муайян жамиятнинг моддий ҳаёт тарзи билан белгиланадиган тасаввур, идрок, тафаккур ва эътиқодлар тизими бўлиб, ижтимоий-психологик ҳодиса сифатида мураккаб тузилишга эга.

3. Гапни тугалланг.

Ҳуқуқий меъёрлар, қонунлар талабларига нисбатан онгли ёндашиш, уларга қатъий ва оғишмай амал қилиш, қонунларни ҳурмат қилиш, уларни шахс эркини ҳимоя қилиш кафолати сифатида эътироф этиш, ҳуқуқий муносабатлар жараёнидаги фаол иштирокни ташкил этишга йўналтирилган амалий хатти–ҳаракатлар мажмуи ...

4. Гапни давом эттиринг.

Ҳуқуқий муносабат ҳуқуқ нормалари ...

5. Гапни давом эттиринг.

Ҳуқуқий тарбияни ташкил этиш жараёнида қуйидаги вазифалар ҳал этилади: ...

6. Нуқталар ўрнига керакли сўз ёки жумлани топиб қўйинг.
... – шахс томонидан ҳуқуқий билимларнинг ўзлаштирилиши ҳамда ҳуқуқий фаолиятни ташкил этиш даражасининг сифат кўрсаткичи.

2.15. “Маънавий-ахлоқий тарбия” мавзусидаги лаборатория машғулотининг технологик модели

Машғулот вақти – 2 соат	**Талабалар сони:** 20-30 нафар
Машғулот шакли	Семинар-лаборатория
Лаборотория машғулотнинг тузилиши	1. Маънавий-ахлоқий тарбиянинг мазмун-моҳиятини аниқлаштириш. 2. Шарқ мутафаккирларининг маънавий-ахлоқий тарбияга доир ғояларини ўрганиш ва таҳлил этиш. 3. Маънавий-ахлоқий тарбияни ташкил этишга доир амалий топшириқларни бажариш. 4. “Ёшларнинг маънавий-ахлоқий қиёфаси: муаммо ва ечимлар” мавзусида иншо ёзиш.
Лаборатория машғулотининг мақсади*:* талабаларнинг маънавий-ахлоқий тарбияга доир назарий билимларини мустаҳкамлаш ҳамда уларда маънавий-ахлоқий тарбияни ташкил этиш кўникма ва малакаларини таркиб топтириш.	
Педагогик вазифалар:	**Ўқув фаолияти натижалари:**
1. Маънавий-ахлоқий тарбия мақсад ва вазифаларининг ўзлаштирилишига эришиш.	1. Маънавий-ахлоқий тарбиянинг мақсад ва вазифаларини ўзлаштирадилар.
2. Шарқ мутафаккирларининг маънавий-ахлоқий тарбияга доир ғояларининг аҳамиятини асослаш.	2. Шарқ мутафаккирларининг маънавий-ахлоқий тарбияга доир ғояларидан фойдаланишни ўрганадилар.
3. Талабаларда маънавий-ахлоқий тарбияни ташкил этиш кўникма ва малакаларини таркиб топтириш.	3.Маънавий-ахлоқий тарбияни ташкил этиш кўникма ва малакаларига эга бўладилар.
4. Талабаларда замонавий шароитда маънавий-ахлоқий тарбиянинг ижтимоий зарурият эканлигига доир қадриятли ёндашувни қарор топтириш.	4. Замонавий шароитда маънавий-ахлоқий тарбиянинг ижтимоий зарурият эканлигига доир қадриятли ёндашув қарор топади..
Таълим методлари	Тушунтириш, суҳбат, эркин ёзиш, блиц-сўров, “Ўйланг / жуфтликларда фикр алмашинг” стратегияси, амалий топшириқлар, ижодий иш.
Ўқув фаолиятини ташкил этиш шакллари	Индивидуал ва гуруҳларда ишлаш.
Ўқув воситалари	Услубий қўлланма, проектор, маркерлар, тарқатма материаллар
Таълим бериш шароити	Техник таъминланган, гуруҳларда ишлаш

	учун мўлжалланган аудитория
Назорат ва баҳолаш	Ёзма (топшириқларни дафтарга ёзиш) ва оғзаки (изоҳлаш, баён этиш ва тушунтириш) назорат; беш баллик шкала асосида баҳолаш.

“Маънавий-ахлоқий тарбия” мавзусидаги лаборатория машғулотнинг технологик картаси

Иш босқичлари ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Таълим берувчи	**Таълим олувчилар**
Тайёрлов босқичи	Мавзуни аниқлайди, таълимий мақсадни белгилайди ва кутилаётган натижаларни шакллантиради. Белгиланган таълимий мақсадларга мос ўқув-билиш топшириқларини ишлаб чиқади (1-илова).	Лаборатория топшириқлари билан танишадилар, ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.
	Талабаларнинг индивидуал ва гуруҳдаги иш натижаларини баҳолаш мезонларини ишлаб чиқади (2-илова).	
Ўқув машғулотига кириш босқичи (10 дақ)	1.1. Машғулот мавзуси, унинг мақсади ва кутилаётган натижалар билан таништиради, уларнинг аҳамияти ва долзарблигини асослайди.	Машғулотга тайёрланиш жараёнида юзага келган саволлар билан мурожаат қилишади
	1.2. Талабаларни машғулотга чорлаб олиш мақсадида “Моддий ва маънавий ҳаёт уйғунлигига эришиш нима учун зарур” мавзусида эркин ёзиш топшириғини беради (3-илова).	Топшириқни бажаришади ва ўз фикрларини илмий жиҳатдан асослайдилар.
Асосий босқич (55 дақиқа)	2.1. Маънавий-ахлоқий тарбия мазмунини ўзлаштирилишига эришиш мақсадида блиц-сўров ўтказади (4-илова).	Саволларга жавоб беришади ва ўзлари йўл қўйган хатоларни дафтарларига тузатишади.
	2.2. Шарқ мутафаккирларининг маънавий-ахлоқий тарбияга доир фикрларини тақдим этади ва талабаларнинг уларни таҳлил қилишга йўналтиради (5-илова).	Талабалар фикрларни таҳлил этишади ва уларга изоҳ беришади.
	2.3. Маънавий-ахлоқий тарбияни ташкил этишга доир амалий топшириқларни тақдим этади ва уларни бажаришга доир зарурий кўрсатмаларни беради (6-илова).	Амалий топшириқларни бажаришади ва хатоларини тузатишади.
	2.4. “Ёшларнинг маънавий-ахлоқий қиёфаси: муаммо ва ечимлар” мавзусида ёзилган иншо билан танишади ва энг яхши ижодий ишларни аниқлайди.	Ўзлари ёзиб келган иншоларини ўқиб берадилар ва зурурий ҳолатда айрим мулоҳазаларни асослайдилар

Якуний босқич **(20 дақиқа)**	3.1. Машғулот юзасидан умумий хулосаларни чиқаради ва талабалар томонидан йўл қўйилган хатоларни тузатади.	Тинглайдилар ва ўзларининг хатоларини дафтарларига тузатадилар
	3.2. Талабалар томонидан тўпланган балларни эълон қилади ва машғулотни якунлайди.	Ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.

1-илова

15-лаборатория иши. Мавзу: Маънавий-ахлоқий тарбия.

Машғулот топшириқлари (уй вазифаси учун):

1. Маънавий-ахлоқий тарбиянинг мазмун-моҳиятини ўрганиш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 252-257; Ибрагимов Х., Абдуллаева Ш. Педагогика назарияси. – Т.: “Fan va texnologiya” нашриёти, 2008. – Б.153-155; Подласый Т.П. Педагогика. Кн.2. – М: ВЛАДОС, 2003. – С.163-165).
2. Шарқ мутафаккирларининг маънавий-ахлоқий тарбияга доир ғояларини ўрганиш ва таҳлил этиш. (Иномова М. Оилада болаларни маънавий-ахлоқий тарбиялашда миллий қадриятлар. – Т.: Фан, 1995; Шер Абдулла. Ахлоқшунослик. – Т.: “ЎАЖБНТ” маркази, 2003; Ҳасанбоев Ж., Туропова М., Ҳасанбоева О. Маънавий-ахлоқий тарбия асослари. – Т.: Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 2002; Ҳошимов К., Нишонова С., Иномова М., Ҳасанов Р. Педагогика тарихи. – Т.: Ўқитувчи, 1996).
3. Маънавий-ахлоқий тарбияни ташкил этиш шакл, метод ва воситаларини ўзлаштириш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 257-258; Ибрагимов Х., Абдуллаева Ш. Педагогика назарияси. – Т.: “Fan va texnologiya” нашриёти, 2008. – Б.155-156; Подласый Т.П. Педагогика. Кн.2. – М: ВЛАДОС, 2003. – С.166-167.).
4. “Ёшларнинг маънавий-ахлоқий қиёфаси: муаммо ва ечимлар” мавзусида иншо ёзиш.

Иншони ёзишга доир кўрсатмалар:

1) дастлаб иншонинг мураккаб режасини тузинг. У кириш, асоси қисм (учта параграф), хулоса каби қимлардан иборат бўлиши лозим;
2) иншода фикрларингизни асослаш учун цитаталар келтиринг;
3) ҳар бир масала юзасидан мустақил хулосалар чиқаринг;
4) иншонинг ҳажми уч саҳифадан ошмаслиги лозим.

2-илова

Талабаларнинг машғулот бўйича баҳолаш мезонлари

Жами: 5 балл

1. Адабиётлар билан ишлаш ва конспект қилиш. – 1 балл.
2. Амалий топшириқларни бажариш – 2 балл.
3. "Ёшларнинг маънавий-ахлоқий қиёфаси: муаммо ва ечимлар" мавзусида иншо ёзиш – 2 балл.

3-илова

"Моддий ва маънавий ҳаёт уйғунлигига эришиш нима учун зарур?" мавзусида эркин ёзиш топшириғи

Топшириқ: "Моддий ва маънавий ҳаёт уйғунлигига эришиш нима учун зарур?" мавзусида беш дақиқа мобайнида ўз фикрларингизни дафтарга ёзинг. Ўйлаган фикрларингизни ҳеч қандай тўхтовсиз баён этинг.

Эркин ёзиш устида ишлашга доир кўрсатма:

1. Талабалардан беш дақиқа мобайнида берилган мавзу бўйича ўз фикрларини ёзиш сўралади.

2. Беш дақиқа тугагач, вақт туганганлиги маълум қилинади. Бироқ бир минут сукут сақлаб турилади. Чунки одатда энг яхши фикрлар инсон танг ҳолатда қолган вазиятда туғилади.

3. Талабалардан айримларининг фикрлари тингланади. Уч-тўрт талаба ўз ёзганларини ўқиб бергач, ўқитувчи қолган талабалардан айтилганларига ўхшамайдиган фикр кимда бўлса билдиришларини сўрайди.

4-илова

Маънавий-ахлоқий тарбиянинг мақсад ва вазифаларига доир блиц-сўров саволлари

1. "Ахлоқ", "ахлоқийлик", "этика" тушунчаларига таъриф беринг.

2. Мазкур тушунчалар ўртасидаги фарқ нималарда намоён бўлади?

3. Сизнингча, мазкур тушунчалар бизнинг жамиятимизда қай тарзда намоён бўлмоқда?

4. Мазкур тушунчалар сизнинг ҳаётингизда қандай аҳамиятга эга?

5. Ахлоқий қадриятлар деганда нимани тушунасиз?

6. Мактаб, коллеж ва олий таълимдаги ўқитувчилар сизнинг тарбиянгизга қандай таъсир кўрсатишган (кўрсатишмоқда)?

7. Сиз келажакда ўз ўқувчиларингизни қандай тарбиялашни тасаввур қила оласизми?

8. Сиз келажакда ўз фарзандларингизни қандай тарбиялашни хоҳлайсиз?

9. Ўзингизни тарбияли инсон деб айта оласизми?

10. Ўзингизни ахлоқли инсон деб ҳисоблай оласизми?

11. Сизда ўзингиз тузатишни хоҳлайдиган ахлоқий камчиликлар мавжудми?

12. Ўзингизда қандай сифатларни ривожлантиришни хоҳлайсиз?

13. Қандай инсон ахлоқий етук ҳисобланади?

14. Сизнингча, ахлоқий етуклик бугунги кунда қандай тарзда намоён бўлиши муҳим саналади?

15. Бугунги кунда тенгдошларингизни ахлоқий етук инсонлар деб айта оласизми?

16. Курсдошларингизнинг ахлоқий ривожланишидаги асосий муваффақиятлар ва мувафаққиятсизликларни санаб беринг.

5-илова

Ўйланг / жуфтликларда фикр алмашинг.

Қуйида келтирилган Шарқ мутафаккирларининг маънавий-ахлоқий тарбияга доир қарашлари билан танишинг ва уларни муҳокама қилинг.

1. Инсон яхши тарбия кўрмаган ва турмушда яхши тажриба орттирмаган бўлса, у кўп нарсаларни назарга илмай ва улардан жирканади. Бундай нарсалар унга ноўрин бўлиб кўринган нарсалар зарурий бўлиб чиқади (Абу Наср Форобий).

2. Инсонга ер юзини обод этиши ва уни бошқариб туриши учун ақл-заковат ато этилган, шунинг учун хар бир инсон юксак ахлоқли бўлиши лозим (Абу Райхон Беруний).

3. Маълумки, инсон ҳеч қачон туғилганда яхши ёки ёмон бўлиб туғилмайди... Бироқ ҳар бир кишида бирон бир фазилатга ёки қабихликка майл, қобилият бўлади: 1. Фикрий

фазилат ақлий қувватга кириб, ақллилик, донолик фаҳм-фаросатлилик зеҳнлиликдан иборат. 2. Хулқий фазилат – интилувчи қувватга кириб иффат, инжоат, саҳийлик ва адолатлиликни ўз ичига олади. Ёмон фазилатлар разилликдир (Абу Наср Форобий).

4. Яхши ва ёмон хулқларнинг ҳаммаси одатдан пайдо бўлади, одамларнинг яхши ёки ёмон бўлишида ҳукумат аҳлларининг таъсири ҳам зўр бўлади (Абу Али ибн Сино).

5. Киши икки нарса билан хаётда мангу қолади: бири хушхулқлик бўлса, иккинчиси яхши сўз (Юсуф Хос Хожиб).

6. Эй фарзанд, яхшилик қил ва қилғон яхшиликдан ҳаргиз пушаймон бўлмагил. Бир кишига бир яхшилик қилсанг, кўргилки, яхшилик қилғон вақтда у кишига нақадар роҳат етади, сенинг кўнглингга ҳам ундан зиёдроқ шодлик ва ёзиш хурамлик етишур. Демак, бу жаҳонда яхшилик ва ёмонлик мукофоти, албатта, етгусидур. Яхшиликнинг яхшилик билан қайтиши айни ҳақиқатдир (Кайковус).

7. Инсонда икки нарса бўлса унга мурувват йўли ёпилади: бири бехуда сўзларни кўп гапирса, иккинчиси, унинг сўзлари ёлғон бўлса (Аҳмад Югнакий).

8. Улуғликка етсанг, унутма ўзинг

Агар атлас кийсанг, унутма бўзинг (Аҳмад Югнакий).

9. Инсонпарварлик ва мардликни Аллоҳ ҳам, халқ ҳам улуглайди (Амир Темур).

6-илова

Маънавий-ахлоқий тарбияни ташкил этишга доир амалий топшириқлар

1-топшириқ. “Керакли сўзларни топиб қўйинг” тренингини ўтказиш.

Тренингнинг мақсади: талабаларда гуруҳдошларига нисбатан қадриятли муносабатни шакллантириш.

Тренингнинг бориши:

I. Ўқитувчи талабаларга бир варақ қоғоз олиб, доскага ёзилган қуйидаги гаплардаги тушириб қолдирилган сўзларни топиб ёзишни сўрайди.

1. Мен кўпроқ инсонлардаги ... қадрлайман.

2. Мен ўз тенгдошларимни ... учун ҳурмат қиламан.
3. Мен ўз тенгдошларимни ... учун ҳурмат қилмайман.
4. Мен ўзимда кўпроқ … фазилатларни акс эттиришни хоҳлайман.
5. Менинг ҳаётдаги энг асосий мақсадим – бу …
6. Мен исталган қарорни чиқаришда … асосланаман.

II. Талабалар индивидуал тарзда гаплардаги керакли сўзларни ёзиб бўлишгандан сўнг, дастлаб жуфтликларда ва сўнгра гуруҳларда ўз фикрларини бир-бирлари билан ўртоқлашдилар.

III. Гуруҳларда муҳокама қилиш учун ажратилган вақт тугагач, ўқитувчи доскага қуйида кўрсатилганидек, “Тоифалаш жадвали”ни чизади ва уни гуруҳларда тўлдиришни сўрайди.

Биз қадрлаймиз......	Биз ҳурмат қиламиз...	Биз ҳурмат қилмаймиз....	Биз эришишни истаган фазилатлар….	Бизнинг мақсадимиз…	Биз таянадиган асослар…

IV. Ҳар бир гуруҳ ўз тоифалаш жадвалларини тўлдириб бўлишгач, алоҳида-алоҳида тақдимот қиладилар.

2-топшириқ. Муаммоли саволлар.

Қуйида келтирилган муаммоли саволлар билан танишинг ва уларни ҳал этинг.

1. Учинчи синф ўқувчилари шухратпарастлик в манманлик тушунчаларининг мазмуни бир хил ёки бошқача эканлиги тўғрисида баҳслашиб қолдилар. Нима учун болалар бу масалани тушуниб олишлари қийин? Уларга қандай қилиб ёрдам бериш мумкин?

2. “Унинг виждони тоза эмас”, “Бу – виждонсиз киши”, “Бу ишни қилишга менинг виждоним йўл қўймайди” деган гапларни сиз қандай тушунасиз? Виждоннинг киши ахлоқий тарбиясига қандайдир алоқаси борми? Бу қандай алоқа?

3. Телевидение орқали намойиш этилаётган чет эл сериалларининг ёшлар тарбиясига қандай ижобий ва салбий таъсири бор деб ўйлайсиз? Уларни томоша қилиш ва унга муносабат билдиришда ота-оналар қандай йўл тутишлари лозим, деб ҳисоблайсиз?

4. Сиз инсонларда қадрлайдиган, улуғлайдиган ахлоқий фазилатлар қайсилар ва сиз “ахлоқсизлик” деб қарайдиган сифатлар нималар?

2.16. “Оила тарбияси” мавзусидаги лаборатория машғулотининг технологик модели

Машғулот вақти – 2 соат	**Талабалар сони:** 20-30 нафар
Машғулот шакли	Семинар-лаборатория
Лаборотория машғулотнинг тузилиши	1. Оила, унинг вазифалари ва турларини аниқлаштириш. 2. Замонавий оилалар ривожининг ўзига хос хусусиятларини ўрганиш. 3. Таълим муассасасининг оила билан олиб борадиган иш шаклларига доир амалий топшириқларни бажариш. 4. “Менинг оилам” мавзусида ўқув портфолиосини

	тайёрлаш.
Лаборатория машғулотининг мақсади: талабаларнинг оила тарбиясига доир назарий билимларини мустаҳкамлаш ҳамда уларда ота-оналар билан олиб бориладиган иш шаклларини ташкил этиш кўникма ва малакаларини таркиб топтириш.	
Педагогик вазифалар:	**Ўқув фаолияти натижалари:**
1. Оила, унинг вазифалари ва турларини ўзлаштирилишига эришиш. 2. Замонавий оилалар ривожининг ўзига хос хусусиятларини тавсифлаш . 3. Талабаларни оила билан олиб бориладиган иш шаклларини амалиётга қўллашга ўргатиш . 4. Талабаларда оила ва оила тарбиясига нисбатан қадриятли муносабатни қарор топтириш.	1. Оила, унинг вазифалари ва турларини ўзлаштирадилар. 2. Замонавий оилалар ривожининг ўзига хос хусусиятларини аниқлашди. 3. Ота-оналар билан олиб бориладиган иш шаклларини амалиётда қўллаш кўникма ва малакаларига эга бўладилар. 4. Оила ва оила тарбиясига нисбатан қадриятли муносабат қарор топади..
Таълим методлари	Тушунтириш, суҳбат, ўйин, блиц-сўров, икки қисмли кундаликлар стратегияси, амалий топшириқлар, ўқув портфолиоси.
Ўқув фаолиятини ташкил этиш шакллари	Индивидуал ва гуруҳларда ишлаш.
Ўқув воситалари	Услубий қўлланма, проектор, маркерлар, тарқатма материаллар
Таълим бериш шароити	Техник таъминланган, гуруҳларда ишлаш учун мўлжалланган аудитория
Назорат ва баҳолаш	Ёзма (топшириқларни дафтарга ёзиш) ва оғзаки (изоҳлаш, баён этиш ва тушунтириш) назорат; беш баллик шкала асосида баҳолаш.

“Оила тарбияси” мавзусидаги лаборатория машғулотнинг технологик картаси

Иш босқичлари ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Таълим берувчи	**Таълим олувчилар**
Тайёрлов босқичи	Мавзуни аниқлайди, таълимий мақсадни белгилайди ва кутилаётган натижаларни шакллантиради. Белгиланган таълимий мақсадларга мос ўқув-билиш топшириқларини ишлаб чиқади (1-илова).	Лаборатория топшириқлари билан танишадилар, ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.
	Талабаларнинг индивидуал ва гуруҳдаги иш натижаларини баҳолаш мезонларини ишлаб чиқади (2-илова).	
Ўқув машғулотига кириш босқичи **(10 дақ)**	1.1. Машғулот мавзуси, унинг мақсади ва кути-лаётган натижалар билан таништиради, уларнинг аҳамияти ва долзарблигини асослайди.	Машғулотга тайёрланиш жараёнида юзага келган саволлар билан мурожаат қилишади
	1.2. Талабаларни машғулотга чорлаб олиш мақсадида “Оила ҳақидаги афсоналар” ўйинини ўтказади (3-илова).	Ўйинда иштирок этишади ва ўз нуқтаи назарларини билдирадилар.
Асосий босқич **(55 дақиқа)**	2.1. Оила, унинг вазифалари ва турларини ўзлаштирилишига эришиш мақсадида блиц-сўров ўтказади (4-илова).	Саволларга жавоб беришади ва ўзлари йўл қўйган хатоларни дафтарларига тузатишади.
	2.2. Замонавий оилалар ривожининг ўзига хос хусусиятларини тавсифлашга доир икки қисмли кундаликлар жадвалини тақдим этади (5-илова).	Икки қисмли кундаликларни тўлдиришади ва уларга изоҳ беришади.
	2.3. Таълим муассасасининг оила билан олиб борадиган иш шаклларига доир амалий топшириқларни тақдим этади ва уларни бажаришга доир зарурий кўрсатмаларни беради (6-илова).	Амалий топшириқларни бажаришади ва хатоларини тузатишади.
	2.4. Талабалар томонидан тайёрланган “Менинг оилам” мавзусида ўқув портфолиоси билан танишади ва энг яхши ижодий ишларни аниқлайди.	Ўқув портфолиосини тақдим этишади ва уни асослаб берадилар
Якуний босқич **(20 дақиқа)**	3.1. Машғулот юзасидан умумий хулосаларни чиқаради ва талабалар томонидан йўл қўйилган хатоларни тузатади.	Тинглайдилар ва ўзларининг хатоларини дафтарларига тузатадилар
	3.2. Талабалар томонидан тўпланган балларни эълон қилади ва машғулотни якунлайди.	Ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.

1-илова

16-лаборатория иши. Мавзу:Оила тарбияси.

Машғулот топшириқлари (уй вазифаси учун):

1. Оила, унинг вазифалари ва турларини ўрганиш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 269-275; Ибрагимов Х., Абдуллаева Ш. Педагогика назарияси. – Т.: "Fan va texnologiya" нашриёти, 2008. – Б.124-129; Подласый Т.П. Педагогика. Кн.2. – М: ВЛАДОС, 2003. – С.199-210).
2. Замонавий оилалар ривожининг ўзига хос хусусиятларини ўрганиш ва таҳлил этиш. (Мунавваров А. Қ. Оила педагогикаси – Т.: Ўкитувчи, 1994; Иномова М. Оилада болаларнинг маънавий-ахлоқий тарбияси – Т.: 1999; Мусурмонова О. Оила маънавияти – миллий ғурур. – Т.: Маънавият, 1999; Общая педагогика. / Под. ред. В.А. Сластенина. – М.: Владос, 2003. – Ч.2. – С.225-226; Каримова В. Оилавий ҳаёт психологияси. – Т.: 2006).
3. Таълим муассасасининг оила билан олиб борадиган иш шаклларини ўзлаштириш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010. – Б. 275-278; Подласый Т.П. Педагогика. Кн.2. – М: ВЛАДОС, 2003. – С.235-245; Общая педагогика. / Под. ред. В.А. Сластенина. – М.: Владос, 2003. – Ч.2. – С.227-228).
4. "Менинг оилам" мавзусида ўқув портфолиосини тайёрлаш.

Ўқув портфолиосини тайёрлашга доир кўрсатмалар:

1. Ўқув портфолиоси қуйидаги уч бўлимдан иборат ҳолда ишлаб чиқилиши керак: 1) "Менинг оилам қиёфаси", "Коллектор", "Ютуқлар".
2. "Менинг оилавий қиёфам" бўлимида "Менинг оилам анкетаси", "Танишинг бу менинг оилам", "Оиламизнинг қизиқишлари" лавҳалари акс эттирилади.
3. "Коллектор" бўлимида "Оилавий фотосуратлар", "Оиламиз ижодидан" лавҳалари келтирилади.
4. "Ютуқлар" бўлимида "Оиламиз мустаҳкамлиги сири", "Оиламиз аъзолари томонидан эришилган ютуқлар" лавҳалари ўрин олиши мумкин.
5. Портфолио икки ҳафта мобайнида яратилиши лозим.
6. Портфолиони баҳолаш қуйидаги тамойилларга асосланилади: 1) саводхонлик; 2) эстетиклик; 3) мақсадга эришилганлик; 4) мазмуннинг бойлиги; 5) ижодий ёндашув.

2-илова

Талабаларнинг машғулот бўйича баҳолаш мезонлари

Жами: 5 балл

1. Адабиётлар билан ишлаш ва конспект қилиш. – 1 балл.
2. Амалий топшириқларни бажариш – 2 балл.
3. "Менинг оилам" мавзусида ўқув портфолиоси тайёрлаш – 2 балл.

3-илова

“Оила ҳақидаги афсоналар” ўйинини ташкил этиш ва ўтказишга доир кўрсатмалар

Мақсад: талабаларнинг оилавий ҳаётга оид кенг тарқалтан лекин ноўрин “афсонавий” фикрларга муносабатини аниқлаш ҳамда уларда мустақил фикрлар ва қарашларни шакллантириш.

Материаллар: “Қўшилмайман”, “Қўшиламан”, “Қисман Қўшиламан”, “Билмайман” каби ёзувлар.

Ўйин давомийлиги: 5 минут.

Ўйиннинг бориши:

1. Хонанинг турли томонларига “Қўшилмайман”, “Қўшиламан”, “Қисман қўшиламан”, “Билмайман” ёзувлари ёпиштириб чиқилади.
2. Талабаларга оилавий ҳаётга оид ҳодисаларни акс эттирувчи ва омма орасида кенг тарқалган ғайритабиий фикрлар — “афсона”ларни ўқиб эшиттирилади. Талабалар бу фикрларга қўшилиш ёки қўшилмасликларини девордаги ёзувлар ёнига бориб туриши орқали намоён этадилар. Шундан сўнг улар ўз танловларини асослаб, изохлаб берадилар. Ўқитувчи ҳар томондаги талабаларнинг фикрларини бошқа талабаларни баҳсга жалб этган ҳолда муҳокама қилади ва гуруҳий мунозара орқали талабаларни тўғри жавоб сари етаклайди.
3. Жинслар ўртасидаги тенглик, оилавий ҳаётдаги поклик ва инсондаги маънавий етуклик ҳакидаги тушунчалар мажмуаси қуйидагича бўлиши мумкин:

1) оилада доимо эркак киши хўжайин;

2) аёл киши ҳеч қаерда ишламасдан уйда ўтириши керак;

3) оилага пул топиб келиш фақат эркак кишининг иши;

4) хотин эрининг рухсатисиз ҳеч қаерга чиқа олмайди.

Ўқитувчи ўз ихтиёрига кўра бу таърифлар ёнига бошқаларини ўйлаб топиб қўшиши ҳам мумкин.

4-илова

Оила, унинг вазифалари ва турларига доир блиц-сўров саволлари

1. “Оила” тушунчасига таъриф беринг.
2. Оила қандай жиҳатларни ўзида акс эттиради?
3. Жамиятга муносабатига кўра оила қандай вазифаларни бажаради?
4. Инсонга нисбатан муносабатига кўра оиланинг вазифаларига нималар киради?
5. Оиланинг иқтисодий функцияси қандай вазифани бажаради?
6. Оиланинг ижтимоий функциясига нималар киради?
7. Оиланинг репродуктив функцияси нималардан иборат?
8. Оиланинг тарбиявий, коммуникатив, релаксация, фелиоцитологик, регулятив функцияларига изоҳ беринг.
9. Эндогам ва эгзогам оилалар тушунчаларини қандай изоҳлаш мумкин?

10. Никоҳий ҳолат бўйича оилаларни қандай турларга бўлиш мумкин?
11. Болалар сонига кўра замонавий оилаларнинг қандай турлари мавжуд?
12. Ўзаро муносабат турига кўра оилаларни қандай турларга тасниф қилиш мумкин?
13. Шахслараро муносабатлар тавсифига кўра оилалар қандай гуруҳлаштирилади?

5-илова

Замонавий оилалар ривожининг ўзига хос хусусиятларини тавсифлашга доир икки қисмли кундаликлар топшириғи

Қуйида келтирилган "Замонавий оилалар ривожининг ўзига хосликлари" мавзусидаги икки қисмли кундаликнинг чап томондаги устунида келтирилган фикрлар билан танишинг ва ўнг томондаги устунга уларнинг ҳар бирига изоҳ ёзинг.

Шаҳар ва қишлоқ оилаларининг ижтимоий ҳаёт тарзидаги фарқ	
Ота-она қанчалик юқори маълумотга эга бўлса, уларнинг болалари таълим муассасасида шунчалик муваффақиятли ўқишади.	
Бозор иқтисодиёти шароитида моддий жиҳатдан турлича таъминланганлик	
Оиладагилар сонини камайтириш, туғилишнинг олдини олиш	
Замонавий оилалар ажралишлар сонининг кўзга кўринарли кўпайганлиги	
Оилада ота-оналар психологик жиҳатдан тайёр бўлиши мумкин. Лекин ҳаммаси ҳам етарлича педагогик билимларга эга эмас.	
Ижтимоий ҳаётнинг маданий савиясининг пастлиги	
Оилада аёлларга тушадиган «юк»нинг катталиги	
Авлодлар орасидаги конфликтларнинг кучайиб бораётганлиги	

6-илова

Таълим муассассининг оила билан олиб борадиган иш шаклларига доир амалий топшириқлар

1-топшириқ. Қуйида келтирилган таълим муассасасининг оила билан олиб борадиган иш шакллари билан танишинг. Уларни мазмунига кўра икки – жамоавий ва индивидуал иш шаклларига ажратинг.

1. Педагогик лекториялар. 2. Оилага ташриф буюриш. 3. Илмий-амалий конференциялар. 4. Педагогик топшириқ. 5. Ота-оналар мажлиси. 6. Педагогик консультация. 7. Очиқ эшиклар куни. 8. Мажбурий педагогик таълим.

Жамоавий иш шакллари	**Индивидуал иш шакллари**

2-топшириқ. Мазмунига кўра қуйидаги фикрлар таълим муассасасининг оила билан олиб борадиган иш шаклларидан қайси бирига тегишли эканлигини аниқланг.

1. Мазкур шакл ота-оналарнинг эътиборини тарбиянинг замонавий муаммоларига эътибор қаратишлари мақсадида ўтказилади. Бу шакл ота-оналарни тарбия назариясига асосланган тизимли билимлар билан куроллантиришни кўзда тутади.

2. Мазкур шакл синфлар бўйича ўтказилади. Албатта 1-машғулотни таълим муассасаси бошқарувчилари: директор, илмий мудир, маънавий ва маърифий ишлар бў-йича диретор ўринбосари ўтказгани мақсадга мувофиқ..

3. Мазкур иш шаклида тарбия муаммолари бўйича ота-оналар билан бир йилда бир маротаба ўтказилади. Оила тарбиясидаги кўпроқ етилиб турган муаммо аниқланади.

4. Ушбу иш шаклида таълим муассасасига ота-оналар таклиф этилиб, ўқувчилар томонидан амалга оширилган ишлар тақдимоти ўтказилади. Одатда уни таътил ва вақтида, чоракнинг бошланишига тўғриланади.

2.17. “Ўқувчиларнинг жисмоний ва эстетик тарбияси” мавзусидаги лаборатория машғулотининг технологик модели

<table>
<tr><td>Машғулот вақти – 2 соат</td><td colspan="2">Талабалар сони: 20-30 нафар</td></tr>
<tr><td>Машғулот шакли</td><td colspan="2">Семинар-лаборатория</td></tr>
<tr><td>Лабоpотоpия машғулотнинг тузилиши</td><td colspan="2">1. Жисмоний тарбиянинг мақсад ва вазифаларини аниқлаштириш.
2. Эстетик тарбия мазмунини ёритиб бериш.
3. Жисмоний ва эстетик тарбия воситаларига доир амалий топшириқларни бажариш.
4. Музейга экскурсия уюштиришга доир ишланма тайёрлаш.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Лаборатория машғулотининг мақсади: талабаларнинг жисмоний ва эстетик тарбияга доир назарий билимларини мустаҳкамлаш ҳамда уларда жисмоний ва эстетик тарбияни ташкил этиш кўникма ва малакаларини таркиб топтириш.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Педагогик вазифалар:
1. Жисмоний тарбиянинг мақсад ва вазифаларини ўзлаштирилишига эришиш.
2. Эстетик тарбия тизимини аниқлаштириш.
3. Талабаларни жисмоний ва эстетик тарбия воситаларини амалда қўллашга ўргатиш .
4. Талабаларни экскурсияни ташкил этиш ва ўтказишга йўналтириш.</td><td>Ўқув фаолияти натижалари:
1. Жисмоний тарбиянинг мақсад ва вазифаларини ўзлаштирадилар.
2. Эстетик тарбиянинг моҳияти, мақсад ва вазифалари, эстетик тарбия тамойилларига доир билимларини мутаҳкамлайдилар.
3. Жисмоний ва эстетик тарбия воситаларини амалиётда қўллаш кўникма ва малакаларига эга бўладилар.
4. Экскурсияни ташкил этиш ва ўтказиш малакасини эгаллайдилар.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Таълим методлари</td><td>Тушунтириш, суҳбат, мунозара, блиц-сўров, моделлаштириш, амалий топшириқлар, ижодий иш.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Ўқув фаолиятини ташкил этиш шакллари</td><td>Индивидуал ва гуруҳларда ишлаш.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Ўқув воситалари</td><td>Услубий қўлланма, проектор, маркерлар, тарқатма материаллар</td></tr>
<tr><td colspan="2">Таълим бериш шароити</td><td>Техник таъминланган, гуруҳларда ишлаш учун мўлжалланган аудитория</td></tr>
<tr><td colspan="2">Назорат ва баҳолаш</td><td>Ёзма (топшириқларни дафтарга ёзиш) ва оғзаки (изоҳлаш, баён этиш ва тушунтириш) назорат; беш баллик шкала асосида баҳолаш.</td></tr>
</table>

“Ўқувчиларнинг жисмоний ва эстетик тарбияси” мавзусидаги лаборатория машғулотнинг технологик картаси

Иш босқичлари ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Таълим берувчи	**Таълим олувчилар**
Тайёрлов босқичи	Мавзуни аниқлайди, таълимий мақсадни белгилайди ва кутилаётган натижаларни шакллантиради. Белгиланган таълимий мақсадларга мос ўқув-билиш топшириқларини ишлаб чиқади (1-илова).	Лаборатория топшириқлари билан танишадилар, ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.
	Талабаларнинг индивидуал ва гуруҳдаги иш натижаларини баҳолаш мезонларини ишлаб чиқади (2-илова).	
Ўқув машғулотига кириш босқичи (10 дақ)	1.1. Машғулот мавзуси, унинг мақсади ва кути-лаётган натижалар билан таништиради, уларнинг аҳамияти ва долзарблигини асослайди.	Машғулотга тайёрланиш жараёнида юзага келган саволлар билан мурожаат қилишади
	1.2. Талабаларни машғулотга чорлаб олиш мақсадида “Жисмоний ва эстетик тарбия: уйғунлик ва алоқадорлик нимада?” мавзуида мунозара ўтказади (3-илова).	Мунозарада иштирок этишади ва ўз нуқтаи назарларини билдирадилар.
Асосий босқич (55 дақиқа)	2.1. Жисмоний тарбиянинг мақсад ва вазифаларини ўзлаштирилишига эришиш мақсадида блиц-сўров ўтказади (4-илова).	Саволларга жавоб беришади ва ўзлари йўл қўйган хатоларни дафтарларига тузатишади.
	2.2. Эстетик тарбия тизимига доир моделни тақдим этади ва уни тўлдиришни сўрайди (5-илова).	Моделни тўлдиришади ва унга изоҳ беришади.

	2.3. Жисмоний ва эстетик тарбия воситаларига доир амалий топшириқларни тақдим этади ва уларни бажаришга доир зарурий кўрсатмаларни беради (6-илова).	Амалий топшириқларни бажаришади ва хатоларини тузатишади.
	2.4. Музейга экскурсия уюштиришга доир ишланма билан танишади ва такомиллаштиришга доир тавсия беради.	Экскурсия уюштиришга доир ишланни тақдим этишади ва ўзларининг мулоҳазаларини баён этадилар.
Якуний босқич **(20 дақиқа)**	3.1. Машғулот юзасидан умумий хулосаларни чиқаради ва талабалар томонидан йўл қўйилган хатоларни тузатади.	Тинглайдилар ва ўзларининг хатоларини дафтарларига тузатадилар
	3.2. Талабалар томонидан тўпланган балларни эълон қилади ва машғулотни якунлайди.	Ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.

1-илова

17-лаборатория иши. Мавзу: Ўқувчиларнинг жисмоний ва эстетик тарбияси.

Машғулот топшириқлари (уй вазифаси учун):

1. Жисмоний тарбиянинг мақсад ва вазифаларини ўрганиш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010; Подласый Т.П. Педагогика. Кн.2. – М: ВЛАДОС, 2003; Общая педагогика. / Под. ред. В.А. Сластенина. – М.: Владос, 2003. – Ч.2.).

2. Эстетик тарбия тизимини ўрганиш ва таҳлил этиш. (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010; Подласый Т.П. Педагогика. Кн.2. – М: ВЛАДОС, 2003; Общая педагогика. / Под. ред. В.А. Сластенина. – М.: Владос, 2003. – Ч.2; Лихачев Б.Т. Педагогика. – М.: ВЛАДОС, 2003).

3. Жисмоний ва эстетик тарбия воситаларини ўзлаштириш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010; Подласый

Т.П. Педагогика. Кн.2. – М: ВЛАДОС, 2003; Общая педагогика. / Под. ред. В.А. Сластенина. – М.: Владос, 2003. – Ч.2; Лихачев Б.Т. Педагогика. – М.: ВЛАДОС, 2003).

4. Музейга экскурсия уюштиришга доир ишланма тайёрлаш.

Экскурсия ишланмасини тайёрлашга доир кўрсатмалар:

1) экскурсия ишланмаси ўзаро бир-бири билан боғланган қуйидаги аниқ *таркибий тузилиш*га эга бўлиши лозим: тайёрлов босқичи, экскурсиянинг бориши ва экскурсиядан кейин амалга ошириладиган иш;

2) *тайёрлов босқичида* экскурсия мавзуси, унинг мазмун-моҳияти, ўтказилиш муддати белгилаб берилади. Шунингдек, экскурсия уюштириладиган объектнинг жойлашган ўрни ва маршрути аниқланади. Экскурсия давомида бериладиган намунавий саволлар тузилади;

3) *экскурсияни амалга ошириш* жараёни режалаштирилиши лозим. турли хил саволлардан фойдаланилади: 1) далиллар келтиришни талаб этувчи саволлар (қандай номланади, қандай қисмлардан иборат, қандай хусусиятлар ва ўзига хосликларга эга); 2) фикрлашни фаоллаштирувчи, қиёслаш, таққослаш, фарқини ажратиш, умумлаштиришни талаб этувчи саволлар (муносабат, алоқадорликларни ҳосил қилиш учун); 3) англаш фаоллигини рағбатловчи, ижодий фикрлаш, хулосалар чиқаришга ундовчи саволлар;

4) *экскурсиядан сўнг амалга ошириладиган иш* (альбом тайёрлаш).

2-илова

Талабаларнинг машғулот бўйича баҳолаш мезонлари

Жами: 5 балл

1. Адабиётлар билан ишлаш ва конспект қилиш. – 1 балл.
2. Амалий топшириқларни бажариш – 2 балл.
3. Экскурсия ишланмасини тайёрлаш – 2 балл

3-илова

“Жисмоний ва эстетик тарбия: уйғунлик ва алоқадорлик нимада?” мавзусида мунозарани ўтказишга доир кўрсатмалар

1. Ўқитувчи мунозара учун саволни муҳокама қилиш учун ўртага ташлайди ва ўйлаш учун бир дақиқа вақт беради.
2. Талабаларнинг жавоблари тингланади ва доскага ёзиб борилади. Гарчи такрорланиш ҳолати мавжуд бўлса ҳам, мазкур ҳолатда ҳамма жавобларнинг ёзиб борилиши талаб этилади,.
3. Ҳамма ўз фикрини билдириб бўлгач, ўқитувчи доскага ёзилганларини талабалар билан биргаликда муҳокама қилади ва тўғри жавоблар ажратиб олинади.

4-илова

Жисмоний тарбиянинг мақсад ва вазифаларига доир блиц-сўров саволлари

1. Жисмоний тарбия деганда нима тушунилади?
2. "Жисмоний кафолат" тушунчаси ўзида нимани ифода этади?
3. Жисмоний тарбиянинг мақсади нима?
4. В.А.Сластенин, И.Ф.Исаев, Е.Н.Шияновлар жисмоний тарбиянинг қандай вазифаларини ажратиб кўрсатишади?
5. Б.Т.Лихачев таснифи бўйича жисмоний тарбиянинг таълимий, тарбиявий, ривожлантирувчи, соғломлаштирувчи ва умуммаданий вазифаларига изоҳ беринг.
6. Жисмоний тарбиянинг эстетик ва ахлоқий вазифаларига нималар киради?

5-илова

Эстетик тарбия тизими моделини ишлаб чиқишга доир топшириқ

Қуйида келтирилган чизма билан танишинг ва уни тўлдириш асосида “Эстетик тарбия тизими” моделини яратинг.

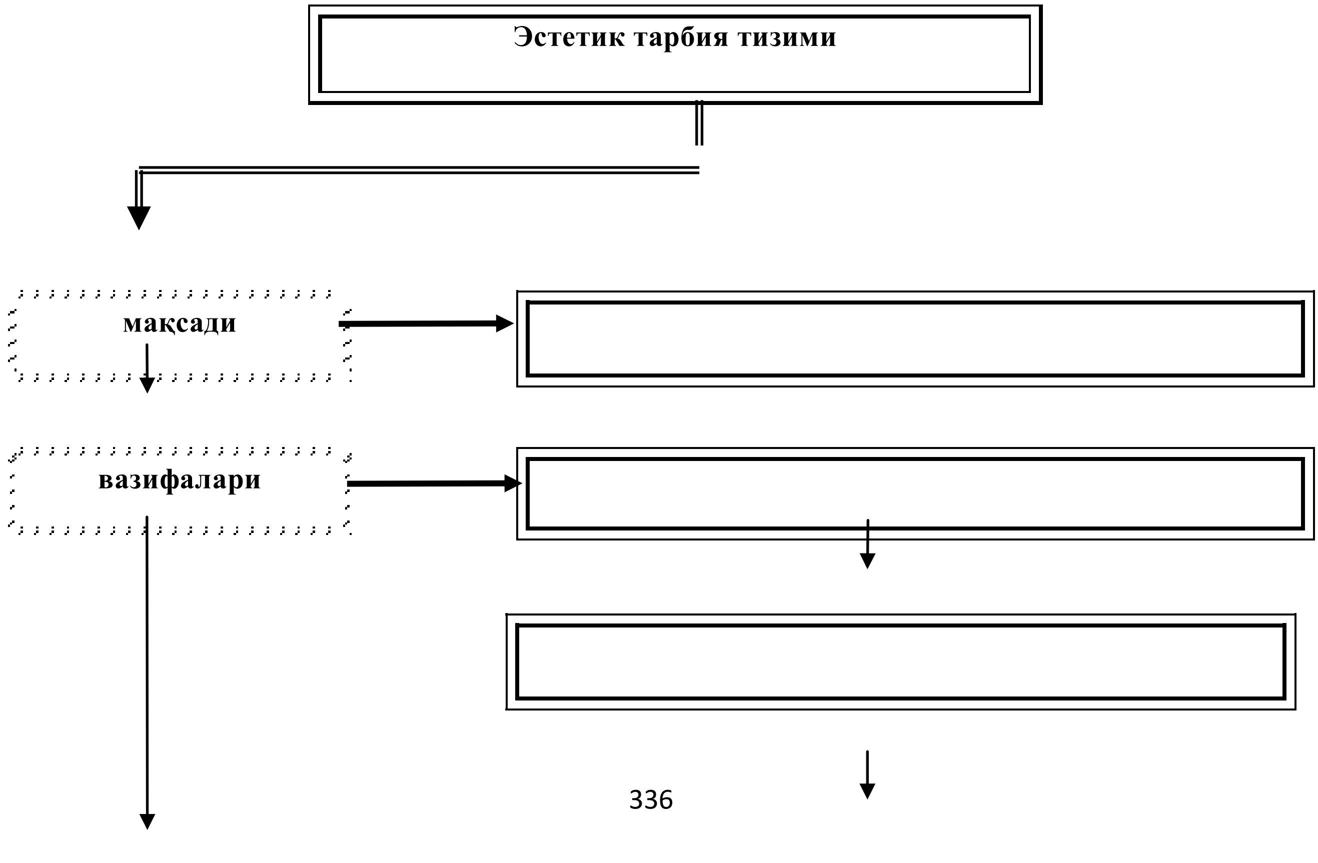

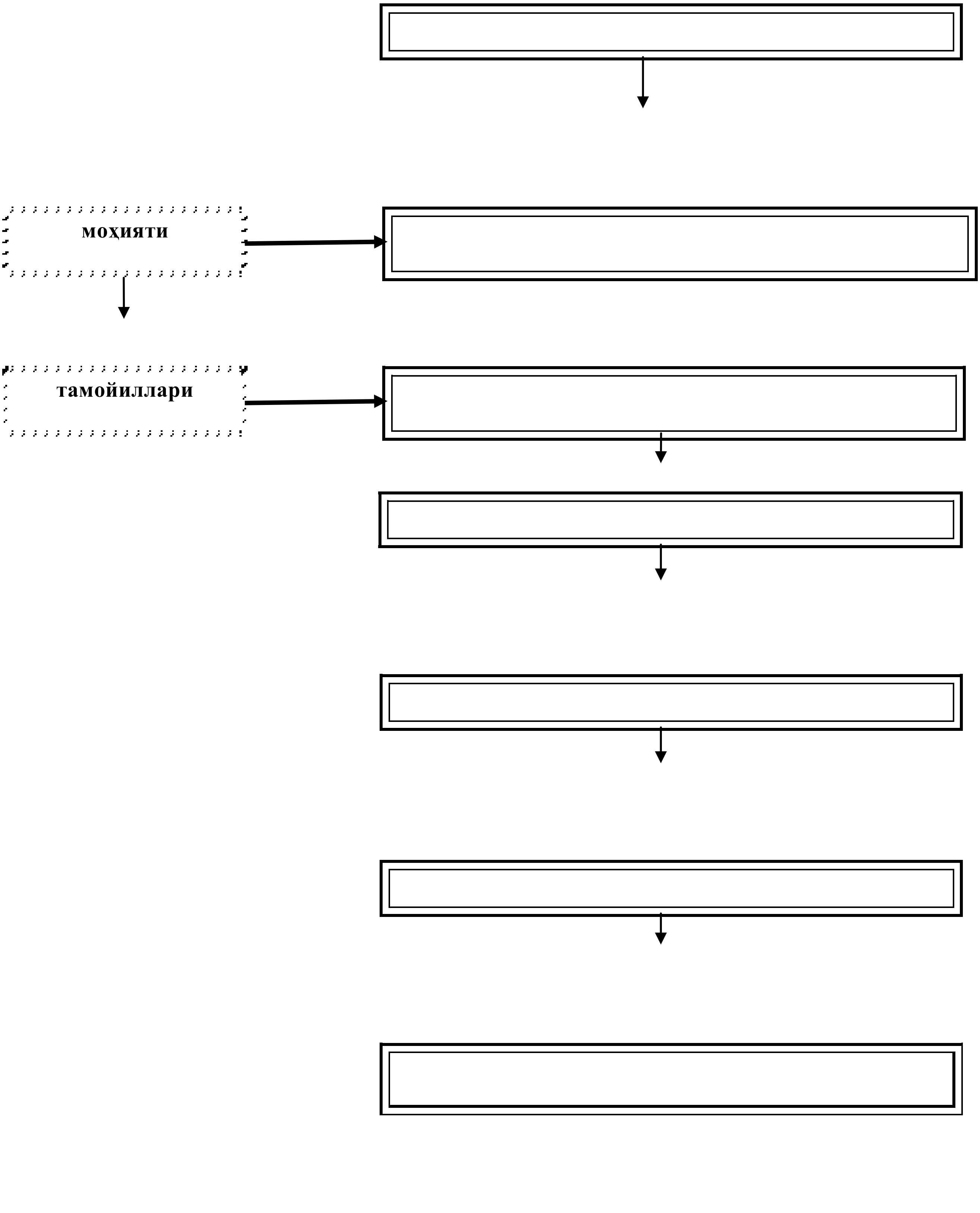
моҳияти
тамойиллари

6-илова

Жисмоний ва эстетик тарбия воситаларига доир амалий топшириқлар

1-топшириқ. Қуйида келтирилган тарбия воситалари билан танишинг ва уларни хусусиятига кўра икки гуруҳга – жисмоний ва эстетик тарбия воситаларига ажратинг.

1. Табиат. 2. Овқатланиш. 3. Уйқу. 4. Кун тартиби. 5. Кийиниш. 6. Сув ваннаси. 7. Ҳаво ваннаси. 8. Қуёшда тобланиш. 9. Мусиқа. 10. Бадиий адабиёт. 11. Театр. 12. Музей. 13. Машқ. 14. Гимнастика. 15. Ўйин. 16. Туризм. 17. Спорт.

Жисмоний тарбия воситалари	**Эстетик тарбия воситалари**

2-топшириқ. Қуйидаги чизмага асосланиб, гуруҳ ўқувчиларининг тахминий кун тартибини ишлаб чиқинг.

Вақт	**Иш мазмуни**

3-топшириқ. Гуруҳларга бўлининг ва табиат гўзаллиги акс эттирилган асарлар рўйхатини тузинг ҳамда улардан бирида ифода этилган пейзажни баён этиб беринг.

2.18. “Таълим муассасаси менежменти” мавзусидаги лаборатория машғулотининг технологик модели

Машғулот вақти – 2 соат	**Талабалар сони:** 20-30 нафар
Машғулот шакли	Семинар-лаборатория

Лабоpотория машғулотнинг тузилиши	1. Таълим муассасаси менежментининг моҳиятини аниқлаштириш. 2. Таълим муассасасини бошқариш функциялари, тамойиллари ва методларини ўзлаштириш. 3. Таълим муассасасини бошқаришга доир меъёрий ҳужжатлар билан ишлашга доир амалий топшириқларни бажариш. 4. “Раҳбарнинг касбий компетентлигининг аҳамияти шундаки...“ мавзусида асосланган эссе ёзиш.

Лаборатория машғулотининг мақсади*:* талабаларнинг таълим муассасаси менежментига доир назарий билимларини мустаҳкамлаш ҳамда уларда таълим муассасасини бошқариш кўникма ва малакаларини таркиб топтириш.

Педагогик вазифалар:	**Ўқув фаолияти натижалари:**
1. Талабаларни “бошқарув” ва “таълим менежменти” тушунчаларининг фарқлашга ўргатиш.	1. “Бошқариш”, “таълим менежменти” тушунчаларининг моҳиятини ҳамда таълим менежментининг ўзига холикларини билиб оладилар.
2. Таълим муассасасини бошқариш функциялари, тамойиллари ва методларини ўзлаштирилишига эришиш.	2. Таълим муассасасини бошқариш функциялари, тамойиллари ва методларини ўзлаштирадилар.
3. Таълим муассасасини бошқаришга доир меъёрий ҳужжатлар билан ишлашни ташкил этиш.	3. Таълим муассасасини бошқаришга доир меъёрий ҳужжатлар билан ишлаш кўникма ва малакаларига эга бўладилар.
4. Талабаларда раҳбарликка қадриятли муносабатни қарор топтириш.	4. Талабалар раҳбарликка нисбатан қадриятли муносабат таркиб топади.
Таълим методлари	Тушунтириш, суҳбат, ишбоп ўйин, блиц-сўров, тоифалаш жадвали, амалий топшириқлар, асосланган эссе.
Ўқув фаолиятини ташкил этиш шакллари	Индивидуал ва гуруҳларда ишлаш.
Ўқув воситалари	Услубий қўлланма, проектор, маркерлар, тарқатма материаллар
Таълим бериш шароити	Техник таъминланган, гуруҳларда ишлаш учун мўлжалланган аудитория
Назорат ва баҳолаш	Ёзма (топшириқларни дафтарга ёзиш) ва оғзаки (изоҳлаш, баён этиш ва тушунтириш) назорат; беш баллик шкала асосида баҳолаш.

“Таълим муассасаси менежменти” мавзусидаги лаборатория машғулотнинг технологик картаси

Иш босқичлари ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Таълим берувчи	**Таълим олувчилар**
Тайёрлов босқичи	Мавзуни аниқлайди, таълимий мақсадни белгилайди ва кутилаётган натижаларни шакллантиради. Белгиланган таълимий мақсадларга мос ўқув-билиш топшириқларини ишлаб чиқади (1-илова).	Лаборатория топшириқлари билан танишадилар, ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.
	Талабаларнинг индивидуал ва гуруҳдаги иш натижаларини баҳолаш мезонларини ишлаб чиқади (2-илова).	
Ўқув машғулотига кириш босқичи (10 дақ)	1.1. Машғулот мавзуси, унинг мақсади ва кутилаётган натижалар билан таништиради, уларнинг аҳамияти ва долзарблигини асослайди.	Машғулотга тайёрланиш жараёнида юзага келган саволлар билан мурожаат қилишади
	1.2. Талабаларни машғулотга чорлаб олиш мақсадида “Ҳимоя” ишбоп ўйинини ўтказади (3-илова).	Ўйинда иштирок этишади ва ўйин сўнггида воқеликни таҳлил этишади.
Асосий босқич (55 дақиқа)	2.1. Таълим муассасаси менежменти моҳиятини ўзлаштирилишига эришиш мақсадида блиц-сўров ўтказади (4-илова).	Саволларга жавоб беришади ва ўзлари йўл қўйиган хатоларни дафтарларига тузатишади.
	2.2. Таълим муассасасини бошқариш функциялари, тамойиллари ва методларига доир тоифалаш жадвалини тўлдириш (5-илова).	Жадвални тўлдиришади ва унга изоҳ беришади.
	2.3. Таълим муассасасини бошқаришга доир меъёрий ҳужжатлар билан ишлашга доир амалий топшириқларни тақдим этади ва уларни бажаришга доир зарурий кўрсатмаларни беради (6-илова).	Амалий топшириқларни бажаришади ва хатоларини тузатишади.
	2.4. Талабалар томонидан ёзиб келинган асосланган эссе билан танишади ва фикрий ҳужум вазиятини юзага келтиради.	Асосланган эссени ўқиб беришади ва фикрлар ҳужумида иштирок этишади.
Якуний босқич	3.1. Машғулот юзасидан умумий хулосаларни чиқаради ва талабалар томонидан йўл қўйилган	Тинглайдилар ва ўзларининг хатоларини дафтарларига

(20 дақиқа)	хатоларни тузатади.	тузатадилар
	3.2. Талабалар томонидан тўпланган балларни эълон қилади ва машғулотни якунлайди.	Ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.

1-илова

18-лаборатория иши. Мавзу: Таълим муассасаси менежменти.

Машғулот топшириқлари (уй вазифаси учун):

1. Таълим муассасаси менежменти моҳиятини аниқлаштириш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010; Ахлидинов Р. Таълим менежменти – тараққиёт омили. // ж. Халқ таълими. – Т., 1996. - №6. – Б.18-22; Джураев Р.Х., Турғунов С.Т. Умумий ўрта таълим муассаларини бошқаришда менежментнинг асосий тушунчалари. – Т.: Фан, 2006).
2. Таълим муассасасини бошқариш функциялари, тамойиллари ва методларини ўрганиш ва таҳлил этиш. (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010; Салиров Ж. Замонавий бошқарув услублари: қай бири мақбул?. // ж. Жамият ва бошқарув. – Т., 2006. – №2 – Б. 24-26; Шарифхўжаев М., Абдуллаев Ё. Менежмент: 100 савол ва жавоб. – Т.: Меҳнат, 2000).
3. Таълим муассасани бошқаришга доир меъёрий ҳужжатларни ўрганиш ва таҳлил этиш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010; “Академик лицей, касб-ҳунар коллежлари тўғрисида”ги Низом (1998 йил); Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасасининг Устави (1998 йил)).
4. “Раҳбар касбий компетентлигининг аҳамияти шундаки...“ мавзусида асосланган эссе ёзиш.

Эссе ёзишга доир кўрсатмалар:

1) мазкур мавзу юзасидан ўз нуқтаи назарингизни баён этинг;
2) нуқтаи назарингизни асослаш учун далиллар киритинг;
3) мавзу юзасидан аниқ хулосалар чиқаринг.

2-илова

Талабаларнинг машғулот бўйича баҳолаш мезонлари

Жами: 5 балл

1. Адабиётлар билан ишлаш ва конспект қилиш. – 1 балл.
2. Амалий топшириқларни бажариш ва меъёрий ҳужжатлар билан ишлаш – 3 балл.
3. Асосланган эссе ёзиш – 2 балл

3-илова

“Ҳимоя” ишбоп ўйинини ўтказишга доир кўрсатмалар

Ўйиннинг мавзуси: Бошқарув услублари.

Ўйиннинг мазмуни: таълим муассасани бошқариш услубларининг ўзига хосликлари.

Ўйиннинг бориши. Ишбоп ўйинда қуйидаги иштирокчилар қатнашишди: ишбоп ўйин ташкилотчиси (ўқитувчи), мунозара иштирокчилари (директор ўринбосарлари, ўқитувчилар, мунозара иштирокчилари), ҳакамлар.

Ўйин ташкилотчиси:

1) ўйиннинг боришини бошқаради;
2) иштирокчилар билан ўтказиладиган ўйиннинг мақсади, бориши, мезонлари, кутиладиган натижалари бўйича суҳбат ўтказди;
3) барча иштирокчиларнинг ўзаро ҳаракатини амалга оширди;
4) мунозарани бошқарди;
5) якунларини чиқарди ва ўйинни баҳолашга ҳакамга ёрдам берди.

Мунозара иштирокчилари:

1) тақдим этилган мавзуни муҳокама қилишда иштирок этишади;
2) бошқарув услублари юзасидан ўз мулоҳазаларини баён этди;
3) бошқарув услубини қўллаш бўйича ўз ғоясини таклиф этди.

Ҳакам:

1) иштирокчиларнинг хатти-ҳаракатларини йўналтириб туради;
2) мунозара вазиятини ҳосил қилиш учун ташвиқотга доир саволларни ўртага ташлайди;
3) мунозара иштирокчиларининг чиқишларини баҳолайди.

Роллар қуйидаги тавсифга эга бўлди:

Раҳбар портрети. Раҳбар ўзининг бошқарув услубини ҳимоя қилади. Ўз нуқтаи назарида қолди. Бошқарув услубига доир мулоҳазалар киритади.

Оптимист портрети. У раҳбарни қўллаб-қувватлайди, унинг фикрларини тўлдиради. Раҳбар бошқарув услубининг афзалликларини таъкидлаб ўтади.

Конформист портрети. У ўзининг мустаҳкам нуқтаи назарига эга эмаслигини намойиш этади. Вазиятга қараб, баъзан раҳбарни қўллаб-қувватлайди, баъзан қаршилик кўрсатади.

Консерватор портрети. У раҳбарнинг бошқарув услубининг самарали эмаслигини таъкидлайди. Раҳбар бошқарув услубининг салбий томонларини ажратиб кўрсатади.

Ҳакам портрети. У раҳбарнинг бошқарув услубига доир маълумотларни таҳлил қилди ва унинг энг асосий жиҳатларини ажратиб кўрсатади. Раҳбарнинг бошқарув услубини ўзгартиришга доир кўрсатмалар беради.

4-илова

Таълим муассасаси менежменти моҳиятини аниқлаштиришга доир блиц-сўров саволлари

1. Бошқариш деб нимага айтилади?
2. Бошқарув объекти ва бошқарув субъекти тушунчаларига изоҳ беринг.
3. Таълим муассасасини бошқариш деганда нимани тушунасиз?
4. Менежмент деганда нима тушунилади?
5. Таълим муассасаси менежменти деб нимага айтилади?
6. Таълим менежментининг ўзига хос жиҳатлари нималарда ёрқин намоён бўлади?

5-илова

Таълим муассасасини бошқариш функциялари, тамойиллари ва методларига доир тоифалаш жадвали

Бошқарув функциялари	Бошқарув тамойиллари	Бошқарув функциялари	Бошқарув методлари

6-илова

Таълим муассасасини бошқаришга доир меъёрий ҳужжатларни ўрганиш бўйича амалий топшириқлар

1-топшириқ. Академик лийец ва каб-ҳунар коллежлари тўғрисидаги Низом асосида қуйидаги жадвални тўлдиринг.

Бўлимларнинг номланиши	Бўлим мазмуни
Умумий қоидалар	
Ўрта махсус, касб-ҳунар таълимининг мақсади, вазифалари ва уни ташкил этиш	
Академик лицей ва касб-ҳунар коллежларига ўқувчиларни қабул қилиш, таълим-тарбия жараёнини ташкил этиш ва унинг мазмуни	
Педагог кадрларни тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш	
Ўрта махсус, касб-ҳунар таълимини маблағ билан таъминлаш ва моддий-техника таъминоти	
Халқаро ҳамкорлик	

2-топшириқ. Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасасининг Устави асосида қуйидаги жадвални тўлдиринг.

Бўлимларнинг номланиши	Бўлим мазмуни
Қисқача таълим муассасаси ҳақидаги маълумотлар	
Таълим муассасасининг мақсад ва вазифалари	
Таълим муассасасини бошқариш	
Ўқув-тарбия ва илмий-услубий ишларни ташкил этиш	
Ўқитувчи. Ҳуқуқ ва бурчлари	

Ўқувчи. Ҳуқуқ ва бурчлари	
Ўқув-ишлаб чиқариш усталари, маъмурий ва ёрдамчи ходимларнинг ҳуқуқ ва бурчлари	
Ота-оналар ёки уларнинг ўрнини босувчи шахсларнинг ҳуқуқлари, мажбурият ва масъулиятлари	
Таълим муассасасининг моддий ва молиявий хўжалик таъминоти	

2.19. “Таълим муассасасида методик ишларни бошқариш” мавзусидаги лаборатория машғулотининг технологик модели

Машғулот вақти – 2 соат	**Талабалар сони:** 20-30 нафар
Машғулот шакли	Семинар-лаборатория
Лаборотория машғулотнинг тузилиши	1. Педагогик кенгаш, Методика кенгаши ва метод бирлашмаларининг мақсад ва вазифаларини аниқлаштириш. 2. Педагогика кенгаши, Методика кенгаши ва метод бирлашмаларининг фаолиятини ташкил этишга доир амалий топшириқларни бажариш. 3. Мажлис баённомасини ёзишга ўрганиш.
Лаборатория машғулотининг мақсади: талабаларнинг таълим муассасасида методик ишларни бошқаришга доир назарий билимларини мустаҳкамлаш ҳамда уларда методик ишларни ташкил этиш кўникма ва малакаларини таркиб топтириш.	

Педагогик вазифалар:	**Ўқув фаолияти натижалари:**
1. Педагогик кенгаш, Методика кенгаши ҳамда метод бирлашмаларнинг мақсад ва вазифаларини ўзлаштирилишига эришиш.	1. Педагогик кенгаш, Методика кенгаши ҳамда метод бирлашмаларнинг мақсад ва вазифаларини ўзлаштирадилар.
2. Талабаларни педагогика кенгаши, Методика кенгаши ва метод бирлашмаларнинг фаолиятини ташкил этишга ўргатиш.	2. Педагогика кенгаши, Методика кенгаши ва метод бирлашмаларнинг фаолиятини ташкил этиш кўникмасига эга бўладилар.
3. Мажлис баённомаларини ёзиш	

малакасини таркиб топтириш.	3. Мажлис баённомаларини ёзиш ва расмийлаштириш малакасини эгаллайдилар
Таълим методлари	Тушунтириш, суҳбат, ишбоп ўйин, блиц-сўров, тоифалаш жадвали, амалий топшириқлар, асосланган эссе.
Ўқув фаолиятини ташкил этиш шакллари	Индивидуал ва гуруҳларда ишлаш.
Ўқув воситалари	Услубий қўлланма, проектор, маркерлар, тарқатма материаллар
Таълим бериш шароити	Техник таъминланган, гуруҳларда ишлаш учун мўлжалланган аудитория
Назорат ва баҳолаш	Ёзма (топшириқларни дафтарга ёзиш) ва оғзаки (изоҳлаш, баён этиш ва тушунтириш) назорат; беш баллик шкала асосида баҳолаш.

“Таълим муассасасида методик ишларни бошқариш” мавзусидаги лаборатория машғулотнинг технологик картаси

Иш босқичлари ва вақти	**Фаолият мазмуни**	
	Таълим берувчи	**Таълим олувчилар**

Тайёрлов босқичи	Мавзуни аниқлайди, таълимий мақсадни белгилайди ва кутилаётган натижаларни шакллантиради. Белгиланган таълимий мақсадларга мос ўқув-билиш топшириқларини ишлаб чиқади (1-илова).	Лаборатория топшириқлари билан танишадилар, ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.
	Талабаларнинг индивидуал ва гуруҳдаги иш натижаларини баҳолаш мезонларини ишлаб чиқади (2-илова).	
Ўқув машғулотига кириш босқичи **(10 дақ)**	1.1. Машғулот мавзуси, унинг мақсади ва кути-лаётган натижалар билан таништиради, уларнинг аҳамияти ва долзарблигини асослайди.	Машғулотга тайёрланиш жараёнида юзага келган саволлар билан мурожаат қилишади
	1.2. Талабаларни машғулотга чорлаб олиш мақсадида “Мен Педагогик кенгаш ҳақида нималарни биламан?” эркин ёзиш топшириғини беради (3-илова).	Эркин ёзиш топшириғини беради ва мулоҳазаларини баён этишади.
Асосий босқич **(55 дақиқа)**	2.1. Педагогик кенгаш, Методика кенгаши ва метод бирлашмаларининг мақсад ва вазифаларини ўзлаштирилишига эришиш мақсадида блиц-сўров ўтказади (4-илова).	Саволларга жавоб беришади ва ўзлари йўл қўйиган хатоларни дафтарларига тузатишади.
	2.2. Педагогика кенгаши, Методика кенгаши ва метод бирлашмаларининг фаолиятини ташкил этишга доир амалий топшириқларни бажариш. (5-илова).	Амалий топшириқларни бажаришади ва хатоларини тузатишади.
	2.4. Талабалар томонидан ёзиб келинган мажлис баённомалари билан танишади ва уни такомиллаштиришга доир зарурий кўрсатмалар беради.	Мажлис баённомаларини кўрсатишади ва ўзларини қизиқтирган саволлари билан мурожаат қилишади.
Якуний босқич **(20 дақиқа)**	3.1. Машғулот юзасидан умумий хулосаларни чиқаради ва талабалар томонидан йўл қўйилган хатоларни тузатади.	Тинглайдилар ва ўзларининг хатоларини дафтарларига тузатадилар
	3.2. Талабалар томонидан тўпланган балларни эълон қилади ва машғулотни якунлайди.	Ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.

1-илова

19-лаборатория иши. Мавзу: Таълим муассасасида методик ишларни бошқариш.

Машғулот топшириқлари (уй вазифаси учун):

1. Педагогик кенгаш, Методика кенгаши ва метод бирлашмаларининг мақсад ва вазифаларини ўрганиш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010; Внутришкольное управление: Вопросы теорий и практики. / Под редакцией Т.И.Шамовой. – М., 1991).
2. Педагогика кенгаши, Методика кенгаши ва метод бирлашмаларининг фаолиятини ўрганиш ва таҳлил этиш. (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010; Внутришкольное управление: Вопросы теорий и практики. / Под редакцией Т.И.Шамовой. – М., 1991).
3. Намунага мувофиқ мажлис баённомасини ёзиш.

Мажлис баённомасини ёзишга доир кўрсатмалар:

1) таълим муассасасининг Педагогик кенгашини ўтказиш учун тахминий тўртта масалани танлаб олинг. Биринчи масала “Ўзбекистон Республикаси Президенти, Вазирлар Маҳкамасининг Фармон, Қарор ва Фармойиш, Вазирликдан келган ҳужжатлар ижроси” ва тўртинчи масала “Турли масалалар” деб номланиши лозим;

2) мажлис баённомасини қуйидаги намуна асосида ёзинг:

______________________________________ Педагогик кенгашининг ___ - сонли йиғилиши

(таълим муассасасининг номи)

БАЁННОМАСИ

_________ **___________**

(сана) (шаҳар)

КУН ТАРТИБИ:

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти, Вазирлар Маҳкамасининг Фармон, Қарор ва Фармойиш, Вазирликдан келган ҳужжатлар ижроси.

2. ....

3. ....

4. Турли масалалар:

4.1..

4.2. ....

ЙИҒИЛИШНИНГ БОРИШИ:

1-масала. ....

ЭШИТИЛДИ:

ТИНГЛАНДИ:

2-масала. ....

ЭШИТИЛДИ:

ТИНГЛАНДИ:

3-масала. ....

ЭШИТИЛДИ:

ТИНГЛАНДИ:

4-масала. ....

ЭШИТИЛДИ:

ТИНГЛАНДИ:

ҚАРОР ҚИЛИНДИ:

1. ....

2. ....

3. ....

Кенгаш раиси: _________________ __________________

(имзо) (исм -фамилияси)

2-илова

Талабаларнинг машғулот бўйича баҳолаш мезонлари

Жами: 5 балл

1. Адабиётлар билан ишлаш ва конспект қилиш. – 1 балл.
2. Амалий топшириқларни бажариш – 2 балл.
3. Мажлис баённомасини ёзиш ва расмийлаштириш – 2 балл

3-илова

“Мен Педагогик кенгаш ҳақида нималарни биламан?” мавзусидаги эркин ёзиш топшириғи

Топшириқ: “Мен Педагогик кенгаш ҳақида нималарни биламан?” мавзусида беш дақиқа мобайнида ўз фикрларингизни дафтарга ёзинг. Ўйлаган фикрларингизни ҳеч қандай тўхтовсиз баён этинг.

Эркин ёзиш устида ишлашга доир кўрсатма:

1. Талабалардан беш дақиқа мобайнида берилган мавзу бўйича ўз фикрларини ёзиш сўралади.

2. Беш дақиқа тугагач, вақт туганганлиги маълум қилинади. Бироқ бир минут сукут сақлаб турилади. Чунки одатда энг яхши фикрлар инсон танг ҳолатда қолган вазиятда туғилади.

3. Талабалардан айримларининг фикрлари тингланади. Уч-тўрт талаба ўз ёзганларини ўқиб бергач, ўқитувчи қолган талабалардан айтилганларига ўхшамайдиган фикр кимда бўлса билдиришларини сўрайди.

4-илова

Педагогик кенгаш, Методика кенгаши ва метод бирлашмаларининг мақсад ва вазифаларига доир блиц-сўров саволлари

1. Педагогик кенгашни ташкил этишнинг мақсад нимада?
2. Педагогик кенгашнинг мақсад ва вазифаларига нималар киради?
3. Педагогик кенгаш қандай ҳуқуқларга эга?
4. Педагогик кенгаш ҳужжатларига нималар киради?
5. Методик кенгаш қандай бошқарув органи?
6. Методик кенгашнинг мақсади нима?
7. Методик кенгашнинг вазифаларига нималар киради?
8. Методик кенгаш ҳужжатларига нималар киради?

5-илова

Педагогика кенгаши, Методика кенгаши ва метод бирлашмаларининг фаолиятини ташкил этишга доир амалий топшириқлар

1-топшириқ. Педагогика кенгаши, Методика кенгаши ва метод бирлашмаларининг намунавий йиллий иш режасини тузиш.

Йиллик иш режаларни тузишда қуйидаги чизмага асосланинг.

№	Бажариладиган ишлар	Бажарилиш муддати	Масъул

2-топшириқ. Ўқитувчиларнинг малакасини ошириш ва ёш ўқитувчилар билан ишлаш шаклларига доир қуйидаги жадвални тўлдиринг.

Педагог кадрларнинг малакасини ошириш шакллари	Ёш ўқитувчилар билан ишлаш шакллари

2.20. “Коррекцион педагогика” мавзусидаги лаборатория машғулотининг технологик модели

Машғулот вақти – 2 соат	**Талабалар сони:** 20-30 нафар
Машғулот шакли	Семинар-лаборатория
Лабороторяя машғулотнинг тузилиши	1. Коррекцион педагогиканинг мақсад ва вазифаларини аниқлаштириш. 2. Ривожланишдаги нуқсонларни классификациялаш. 3. Ривожланишида нуқсони бўлган болалар билаш ишлаш методларига доир амалий топшириқларни бажариш.
Лаборатория машғулотининг мақсади: талабаларнинг коррекцион педагогикага доир назарий билимларини мустаҳкамлаш ҳамда уларда коррекцион-педагогик фаолиятни ташкил этиш кўникмаларини таркиб топтириш.	
Педагогик вазифалар:	**Ўқув фаолияти натижалари:**
1. Коррекцион педагогиканинг мақсад ва вазифаларини ўзлаштирилишига эришиш. 2. Талабаларни ривожланишдаги нуқсонларни тасниф этишга ўргатиш. 3. Талабаларда ривожланишида нуқсони бўлган болалар билаш ишлаш методларидан фойдаланиш кўникмасини таркиб топтириш.	1. Коррекцион педагогиканинг мақсад ва вазифаларини ўзлаштирадилар. 2. Ривожланишдаги нуқсонларни тасниф этишга ўргатишади. 3. Ривожланишида нуқсони бўлган болалар билаш ишлаш методларидан фойдаланиш кўникмасига эга бўладилар.
Таълим методлари	Тушунтириш, суҳбат, асосланган эссе, блиц-сўров, тоифалаш жадвали, амалий топшириқлар.
Ўқув фаолиятини ташкил этиш шакллари	Индивидуал ва гуруҳларда ишлаш.
Ўқув воситалари	Услубий қўлланма, проектор, маркерлар, тарқатма материаллар
Таълим бериш шароити	Техник таъминланган, гуруҳларда ишлаш учун мўлжалланган аудитория
Назорат ва баҳолаш	Ёзма (топшириқларни дафтарга ёзиш) ва оғзаки (изоҳлаш, баён этиш ва тушунтириш) назорат; беш баллик шкала асосида баҳолаш.

“Коррекцион педагогика” мавзусидаги лаборатория машғулотнинг технологик картаси

<table>
<tr><th rowspan="2">Иш
босқичлари ва вақти</th><th colspan="2">Фаолият мазмуни</th></tr>
<tr><th>Таълим берувчи</th><th>Таълим олувчилар</th></tr>
<tr><td rowspan="2">Тайёрлов босқичи</td><td>Мавзуни аниқлайди, таълимий мақсадни белгилайди ва кутилаётган натижаларни шакллантиради. Белгиланган таълимий мақсадларга мос ўқув-билиш топшириқларини ишлаб чиқади (1-илова).</td><td rowspan="2">Лаборатория топшириқлари билан танишадилар, ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.</td></tr>
<tr><td>Талабаларнинг индивидуал ва гуруҳдаги иш натижаларини баҳолаш мезонларини ишлаб чиқади (2-илова).</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Ўқув машғулотига кириш босқичи

(10 дақ)</td><td>1.1. Машғулот мавзуси, унинг мақсади ва кутилаётган натижалар билан таништиради, уларнинг аҳамияти ва долзарблигини асослайди.</td><td>Машғулотга тайёрланиш жараёнида юзага келган саволлар билан мурожаат қилишади</td></tr>
<tr><td>1.2. Талабаларни машғулотга чорлаб олиш мақсадида “Коррекцион педагогика фанини ўрганишнинг зарурлиги шундаки ...” мавзусида асосланган эссе ёзиш топшириғини беради (3-илова).</td><td>Асосланган эссе ёзишади ва ўз мулоҳазаларини бошқалар билан ўртоқлашади.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Асосий босқич

(55 дақиқа)</td><td>2.1. Коррекцион педагогиканинг мақсад ва вазифаларини ўзлаштирилишига эришиш мақсадида блиц-сўров ўтказади (4-илова).</td><td>Саволларга жавоб беришади ва ўзлари йўл қўйган хатоларни дафтарларига тузатишади.</td></tr>
<tr><td>2.2. Талабаларни ривожланишдаги нуқсон-ларни тасниф этишга ўргатиш мақсадида тоифалаш жадвалини тақдим этади (5-илова).</td><td>Тоифалаш жадвалини тўлдиришади ва унга изоҳ беришади.</td></tr>
<tr><td>2.4. Талабаларга ривожланишида нуқсони бўлган болалар билаш ишлаш методларидан фойдаланишга доир амалий топишириқларни тақдим этади ва зарурий кўрсатмалар беради (6-илова).</td><td>Амалий топшириқларни бажаришади ва хатоларини тузатишади.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Якуний босқич

(20 дақиқа)</td><td>3.1. Машғулот юзасидан умумий хулосаларни чиқаради ва талабалар томонидан йўл қўйилган хатоларни тузатади.</td><td>Тинглайдилар ва ўзларининг хатоларини дафтарларига тузатадилар</td></tr>
<tr><td>3.2. Талабалар томонидан тўпланган балларни эълон қилади ва машғулотни якунлайди.</td><td>Ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишади.</td></tr>
</table>

1-илова

20-лаборатория иши. Мавзу: Коррекцион педагогика.

Машғулот топшириқлари (уй вазифаси учун):

1. Коррекцион педагогиканинг мақсад ва вазифаларини ўзлаштириш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010; Новоторцева Н.В. Коррекционная педагогика и специальная психология. Словарь. – Москва, Педагогика, 1999; Po'latova P. M. Maxsus pedagogigka – T.: 2005).
2. Ривожланишдаги нуқсонлар таснифини ўрганиш ва таҳлил этиш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010; Новоторцева Н.В. Коррекционная педагогика и специальная психология. Словарь. – Москва, Педагогика, 1999; Po'latova P. M. Maxsus pedagogigka – T.: 2005).
3. Ривожланишида нуқсони бўлган болалар билаш ишлаш тамойиллари ва методларини ўзлаштириш (Педагогика // М.Х.Тохтаходжаева умумий таҳрири остида. – Т.: Файласуфлар Миллий жамияти, 2010; Новоторцева Н.В. Коррекционная педагогика и специальная психология. Словарь. – Москва, Педагогика, 1999; Po'latova P. M. Maxsus pedagogigka – T.: 2005).

2-илова

Талабаларнинг машғулот бўйича баҳолаш мезонлари

Жами: 5 балл

1. Адабиётлар билан ишлаш ва конспект қилиш. – 1 балл.
2. Амалий топшириқларни бажариш ва саволларга жавоб бериш – 4 балл.

3-илова

“Коррекцион педагогикани ўрганишнинг аҳамияти шундаки...“ мавзусида асосланган эссе ёзиш.

Топшириқни бажариш тартиби:

1. Мазкур мавзу юзасидан ўз нуқтаи назарингизни баён этинг.
2. Нуқтаи назарингизни асослаш учун далиллар киритинг.
3. Мавзу юзасидан аниқ хулосалар чиқаринг.

4-илова

Коррекцион педагогиканинг мақсад ва вазифаларига доир блиц-сўров саволлари

1. Коррекцион педагогика фани нимани ўрганади?
2. Коррекцион педагогика фани яна қандай номлар билан аталади?
3. Коррекцион педагогика фани қай тарзда пайдо бўлган?
4. Коррекцион педагогиканинг қандай соҳалари мавжуд?
5. Коррекцион педагогиканинг асосий вазифаларига нималар киради?
6. Коррекцион педагогиканинг асосий категорияларига нималар киради?
7. Аномал билан олиб бориладиган коррекцион ишнинг асосий йўналишларига нималар киради?

5-илова

Талабаларни ривожланишдаги нуқсонларни тасниф этишга доир тоифалаш жадвали

М.А.Власова ва М.С.Певзнерлар таснифи	О.Н.Усанова таснифи	В.С.Рахманова таснифи

6-илова

Ривожланишида нуқсони бўлган болалар билаш ишлаш методларига доир амалий топшириқлар

1-топшириқ. Аномал болаларнинг фикрлашини ўрганиш мақсадида тахминий сўровнома вариантини ишлаб чиқинг.

2-топшириқ. Аномал болаларнинг ривожланишидаги ўзига хосликларни ҳисобга олган ҳолда уларга чизиш таклиф этиладиган расмлар рўйхатини ишлаб чиқинг.

“ПЕДАГОГИКА ТАРИХИ”ҚИСМИДАН
ТЕХНОЛОГИК МАЖМУА

“ПЕДАГОГИК МАҲОРАТ”ДАН ТЕХНОЛОГИК МАЖМУА